



România Educată

**Proiect al Președintelui României**

# CUPRINS

Cuvânt-înainte.....	3	V.6. EDUCAȚIE INCLUZIVĂ DE CALITATE PENTRU TOȚI COPIII.....	88
Rezumat executiv.....	4	V.7. ALFABETIZARE FUNCȚIONALĂ .....	95
CAPITOLUL I. Cronologia Proiectului „România Educată” și repere metodologice ..	8	V.8. PROMOVAREA EDUCAȚIEI STEAM .....	98
CAPITOLUL II. Sistemul de educație românesc – radiografie, provocări și oportunități .....	13	V.9. DIGITALIZARE.....	103
CAPITOLUL III. Unde vrem să ajungem?.....	17	V.10. REZILIENȚĂ .....	107
III.1 VALORILE PROMOVATE PRIN SISTEMUL DE EDUCAȚIE .....	17	CAPITOLUL VI. Surse de finanțare.....	115
III.2 DEZIDERATELE CARE GUVERNEAZĂ SISTEMUL DE EDUCAȚIE .....	19	CAPITOLUL VII. Următorii pași .....	124
III.3 ȚINTE .....	23	ANEXE .....	126
CAPITOLUL IV. Sistemul de educație la orizontul 2030: structură, profilul absolventului și tranziții .....	26	Anexa 1. Abrevieri, glosar de termeni și delimitări conceptuale .....	126
IV.1. EDUCAȚIA TIMPURIE .....	32	Anexa 2. Resurse bibliografice .....	130
IV.2. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ȘI GIMNAZIAL .....	36		
IV.3. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR SUPERIOR .....	41		
IV.3.1. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL.....	44		
IV.4. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SPECIAL .....	47		
IV.5. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR .....	50		
CAPITOLUL V. Domenii prioritare.....	57		
V.1. CARIERA DIDACTICĂ ȘI PARCURSUL PROFESIONAL .....	57		
V.2. MANAGEMENTUL ȘI GUVERNANȚA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE .....	62		
V.3. FINANȚAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR .....	70		
V.4. INFRASTRUCTURA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE .....	76		
V.5. CURRICULUM ȘI EVALUARE CENTRATE PE COMPETENȚE.....	80		
V.5.1. CURRICULUM .....	80		
V.5.2. Evaluare.....	84		

## Cuvânt-înainte



Globalizarea, evoluția tehnologică, îmbătrânirea populației, schimbările climatice și epidemiologice sunt câteva dintre provocările cu care ne confruntăm. Toate au un impact din ce în ce mai mare asupra fiecăruia dintre noi. Pentru a face față acestor transformări constante, România trebuie să fie deschisă, inovativă, rezilientă și să recupereze rapid decalajele față de alte state europene.

Cheia pentru dezvoltarea sustenabilă a țării noastre este educația, iar șansa la viitorul pe care copiii noștri îl merită este o Românie Educată. Pentru mine, România Educată înseamnă în primul rând că:

- Educația este o prioritate reală la toate nivelurile, iar statul, mediul privat și cetățenii își asumă împreună responsabilități pentru susținerea acesteia.
- Educația de calitate este accesibilă tuturor, în mod echitabil și în concordanță cu interesul, cu abilitățile și cu potențialul fiecăruia.
- Educația contribuie la protejarea identității culturale, dar rămâne deschisă evoluțiilor sociale globale.

Proiectul „România Educată” constituie o reflexie a acestei imagini, un răspuns onest și adecvat la schimbările profunde din societatea românească și din lume.

Acest proiect, cea mai amplă consultare națională din zona educației de până acum, nu este un demers politic, ci este un demers de politică publică, un argument pentru a construi și o oportunitate pentru a dezvolta. Scopul său a fost nu doar de a identifica probleme și soluții, ci și de a cataliza energii, de a promova tema educației pe agenda publică și în societate și de a o prioritiza la nivelul autorităților.

Educația este un bun al nostru, al tuturor, iar pentru viitorul ei trebuie să acționăm împreună. O Românie puternică este o Românie Educată! Mulțumesc tuturor celor care au contribuit și cred în proiect!

Klaus Werner Iohannis  
Președintele României

## Rezumat executiv

Proiectul „România Educată”, printr-un amplu demers de consultare publică, a conturat un cadru stabil și coerent pentru politicile publice din educație și, implicit, pentru dezvoltarea sustenabilă a României. Procesul de consultare a societății a fost relevant atât în trasarea principiilor, a direcțiilor prioritare, cât și a obiectivelor asumate. Deschiderea către toți cei interesați să contribuie a fost esențială, pentru că asumarea, legitimitatea și susținerea Proiectului depind, pe termen lung, de contribuția societății.



Evenimentul de lansare în dezbatere publică a rezultatelor Proiectului „România Educată” (5 Decembrie 2018)

Procesul de consultare a durat aproape cinci ani și a implicat peste 64 de instituții publice, ONG-uri, autorități locale/centrale și peste 12.400 de persoane. Au fost organizate de către alte părți interesate peste 80 de evenimente sau proiecte sub egida „România Educată”, iar Administrația Prezidențială a organizat nu mai puțin de 15 evenimente care au generat conținut relevant pentru proiect.

După o amplă perioadă de dezbatere publică pe marginea rezultatelor, au fost organizate consultări cu decidenți politici, parlamentari și cu societatea civilă.

În acest context global, România are nevoie de un cadru, pentru a ghida reformele către un sistem educațional de calitate, rezilient, adaptat generației prezentului și capabil să răspundă provocărilor viitorului. Digitalizarea, valorificarea evoluțiilor tehnologice, inovarea, flexibilitatea traseelor educaționale și corelarea competențelor cu evoluțiile pieței muncii sunt câteva dintre zonele care au nevoie de măsuri urgente. Educația din România trebuie să depășească decalajele față de alte sisteme educaționale, devenind competitivă la nivel global.

„România Educată” a fost, de la început, un demers de reșezare a valorilor în domeniul educației. Astfel, documentul propune un sistem educațional echitabil, care asigură și respectă dreptul fiecărui elev la educație de calitate, organizată într-un sistem caracterizat prin integritate, etică și profesionalism. Acest sistem garantează starea de bine a tuturor celor implicați: elevi, profesori și părinți, construind un mediu caracterizat de respect reciproc, în care protejarea și afirmarea demnității umane au prioritate. Sistemul formal de educație trebuie să fie flexibil, pentru a răspunde nevoilor diverse ale celor implicați și, concomitent, să susțină excelența în învățare și în predare. Pentru aceasta, este nevoie de o colaborare a tuturor actorilor din domeniu și de asigurarea transparenței instituțiilor.

Din punct de vedere structural, prezentul document a fost conceput ca un tot unitar, în care valorile asumate sunt declinate și materializate în termenii celor zece deziderate. La rândul lor, dezideratele sunt punctul de plecare în dezvoltarea fiecăruia dintre cele zece capitole care dezvoltă direcțiile prioritare în educație.

Obiectivele asociate acestor direcții se reflectă în modul în care este prezentată structura sistemului de învățământ la orizontul anului 2030. Prezentul document valorifică Raportul supus dezbaterii publice și publicat pe site-ul [www.romaniaeducata.eu](http://www.romaniaeducata.eu)<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Puteți consulta documentul in extenso, accesând: <http://www.romaniaeducata.eu/rezultatele-proiectului/> (ultima accesare iulie 2021)

Primul capitol este dedicat prezentării reperelor cronologice și metodologice, care au ghidat și structurat Proiectul. Metodele de cercetare utilizate au îmbinat direcțiile calitative (definirea viziunii, sinteza și analiza surselor de documentare, analiza legislației în vigoare, analiza SWOT, brainstormingul, focus-grupurile, interviul etc.), semi-cantitative (tehnica Delphi) și cantitative (extrapolarea tendințelor, alcătuirea algoritmilor necesari). Cercetarea a utilizat o metodologie complexă, tocmai pentru a surprinde realitatea sistemului educațional sub toate aspectele și din perspective diferite.

Documentul continuă cu o radiografie a provocărilor și a oportunităților pe care sistemul educațional le înregistrează în prezent. Descrise în Capitolul al II-lea, ele au constituit baza analizei de nevoi și au scos în evidență puncte nevralgice ale sistemului actual de educație, precum: rata ridicată de analfabetism funcțional și de părăsire timpurie a școlii, nevoia de flexibilizare a traseului educațional, inechitatea și insuficiența finanțării etc.

La baza construirii documentului, s-au aflat: demersul de consultare a cetățenilor, radiografierea nevoilor de sistem și un set de zece valori propuse pentru România Educată: echitate, integritate, starea de bine, profesionalism, excelență, respect, flexibilitate, diversitate, transparență, colaborare.

Pornind de la valorile asumate, prezentul document formulează, în Capitolul al III-lea, zece deziderate pentru educație:

1. Educație de calitate pentru toți;
2. Educație individualizată- diversitate;
3. Autonomie și gândire critică;
4. Responsabilitatea și integritatea sunt valori-cheie asumate și exersate;
5. Modelul profesorului în formarea elevului este cel mai puternic instrument pedagogic;
6. Pentru educație, se alocă resurse suficiente, în mod transparent și eficient;

7. Școli sigure și sănătoase;
8. Sistemul de educație românesc este atractiv și valorifică oportunitățile de colaborare internațională;
9. Managementul educațional este unul profesionist și bazat pe responsabilitate;
10. Colaborare și stabilitate pentru un sistem de educație rezilient.

Capitolul al IV-lea descrie structura sistemului educațional dorit pentru orizontul anului 2030, care ar permite punerea în aplicare a reformelor propuse. Principalele schimbări propuse față de actuala structură a sistemului educațional sunt legate de flexibilizarea rutelor educaționale și a transferului între acestea, care să permită elevului să schimbe o rută, odată aleasă. Pentru atingerea acestui deziderat, se propune și dezvoltarea unei rute complete profesionale.

Tot în Capitolul al IV-lea este detaliată viziunea Proiectului „România Educată” pentru fiecare nivel educațional din sistemul de învățământ preuniversitar și, respectiv, pentru învățământul superior.

Capitolul V prezintă în detaliu obiectivele și măsurile propuse pentru 10 domenii prioritare pentru Proiectul „România Educată”: (1) Cariera didactică și parcursul profesional, (2) Managementul și guvernarea sistemului educațional, (3) Finanțarea sistemului de educație, (4) Infrastructura sistemului de educație, (5) Curriculum și evaluare centrate pe competențe, (6) Educație incluzivă de calitate pentru toți copiii, (7) Alfabetizare funcțională, (8) Promovarea educației STEAM, (9) Digitalizare, (10) Reziliență. În vederea expunerii mijloacelor de sprijin concret pentru măsurile propuse, Capitolul al VI-lea oferă o cartografiere a surselor de finanțare pentru susținerea sistemului de educație.

Capitolul al VII-lea încheie documentul cu o listă de pași propuși pentru demersurile de implementare a viziunii de către instituțiile abilitate, transpuse în măsuri și programe naționale, cu reglementări coerente și cu finanțare adecvată. Pentru etapa de implementare a obiectivelor propuse, Administrația Prezidențială are toată deschiderea de a

colabora și de a susține viitorii pași, în special, pentru valorificarea oportunităților naționale și europene disponibile (de exemplu, fondurile europene nerambursabile, Planul Național de Redresare și Reziliență etc.).

Dintre țintele asumate în cadrul documentului, amintim următoarele, propuse pentru orizontul de timp 2025-2030:

- 30% dintre copiii de până în 3 ani participă la educație antepreșcolară;
- 96% dintre copiii cu vârsta cuprinsă între 3 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară participă la îngrijire timpurie și educație;
- scăderea ratei de părăsire timpurie a școlii, până la un nivel de cel mult 10%;
- asigurarea unui consilier în carieră la cel mult 500 de elevi;
- reducerea cu minimum 50% a prezentei rate de analfabetism funcțional astfel încât să ajungă la cel mult 20%;
- până în 2030, proporția tinerilor în vârstă de 15 ani cu competențe scăzute la citire, matematică și științe, conform metodologiei testelor PISA, va scădea, ajungând sub 15%;
- proporția elevilor de clasa a opta cu competențe scăzute în domeniul informatic ar trebui să fie sub 15%;
- creșterea ratei de angajare a absolvenților de învățământ profesional, până la 80% în primul an după absolvire;
- formarea a 15.000 de cadre didactice din învățământul primar și a 40.000 din învățământul gimnazial pentru aplicarea noului curriculum centrat pe competențe;
- minimum 30% din totalul cursurilor din învățământul superior sunt opționale;
- 20% dintre absolvenții de învățământ superior - licență și master- vor participa la programe de mobilitate externă;

- minimum 40% dintre tinerii cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani vor fi absolvenți de studii superioare;
- creșterea finanțării educației pentru atingerea unui procent minim din cheltuiala publică, corelat cu media alocațiilor pentru educație în statele membre ale UE.

Țintele, dezideratele, prioritățile, obiectivele și măsurile din Proiectul „România Educată” sunt aliniate atât cu nevoile naționale, cât și cu agenda internațională. Cele 10 direcții de reformă propuse sunt pași necesari, firești, pentru a construi o Românie rezilientă și performantă, în care accesul la o educație de calitate este oferit fiecărui elev, iar profesorul este un mentor și un profesionist care se perfecționează continuu, în concordanță cu nevoile curriculare naționale și globale emergente.

Anexele documentului înglobează următoarele aspecte:

**Anexa 1** – oferă o listă de abrevieri și acronime, utilizate în text, și explică o serie de termeni și de concepte abordate în document;

**Anexa 2** – enumeră resursele bibliografice consultate în procesul de redactare a prezentului document.

# CAPITOLUL

**Cronologia Proiectului „România Educată”  
și reperi metodologice**

# CAPITOLUL I. Cronologia Proiectului „România Educată” și repere metodologice

## 1. Cronologia demersurilor

Proiectul România Educată a fost lansat pe 15 februarie 2016 și a parcurs trei etape:

- Prima etapă (2016 – 2017) a presupus dezvoltarea și diseminarea unui chestionar on-line, o serie de opt consultări regionale tematice, cu privire la viziunea și la obiectivele de țară pentru educație (dezbateri regionale) și o serie de evenimente organizate de terți etc.
- A doua etapă (2017 – 2018) a pornit de la elementele de viziune identificate în etapa anterioară. În acest sens, Administrația Prezidențială a constituit șapte grupuri de lucru, cu rolul de a dezvolta concluziile primei etape într-un set de rapoarte detaliate pe teme prioritare: cariera didactică; echitatea sistemului educațional; profesionalizarea managementului educațional; un învățământ profesional și tehnic de calitate; autonomie, calitate și internaționalizare în învățământul superior; educație timpurie accesibilă tuturor; evaluarea elevilor și studenților.
- În a treia etapă (2018 – 2020) am lansat rezultatele preliminare în dezbateri publice. Simultan, Administrația Prezidențială a coordonat un proiect finanțat prin Programul Uniunii Europene de Sprijin pentru Reformele Structurale (SRSS), în cadrul căruia au fost elaborate, în cooperare cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), patru documente de politici publice (policy briefs) pe următoarele teme: (1) carieră didactică, (2) management educațional, (3) echitate, (4) educație timpurie. Tot în

această etapă, operaționalizarea Proiectului a fost inclusă ca angajament în Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024.

Finalizarea Proiectului (2021) a presupus integrarea feedback-ului primit și actualizarea raportului cu evoluțiile recente, date de actualitate, recomandările OECD și lecțiile învățate în contextul pandemiei de COVID-19. Totodată, o parte dintre prevederile Proiectului au fost incluse în Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).



Întâlniri ale grupurilor de lucru (2017-2018)

## 2. Repere metodologice

Ca fenomen antropologic complex, educația este cercetată de un număr mare de discipline teoretice sau aplicative, fiecare utilizând propriul aparat conceptual, propriile universalii logico-metodologice și, implicit, propriile metodologii. Dintre acestea, amintim disciplinele psihologice, disciplinele sociologice și cele psihosociologice,



antropologia culturii și a educației, disciplinele pedagogice și cele economice. Indiferent de cadrul teoretico-metodologic în care ne plasăm, cercetătorii au delimitat patru modele fundamentale de cercetare a educației (Antonesei 2009: 16): modelul centrat pe decizie, modelul centrat pe cunoaștere, modelul de sensibilizare generală și modelul interacțiunii generale.

Ținând cont de paradigmele și de taxonomiile menționate anterior, putem afirma că demersul de documentare, de consultare și de cercetare care stă la baza prezentului demers se subsumează, din punctul de vedere al cadrului teoretic și conceptual, sferei disciplinelor sociologice. Cu privire la modelul fundamental de cercetare, ne situăm în sfera celui bazat pe decizie, marcat de parcurgerea a trei operații intelectual-pragmatice: identificarea problemelor, identificarea soluțiilor posibile și alegerea soluțiilor optime și a factorilor de decizie asociați.

Din punctul de vedere al strategiilor cercetării: inductivă, deductivă, abductivă și retroductivă (Agabrian 2004: 23), direcția predominantă a fost cea abductivă, dat fiind că procesul de consultare a vizat reconstruirea și înțelegerea experiențelor și a interpretărilor subiecților. Asumpția ontologică a strategiei abductive s-a bazat pe ideea consacrată că realitatea socială este o construcție a actorilor sociali. De asemenea, strategia inductivă a fost abordată punctual, pentru a urmări obiectivele exploratorii și descriptive ale demersului.

Din inventarul celor mai importante caracteristici ale cercetării pedagogice (Bocoș 2003: 6), subliniem caracterul ameliorativ, nu doar constatativ, descriptiv și explicativ al demersului, întrucât conduce la reformări ale modului de concepere și de derulare a proceselor educaționale la nivel macro și micro. O altă trăsătură ar fi aceea că demersul are un caracter complex, ce poate pune în evidență și alte aspecte referitoare la fenomenul educațional decât cele propuse pentru investigație, care au stat la baza premiselor inițiale.

Metodele folosite de grupurile de lucru implicate în realizarea acestui document pot fi încadrate în seria celor calitative (definirea viziunii, sinteza și analiza surselor de documentare, analiza legislației în vigoare, analiza SWOT, brainstormingul, focus-grupurile, interviul etc.), semi-cantitative (tehnica Delphi) și cantitative (extrapolarea tendințelor, alcătuirea algoritmilor necesari). Cercetarea a utilizat o metodologie complexă, tocmai pentru a surprinde realitatea sistemului educațional sub toate aspectele sale și din perspective diferite.

Metodele calitative au fost aplicate cu precădere în fazele de analiză a politicilor existente, în analiza problemelor și în identificarea alternativelor și a soluțiilor propuse, dar și în etapa de interpretare a datelor și de formulare a obiectivelor. Metodele participative pot fi considerate o subgrupă de metode calitative, dat fiind că opiniile și evaluările strânse nu sunt reprezentative din punct de vedere statistic, însă valoarea lor rezidă în amploarea conținutului problemei, a cauzelor și a soluțiilor identificate, prin prisma diversității grupurilor țintă, a experților și a partenerilor sociali implicați. În această direcție se înscriu brainstormingul, focus-grupurile, analizele SWOT și mesajele primite în perioada de dezbatere publică. În paragrafele care urmează, într-o manieră sintetică, vom aduce în discuție principalele metode de cercetare utilizate pe parcursul demersului de realizare a documentelor proiectului, inclusiv a prezentului document.

În prima fază a proiectului, **ancheta prin chestionar** a reprezentat o metodă de investigare, având la bază un ansamblu de întrebări deschise cu privire la principalele schimbări care vor afecta societatea românească în viitor și, implicit, sistemul educațional românesc. Consultarea on-line din cadrul proiectului „România Educată” s-a desfășurat între 10 iunie și 15 octombrie 2016. Instrumentul utilizat a fost un chestionar on-line, care a fost făcut public de către Administrația Prezidențială prin canalele proprii, mass-media și cu ajutorul partenerilor. Prin analiza documentară, au fost studiate acte normative care conturează cadrul legislativ al organizării și al funcționării sistemului de învățământ românesc și date statistice

referitoare la resursele umane și infrastructura sistemului de învățământ.

**Metoda Delphi**, considerată tehnică și metodă de comunicare structurată, interactivă, a fost abordată în consultarea grupurilor de experți. Experții au răspuns la o serie de întrebări pentru formularea ipotezelor de lucru pe parcursul mai multor runde. După fiecare rundă, un coordonator al anchetei (numit „facilitator” sau „change agent”) a furnizat un rezumat anonim al previziunilor realizate de experți în runda precedentă, împreună cu motivele invocate de aceștia în aprecierile lor. Astfel, experții au fost încurajați să-și revizuiască răspunsurile anterioare în lumina celor formulate de ceilalți membri din grup.

**În realizarea secțiunii „Sistemul de educație românesc – analiză, radiografie, oportunități”**, principala metodă utilizată a fost analiza calitativă a datelor. Această operațiune a presupus un proces de descompunere (desfacere) a datelor disponibile în părți constitutive și de dezvăluire a elementelor și a structurilor caracteristice întregului (Agabrian 2004: 97). Descrierea calitativă cuprinde toate aceste elemente, pentru a asigura o bază adecvată în vederea interpretării și explicării acțiunii sociale.

**La interviurile individuale** realizate în cadrul proiectului au participat stakeholderi din sistemul de educație, care au oferit informații despre problemele pe care le-au întâmpinat cu privire la sistemul de educație, la modalitățile prin care au încercat să rezolve aceste probleme și la relația cu alte instituții cu care au colaborat pentru soluționarea problemelor.

**Cercetarea observațională**, ca metodă de investigare științifică, a constat în urmărirea și în descrierea sistematică a comportamentelor și a evenimentelor ce au avut și au loc în mediul social. Observațiile au avut o grilă de observare care s-a concentrat asupra aspectelor legate de: organizarea sistemului de educație; organizarea conținuturilor

învățării; organizarea carierei didactice.

În etapa a doua a proiectului, așa cum a fost menționat anterior, au fost întocmite șapte grupuri de lucru tematice care au redactat șapte documente pe teme specifice proiectului, folosind metode de colectare de date și identificare de soluții, precum metoda focus-grupului, a brainstormingului, diagrama „fishbone” și metoda matriceală.

**Metoda focus-grupului** - o metodă calitativă, consacrată în sociologie - a permis identificarea aspectelor de profunzime ale procesului analizat, evidențierea elementelor dinamice, a mecanismelor funcționale sau disfuncționale care condiționează calitatea serviciilor educaționale. Această metodă a fost aplicată în cadrul întâlnirilor grupurilor de lucru tematice. Astfel, discuțiile de grup au furnizat informații care au completat datele culese în urma aplicării chestionarelor, din prima etapă a proiectului. În cadrul discuțiilor de grup, problemele avute în vedere au fost cele legate de: structura sistemului de educație, arhitectura curriculară; educația timpurie; formarea cadrelor didactice, alfabetizarea funcțională, digitalizarea sistemului de educație. În identificarea argumentelor pro și contra ideilor reieșite în urma focus-grupurilor, a fost utilizată **analiza SWOT**.

**Brainstormingul** este metoda folosită pentru identificarea și analiza problemelor, precum și pentru identificarea posibilelor soluții. Principalele etape ale organizării brainstormingului au fost: analiza factorilor implicați, planificarea procesului de brainstorming, trasarea sarcinilor sesiunii de brainstorming, selectarea unui facilitator neutru, discuția comună axată pe ideile propuse, colectarea și sintetizarea rezultatelor.

**Diagrama „fishbone”** a fost metoda de analiză de tip cauză-efect, prin intermediul căreia am parcurs următoarele etape: identificarea problemei și a elementelor care ar fi putut genera această problemă de natură instituțională, din sfera resurselor umane, procedurale (lacune

în legislație, reglementări contradictorii), financiare (insuficiente, rău administrate) etc. Pentru fiecare dintre aceste elemente, au fost identificate cauze și subcauze, transpuse sub forma diagramelor, care au pus în lumină complexitatea problemelor.

**Metoda matricială** a fost utilizată pentru a analiza argumentele pro și contra, în cazul fiecăreia dintre alternativele propuse ca soluții pentru problemele identificate în etapa de analiză bazată pe diagrama „fishbone”. Din punct de vedere structural, pe prima coloană, au fost incluse criteriile de evaluare a alternativelor, iar, pe primul rând, au fost enumerate toate alternativele. Fiecare casetă a matricei a arătat în ce măsură este respectat criteriul în cauză de fiecare alternativă. Această evaluare a fost exprimată pe o scară de la 1 la 10.

Toate aceste metode au fost folosite și în etapa finală a proiectului, la integrarea opiniilor primite din partea cetățenilor, pe durata dezbaterii publice.



Evenimentul organizat de Școala Gimnazială Step by Step cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului (1 Iunie 2019)

# CAPITOLUL



**Sistemul de educație românesc –  
radiografie, provocări și oportunități**

## CAPITOLUL II. Sistemul de educație românesc – radiografie, provocări și oportunități

Odată cu revenirea din criza generată de pandemia de COVID-19, majoritatea statelor lumii dezvoltă strategii de recuperare economică și socială. O parte importantă a acestora este orientată spre reducerea inechității generate de pandemie, limitarea impactului social al acesteia și revenirea la o creștere economică pozitivă. Succesul strategiilor post-COVID este dependent, pe termen lung, de existența unor sisteme de educație reziliente, capabile să ofere o educație calitativă tuturor copiilor.

Sistemul de educație din România, pe lângă impactul generat de pandemia de COVID-19, se confruntă cu numeroase alte provocări și ocupă, în cazul multor indicatori de referință, ultimele poziții din Uniunea Europeană.

Prezentul capitol trece în revistă o parte dintre acești indicatori, pentru a oferi o radiografie cât mai veridică a educației românești, în context național și european. Rolul său este de a contura circumstanțele în care soluțiile identificate prin Proiectul „România Educată” vin să răspundă provocărilor prezentului și oportunităților viitorului. Anumite trăsături ale sistemului sunt reluate și detaliate în capitolele următoare, în funcție de tematica abordată de acestea, pentru a ilustra cât mai clar premisele care au fundamentat demersul de politică publică.

România și-a ratat țintele asumate în cadrul strategiei Europa 2020, atât pentru părăsirea timpurie a școlii (15,3% în 2019 vs. 11,3% țintă asumată), cât și pentru accesul la învățământul terțiar (25,8% pentru tinerii de 30-34 de ani în 2019 vs. 26,7% ținta asumată). Procentul României la această ultimă țintă ne plasează pe ultima poziție din Uniunea Europeană. Această problemă vine pe fondul unei rate

ridicate de sărăcie, mai ales în rândul copiilor. În 2019, 35,8% dintre copiii din România se aflau în risc de sărăcie sau de excluziune socială, cea mai mare rată din Uniunea Europeană<sup>2</sup>. Pe fondul unui număr ridicat de nașteri în rândul mamelor adolescente, România este una din singurele două state din Uniunea Europeană în care fetele sunt afectate într-o proporție mai ridicată de părăsirea timpurie a școlii<sup>3</sup>.

Testele PISA, care măsoară abilitățile la matematică, citire și științe ale copiilor de 15 ani, plasează România pe ultimele poziții din Uniunea Europeană<sup>4</sup>. În 2018, România a înregistrat cele mai slabe rezultate din ultimii 9 ani, cu scoruri în scădere la toate cele trei domeniile testate: citire, matematică și științe, procentul de analfabetism funcțional fiind de 44%, în medie, în creștere față de 2015<sup>5</sup>. Testele TIMSS indică o polarizare ridicată a rezultatelor școlare, existând un număr apreciabil de elevi cu rezultate foarte bune, dar și o proporție de peste 20% care nu ating nivelul minim<sup>6</sup>.

Problemele de acces la educație sunt printre cele mai vizibile. Acestea sunt pronunțate, mai ales, la începutul și la finalul parcursului educațional. Conform sondajului EU-SILC<sup>7</sup>, sub 1/6 dintre copiii de 0-3 ani au acces la programe organizate de educație timpurie, procent care plasează România pe una dintre ultimele poziții la nivelul Uniunii Europene. Simultan, programele de formare destinate adulților rămân limitate, pentru că doar 1,3% au acces curent la programe de formare în 2019.

Scăderea ratei de participare la educația formală începe încă din clasa a VIII-a, când liceele atrag doar 80% dintre absolvenții de gimnaziu, iar părăsirea școlii este pronunțată deja în timpul învățământului secundar superior, în ciuda unei ușoare scăderi înregistrate în ultimii

<sup>2</sup> Date disponibile pe <https://www.unicef.org/romania/ro/comunicate-de-pres%C4%83/copiii-din-rom%C3%A2nia-au-acum-nevoie-de-toat%C4%83-aten%C8%9Bia-10-solu%C8%9Bii-pentru>, ultima accesare: aprilie 2021.

<sup>3</sup> Date disponibile pe [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early\\_leavers\\_from\\_education\\_and\\_training#Analysis\\_by\\_sex](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Early_leavers_from_education_and_training#Analysis_by_sex), ultima accesare: iunie 2021.

<sup>4</sup> Teste PISA 2019.

<sup>5</sup> Monitorul educației și formării 2020, secțiunea dedicată României.

<sup>6</sup> Conform rezultatelor TIMSS 2020.

<sup>7</sup> Date disponibile pe <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00185/default/table?lang=en>, ultima accesare: mai 2021.

ani. Problemele din sistemul de educație sunt influențate de realitățile sociale generale din România. România are o rată ridicată de sărăcie în rândul copiilor, un număr deosebit de mare de nașteri în rândul mamelor adolescente (circa 20.000 pe an), dar și probleme sociale generate de impactul migrației circulare asupra familiilor<sup>8</sup>. În general, populația României este în scădere și în curs de îmbătrânire, fenomen deosebit de accentuat în multe zone rurale. Derularea procesului educațional în regiunile care se confruntă cu declin demografic accelerat prezintă probleme deosebite.

Problemele de acces sunt completate de infrastructura precară și inegal distribuită. Aceasta nu este adaptată schimbărilor demografice recente, centrate pe creșterea populației în suburbiile din jurul marilor orașe și pe declinul general din majoritatea celorlalte medii. Astfel, există, simultan, școli care funcționează în două sau chiar în trei schimburi și școli care nu mai au suficienți elevi pentru a constitui formațiuni de studiu. În cazuri punctuale, se derulează ore în regim simultan, cu un impact negativ asupra calității actului pedagogic. De asemenea, tranziția spre învățământul secundar superior (pentru care nu există infrastructură în fiecare localitate) este un punct important de abandon.

Există o problemă reală de siguranță a infrastructurii școlare, reliefată atât de precaritatea instalațiilor sanitare din unele școli rurale, cât și de ponderea mică a corpurilor de clădire cu autorizație de securitate la incendiu (mai puțin de 1/6)<sup>9</sup>. Acestora li se adaugă problemele de accesibilitate și cele de rezistență la cutremur. Suplimentar, școlile au acces inegal la biblioteci, laboratoare, săli dotate cu calculatoare, baze de date on-line etc. Pandemia a reliefat, între altele, lipsa unei capacități adecvate de asigurare a activităților de e-learning.

Infrastructura socială este un alt punct critic, în condițiile în care oferta de internate și cămine este, în multe cazuri, limitată sau uzată.

<sup>8</sup> Date disponibile pe <https://www.unicef.org/romania/ro/comunicate-de-pres%C4%83/sarcinile-la-adolescente-un-fenomen-ciclic-care-se-repet%C4%83-de-la-o-genera%C8%9Bie-la>, ultima accesare: aprilie 2021.

<sup>9</sup> Date valabile nivelul anului 2021, transmise de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU).

De exemplu, există o lipsă a campusurilor școlare preuniversitare, ceea ce limitează accesul la oferta educațională pentru mulți elevi. Acest lucru este problematic mai ales în educația profesională, unde programele de formare în regim dual sunt legate de specificul economic local. Astfel, mobilitatea internă (între localitatea de reședință și localitate de studiu) este deosebit de importantă pentru accesibilizarea oportunităților de formare pe plan național.



Sedință de lucru pe tema Planului Național de Redresare și Reziliență (26 Aprilie 2021)

O problemă structurală a sistemului educațional este lipsa unei parități reale între educația teoretică și învățământul profesional și tehnic. Acesta din urmă nu este perceput ca o ramură atractivă și nu oferă o cale de acces directă spre oportunități de formare avansate. În 2009, s-a încercat chiar închiderea școlilor de arte și meserii și reorientarea elevilor spre liceele tehnologice. Începând cu anul 2013, au fost lansate programe educaționale în regim dual, care aduc la un loc formarea în școală și cea în cadrul unei întreprinderi.

Totuși, sistemul de educație profesională nu are doar o problemă de popularitate, ci și de adaptare la provocările unei economii moderne și unei piețe a muncii extrem de dinamice, aflată în continuă schimbare.

Oferta de calificări avansate din universități poate fi accesată doar după parcurgerea unui program punte (și promovarea bacalaureatului) sau prin participarea la educație în filiera teoretică sau tehnologică. Nu există o rută completă în regim dual, nici programe de formare de nivel universitar de acest fel.

Toate aceste probleme reprezintă la fel de multe provocări, nu doar pentru sistemul de educație, ci și pentru România, în general. Economia digitalizată și bazată pe cunoaștere a secolului XXI este dependentă de existența unei baze minime de competențe și de abilități la nivelul celor care intră în câmpul muncii. Competitivitatea economică influențează, la rândul său, capacitatea unui stat de a atrage investiții, de a oferi cetățenilor un nivel ridicat de trai, dar și de a investi mai departe în sistemul național de învățământ.

România are însă acces la o serie de oportunități fără precedent în dezvoltarea sistemului educațional. Prima ține de apartenența la Uniunea Europeană și de accesul la programele comunitare. Programele Uniunii Europene permit finanțarea de cursuri de formare, investiții în infrastructură, achiziția de echipamente și derularea de programe de intervenții destinate creșterii accesului. Pe plan universitar, există programe de mobilitate, dar și forme avansate de cooperare, precum consorțiile de tip Universități Europene.

Multe dintre acestea vor fi extinse și la nivelul învățământului secundar superior și sunt completate de mobilități de formare sau practică (plasament), atât pentru cadre didactice, cât și pentru elevi/studenti. Universitățile au acces la programele europene din zona cercetării, care facilitează și creșterea nivelului de cooperare cu cercetători din alte state.

Un program notabil al Uniunii Europene s-a cristalizat, pentru România, sub forma Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), parte a unui stimul european major orientat spre combaterea efectelor pandemiei de COVID-19. Programul va facilita o serie de investiții

record în infrastructură sustenabilă, programe sociale, digitalizare, laboratoare și creșe. Aceste investiții vor fi însoțite de o serie de reforme ale cadrului legislativ asociat acestor domenii de politică publică.

O altă oportunitate pentru România este existența unui potențial enorm de perfecționare și recalificare a populației existente (reskilling și upskilling). Lipsa de echitate a fost o problemă perenă, care a împiedicat captarea potențialului existent la nivelul populației, prin asigurarea unui prag minim de calitate garantat la nivel de sistem.

# CAPITOLUL



Unde vrem să ajungem?



## CAPITOLUL III. Unde vrem să ajungem?

### III.1 VALORILE PROMOVATE PRIN SISTEMUL DE EDUCAȚIE

Sistemul de educație se construiește pe o bază solidă, în care valorile au un rol esențial. Școlile și universitățile reprezintă spații ale transmiterii și ale dezvoltării valorilor, indiferent dacă acesta este un scop declarat sau subiacent, implicit. Nu există școli care să transmită numai cunoștințe. Profesorii, prin modul în care se comportă, prin limbajul pe care îl folosesc, prin pedagogia și prin metodele pe care le aleg, comunică valori elevilor și întregii comunități.

Prin educație, se formează cetățenii activi și informați, cei care vor duce mai departe România Educată. De aceea, am propus zece valori care ar trebui să definească educația din România, la nivel de sistem, de individ și de conținuturi. Ordinea în care valorile sunt prezentate nu este una ierarhică. În armonie cu aceste valori, am identificat zece deziderate pentru sistemul educațional românesc la orizontul 2030.

#### • ECHITATEA

Sistemul de educație asigură și respectă dreptul fiecărui elev de a avea șanse egale de acces și de progres în educație, dar și de finalizare a studiilor. Un obiectiv fundamental privind echitatea este reducerea decalajelor dintre oportunitățile de învățare oferite grupurilor dezavantajate și cele oferite majorității.

Este asigurată participarea echitabilă a tuturor potențialilor beneficiari la o educație de calitate, acordând atenție sporită nevoilor individuale de învățare. O prioritate o reprezintă reducerea decalajului dintre învățământul rural și cel urban. Sistemul este centrat pe cel care învață și se adaptează la nevoile lui, astfel încât fiecare elev să își atingă potențialul maxim.

#### • INTEGRITATEA

Sistemul de educație le oferă elevilor un set de repere valorice, axiologice. Etica și integritatea sunt valori care se cultivă și se respectă pe tot parcursul educațional. Unitățile de învățământ nu vor transmite doar cunoștințe, ci și valori, formând oameni civilizați, de caracter, care își respectă semenii și instituțiile. În procesul asimilării informațiilor științifice ale diferitelor discipline școlare, elevii dobândesc și capacitatea de înțelegere a semnificațiilor valorice ale cunoștințelor. Școlile și universitățile sunt instituții integre, în cadrul cărora lucrează profesioniști care au repere morale, corecți și responsabili. Universitățile dezvoltă și implementează un set de virtuți organizaționale în toate practicile sale, care vor servi drept repere morale pentru toți membrii comunității.

#### • STAREA DE BINE

Unitățile de învățământ asigură echilibrul emoțional al întregii comunități educaționale, oferind sprijin și asistență. Școala dezvoltă holistic triumphiul minte-corp-suflet, iar accesul la consiliere școlară și vocațională este asigurat tuturor elevilor/studentilor. Familiile și cadrele didactice găsesc, la rândul lor, oportunități de consiliere și



Evenimentul organizat de Muzeul Național Cotroceni cu prilejul Zilei Internaționale a Copilului (1 Iunie 2021)

ajutor, pentru a veni în sprijinul celor care învață. Școala contribuie la educația pentru sănătate și pentru mediu a elevilor, cultivă reziliența, abilitățile și atitudinile necesare unei vieți sănătoase din punct de vedere fizic și psihic.

#### • PROFESIONALISMUL

Profesionalismul reprezintă deținerea și exercitarea cunoștințelor și a competențelor necesare unui proces de predare-învățare de înaltă calitate, cu respectarea principiilor eticii și deontologiei. Profesionalismul este o valoare asumată a resurselor umane din sistemul de educație, valoare transmisă atât prin conținuturile curriculare, cât și prin puterea exemplului cadrelor didactice, oferit elevilor și studenților din sistem. Elevii și studenții, la rândul lor, sunt profesioniști în formare și înțeleg importanța pregătirii lor permanente pentru atingerea potențialului maxim.

Profesionalizarea cadrelor didactice reprezintă un obiectiv prioritar al prezentei viziuni. Îmbunătățirea calității predării și a învățării este deosebit de importantă în România. Profesorul este garantul educației de calitate, iar managementul educațional un pilon al bunei funcționări a unităților de învățământ.

#### • EXCELENȚA

Sistemul de educație susține și motivează excelența și exigența în învățare, în sensul atingerii potențialului maxim al fiecărui elev, excelența în predare, stimularea modelelor de bune practici din rândul cadrelor didactice, dar și excelența instituțională.

Excelența se va reflecta în motivarea fiecărui elev să-și descopere abilitățile, talentele și să și le fructifice într-un mediu în care performanța presupune exigență, dar se cristalizează pe fundalul stării de bine și al personalizării unui proces educațional de calitate pentru fiecare elev.



Vizită la Institutul de Cercetare-Dezvoltare al Universitatii "Transilvania" Brasov (22 Mai 2017)

#### • RESPECTUL

Prin educație, ne însușim valori și deprindem respectul pentru alte persoane, pentru instituții, pentru mediu și pentru societate. Educația are ca priorități protejarea, afirmarea demnității umane, protejarea respectului dintre oameni. Respectul mutual crește odată cu o mai mare înțelegere reciprocă și cu o abordare constructivă a diferențelor și a similitudinilor. Sistemul de educație ne sprijină să construim relații durabile, în pofida diferențelor dintre noi și, totodată, ne ajută în procesul autoevaluării și al îmbogățirii de sine. De asemenea, exersarea respectului în relațiile interpersonale – inclusiv prin respectarea valorilor comune, a regulilor agreeate, a instituțiilor din societate – nu poate fi separată de abordarea respectului de sine.

#### • FLEXIBILITATEA

Procesul și parcursul educațional sunt asumate la nivel de elev. Sistemul de educație asigură rute flexibile, care fac trecerea de la „școala pentru toți” la un parcurs școlar pentru fiecare. Sistemul educațional pune la dispoziție parcursuri adaptabile la interesele,

la nevoile, la competențele individuale. Sunt create alternative care să le permită beneficiarilor învățării să acceseze experiențe diverse și să își asume responsabilitatea pentru traseele educaționale alese. Flexibilitatea sistemului de educație va răspunde în mod corect diversității beneficiarilor și comunităților de învățare.



Vizită la grădinița și la Școala Gimnazială Nr. 1 din Gălbinași, Călărași (9 Octombrie 2019)

#### • DIVERSITATEA

Diversitatea socio-culturală a elevilor generează atitudini incluzive și tolerante. Totodată, diversitatea culturală este o resursă pentru învățare. Respectul pentru diversitate este o valoare asumată nu doar la nivel interpersonal și organizațional, ci și la nivel curricular. Diversitatea curriculară va asigura experimentarea învățării în contexte și în medii diverse, respectarea diversității stilurilor și a ritmurilor de învățare, abordări multi, trans și interdisciplinare.

#### • TRANSPARENȚA

Sistemul educațional se bazează pe mecanisme transparente de evaluare și de asigurare a calității, pe o comunicare onestă, deschisă și permanentă. Prin intermediul transparenței, se asigură o încredere

ridicată, la nivel de sistem, de asumare a responsabilității. Măsurile de asigurare a transparenței trebuie să fie aplicate atât la nivel de sistem, cât și la nivel instituțional.

#### • COLABORAREA

Parteneriatul este principalul instrument al construirii unui sistem de educație deschis, racordat la nevoile societății. Școala colaborează cu familia în domeniul învățării elevului, în domeniul dezvoltării lui fizice, intelectuale și morale. Cadrele didactice se sprijină reciproc, împărțind modele de bune practici. Școala trebuie să-și orienteze întregul demers educativ asupra elevului ca subiect, dar și ca partener în educație, printr-o participare democratică a elevilor la viața școlii. Autoritățile centrale și locale, școlile, universitățile, agenții economici, organizațiile neguvernamentale conlucrează, pentru a asigura un echilibru între cererea și oferta de educație și pentru a susține creșterea capitalului uman și social. Școala este implicată în viața comunității, iar comunitatea este implicată în rezolvarea problemelor școlii.

### III.2 DEZIDERATELE CARE GUVERNEAZĂ SISTEMUL DE EDUCAȚIE

#### 1. Educație de calitate pentru toți

Sistemul de educație este unul echitabil și de calitate pentru fiecare elev și student, începând cu educația timpurie și continuând cu învățarea pe tot parcursul vieții. Fiecare elev și student contează (indiferent de vârstă, de mediul socio-economic, de nevoile speciale, de religie, de etnie etc.), iar formarea fiecăruia este esențială pentru viitorul României. Statul oferă programe naționale de sprijin pentru elevii și pentru studenții din medii dezavantajate, iar școlile care deservește preponderent comunități sărace au acces la resurse suplimentare, inclusiv pentru angajarea de personal de sprijin și pentru activități de implicare a comunității în viața școlii. Sunt reduse la minimum pierderile din sistem (abandon școlar, părăsire timpurie a școlii, absenteism). În acest scop, se identifică din timp situațiile

de risc și sunt identificate instrumente flexibile pentru corectarea acestora.

De asemenea, se asigură o infrastructură adecvată și suficientă, care să respecte cel puțin un set minimal de standarde (care includ nu doar caracteristicile spațiului interior, ci și ale spațiului exterior, dotările, personalul etc). Se adoptă un curriculum gândit în succesiune logică de la nivelul antepreșcolar până la cel universitar, coerent și adecvat profilului divers al copiilor și specificului etapelor de dezvoltare a acestora, pentru întreg sistemul de educație. Este esențială asigurarea personalului didactic format, astfel încât să poată aplica acest curriculum în diferite comunități și situații, pentru a răspunde adecvat unei mari diversități de elevi/studenti, cu profiluri, cu nevoi și cu aspirații proprii.

## 2. Educație individualizată - diversitate

Educația este individualizată, centrată pe nevoile și pe aspirațiile celui care învață și pe specificul fiecărei comunități de învățare.

Fiecare om este diferit, fiind mai predispus la performanță într-un domeniu sau în altul. Sistemul de educație asigură, în permanență, condițiile ca elevii și ca studenții să-și dezvolte propriul potențial, ajutându-i să exceleze în domeniile spre care au aptitudini și în domenii aflate în aria lor de interes. De aceea, consilierea școlară, serviciile educaționale de sprijin de tipul „școală după școală”, portofoliul educațional și curriculumul din oferta școlii aflat la decizia elevului capătă o importanță mult mai mare în formarea, în evaluarea și în definirea parcursului școlar/universitar.

Tinerii beneficiază de posibilitatea de a alege o parte a disciplinelor, activitățile extracurriculare și alte forme de educație complementare utile. În urma consilierii, aceștia au posibilitatea de a opta pentru trasee vocaționale, profesionale sau teoretice, în funcție de domeniul spre care au înclinație, fără a suferi de pe urma unor bariere neacademice, în accesul către un ciclu superior de educație sau către un alt traseu. Le va fi clar explicat ce parcurs educațional pot urma în

funcție de alegerea lor și care sunt beneficiile fiecărei opțiuni. Astfel, rutele educaționale sunt flexibile și asigură maximizarea potențialului individual, iar consilierea asigură cadrul necesar luării deciziilor informate privind viitorul lor.

Sunt stabilite mecanisme active și funcționale pentru înțelegerea anticipativă a nevoii de forță de muncă, de competențele și de abilitățile cerute de dinamica tehnologică și socială și, implicit, a nevoii de formare inițială și de formare continuă.



Deschiderea Galei MERITO (13 Martie 2019)

Pentru maximizarea flexibilității sistemului, elevii și studenții beneficiază de posibilitatea evaluării cunoștințelor dobândite în afara sistemului educațional formal. Evaluarea învățării efective este centrată pe o logică a dezvoltării de facto a abilităților și a competențelor și nu pe una a duratei participării formale.

## 3. Autonomie și gândire critică

Sistemul românesc de educație formează tineri alfabetizați funcțional, tineri creativi, cu o gândire critică dezvoltată, capabili să coreleze informațiile teoretice cu experiențele practice. Copiii și tinerii înțeleg rostul școlii în formarea lor, valorizează lectura și au capacitatea de a

înțelege și de a aplica ceea ce citesc.

Toți elevii au capacitatea de a înțelege un text complex, inclusiv cu caracter juridic sau economic, în momentul finalizării educației secundare. Absolvenții acestui nivel de studiu au capacitatea de a căuta și de a selecta informațiile de care au nevoie, în mod autonom, cu ajutorul Tehnologiei Informaticii și a Comunicării (TIC). Au capacitatea de a utiliza informațiile în siguranță, precum și de a se



Ședință de lucru privind siguranța publică în unitățile de învățământ (9 Martie 2021)

orienta în privința dezvoltării și educației lor ulterioare, optând pentru programe de formare necesare în cariera dorită.

Cel care învață depășește un nivel minim de alfabetizare funcțională și digitală. Este autonom în învățare, are capacitatea de a-și autoregla învățarea și își poate identifica și gestiona singur emoțiile, fiind capabil să comunice, astfel încât să aibă relații armonioase, în familie și în societate. Întreg procesul de educație încurajează reflecția și învățarea ca valori practicate de-a lungul întregii vieți, atât de către elevi/studenti, cât și de către profesori.

#### **4. Responsabilitatea și integritatea sunt valori-cheie asumate și exersate**

Sistemul de educație formează cetățeni responsabili față de societate și față de mediul înconjurător. Responsabilitatea și integritatea sunt valori care se cultivă și respectă pe tot parcursul educațional. Cultura integrității se transmite atât prin comportamente și prin norme instituționale, cât și prin repere curriculare. Elevii înțeleg importanța unor valori precum responsabilitatea, corectitudinea, transparența, atât prin forța modelelor pedagogice primite prin intermediul cadrelor didactice, cât și prin prisma informațiilor pe care le înțeleg și le aplică la școală. Școala formează nu doar tineri care stăpânesc și aplică informațiile primite, ci și caractere umane, care își exersează în permanență integritatea, toleranța, respectul față de celălalt, față de mediu și față de societate. Sistemul de educație formează cetățeni activi, cu valori europene, adaptați condițiilor economice și sociale, cu o cultură civică și democratică solidă.

#### **5. Modelul profesorului în formarea elevului este cel mai puternic instrument pedagogic**

Profesorii sunt mentori și facilitatori, veritabili profesioniști în educație. Societatea recunoaște rolul și importanța profesorilor pentru formarea viitorilor cetățeni. Cadrele didactice, indiferent de ciclul de studiu la care predau, sunt absolvenți de studii universitare. Formarea inițială a cadrelor didactice include etape de mentorat, o perioadă de practică de minimum șase luni și un proces riguros de selecție. În predarea la clasă, cadrele didactice beneficiază de contribuția/ajutorul unor specialiști (consilieri, psihologi, profesori de sprijin, logopezi etc.) și au acces la programe de formare continuă de calitate, adecvate nevoilor lor și ale comunității educaționale. Acestea le permit să fie la curent cu ultimele schimbări din practica pedagogică și să îndeplinească multiplele roluri care le revin, în școală și comunitate.

Pe termen mediu, este necesar un sistem integrat de management al carierei didactice. Într-un astfel de sistem, cadrele didactice cu performanțe deosebite sunt stimulate, iar cele cu curențe în activitate sunt ajutate și trec printr-o etapă intermediară, de sprijin

didactic, pentru ca, ulterior, să fie identificate, dacă este cazul, soluții individuale, onorabile, de reorientare profesională sau de ieșire din sistem.

## **6. Pentru educație, se alocă resurse suficiente, în mod transparent, echitabil și eficient**

Finanțarea educației se face în raport cu viziunea și cu strategia asumate, precum și cu performanțele înregistrate și cu nevoile existente, ținând cont de capacitatea autorităților publice locale de a susține educația, fără a afecta calitatea acesteia. Finanțarea asigură resursele de învățare și de infrastructură adecvate pentru elevii/studenții cu diverse forme de dizabilitate sau cu cerințe educaționale speciale. Finanțarea este corelată cu obiectivele formulate la nivel național, județean și cu cele asumate de fiecare instituție de învățământ. Sistemul de finanțare cuprinde mecanisme de compensare care, indiferent de algoritmul de finanțare folosit, garantează alocarea de resurse suficiente, pentru a acoperi nevoile fiecărei comunități școlare. De asemenea, există un grad suficient de autonomie instituțională în gestionarea resurselor, în funcție de nevoile beneficiarilor și de tipul comunității deservite, dar bazat pe standarde minime de calitate și pe garantarea unor trasee educaționale personalizate și flexibile.

## **7. Școli sigure și sănătoase**

Siguranța fiecărui copil, tânăr sau profesor din școli sau din universități este o cerință sine qua non pentru un sistem de învățământ modern. Se vor aloca, prioritar, fonduri pentru infrastructura educațională, conform standardelor naționale de igienă, siguranță la incendiu, reducere a riscului seismic etc. Extinderea infrastructurii se va face cu prioritate către acele zone în care cea existentă este insuficientă, neadecvată sau nesigură. Infrastructura educațională este adecvată, spațiile educaționale sunt dimensionate și dotate, astfel încât profesorii să poată acorda atenția necesară fiecărui elev sau student, oferindu-i contexte semnificative și motivante de învățare, oportunități de învățare experiențială și lucru în echipă.

Sistemul educațional deține infrastructura și dotările necesare, precum și parteneriate cu mediul privat, proiecte de accesare a fondurilor europene, utilizând toate pârgurile de finanțare disponibile pentru o investiție trainică.

## **8. Sistemul de educație românesc este atractiv și valorifică oportunitățile de colaborare internațională**

Programele de mobilitate sunt o componentă esențială pentru toate nivelurile de învățământ, atât pentru elevi și pentru studenți, cât și pentru profesori, cercetători și personalul administrativ. Se creează fluxuri de mobilitate echilibrate, atât din perspectiva celor care studiază în afara granițelor (outgoing), cât și pentru reprezentanții comunităților academice și școlare proveniți din alte țări (incoming).

Parteneriatele interinstituționale internaționale permit organizarea de programe în cotutelă, inclusiv sub regimul Universităților Europene. În învățământul superior, este stimulată predarea programelor de masterat nu doar în limba română, ci și într-o limbă de circulație internațională. Dezvoltarea curriculară ia în calcul evoluțiile științifice, diversitatea culturală și tendințele din mediul internațional.

Colaborările internaționale, accesarea fondurilor europene și organizarea în clustere care cuprind universități, institute de cercetare și companii private sunt utilizate ca oportunități de generare a inovării și a progresului științific.

## **9. Managementul educațional este unul profesionist și bazat pe responsabilitate**

Funcționarea performantă a unui sistem modern de învățământ este susținută printr-un management profesionalizat, capabil să implementeze, să monitorizeze și să ofere feedback politicilor publice din educație în toate unitățile de învățământ. Implicarea părinților, a asociațiilor de elevi și studenți, a partenerilor sociali și a sectorului privat în deciziile este o caracteristică naturală a sistemului.

Profesionalizarea managementului educațional și promovarea unei guvernante orientate spre integritate, calitate și echitate presupun crearea de programe de formare inițială și continuă pentru managerii din educație, programe de sprijin în derularea activității și selectarea managementului prin concursuri corecte și periodic organizate.

#### **10. Colaborare și stabilitate pentru un sistem de educație rezilient**

Reziliența va fi urmărită atât la nivel macro, vizând întregul sistem educațional, cât și la nivel micro, la nivel individual (părinți, elevi, profesori etc.). În ambele situații, reziliența va urmări capacitatea de adaptare la contexte nemaîntâlnite de criză sau de incertitudine.

Direcțiile prioritare de acțiune vor fi stabilitatea cadrului normativ și predictibilitatea proceselor de reformă, dar și includerea în documentele strategice și de planificare a unor măsuri concrete de răspuns rapid și de adaptare în contexte de criză.

Vor fi, de asemenea, identificate măsuri specifice de sprijin pentru școlile dezavantajate, astfel încât să fie reduse decalajele dintre școli, pentru ca toți copiii să aibă acces la un învățământ de calitate. O altă valoare asumată, în acest sens, este colaborarea tuturor părților implicate, pentru a crea un cadru care favorizează adaptabilitatea și reziliența, dar în care predictibilitatea parcurșurilor educaționale să genereze încrederea societății, în ansamblu. Un sistem rezilient este unul predictibil și adaptabil, în care schimbările sunt fundamentate pe date colectate periodic și analizate de către personal calificat.

### **III.3 ȚINTE**

Țintele sunt corelate cu dezideratele și sunt integrate în toate capitolele prezentului document. Ele au dublul rol de a oferi repere concrete privind angajamentele Proiectului și de a permite evaluarea performanțelor înregistrate în implementarea acestora.

Țintele sunt aliniate cu angajamentele internaționale ale României. În acest sens, au fost luate în considerare angajamentele României în

cadru Procesului Bologna și al Spațiului European al Învățământului Superior și Rezoluția Consiliului Uniunii Europene privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării, în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a Spațiului european al educației (2021-2030).

#### **Educație timpurie:**

- Până în 2025, există un curriculum național pentru toate nivelurile de educație timpurie;
- Până în 2030, 30% dintre copiii cu vârsta de până la 3 ani participă la o formă de educație antepreșcolară;
- Până în 2030, cel puțin 96% dintre copiii cu vârsta cuprinsă între 3 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară participă într-o formă de educație timpurie.

#### **Învățământ preuniversitar:**

- Până în 2025, se va trece la aplicarea unui model de proiectare a curriculumului bazat pe competențe la toate nivelurile de învățământ preuniversitar;
- Până în 2025, va fi implementat și aplicat sistemul portofoliilor educaționale, care să permită o mai bună monitorizare a evoluției copilului pe durata școlarizării. Acesta include, printre altele, catalogul electronic, observațiile consilierilor școlari, evaluări de profil și recomandări de recuperare etc.;
- Până în 2030, vor fi dezvoltate servicii de consiliere pentru elevi, cu rolul de a facilita tranziția spre învățământul secundar superior, reducerea abandonului școlar și promovarea stării de bine în comunitățile de educație. Astfel, va fi asigurat minimum un consilier la fiecare 500 de elevi;
- Până în 2030, rata de părăsire timpurie a școlii va scădea, până la un nivel de cel mult 10%;
- Reducerea ratei analfabetismului funcțional cu 50% (până la un nivel de cel mult 20%) până în 2030;

- Până în 2030, proporția tinerilor în vârstă de 15 ani cu competențe scăzute la citire, matematică și știință, conform metodologiei testelor PISA, va scădea, ajungând sub 15%;



Evenimentul de lansare în dezbateri publice a rezultatelor Proiectului „România Educată” (5 Decembrie 2018)

- Până în 2030, proporția elevilor de clasa a VIII-a cu competențe scăzute în domeniul informatic va scădea, ajungând sub 15%;
- Până în 2030, vor fi formate 15.000 de cadre didactice din învățământul primar și 40.000 din învățământul gimnazial pentru aplicarea noului curriculum centrat pe competențe;
- Până în 2025, există un profil de competențe ale profesorilor, elaborat pe niveluri de învățământ și pe etape de carieră didactică, cu rol de a asigura abordarea unitară în formarea inițială și continuă, precum și pentru a oferi un cadru pentru avansarea în carieră;
- Creșterea ratei de angajare a absolvenților de învățământ profesional, până la 80% în primul an după absolvire;
- Până în 2030, toți profesorii vor avea competențe digitale și de predare prin instrumente digitale (digital literacy);
- Creșterea finanțării educației, pentru atingerea unui procent

minim din cheltuiala publică, corelat cu media alocărilor pentru educație în statele membre ale UE.

### Învățământ superior

- Până în 2030, 20% dintre absolvenții primelor două cicluri de învățământ superior (licență și master) vor participa la programe de mobilitate externă;
- Până în 2030, cel puțin 40% dintre tinerii de 30-34 de ani vor fi absolvenți de studii superioare;
- În 2030, în România, studiază cel puțin 10% studenți internaționali (din totalul studenților înmatriculați);
- În 2030, minimum 30% din totalul cursurilor din învățământul superior vor fi opționale, oferind studenților posibilitatea de a își particulariza și adapta formarea la complexitățile în creștere ale pieței muncii;



# CAPITOLUL

# IV

**Sistemul de educație la orizontul 2030:  
structură, profilul absolventului și tranziții**

## CAPITOLUL IV. Sistemul de educație la orizontul 2030: structură, profilul absolventului și tranziții

În Europa, se pot distinge trei modele organizaționale diferite ale învățământului obligatoriu<sup>10</sup>:

- structura unică de învățământ (învățământ primar și învățământ secundar inferior combinate);
- învățământ primar (ISCED 1), urmat de o perioadă de învățământ secundar integrat (ISCED 2), corespunzător unei oferte „comune centrale”;
- învățământ primar, urmat de învățământ secundar diferențiat, realizat prin filiere educaționale distincte.

În zece țări, învățământul obligatoriu general este asigurat în școli organizate după modelul structurii unice, fără tranziție între nivelul primar și cel secundar inferior. În aproape jumătate dintre toate țările europene, după învățământul primar, toți elevii urmează același curriculum al trunchiului comun pe parcursul învățământului secundar inferior, până la 15 sau la 16 ani. În opt dintre aceste țări, sfârșitul învățământului secundar inferior coincide cu sfârșitul învățământului obligatoriu.

Curriculumul comun este menținut până la 16 ani în Malta, în Polonia și în Regatul Unit. În Belgia, învățământul secundar inferior se termină la vârsta de 14 ani, dar învățământul la zi rămâne obligatoriu până la vârsta de 15 ani. În Republica Cehă, Ungaria și Slovacia, învățământul obligatoriu este organizat într-o structură unică, până la vârsta de 14 sau de 15 ani, dar de la 10 sau de la 11 ani elevii din aceste țări pot, în anumite etape ale parcursului școlar, să se înscrie în instituții distincte

care asigură învățământ secundar inferior și superior.

În statele europene, învățământul obligatoriu la zi are durata de minimum 8 ani. Totuși, în majoritatea țărilor, durata este între 9 și 10 ani. În câteva țări, durata este și mai mare: 11 ani în Letonia, Luxemburg, Malta și Regatul Unit (Anglia, Țara Galilor și Scoția), 12 ani în Portugalia și Regatul Unit (Irlanda de Nord) și 13 ani în Ungaria și în Olanda.

Sfârșitul învățământului obligatoriu la zi coincide, deseori, cu tranziția de la învățământul secundar inferior la cel secundar superior sau cu sfârșitul școlarizării cu structură unică. Totuși, în unele țări - Belgia, Bulgaria, Franța, Irlanda, Italia, Olanda, Austria, Slovacia, Regatul și Liechtenstein (pentru Gymnasium) - tranziția de la învățământul secundar inferior la învățământul secundar superior are loc cu un an sau doi înainte de terminarea învățământului obligatoriu.

Sistemul de învățământ din România cuprinde educația timpurie (derulată în creșe, grădinițe etc.), educație școlară preuniversitară (separată în ciclul primar, gimnazial și școală profesională/liceu), postliceală (derulată în școli postliceale și în colegii terțiare non-universitare) și învățământ universitar (licență, master și doctorat). Există, de asemenea, studii postdoctorale și programe de educație deschise adulților.

Modificările aduse Legii educației naționale nr. 1/2011 (art. 16 alin. 1) prevăd că învățământul general obligatoriu va fi extins, treptat, la 16 clase până în anul 2030. Va include atât educația preuniversitară completă, cât și educația timpurie, începând cu grupa mică de grădiniță. De regulă, educația primară și gimnazială, cu o durată totală de 9 ani, se petrece în școli integrate (generale sau gimnaziale). În cazuri punctuale, există clase gimnaziale sau chiar primare asociate unor instituții de învățământ liceal (de regulă, colegii naționale). Unități de învățământ preuniversitar pot fi constituite și în structura universităților de stat.

<sup>10</sup> Pentru o cartografiere europeană a sistemelor de educație, vezi Eurydice (2016). Structura sistemelor de educație din Europa, 2016-2017. Documentul este disponibil on-line, în limba română, aici: [https://publications.europa.eu/resource/cellar/becafa9c-9a85-11e6-9bca-01aa75ed71a1.0008.01/DOC\\_1](https://publications.europa.eu/resource/cellar/becafa9c-9a85-11e6-9bca-01aa75ed71a1.0008.01/DOC_1).

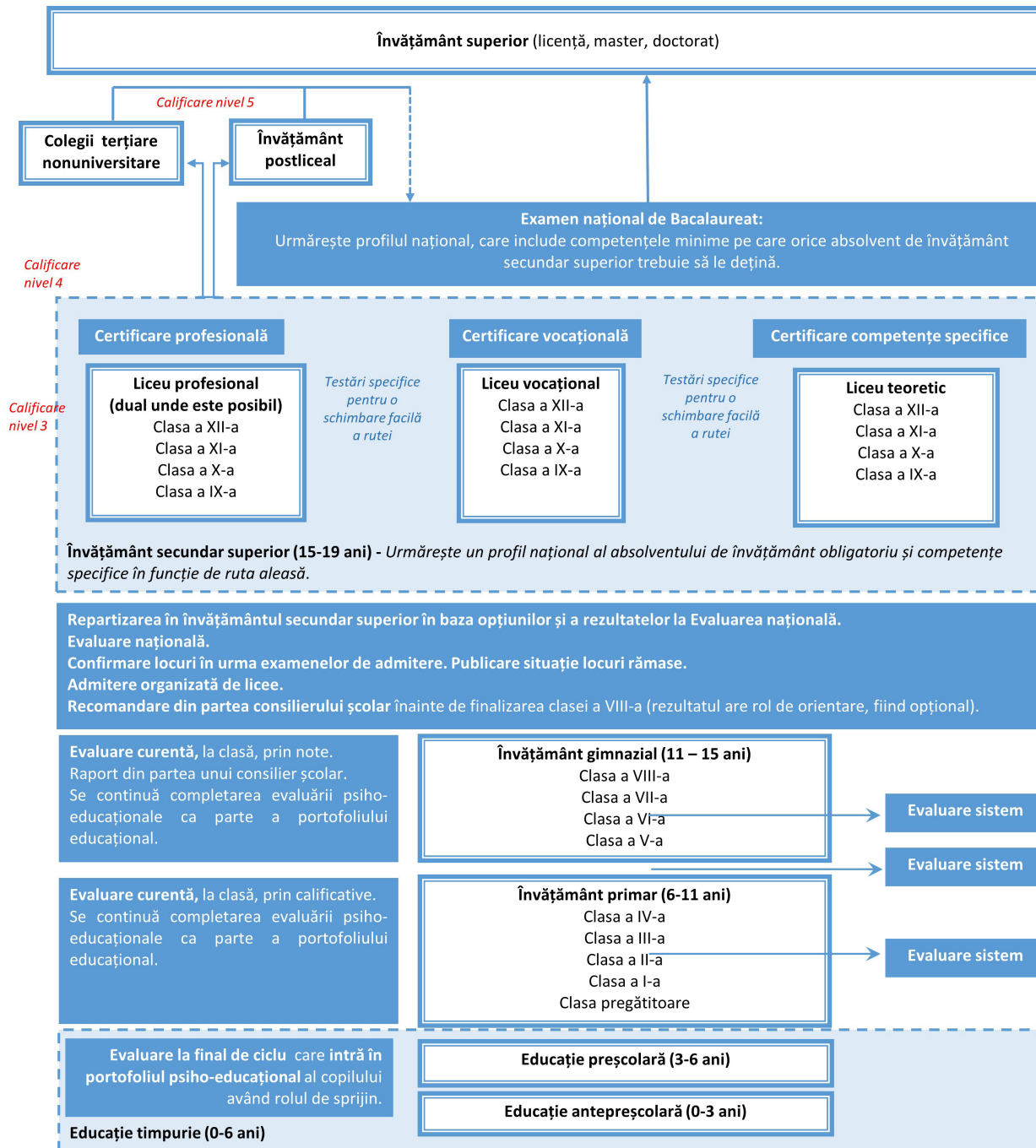
Există două mari tranziții în cadrul educației preuniversitare. Prima este cea de la finalul clasei a VIII-a, când are loc tranziția spre învățământul secundar superior. Aceasta se face prin repartizare, pe baza rezultatelor obținute la evaluarea națională. Obținerea unei note de 5 nu este un criteriu de continuare spre educația liceală sau profesională, clasa a IX-a făcând parte din educația obligatorie. Totuși, rezultatele la evaluarea națională generează un proces selectiv de repartizare în care, de regulă, elevii cu cele mai bune rezultate optează pentru colegii naționale, apoi pentru alte licee teoretice și licee tehnologice. Școlile profesionale nu atrag, de regulă, elevi cu rezultate școlare bune, deși există un număr de școli profesionale prestigioase, mai ales dintre cele cu educație în regim dual, cu sistem propriu de selecție pentru admitere.

În contrast, evaluarea de la finalul învățământului secundar superior, care ia forma bacalaureatului, reprezintă o condiție obligatorie de acces spre învățământul superior – promovarea examenului realizându-se pentru elevii care obțin minimum nota 6. După anul 2011, numărul absolut, dar și proporția elevilor din clasa a XII-a care promovează bacalaureatul a scăzut, pe fondul adoptării de măsuri anti-fraudă. Rata de promovare la examenul național de bacalaureat, în 2020, a fost de 62,9%, cea mai mică din ultimii 6 ani. Această rată este parțial mascată de numărul mare de tineri care nu ajung să susțină examenul. În consecință, s-a înregistrat o scădere a numărului de studenți din învățământul universitar, crescând, totodată, proporția celor care au acces la locuri bugetate (astăzi, majoritari).

Cei care nu promovează bacalaureatul, dar finalizează clasa a XII-a (sau a XIII-a) primesc diploma de absolvire și foaia matricolă, care atestă finalizarea studiilor liceale și care oferă dreptul de acces, în condițiile legii, în învățământul postliceal, precum și dreptul de susținere a examenului național de bacalaureat, inclusiv în sesiuni ulterioare. Principalele provocări ale situației curente au fost prezentate în Capitolul al II-lea și includ: atractivitatea diferită a diverselor filiere, abandonul școlar ridicat, rezultatele slabe la testările internaționale,

procentul mare de elevi cu competențe limitate de citire, de matematică și de științe, numărul mare de absolvenți slab calificați, în contextul unei cereri în creștere pentru specialiști înalt calificați, rute incomplete de studiu pentru filiera profesională etc.

Multe dintre problemele existente la nivel de sistem trebuie abordate prin intervenții punctuale, sectoriale. În același timp, este importantă creionarea unei structuri a sistemului de educație, care să permită armonizarea cu măsurile propuse în Proiectul „România Educată”. În decembrie 2018, în documentul supus dezbaterii publice, au fost descrise două scenarii. În urma consultărilor, a rezultat o singură structură, prezentată, în continuare, grafic și detaliată în următoarele secțiuni, pentru fiecare nivel educațional.



Educația timpurie include nivelul antepreșcolar și preșcolar. Educația antepreșcolară se adresează copiilor de la naștere la 3 ani și se derulează în creșe și în centre de zi. Deși nu este obligatorie, are un rol important în dezvoltarea fiecărui copil și facilitează compatibilizarea vieții de familie cu activitatea profesională. În afara rețelei de creșe de stat (care trebuie extinsă semnificativ până în anul 2030), statul încurajează dezvoltarea de creșe/centre de zi de către marii angajatori (de stat sau privați), centre care oferă inclusiv servicii de educație antepreșcolară, cu program prelungit.

Evaluarea constă în observarea dezvoltării copilului pe baza unui profil de dezvoltare specific vârstei și înregistrarea progresului copilului în portofoliul său educațional.

Educația preșcolară se adresează copiilor cu vârste între trei și șase ani. Ea se desfășoară în grădinițe, care urmăresc dezvoltarea motrică, emoțională, verbală și socială a copilului, precum și crearea contextului pentru joc/joacă cu caracter aplicat. Se face o evaluare de parcurs a dezvoltării copilului și se comunică cu părinții pe marginea rezultatelor acestora. Progresul copiilor este inclus în portofoliul lor educațional. Obiectivele de reformă din zona educației timpurii sunt descrise în secțiunea dedicată din acest capitol.

Învățământul primar este o formă de educație teoretică, cu trimitere la elemente din practică, desfășurată sub îndrumarea unui învățător, pentru fiecare clasă, și cu profesori pentru anumite discipline. Are o durată de cinci ani<sup>11</sup> și începe, de regulă, la vârsta de 6 ani. Abordările educaționale au un caracter integrat, fiind bazate pe observație, pe explorarea în detaliu a mediului înconjurător și pe activități specifice obiectivelor educaționale subsumate profilului absolventului de ciclu primar.

În procesul educațional, accentul cade pe dezvoltarea capacității de a lucra, singur sau în echipă, pentru executarea de sarcini școlare simple,

a competenței de a citi și de a înțelege texte simple, a competenței de a funcționa autonom acasă sau la școală și de a înțelege anumite concepte de bază importante pentru funcționarea în societate (respectul, toleranța, drepturile de bază etc.).

Activitatea didactică din învățământul primar este derulată de personal format din învățători și din profesori pentru diverse discipline (inclusiv din domeniul limbilor străine, al educației fizice/sportului și al artelor). Cadrele didactice sunt sprijinite, în activitatea lor, de un număr suficient de consilieri școlari, profesori de sprijin, mentori, logopezi etc. Consilierii școlari sprijină demersuri importante pentru sistemul de educație, cum ar fi: prevenirea abandonului școlar, educația parentală, prevenirea violenței și a bullyingului, orientarea în carieră, identificarea și adresarea corectă a eventualelor dificultăți de învățare și adaptare ș.a.

În procesul de evaluare, sunt utilizate testările pe bază de calificative, cu ajutorul cărora, se evaluează dezvoltarea elevului, cu informarea părinților despre progresele realizate, dar și despre aspectele pentru care este nevoie de colaborarea școlii cu familia, pentru a remedia eventualele decalaje.

La finalul clasei a II-a are loc o evaluare de parcurs a competențelor fundamentale ale elevilor (scris, citit, matematică), ale cărei rezultate sprijină cadrele didactice în realizarea planurilor individualizate de învățare și în remedierea eventualelor curențe, până la finalul ciclului primar. La nivel național, rezultatele evaluării vor fundamenta o diagnoză a sistemului de învățământ privind achizițiile fundamentale ale elevilor, la finalul clasei a II-a. Tranziția spre educația secundară inferioară este neselectivă, dar însoțită de o evaluare a progresului elevului în raport cu obiectivele de învățare stabilite, inclusiv a competențelor fundamentale, după modelul testărilor internaționale.

Această evaluare, la finalul clasei a IV-a, va oferi reperele necesare cadrelor didactice din ciclul următor, inclusiv pentru a remedia

<sup>11</sup> Începe cu clasa pregătitoare și continuă cu clasele I-IV.

eventualele curențe. Rezultatele nu vor fi utilizate în repartizarea copiilor sau în gruparea lor în ciclul următor. Rezultatele sunt publice și vor fundamenta o diagnoză de final de ciclu, realizată atât la nivelul unității de învățământ, cât și a sistemului, în ansamblu. Diagnoza se va realiza în corelare atât cu specificul comunității educaționale, cât și cu rezultatele aceleiași generații de elevi, înregistrate la evaluarea de la finalul clasei a II-a.

Învățământul secundar inferior sau gimnazial este tot o formă de educație teoretică și include patru ani de studiu (clasele V-VIII). Disciplinele sunt predate de profesori de specialitate, absolvenți de studii superioare, care sunt sprijiniți în activitatea lor de un număr suficient de consilieri școlari, profesori de sprijin, mentori etc. Progresul copiilor este urmărit prin forme de evaluare continuă care monitorizează atingerea obiectivelor învățării, iar rezultatele sunt incluse în portofoliul educațional al elevului. Spre finalul ciclului gimnazial, elevul alege un traseu de dezvoltare profesională, cu sprijinul cadrelor didactice, al familiei și al consilierului școlar.

La finalul clasei a VI-a, se derulează evaluarea elevilor prin două probe: limbă și comunicare, matematică și științe. Rezultatele evaluărilor sunt utilizate pentru: elaborarea planurilor individualizate de învățare, preorientarea școlară către un anumit tip de liceu și realizarea unei diagnoze la nivel de sistem, inclusiv comparativ cu rezultatele obținute de aceeași cohortă de elevi la evaluările de la finalul claselor a II-a și a IV-a.

Măsurile de reformă din zona educației primare și secundare sunt descrise în secțiunea aferentă acestora. Tranziția spre ciclul secundar superior se desfășoară, la finalizarea clasei a VIII-a, după cum urmează:

- Consilierul școlar va face o recomandare, pentru fiecare elev în parte, de încadrare în educația secundară superioară, în baza unei evaluări specifice. Ea se comunică elevului și părinților. Această recomandare are un caracter orientativ în stabilirea opțiunilor celor mai potrivite profilului fiecărui

elev și se include în portofoliul educațional. Decizia finală aparține elevului și familiei.

- Evaluarea națională de la finalul clasei a VIII-a va avea forma unui test standardizat național, evaluând competențele-cheie ale elevilor. Rezultatele obținute la această evaluare sunt incluse în portofoliul educațional al elevului.
- După finalizarea testului, elevii se pot înscrie la o instituție de învățământ secundar superior, menționând, totodată, și variantele de rezervă, în ordinea preferințelor. Aceștia sunt admiși, de regulă, în instituția din prima opțiune, dacă cererea nu depășește capacitatea de școlarizare a unității. Repartizarea are loc pornind de la media evaluării naționale, pe locurile rămase libere după derularea examenelor de admitere și confirmarea ocupării locurilor de către elevii selectați.

Atât liceele teoretice, cât și cele vocaționale și profesionale au dreptul (dar nu și obligația) de a organiza, examene de admitere, conform unei metodologii stabilite de către Ministerul Educației. Conținutul acestor examene va reflecta specificul educațional al fiecărei instituții și poate include probe vocaționale sau practice, iar, în cazul liceelor profesionale duale, probele pot fi organizate de către partenerul din mediul privat. Cei care optează pentru a nu organiza un examen de admitere suplimentar vor utiliza rezultatele evaluării naționale pentru a departaja elevii, în cazul unui număr mare de cereri. Elevii de clasa a VIII-a au dreptul de a se înscrie la examenul de admitere, iar cei care primesc o ofertă de studiu ca urmare a promovării acestuia, nu mai trebuie în mod obligatoriu să participe la Evaluarea Națională.

Învățământul secundar superior sau liceal se poate derula în licee teoretice, licee vocaționale și licee profesionale pentru elevii claselor IX-XII. Există trei rute distincte: teoretică, vocațională (cu profil militar, teologic, sportiv, artistic și pedagogic) și profesională. Fiecare rută are multiple specializări și se derulează în contexte de învățare diverse, care să stimuleze creativitatea, spiritul critic și dorința de explorare/

investigare a elevului. Se pune accent pe aplicații practice, proiecte și activități derulate în echipă.

Atât ruta profesională, cât și cea vocațională au o orientare practică și se pot derula, parțial, la potențiali angajatori sau instituții relevante (de exemplu, pentru filiera vocațională: cluburi sportive, săli de concert etc.). O mare parte dintre liceele profesionale au regim dual, în funcție de posibilitățile specifice și de capacitatea sectorului economic din fiecare regiune în parte.

În educația profesională non-duală și în cea vocațională, procesul educațional se derulează atât în școală, cât și în spații speciale de practică.

În liceele profesionale cu regim dual, o mare parte a activității educaționale se derulează în cadrul unor întreprinderi sau instituții relevante și au un caracter aplicat.

Există un trunchi comun tuturor liceelor, indiferent de rută, care conferă accesul la bacalaureat. Pentru filiera teoretică, evaluarea continuă se face în clasă, prin teste, activități, teze și exerciții aplicate. Pe ruta profesională/vocațională, doar o parte din evaluarea continuă se realizează în clasă, prin teste, activități, teze și exerciții aplicate. O bună parte din evaluare se derulează la angajatori/locuri de practică, prin activități aplicate supravegheate sau prin probe vocaționale (de exemplu, pentru filiera artistică).

Transferul între cele trei filiere ale învățământului secundar superior se poate face anual, în baza unor examene competitive, în funcție de numărul de locuri existente, înainte de atingerea capacității maxime de școlarizare. Testele sunt comprehensive, axate pe testarea competențelor necesare pentru a efectua transferul, iar participarea la aceste teste nu poate fi limitată prin condiții suplimentare. Testele vor permite inclusiv schimbarea anului de studiu (de exemplu, pierderea/câștigarea unui an) și vor fi deschise și elevilor care doresc să „sară” un an de studiu în aceeași filieră (indiferent de an), având

această capacitate. Transferurile nu se pot face în clasa a IX-a sau după începutul clasei a XII-a.

Finalizarea a trei ani în educația profesională sau a patru ani în cea vocațională/teoretică conferă elevului o calificare de nivel 3 și acces direct pe piața muncii, în baza unor probe profesionale specifice. Elevii din educația profesională au opțiunea de continuare a studiilor în cadrul aceluiși liceu, pentru participarea la examenul de bacalaureat. În clasa a XII-a, vor aprofunda elementele de trunchi comun din clasele IX-XI și are loc o pregătire mai generală pentru bacalaureat. Promovarea examenului de bacalaureat le conferă o calificare de nivel 4.

Tranziția către învățământul superior este condiționată de promovarea unui bacalaureat unitar care este condiție de acces și conferă tuturor celor care îl promovează nivelul 4 de calificare. Acesta măsoară competențele elevilor în domenii-cheie, capacitatea lor de comprehensiune a unui text, abilitatea de a aplica instrumente matematice și alte competențe-cheie asociate trunchiului comun. Este standardizat, comparabil între sesiuni și predictiv pentru capacitatea de a progresa într-un mediu academic.

Învățământul terțiar este construit, din punctul de vedere al structurii, în baza elementelor comune agreeate prin Procesul Bologna și a elementelor proprii statelor din Spațiul European al Învățământului Superior. Accesul în oricare formă de studiu de licență se face în baza bacalaureatului, cu posibilitatea organizării de testări suplimentare de către universități pentru admitere.

În conformitate cu direcțiile de dezvoltare ale Spațiului European al Învățământului Superior, există educație terțiară non-universitară sub forma unor programe de scurtă durată (120 credite ECTS, așa numitul short cycle) sau alte structuri acreditate. Acestea oferă o calificare de nivel 5 și permit accesul pe piața muncii pentru anumite profesii care necesită un nivel de calificare superior educației secundare.

Educația universitară, pe toate ciclurile, se desfășoară în universități autorizate sau acreditate, publice și private, care îndeplinesc o serie de standarde de calitate și sunt reevaluate în mod regulat. Universitățile beneficiază de o autonomie semnificativă, în acord cu bunele practici europene.

Transferul între instituții și specializări se face în baza unui sistem de examinare decis de fiecare universitate în parte, pornind de la sistemul ECTS. Tranziția spre masterat se face în urma finalizării studiilor de licență și în baza unui sistem de examinare decis de fiecare universitate, conform cadrului legal. Absolvenții de studii postliceale sau de colegii terțiare non-universitare, deși obțin o calificare de nivel 5, nu au acces la studiile de licență, masterat și doctorat fără promovarea examenului de bacalaureat.

Ciclurile de masterat și de doctorat păstrează un caracter orientat spre cercetarea științifică – cu excepția masteratelor profesionale și pedagogice – și sunt armonizate cu recomandările europene. Condițiile de admitere și organizarea internă sunt decise de către universități, cu respectarea legislației și a cadrului general de asigurare a calității. Evaluarea se face preponderent în baza unor proiecte de cercetare, iar, în cazul doctoratului, acestea iau forma unei teze de doctorat. În cadrul masteratelor profesionale, un proiect în sectorul de activitate poate lua locul celor de cercetare. Lucrările majore (licență, disertație, doctorat) sunt trecute în mod obligatoriu prin programe software antiplagiat și listate în baze de date publice, cu respectarea legislației în vigoare.

În continuare, vom detalia caracteristicile și obiectivele de reformă pentru fiecare nivel educațional, inclusiv o serie de măsuri specifice. Precizăm însă că lista acestora nu este exhaustivă, fiind completată, în funcție de specific, cu obiectivele și măsurile regăsite în secțiunile din Capitolul al V-lea.

## IV.1. EDUCAȚIA TIMPURIE

### CONTEXT

Importanța participării copiilor la servicii de educație și îngrijire de calitate în primii ani de viață este demonstrată de o multitudine de studii și de rapoarte. Toate aceste studii subliniază beneficiile pe care aceste forme de educație le generează în viitor, atât la nivel individual, cât și la nivel social. Accesul la servicii de educație timpurie reprezintă o modalitate directă de asigurare a echității și de sprijin, pentru copiii din grupurile dezavantajate (OECD, 2011; European Commission,



Vizită la grădinița din Gălbinași, Călărași (9 octombrie 2019)

2019; OECD, 2020). Se demonstrează că participarea copiilor la acest nivel de educație susține o rentabilitate crescută a investițiilor financiare (The Heckman Equation – 1 dolar investit în educația timpurie aduce în viitor 7-17 dolari), ajutând ca țările să fie mai productive și să concureze cu mai mult succes în economia globală (World Bank, 2015). Cercetările internaționale arată că performanțele școlare ulterioare și beneficiile pe termen lung sunt influențate, în mod direct, de durata de participare a copiilor la educația timpurie



(PISA, 2018), precum și de calitatea acestor servicii (OECD, 2018). În România, domeniul educației timpurii cuprinde două niveluri: educația antepreșcolară (de la naștere la 3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani). Creșa, ca serviciu pentru copiii sub 3 ani, s-a dezvoltat în perioada anilor 1970-1980. Expansiunea lor s-a înregistrat în anii 1980, când s-a atins numărul de 902 creșe cu 90.000 de copii. Din nefericire, din 1995, numărul creșelor a început să descrească. În 2009<sup>12</sup>, descoperim că, la acea dată, mai existau doar 287 de creșe cu 11.000 copii. Conform clasificării Institutului Național de Statistică (INS), în 2016, existau 39 de creșe și 1.138 de grădinițe (publice și private) la nivel național. A se nota că există însă grupe tip creșă în instituții care funcționează în regim de grădiniță.

Statisticile referitoare la educația timpurie din România și concluziile rapoartelor și proiectelor implementate în acest domeniu evidențiază o serie de aspecte critice, provocări și dificultăți, care necesită intervenții ameliorative:

a. Acces și participare – România nu a atins ținta stabilită pentru indicatorul european referitor la participarea la învățământul preșcolar a copiilor cu vârsta cuprinsă între 4 ani și vârsta oficială de înscriere în învățământul obligatoriu (86,3% România, în comparație cu 94,8% media UE în 2018). Puțini copii sunt cuprinși în instituții de educație antepreșcolară (15,7%,) din cauza numărului redus de creșe și a absenței altor tipuri de servicii alternative sau complementare. Rata de cuprindere a copiilor în învățământul preșcolar este semnificativ redusă în mediul rural (82,3%) decât în mediul urban (93,8%) (Ministerul Educației, 2020), aceeași problemă fiind întâlnită și în cazul copiilor romi cu vârsta între trei ani și vârsta de intrare la școală (38%).

b. Personal – Există un număr insuficient de personal didactic angajat în creșe. De la momentul introducerii specializării educator-puericultor, în liceele pedagogice, au absolvit numai 250 educatori puericultori, din care doar 15% sunt angajați în creșe. Lipsește un

sistem de formare continuă a personalului didactic din creșe, acestea nefiind direct administrate și coordonate metodologic de Ministerul Educației.

c. Guvernanță și finanțare – În România, serviciile de educație timpurie au fost organizate o lungă perioadă ca sisteme divizate între mai multe autorități. Astfel, creșa a fost considerată unitate sanitară și a funcționat pe baza unui model de îngrijire centrat pe sănătate și pe nutriție. Trecerea acestora, în 2001, în subordinea administrației publice locale nu a fost însoțită de modificarea statutului lor ca servicii de îngrijire și educație destinate copiilor mici. Învățământul preșcolar a fost permanent în responsabilitatea Ministerului Educației. Legea educației naționale nr. 1/2011 recunoaște apartenența serviciilor de educație timpurie antepreșcolare la sistemul de educație. Din organizarea divizată a sistemului de educație timpurie din România, atât sub aspectul legislației, cât și al autorității responsabile, au rezultat o serie de provocări, precum: modalități deficitare de colaborare dintre autoritățile responsabile de serviciile de educație timpurie antepreșcolară; formare continuă deficitară; abordarea diferențiată a unităților creșe, față de grupele de creșe organizate în grădiniță; provocările legate de finanțare; lipsa de profesionalizare în domeniul managementului unităților de educație timpurie.

## VIZIUNE SECTORIALĂ

În 2030, România are un sistem de educație preșcolară și antepreșcolară dezvoltat și adaptat diversității populației, cu o rată de cuprindere a colectivităților de la naștere la 6 ani, care variază între 30% pentru educația antepreșcolară și 95% pentru învățământul preșcolar. Sistemul este echitabil și de calitate, pune copilul în centrul procesului educațional și are ca angajați profesioniști bine pregătiți și proactivi, buni practicieni, familiarizați cu teoriile psihopedagogice moderne. Scopul central al sistemului este educarea și sprijinirea dezvoltării personale și profesionale a unor copii fericiți, autonomi și sănătoși, pregătiți pentru societatea secolului al XXI-lea. Sistemul

<sup>12</sup> Pentru consultarea datelor in extenso, vezi „Manual pentru evaluarea ex-ante a politicilor educaționale”, studiu efectuat în 2009 de către Ministerul Educației Naționale (MEN).

se bazează pe o colaborare permanentă cu părinții, familia fiind un partener în formarea și în educarea copiilor.

Profilul copilului la finalizarea educației timpurii este caracterizat de o capacitate de auto-reglare, astfel încât să ajungă singur la o stare naturală de bine (echilibru cognitiv – socio-emoțional). Este un copil creativ, fericit și cu un sentiment de siguranță fizică și emoțională, are noțiuni de bază despre sănătatea corpului și a mediului înconjurător. Simultan, are deprinderi elementare de viață, în raport cu tot ceea ce este în jur (igienă, comunicare, socializare).

Mai mult, își cunoaște rădăcinile, comunitatea și înțelege modul în care acestea relaționează între ele. De asemenea, are următoarele abilități și competențe:

- să se joace cu copiii, să se împrietenească cu alți copii, să dezvolte relații funcționale cu aceștia, dar și cu adulții cu care interacționează (părinți, profesori etc.);
- să mănânce și să se îmbrace autonom, să își aranjeze lucrurile și să facă ordine în camera sa;
- să înțeleagă natura și mediul înconjurător;
- să facă adunări și scăderi simple;
- să folosească cuvinte de bază în limba engleză sau într-o altă limbă de circulație

internațională și să vorbească corect limba română, la nivel de bază (specific vârstei);

- să aleagă între diverse opțiuni/variante de învățare, joacă, interacțiune și să se adapteze la cerințele societății, să folosească tehnologia;
- să fie un partener de discuție, alături de părinți și grădiniță, în chestiunile care îl/o privesc;
- să înțeleagă ce îndatoriri are în familie și la grădiniță;
- să fie tolerant, să îi pese de colegi, de animale și de natură;

- să înțeleagă, într-o mare măsură, valoarea banilor;
- să facă diferența între adevăr și falsitate, între realitate și fantasmă.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectivul 1: Revizuirea, completarea și armonizarea cadrului legislativ, pentru organizarea și funcționarea unui sistem de educație timpurie unitar, integrat și incluziv, precum și implementarea unui sistem de asigurare a calității în educația timpurie.

Măsuri:

- 01.a. Revizuirea și armonizarea cadrului legislativ existent, în vederea organizării și funcționării sistemului de educație timpurie integrat, pentru copiii de la naștere la 6 ani, demers care va fi bazat pe colectarea de bune practici privitoare la colaborarea interinstituțională și mecanismele de finanțare, dar și pe experiențele și pe modelele europene;
- 01.b. Clarificarea, în legislația care guvernează educația antepreșcolară, a răspunderii administrative pentru acest sector;
- 01.c. Revizuirea și modernizarea normelor de construcție pentru clădirile unde funcționează servicii de educație timpurie, adaptate la nevoile și la particularitățile de vârstă ale copiilor;
- 01.d. Dezvoltarea cadrului național, pentru asigurarea calității serviciilor standard și complementare, pentru copiii de la naștere la 6 ani, prin:
  - standarde de calitate pentru obținerea autorizației de funcționare;
  - standarde de acreditare;
  - metodologii de organizare și de funcționare a serviciilor de educație timpurie complementare;

- ghiduri de organizare la nivelul comunității.
- O1.e. Revizuirea standardelor privind materialele de predare-învățare în educația timpurie, a normativului actual de dotare minimală pentru serviciile de educație timpurie;
- O1.f. Realizarea demersurilor legislative pentru actualizarea ocupațiilor din domeniul educației timpurii, prin introducerea în COR (Clasificarea Ocupațiilor din România) și în Legea educației a ocupației de: educator/profesor pentru educație timpurie și ajutor/asistent de educator/profesor pentru educație timpurie;
- O1.g. Elaborarea metodologiei de calcul a salariilor în serviciile de educație timpurie, în vederea susținerii reformei prin creșterea dezirabilității profesiei de educator/profesor pentru educație timpurie, ajutor/asistent de educator/profesor pentru educație timpurie;
- O1.h. Cuprinderea educației timpurii (de la nașterea copilului până la intrarea în școală, inclusiv a copiilor antepreșcolari) în sfera de activitate a instituțiilor publice responsabile de educație incluzivă, resurse educaționale, consiliere școlară și asistență educațională etc.;
- O1.i. Stabilirea standardelor de cost și creșterea finanțării sectorului educației timpurii, inclusiv prin reglementări ce vizează acordarea de facilități fiscale pentru companiile care susțin dezvoltarea unor servicii de educație timpurie sau prin alte instrumente de piață care încurajează parteneriatul public-privat în sfera educației timpurii.

Obiectivul 2: Crearea, extinderea și modernizarea infrastructurii pentru organizarea serviciilor de educație timpurie (standard și complementare), pentru copiii de la naștere la 6 ani, în vederea creșterii participării și a favorizării revenirii părinților, în special a femeilor, în câmpul muncii.

Măsuri:

- O2.a. Instituirea unui sistem de recenzare a tuturor copiilor de vârstă preșcolară care nu sunt cuprinși în sistemul de educație timpurie;
- O2.b. Înființarea unor servicii complementare, care să coexiste cu serviciile standard de educație timpurie (ludotecă, grup de joacă, grădiniță comunitară, centru multifuncțional etc.);
- O2.c. Reabilitarea și extinderea infrastructurii existente, pentru transformarea grădinițelor cu program normal în grădinițe cu program prelungit sau transformarea acestora în servicii cu program prelungit pentru copiii de la naștere la 6 ani.

Obiectivul 3: Creșterea numerică și calitativă a angajaților din serviciile de educație timpurie.

Măsuri:

- O3.a. Dezvoltarea curriculumului pentru educație timpurie (de la naștere la 6 ani) la nivelul liceelor cu profil pedagogic și includerea unui an de practică în unități de educație timpurie acreditate/autorizate, care să fie centrat pe aspecte precum: lucrul cu copii cu dizabilități/CES, dezvoltarea competențelor parentale, includerea elementelor STEAM în curriculumul pentru educația timpurie;
- O3.b. Dezvoltarea curriculumului pentru programul de licență și masterat pentru pregătirea profesorului de educație timpurie, care să includă, de asemenea, pregătirea în domenii specifice, precum cele menționate la O3.a;
- O3.c. Dezvoltarea unui cadru național de formare continuă a întregului personal din unitățile de educație timpurie, cu prioritate la nivel antepreșcolar, pentru implementarea noului curriculum de educație timpurie;

O3.d. Dezvoltarea unor programe de reconversie profesională pentru ocupația educator/profesor de educație timpurie, ca opțiune pentru acoperirea necesarului de resursă umană calificată.

Obiectivul 4. Servicii de educație timpurie de calitate.

Măsuri:

O4.a. Centrarea unei părți a curriculumului pe dezvoltarea de valori în rândul copiilor;

O4.b. Includerea unor elemente STEAM în educația preșcolară;

O4.c. Dezvoltarea de programe de pregătire a practicienilor din educația timpurie, pentru dezvoltarea de abilități socio-emoționale, cu efecte pozitive pentru dezvoltarea copiilor pe termen lung;

O4.d. Abordarea multidisciplinară a nevoilor de siguranță ale copilului, prin existența în creșe și în grădinițe a profesioniștilor în domeniul educațional, social și medical;

O4.e. Dezvoltarea de sisteme de monitorizare individuală a copilului și a progresului său (eventual, electronice).

Obiectivul 5. Conștientizarea importanței educației timpurii, la nivelul societății

Măsuri:

O5.a. Campanii de informare a părinților cu privire la beneficiile educației timpurii (de la naștere la 3 ani) și programe de educație parentală, pentru dezvoltarea de abilități socio-emoționale la copii;

O5.b. Dezvoltarea de programe de mobilizare a comunității pentru soluționarea problemelor unor membri ai acesteia (outreach programs) și de comunicare cu familiile aflate

în situații socio-economice dificile. Pe termen mediu, depistarea și intervenția timpurie în cazul copiilor cu CES;

O5.c. Organizarea de programe de educație parentală și de campanii de conștientizare a importanței copilăriei timpurii;

O5.d. Creșterea participării la educație antepreșcolară până la un nivel de 30% dintre copiii de până în 3 ani;

O5.e. Creșterea participării la îngrijire timpurie și la educație, astfel încât cel puțin 96% dintre copiii cu vârsta cuprinsă între 3 ani și vârsta pentru înscrierea obligatorie la școala primară să fie înscriși într-o formă de educație.



Evenimentul organizat de Școala Gimnazială Step by Step cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului (1 Iunie 2019)

## **IV.2. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR ȘI GIMNAZIAL**

### **CONTEXT**

Învățământul primar și gimnazial reprezintă componenta comprehensivă a educației școlare în România. În anul școlar 2019/2020<sup>13</sup>, numărul de elevi din învățământul preuniversitar a fost de 2.947.000, în scădere cu 32.000 față de anul anterior. Creșteri ale

<sup>13</sup> Analiza a fost realizată pe baza Raportului privind starea învățământului preuniversitar din România 2019-2020.

efectivelor de elevi se înregistrează, totuși, în învățământul preșcolar, gimnazial (urban), profesional și postliceal. Efectivele de elevi cuprinse în sistemul românesc de învățământ preuniversitar vor scădea în următorii ani, în afara cazului în care are loc o inversare a balanței migratorii.

Schimbarea de structură a sistemului de educație din anul școlar 2012/2013 a avut efecte asupra ratei de cuprindere în învățământul primar și gimnazial. Începând cu 2012/2013, valoarea indicatorului a

fost de 90-91%, cu o scădere semnificativă, până la valoarea de 87,6% în anul școlar 2019/2020. Se mențin diferențe pe cicluri de învățământ; în anul școlar de referință, valoarea înregistrată în învățământul primar este mai mare decât cea înregistrată în învățământul gimnazial. În învățământul primar, sunt cuprinși puțin peste 90%<sup>14</sup> dintre copiii de vârstă corespunzătoare, iar în învățământul gimnazial sub 85%. Mediul rural rămâne defavorizat în privința ratei de participare la educație, în special, la nivelul învățământului gimnazial.

Ratele de participare sunt ușor mai mari pentru populația școlară masculină, comparativ cu populația feminină. Este posibil ca ratele de cuprindere să fie influențate și de migrația externă, care nu este pe deplin monitorizată statistic.

Învățământul primar și gimnazial (secundar inferior) suferă de pe urma unor probleme de calitate, semnalate mai ales cu ocazia testărilor internaționale. Așa cum s-a arătat în Capitolul III, rezultatele elevilor români la testarea PISA 2018<sup>15</sup> arată o scădere, prin comparație cu cele din anul 2015, plasând România pe ultimele locuri la nivel european.

## VIZIUNE

Învățământul primar este o formă de educație teoretică (cu trimitere la elemente din practică), care se desfășoară sub îndrumarea unui învățător pentru fiecare clasă, cu profesori pentru anumite discipline. Are o durată de cinci ani și începe la vârsta de 6 ani. Evaluarea se face pe bază de calificative cu ajutorul cărora, în fiecare an, se evaluează dezvoltarea elevului, cu informarea părinților cu privire la progresele făcute de elev.

Evaluările din clasele a II-a și a IV-a au rol de diagnostic sau/și de orientare și de optimizare a traseului educațional al elevilor, de creștere a caracterului obiectiv al evaluării și preorientare școlară către un anumit tip de liceu/școală profesională. Ele oferă repere esențiale atât în activitatea didactică a învățătorilor, cât și pentru părinți sau pentru unitatea de învățământ, în sensul îmbunătățirii actului educațional. Evaluarea din clasa a II-a este de parcurs, fiind aplicată elevilor pentru identificarea progresului. Evaluarea la finalul clasei a IV-a este, de facto, o evaluare de sistem, indicând progresul la finalul ciclului din perspectiva achiziției competențelor fundamentale dobândite în ciclul primar, după modelul testărilor internaționale. Joacă un important rol în diagnoza sistemului de învățământ la nivel primar.

La sfârșitul ciclului primar, elevul este capabil să desfășoare activități concrete, observă, recunoaște, explorează și verbalizează procese naturale și sociale simple, sentimente, emoții. Elevul este alfabetizat lingvistic, matematic, științific și digital, manifestă un interes pentru lectură, învățare prin diverse moduri practice, cultură, știință și activități fizice. Elevul rezolvă probleme simple și utilizează achiziții din diverse domenii, inclusiv matematică și științe, precum și instrumente digitale, pentru rezolvarea unei sarcini. Exprimă cu claritate, atât în scris, cât și oral, în limba maternă, puncte de vedere personale, aplică norme, valori și modele de comportament, are atitudini în acord cu acestea, relaționează adecvat și onest cu cei din jur, își asumă roluri

<sup>14</sup> Idem

<sup>15</sup> Pentru consultarea documentului cu prezentarea în detaliu a rezultatelor, vezi [https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018\\_CN\\_ROU.pdf](https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_ROU.pdf)

În grup. Aplică rutina zilnică de învățare, inclusiv folosind instrumente digitale în contextul învățării, formulează intuitiv obiective personale de învățare, manifestă disponibilitate pentru efort și interes față de nou, este capabil să își concentreze atenția și să persevereze în lucrul la o sarcină până la finalizarea acesteia.

Învățământul secundar inferior sau gimnazial este tot o formă de educație teoretică și include patru ani de studiu (clasele V-VIII). Materiile sunt predate de profesori de specialitate, o parte a curriculumului având caracter interdisciplinar, iar o componentă semnificativă din CDȘ rămâne la alegerea elevului.

Profesorii sunt absolvenți de studii superioare calificați în una sau mai multe arii disciplinare și cu o pregătire pedagogică extinsă. Aceștia sunt sprijiniți, în activitatea lor, de un număr suficient de consilieri școlari, profesori de sprijin, mentori etc.

Evaluarea se realizează prin notarea clasică. Progresul copiilor este inclus în portofoliul lor educațional, alături de mențiuni privind competențele dobândite în urma unor activități de educație nonformală sau informală și de observațiile consilierilor școlari. Portofoliul educațional va cuprinde, de asemenea, planurile individualizate de învățare, eventuale diplome și certificate obținute de elevi, care dovedesc aptitudinile sau performanțele speciale ale acestora.

Învățământul primar și gimnazial urmăresc, așadar, formarea de elevi alfabetizați funcțional, care gândesc critic și autonom, au noțiuni de bază de cultură generală, sunt toleranți, au trecut printr-un proces adecvat de consiliere și de dezvoltare personală și profesională, sunt capabili să ia decizii, și-au definit un set de țeluri și știu/pot să și le urmărească. În școală, elevii au avut parte de un echilibru între cunoștințele teoretice și practice, putând să coreleze informațiile teoretice cu experiențele cotidiene de viață. Elevii fac parte dintr-o comunitate care valorizează educația, iar părinții lor au fost implicați în alegerea rutei educaționale potrivite pentru ei.

La finalizarea învățământului gimnazial, elevii pot, printre altele:

- să lucreze individual și în echipă pentru a atinge un obiectiv dat;
- să ia deciziile potrivite pentru sănătatea lor, inclusiv cu privire la alimentație;
- să interacționeze adecvat cu alte persoane de vârsta lor sau de vârste apropiate, precum și cu adulții cu care intră în contact;
- să înțeleagă modul în care funcționează comunitatea locală, națională și europeană și principiile guvernantei;
- să citească și să înțeleagă texte relativ complexe, fără probleme majore;
- să socotească și să rezolve probleme de matematică;
- să rezolve probleme cu care se confruntă la școală, în familie, în timpul liber (ex. protejarea mediului);
- să utilizeze cunoștințele științifice acumulate, pentru a înțelege aspecte ale vieții (ex. fenomene meteorologice, pandemii etc.);
- să ia decizii cu privire la propriul parcurs de învățare;
- să identifice legăturile dintre curriculumul școlar și viața reală și să transfere cunoștințele și competențele deprinse în/la școală în viața de zi cu zi;
- să utilizeze instrumente digitale și tehnologia informației în viața cotidiană și în procesele educaționale, la un nivel adecvat vârstei;
- să dobândească cunoștințe de securitate cibernetică adaptate vârstei;
- să exceleze în domeniile în care are abilități sau talente deosebite/spre care simt o atracție;
- să își stabilească obiective de activitate fizică și să le

îndeplinească;

- să fie curios în legătură cu aspecte culturale și să manifeste preocupare pentru artă.

Decizia privind tranziția de la gimnaziu către învățământul secundar superior se realizează după o discuție individuală a consilierului școlar cu elevul și cu părinții acestuia. Recomandarea este orientativă și se bazează pe un test psihometric.

Elevii care doresc înscrierea la liceele care organizează examen de admitere o pot face la o singură instituție. Ulterior, în funcție de rezultate, pot opta pentru ocuparea locului unde au fost admiși sau pentru participarea la Evaluarea Națională și repartizarea computerizată ulterioară.

La Evaluarea Națională au dreptul de a participa toți absolvenții clasei a VIII-a. Cei care au dat admitere la liceu și au obținut o ofertă de studii își pot ocupa locul confirmat și pot opta pentru a nu participa la Evaluarea Națională. Cei care nu au dat admitere la un liceu vor fi repartizați, în ordinea mediilor de la Evaluare și în funcție de opțiunile exprimate.

## **OBIECTIVE ȘI MĂSURI**

Obiectiv 1: Reducerea ratei de părăsire a sistemului de învățământ

Măsuri

- O1.a. Eliminarea tuturor taxelor și a oricăror altor bariere financiare de acces la educație (exemple: fondul clasei/școlii sau contribuția familiei pentru materiale educaționale de bază sau pentru naveta elevului);
- O1.b. Dezvoltarea și implementarea de Programe de informare și de sprijin pentru părinți, care să susțină implicarea lor în educația copiilor;
- O1.c. Consiliere psihopedagogică și orientare profesională

pentru elevi/studenti, oferită în regim gratuit, precum și consiliere pentru părinți și cadrele didactice, astfel încât eventualele situații de risc să poată fi identificate cu celeritate și să poată fi aplicate, din timp, cele mai bune soluții;

- O1.d. Asigurarea unui consilier în carieră cel puțin la fiecare 500 de elevi – cu posibilitatea de suplimentare a numărului de consilieri în funcție de nevoile fiecărei comunități academice;
- O1.e. Extinderea programelor de tip after-school în unitățile de învățământ de stat și creșterea calității serviciilor oferite de acestea;
- O1.f. Extinderea programului de asigurare a unei mese diversificate în școli, la nivel de sistem;
- O1.g. Formarea cadrelor didactice pentru identificarea precoce a elevilor aflați în situații de risc de abandon școlar.

Obiectiv 2: Scăderea semnificativă a ratei de analfabetism funcțional în rândul elevilor.

Măsuri

- O2.a. Inițierea unor programe de identificare timpurie a dificultăților în asigurarea alfabetizării funcționale a elevilor, utilizând rezultatele evaluărilor naționale la clasele a II-a, a IV-a și a VI-a;
- O2.b. Dezvoltarea portofoliilor educaționale electronice, care să permită actualizarea și monitorizarea permanentă a parcursului educațional al fiecărui copil, inclusiv din perspectiva alfabetizării funcționale, pentru o mai bună intervenție în activitățile de literație pe durata școlarizării, precum și pentru autoreglarea parcursului acestuia;
- O2.c. Lansarea unui program național de susținere și promovare a lecturii și a alfabetizării funcționale la școală și în familie, cu participarea bibliotecilor școlare;

O2.d. Creșterea calității predării și a învățării, pentru îmbunătățirea nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor.

O2.e. Interzicerea suplimentării efectivelor claselor peste limita admisă și reconfigurarea circumscriptiilor școlare, astfel încât să existe o repartizare echilibrată între unitățile de învățământ, fără supraaglomerări sau mai multe schimburi.

Obiectiv 3: Revizuirea arhitecturii curriculare în vederea centrării pe competențe, flexibilizării și digitalizării.

Măsuri:

O3.a. Centrarea pe competențe în procesul educațional și în evaluare. Prin competențe, vom înțelege ansamblul de cunoștințe, deprinderi și atitudini care permit trecerea de la însușirea de informații la rezolvarea de probleme;

O3.b. Arhitectura curriculară va facilita atingerea, în procesul de învățare, a celor cinci literații: literația citirii/ comunicării, literația digitală, literația matematică, literația științifică și literația culturală;

O3.c. Flexibilizarea curriculară, în funcție de profilul celui care învață. În acest sens, fiecare școală își va dezvolta curriculumul la decizia școlii, în alegerea căruia opțiunea elevilor va prima. (pentru detalii vezi secțiunea Curriculum și evaluare)

O3.d. Conținuturile curriculare vor fi digitalizate, cu acces liber și egal asigurat fiecărui elev;

O3.e. Formarea inițială și continuă a profesorilor, în acord cu flexibilizarea curriculară, cu măsurile de digitalizare și cu dezvoltarea competențelor-cheie;

O3.f. Curriculumul este analizat și actualizat periodic. În procesul de invoare și de flexibilizare curriculară, în acord cu provocările viitorului, sunt susținute modelele de bune practici din rândul unităților de învățământ preuniversitar, cu

statut de unități-pilot, experimentale și de aplicație.

Obiectiv 4: Dezvoltarea competențelor digitale ale elevilor

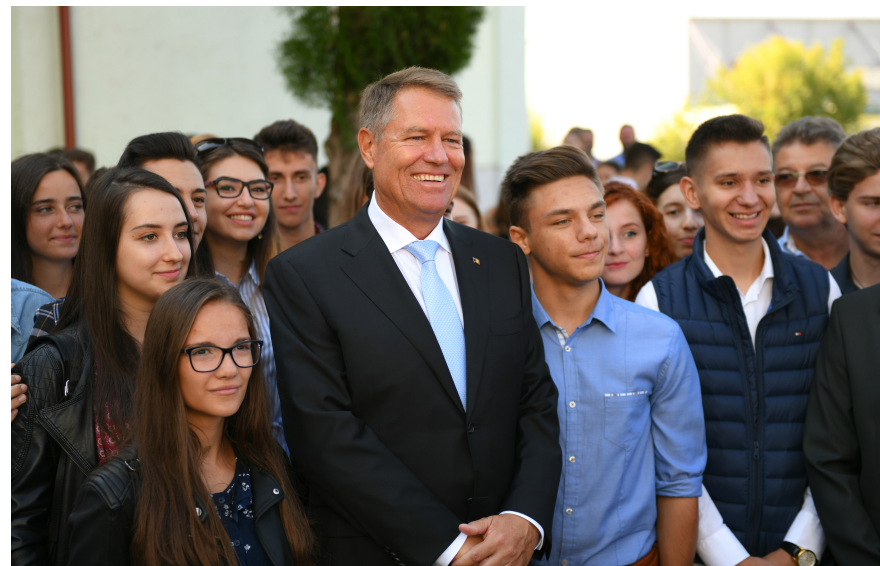
Măsuri:

O4.a. Digitalizarea/informatizarea completă a școlilor, cu asigurarea accesului elevilor și al cadrelor didactice la biblioteci virtuale, la teste on-line și la resurse educaționale deschise;

O4.b. Crearea de laboratoare educaționale digitale inteligente, ca spații creative de învățare pentru alfabetizare digitală și tehnologică;

O4.c. Crearea de conținut educațional digital ca resurse accesibile pentru toți elevii și pentru toate nivelurile de învățare – remedială, standard și de performanță;

O4.d. Anticiparea calificărilor și a competențelor specifice meseriilor digitale emergente și corelarea cu modul de formare a competențelor digitale în ciclul primar și în cel



Festivitatea de deschidere a anului școlar preuniversitar 2018-2019 în Alba-Iulia (10 Septembrie 2018)



gimnazial;

O4.e. Asigurarea dezvoltării competențelor elevilor în sfera utilizării sigure a internetului și protecției datelor cu caracter personal.

Obiectiv 5: Sprijinirea abordărilor pedagogice care au în vedere personalizarea învățării, învățarea științelor bazată pe investigație, învățarea bazată pe probleme/proiecte, în detrimentul memorării.

Măsuri:

O5.a. Încurajarea inovării, a creativității și a inițiativei antreprenoriale în rândul elevilor, prin crearea de oportunități de stimulare a interesului acestora prin diverse experimente, proiecte și simulări;

O5.b. Formarea inițială și continuă a profesorilor din aria STEAM, în sensul personalizării învățării, dezvoltării creativității și curiozității, învățării științelor bazate pe investigație, învățării bazate pe probleme/proiecte;

O5.c. Dezvoltarea unui sistem de identificare a ariilor de performanță ale elevilor (ex. identificarea talentelor în sport, artă, șah, abilități practice etc.) și de sprijinire a celor cu abilități și talente deosebite pentru a-și atinge maximumul de potențial și a-și urma pasiunile.

Obiectiv 6. Dezvoltarea abilităților de viață, a spiritului civic și de protejare a mediului în rândul elevilor

Măsuri:

O6.a. Susținerea demersurilor extracurriculare menite să încurajeze implicarea civică și socială a elevilor (ex. cluburi de ecologie, club de dezbateri și oratorie, de educație juridică etc.);

O6.b. Introducerea elementelor de educație juridică, educație financiară, educație pentru sănătate, educație pentru

dezvoltare sustenabilă etc. în curriculum, prin abordări transdisciplinare, multi și interdisciplinare sau într-un sistem modular;

O6.c. Întărirea abilităților de dezvoltare personală, prin activități școlare și extra-școlare.

### IV.3. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SECUNDAR SUPERIOR

#### CONTEXT

Învățământul secundar superior din România cuprinde, în acest moment, clasele IX-XII/XIII, cu trei filiere: teoretică, vocațională și tehnologică, precum și învățământul profesional cu o durată minimă de 3 ani. Învățământul liceal, vocațional și tehnologic, învățământul profesional și învățământul postliceal<sup>16</sup> se organizează pentru profiluri, specializări și calificări stabilite de Ministerul Educației, în conformitate cu Registrul național al calificărilor<sup>17</sup>.

Legislația în vigoare precizează că învățământul liceal este centrat pe dezvoltarea și pe diversificarea celor 8 competențe-cheie<sup>18</sup> și pe formarea competențelor specifice în funcție de filieră, profil, specializare sau calificare.

În perioada 2016-2018, prin modificări succesive ale legii, a fost introdus conceptul de învățământ dual (acesta exista de facto încă din 2013), definit ca fiind o formă de organizare a învățământului profesional, care asigură o rută alternativă de educație și de formare profesională, organizată pe bază de parteneriat și conform unor

<sup>16</sup> Învățământul postliceal, care face parte din învățământul profesional și tehnic, se organizează în școli postliceale cu personalitate juridică sau ca structuri fără personalitate juridică în cadrul liceelor cu personalitate juridică, ori în colegii în cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate. Învățământul postliceal este considerat învățământ terțiar non-universitar.

<sup>17</sup> Conform art. IV din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 81/2016, până la aprobarea Registrului național al calificărilor, pregătirea prin învățământ preuniversitar se organizează pe baza calificărilor incluse în Nomenclatorul calificărilor profesionale pentru care se organizează pregătirea profesională prin învățământ preuniversitar.

<sup>18</sup> Cele 8 competențe-cheie definite de Recomandarea Consiliului din 22 mai 2018 sunt: a) competențe de alfabetizare; b) competențe multilingvistice; c) competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii; d) competențe digitale; e) competențe personale, sociale și de a învăța să înveți; f) competențe cetățenești; g) competențe antreprenoriale; h) competențe de sensibilizare și de expresie culturală.

contracte individuale de pregătire practică încheiate cu operatorii economici, care asumă, ca responsabilitate principală, pregătirea practică a elevilor.

## VIZIUNE

Învățământul secundar superior este incluziv, centrat pe nevoile elevului, adaptat nevoilor pieței muncii, corelat cu evoluția economiei și a tehnologiei, iar calitatea resurselor materiale și umane contribuie la atingerea potențialului maxim al fiecărui elev.

Structura sistemului de învățământ secundar superior prevede existența a trei rute: teoretic, vocațional (cu profil militar, teologic, sportiv, artistic sau pedagogic) și profesional (încurajând liceele în sistem dual, în funcție de posibilitățile locale). Are o durată de 4 ani (clasele IX-XII), presupune existența unui trunchi comun - ce va constitui fundamentul examenului de bacalaureat – și include multiple specializări, derulate în contexte de învățare diverse.

Elevii rutei profesionale pot obține, la finalul clasei a XI-a, nivelul 3 de calificare, iar elevii rutelor teoretică și vocațională pot obține acest nivel la finalul clasei a XII-a. Transferul între cele trei rute se poate face în baza unor testări comprehensive, în limita locurilor disponibile, și pot permite, inclusiv, schimbarea anului de studiu. Nu se permite suplimentarea numărului de locuri dintr-o clasă, față de normele legale în vigoare.

Educația profesională și educația vocațională de calitate sunt un obiectiv prioritar pentru România, urmărit în mod distinct în cadrul educației secundare, care aduce valoare economică și reprezintă o alternativă la filiera teoretică, atractivă pentru elevi. Ele au o orientare practică semnificativă, putându-se realiza inclusiv la angajatori, instituții publice sau private etc.

Pe ruta teoretică pot fi organizate examene de admitere. În egală măsură, unitățile de învățământ vocațional și profesional pot organiza,

dacă doresc, examen de admitere, la intrarea în ciclul secundar superior, care să includă și probe adaptate specificității rutei.

La finalul învățământului secundar superior, absolvenții au capacitate de analiză și de sinteză, lucrează bine într-un mediu multicultural, folosesc tehnici de muncă intelectuală în mod independent și manifestă comportamente competitive și colaborativ–constructive, conștientizează importanța dezvoltării durabile și sustenabile și își ajustează proiecția asupra carierei și asupra vieții, în funcție de acestea. Ei sunt responsabili și dețin abilități sociale bazate pe un sistem de valori în care cred și pe care le practică. Au competențe tehnologice, digitale și de comunicare, care le permit să se adapteze la diferitele schimbări pe care nu le pot iniția sau influența. Înțeleg evoluțiile pieței muncii, pe care le integrează în alegeri personale de calitate, manifestă reziliență și o etică a muncii bazată pe valorizare socială. Știu că abilitățile antreprenoriale sunt importante și caută permanent să și le dezvolte, asumându-și o existență viitoare de adult creativ, orientat către soluții.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI PROPUSE

Obiectivul 1 - Reconfigurarea traseelor educaționale, astfel încât transferul de la o filieră la alta să fie facil și bazat pe principiul recunoașterii competențelor acumulate, iar accesul spre o formă superioară de educație și formare să fie posibil, indiferent de traseul și de filiera urmate

Măsuri:

- O1.a. Elaborarea unei legislații care să reducă suprareglementarea și să permită un grad mai ridicat de autonomie, la nivel instituțional și local, în organizarea și funcționarea învățământului secundar superior;
- O1.b. Operaționalizarea unei sistem de recunoaștere a competențelor dobândite, care să aibă ca reper un profil național al absolventului de învățământ secundar superior

și care să utilizeze principiul creditelor transferabile pentru a facilita transferul între cele trei filiere (teoretică, vocațională și profesională), respectând însă strict limitele legale privind efectivele claselor;

- O1.c. Dezvoltarea programelor de consiliere și de orientare profesională și sprijinirea consilierilor școlari și de carieră pentru a deveni parteneri recunoscuți în decizia elevilor privind parcursul academic și profesional. Includerea în procesul de consiliere a unor eforturi de eliminare a stigmatului social asociat rutei profesionale în rândul elevilor și al familiilor lor;
- O1.d. Actualizarea periodică a Cadrului național al calificărilor și a Registrului național al calificărilor, astfel încât să reflecte particularitățile sistemului de educație și de formare profesională din România, precum și așteptările și cerințele mediului socio-economic;
- O1.e. Implementarea unui sistem de evaluare a absolvenților învățământului secundar superior, care să fie flexibil, modular și adaptat nevoilor elevilor care urmează oricare dintre cele trei filiere. Sistemul de evaluare trebuie să faciliteze accesul la învățământul terțiar și să permită, prin evaluarea pe parcurs a competențelor-cheie, obținerea unei calificări, a unei calificări parțiale sau, cel puțin, acumularea de credite transferabile;
- O1.f. Analizarea și actualizarea periodică a curriculumului național pentru toate cele trei filiere, astfel încât competențele-cheie specifice, transversale și personale ale absolvenților să răspundă nevoilor de personal calificat al mediului socio-economic și așteptărilor societății, dar și nevoilor individuale ale fiecărui elev.

Obiectiv 2 - Stimularea internaționalizării învățământului secundar superior

Măsuri:

- O2.a. Elaborarea unei strategii pentru internaționalizarea învățământului secundar superior, care să promoveze cooperarea internațională, practicile naționale de succes, mobilitatea în scop educațional a elevilor și a personalului, inclusiv mobilitatea de lungă durată și cea virtuală;
- O2.b. Furnizarea de informații clare și ușor de utilizat, privind oportunitățile de mobilitate de învățare sau profesională, sprijinul financiar acordat pentru mobilitatea internațională a cursanților și personalului (ex.: Erasmus+), precum și oportunitățile de validare și de recunoaștere a competențelor, creditelor și micro-creditelor (ex.: utilizarea instrumentelor Europass și a altor servicii digitale);
- O2.c. Sprijinirea elevilor și a personalului din învățământul secundar superior pentru a se pregăti și a participa la competiții și la concursuri internaționale, în proiecte internaționale de cercetare și inovare (de ex. de dezvoltare de echipamente și tehnologii moderne, inclusiv de instrumente și metode pedagogice bazate pe tehnologia informației și a comunicării, realitatea virtuală și augmentată, simulatoare etc.);
- O2.d. Creșterea numărului de oportunități de mobilitate de studiu/internship/voluntariat pentru elevii acestui ciclu, în conformitate cu politicile europene, începând cu 2020. Participarea României la programele europene de mobilitate într-o pondere echivalentă cu media UE.

Obiectiv 3 – Creșterea relevanței învățământului secundar superior concomitent cu reducerea abandonului școlar

Măsuri:

- O3.a. Implementarea unui sistem de analiză și îmbunătățire periodică (la fiecare patru ani) a curriculumului, astfel încât

acesta să susțină dezvoltarea competențelor-cheie ale tinerilor din educația secundară, indiferent de filiera pentru care ei au optat;

- O3.b. Evaluarea periodică a specializărilor din învățământul secundar superior în vederea adaptării ofertei educaționale la nevoile societății și ale economiei;
- O3.c. Dezvoltarea unui sistem de guvernanta care să stimuleze participarea activă a partenerilor educaționali (precum reprezentanții elevilor, ai părinților, ai sindicatelor și ai mediului privat);
- O3.d. Creșterea numărului de opționale, precum și a puterii de decizie a elevilor în stabilirea disciplinelor urmate și a conținutului acestora, indiferent de traseul educațional ales;
- O3.e. Organizarea de politici țintite spre reducerea numărului de instituții de învățământ cu rate de promovare mai mici de 50% la examenul de bacalaureat.
- O3.f. Susținerea școlilor-pilot și a scalării acelor modele care se dovedesc valoroase pentru inovarea și performanța în educație.

### **IV.3.1. ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL**

#### **CONTEXT**

Având la bază un rol bine determinat de liant între educație și economie, sistemul de învățământ profesional și tehnic (IPT) a cunoscut un declin după 1990. Acesta s-a manifestat atât printr-o scădere a prestigiului, cât și printr-o lipsă de constanță și de consistență în practicile instituționale.

Filiera profesională a fost obiectul mai multor reforme: desființarea în 2009 a școlilor de arte și meserii, reînființarea, în 2011, a școlilor profesionale în cadrul liceelor „tehnologice” și introducerea treptată a învățământului dual. Eforturile autorităților centrale și locale,

inițiativele mediului de afaceri afectat de lipsa endemică a forței de muncă calificate au oprit scăderea drastică a numărului de elevi înscriși în învățământul profesional și tehnic, de la 284.412 în 2005 la 12.382 în 2011. După 2012, se observă o ușoară schimbare de tendință, numărul de elevi înscriși în învățământul profesional și tehnic, inclusiv dual, înscriindu-se pe o pantă ascendentă (de la 84.390 în 2016 la 100.777 în 2019). De remarcat însă că tendința este în scădere, de la 35,23% din numărul total de elevi în ciclul secundar superior (în 2015) la doar 11,41% în 2019<sup>19</sup>. De asemenea, raportul numărului de elevi înscriși în învățământul profesional și tehnic față de cei înscriși la filierele teoretică și vocațională a fost, în 2019, de 1/6.

Este important de menționat că numărul celor cuprinși în învățământul dual a fost, în 2017, de 2.568, pentru a ajunge, în 2019, la 6.970 (rată de creștere de 2,7 ori). În anul școlar 2019-2020, au absolvit 1.847 de elevi, adică 80% din numărul celor înscriși în 2017, dintre aceștia fiind însă angajați doar 983<sup>20</sup>.

În plus, numărul persoanelor cuprinse în învățământul postliceal și în școlile de maiștri, în 2019, a fost de 92.477, un număr aproximativ egal cu cel al elevilor din învățământul profesional și tehnic în 2018 (90.451). Aceste valori reprezintă un indicator al potențialului absolvenților de învățământ profesional și tehnic, care însă nu pot accede în învățământul terțiar din cauza faptului că, dacă nu obțin diploma de bacalaureat, nu au alte opțiuni viabile.

Lipsa de atractivitate a învățământului profesional și tehnic, chiar și în formatul dual<sup>21</sup>, are mai multe cauze:

- lipsa de conectivitate cu economia reală (necorelarea cerințelor pieței muncii cu oferta educațională, slaba implicare a partenerilor economici, monitorizarea neregulată, întâmplătoare a inserției profesionale a absolvenților);
- insuficienta cunoaștere și înțelegere de către părinți și elevi

19 INS, indicator SCL 103G, ultima accesare: aprilie 2021.

20 NS, indicator SCL 103G, ultima accesare: aprilie 2021.

21 În 2019, doar 6,92% dintre elevii înscriși în învățământul profesional și tehnic au urmat forma duală.

a avantajelor oferite de învățământul profesional și tehnic (comunicare ineficientă cu potențialii beneficiari și stigmatul social, insuficienta orientare profesională și consiliere școlară, programe de formare profesională învechite);

- lipsa unei infrastructuri adaptate nevoilor de formare, care să sprijine inovarea, creativitatea și spiritul antreprenorial;
- lipsa unor punți de trecere clare și ușor de accesat către celelalte filiere ale învățământului secundar superior, lipsa unor opțiuni viabile de progres academic în învățământul terțiar<sup>22</sup>.

Un studiu realizat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) în 2016<sup>23</sup> arată că o parte dintre angajatorii consultați au considerat că: standardele de pregătire profesională din sistemul de IPT sunt perimate (sunt actualizate pentru a corespunde actualelor nevoi de pe piața muncii), sunt utilizate manuale și instrumente suport neactualizate, care nu corespund nivelului actual al tehnologiei din domeniile în care studiază elevii, iar formarea cadrelor didactice este precară, acestea având uneori lacune de pregătire și o colaborare slabă cu agenții economici.

De regulă, elevii care ajung în IPT actualmente sunt adesea cei cu rezultate academice slabe în cadrul ciclului gimnazial. Rezultatele slabe obținute de elevii din IPT la examenul de bacalaureat sunt puternic influențate de rezultatele elevilor în ciclul gimnazial și de notele la Evaluarea Națională. Ele vin să acutizeze însă diferențele de prestigiu în raport cu educația teoretică și chiar vocațională<sup>24</sup>.

## VIZIUNE

Educația profesională de calitate aduce plusvaloare economică și

<sup>22</sup> Strategia educației și formării profesionale din România pentru perioada 2016-2020, aprobată prin HG 317/2016 și Raportul MEN privind monitorizarea implementării strategiilor sectoriale pentru educație și formare în anul 2018.  
<sup>23</sup> Studiu accesibil pe pagina ICCV la <http://iccv.ro/sites/default/files/Raport%20Invatamant%20tehnic%20si%20profesional.pdf>, p. 35-38.

<sup>24</sup> Vezi: Ministerul Educației, situație Bacalaureat 2017.

coeziune socială, reprezentând un obiectiv prioritar pentru România. Este atractivă pentru toate părțile implicate (autoritate locală, școală, angajator, elevi, părinți), bazându-se pe o relație loială de parteneriat.

Educația profesională este preponderent duală, centrată pe nevoile elevilor și în acord cu evoluțiile pieței muncii. Cu un grad de autonomie ridicat, aceasta constituie un element de competitivitate în promovarea economiei naționale și pentru atragerea investitorilor străini, formând profesioniști în calificările de care este nevoie pe termen mediu și lung.

Pe lângă trăsăturile specifice absolvenților de învățământ secundar superior, la finalul învățământului profesional, tinerii sunt familiarizați cu domeniul de studiu și pot munci relativ autonom într-o economie modernă încă din prima zi. Sunt capabili să avanseze în carieră după aprofundarea unor noțiuni de management și le este familiară organizarea muncii într-o companie. De altfel, își cunosc drepturile, știu să și le exercite, respectându-și, deopotrivă, angajamentele profesionale și sociale.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectivul 1. Centrarea învățământului profesional pe nevoile elevilor și pe cele ale pieței muncii

Măsuri:

- O1.a. Identificarea, implementarea și utilizarea unui mecanism de conectare și de adaptare permanentă a rutelor de formare profesională la evoluțiile tehnologice (digitalizare, economie verde, utilizarea pe scară largă a inteligenței artificiale ș.a.), la nevoile pieței forței de muncă și la domeniile economice în care România are sau poate avea un avantaj competitiv; Exemplu: crearea unor mecanisme de anticipare a nevoilor în materie de competențe (skills forecasting), a unor organisme consultative viabile care implică partenerii sociali,

precum și generalizarea mecanismelor de monitorizare a inserției profesionale a absolvenților.

- O1.b. Dezvoltarea unui sistem național de tracking al absolvenților, bazat pe interconectarea bazelor de date existente, care să faciliteze identificarea programelor de formare cu cerere ridicată pe piața muncii;
- O1.c. Cartografierea nevoilor locale, regionale și naționale ale pieței muncii și pregătirea unor prognoze pe termen mediu și lung cu privire la direcțiile principale din economie;
- O1.d. Utilizarea unor metode moderne de predare-învățare și practică, personalizate, pentru valorificarea potențialului fiecărui elev și creșterea rezultatelor acestora;
- O1.e. Revizuirea calificărilor din perspectiva relevanței pentru piața muncii, preponderent pentru economia verde (ecologică) și sectoarele prioritare;
- O1.f. Includerea de programe de educație antreprenorială specifice domeniului de formare.

Obiectivul 2. Reconfigurarea sistemului de învățământ profesional pe un traseu integrat, de la învățământ secundar superior la învățământ universitar, care să beneficieze de un nivel de calitate al actului educațional și al dotărilor comparabil cu cel din învățământul teoretic sau vocațional.

Măsuri:

- O2.a. Crearea unor campusuri profesionale regionale / centre de excelență profesională<sup>25</sup>, prin finanțarea unor scheme de sprijin acordate parteneriatelor între agenți economici, autorități locale, unități și instituții de învățământ, care să sprijine redresarea, tranziția verde și tranziția digitală, inovarea la nivel național și regional. Aceste scheme de sprijin facilitează investițiile într-o infrastructură de ultimă

generație și în resursa umană implicată în creșterea graduală a ponderii învățământului profesional, care se derulează în conformitate cu principiile învățământului dual, inclusiv la niveluri de calificare superioară;

- O2.b. Cartografierea dotărilor existente în unitățile și în instituțiile de învățământ și modernizarea acestora, în cooperare cu mediul privat;
- O2.c. Includerea, în cadrul programelor de formare inițială a cadrelor didactice, a unor module dedicate activității didactice în învățământul profesional;
- O2.d. Flexibilizarea accesului profesioniștilor din sistemul privat la o carieră didactică, prin rute alternative;
- O2.e. Acces din învățământul profesional liceal la învățământul superior fără filtre suplimentare, comparativ cu celelalte rute;
- O2.f. Dezvoltarea de programe de învățământ terțiar în regim dual;
- O2.g. Dezvoltarea și implementarea de programe naționale de pregătire de specialitate, de pregătire pedagogică și metodică a tutorilor desemnați de operatorii economici pentru pregătirea practică a elevilor din învățământul profesional.

Obiectivul 3. Asigurarea unui sistem de guvernare sustenabil și autonom în învățământul profesional, cu un regim participativ de luare a deciziei (unde sunt incluși și părinții, elevii și reprezentanții angajatorilor)

Măsuri:

- O3.a. Organizarea de programe speciale de formare a managerilor instituțiilor de învățământ profesional, facilitând pregătirea acestora pentru exigențele și provocările specifice sistemului;

<sup>25</sup> Recomandarea Consiliului Uniunii Europene din 24 noiembrie 2020 privind educația și formarea profesională pentru competitivitate durabilă, echitate socială și reziliență.

O3.b. Clarificarea proceselor decizionale privind învățământul profesional la nivel central, județean și local, prioritizând participarea angajatorilor și a comunității locale în procesul de luare a deciziilor, dar și nevoia de scurtare a timpilor de reacție pentru reconfigurarea ofertei educaționale în raport cu nevoia pieței muncii.

Obiectivul 4. Dezvoltarea unei culturi a parteneriatului între mediul economic și liceele profesionale

Măsuri:

O4.a. Dezvoltarea unui mecanism național de consultare a agenților economici implicați în activități de formare pe ruta profesională;

O4.b. Elaborarea/revizuirea reglementărilor legale privind facilitățile fiscale pentru operatorii economici implicați în formarea profesională inițială, în special, pentru învățământul dual.

Obiectivul 5. Finanțarea adecvată a învățământului profesional

Măsuri:

O5.a. Revizuirea metodologiei de determinare a finanțării per capita, prin introducerea unor criterii specifice învățământului profesional, legate de costurile cu materii prime și materiale necesare formării profesionale și certificării finale;

O5.b. Introducerea unor măsuri de sprijin pentru a facilita accesul și finalizarea educației profesionale de către tinerii din mediile dezavantajate.

## IV.4. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SPECIAL

### CONTEXT

România este semnatară a Convenției pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CRPD)<sup>26</sup> din 2007 (ratificată în 2011), fiind, astfel, obligată să respecte prevederile articolului 24 și ale Comentariului General nr. 4 (GC4)<sup>27</sup>.

GC4 prezintă cele nouă caracteristici principale ale unui sistem educațional incluziv<sup>28</sup> – a căror respectare indică faptul că un stat semnatar al Convenției „asigură educație incluzivă și echitabilă, de calitate” pentru TOȚI (SDG4) – o cerință pe care și România trebuie să o îndeplinească în acord cu Convenția și Agenda 2030.

UNESCO a identificat, în România, trei grupuri de elevi foarte vulnerabili: „Elevii de etnie romă, elevii cu dizabilități și elevii din zonele rurale (...) au nevoie de acces crescut la educație incluzivă de calitate și la facilități nesegregate”<sup>29</sup>. UNESCO indică faptul că, în România, părăsirea timpurie a școlii este mult peste media europeană, iar accesul egal la educație continuă să fie problematic, în ciuda tuturor programelor și strategiilor care își propun reducerea inechităților.

Copiii cu dizabilități abandonează studiile de două ori mai des decât alte categorii de elevi<sup>30</sup>. OECD<sup>31</sup> recunoaște faptul că elevii cu dizabilități, elevii din mediul rural și elevii din familii dezavantajate din punct de vedere socio-economic sunt copii din contexte vulnerabile,

26 Pentru mai multe informații, vezi Națiunile Unite (2006). Convenția pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități – disponibil on-line, în Engleză, aici: <http://anpd.gov.ro/web/conventia/>.

27 Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2016). Comentariului General nr. 4 – Dreptul la educație incluzivă – disponibil on-line, în engleză, aici: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/GC/RighttoEducation/CRPD-C-GC-4.doc>.

28 GC4 face o distincție clară între segregare, integrare și incluziune. Definițiile sunt disponibile on-line aici: <https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CRPD/GC/RighttoEducation/CRPD-C-GC-4.doc>.

29 Disponibil on-line, în engleză, aici: <https://gem-report-2020.unesco.org/wp-content/uploads/2021/02/Romania.pdf>, p.11.

30 Informații disponibile pe [https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file\\_import/2019-european-semester-country-report-romania\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_en.pdf), ultima accesare: aprilie 2021.

31 Documentul de politică publică cu nr. 4 realizat de către OECD pentru „România Educată”. Documentul este disponibil, în limba engleză, în secțiunea „Documente OECD” pe pagina: <http://www.romaniaeducata.eu/rezultatele-proiectului/>.



Ziua Internațională a Copilului la Palatul Cotroceni – „Fiecare copil poate fi campion” (30 Mai 2017)

de aceea, promovează implicarea părinților și a comunităților în dezvoltarea unor programe speciale pentru a-i sprijini.

În România, practicile educaționale în ceea ce privește elevii cu dizabilități reflectă un model ce acordă mai multă atenție tratamentului medical decât dezvoltării de competențe pentru independență. Categoria de „copii cu nevoi educaționale speciale” (CES) se referă adesea la copiii cu dizabilități. Cadrul legal existent prevede integrarea elevilor CES fie în școli speciale, fie în clase speciale din școlile „de masă”, fie în grupuri speciale din clase de masă, fie individual în clase de masă, în școli de masă<sup>32</sup>. Astfel, reglementările legale în vigoare creează confuzie și lipsă de încredere în rândul părinților și al beneficiarilor. În plus, ele subliniază, mai degrabă, dreptul copiilor cu dizabilități la educație segregată. În absența unor măsuri de incluziune, „dreptul la educație pentru copiii cu dizabilități din România nu este respectat” (UNESCO 2020: 30<sup>33</sup>). De asemenea, un sistem robust de monitorizare a datelor privind copiii cu dizabilități / CES nu există în

32 Informații disponibile pe site-ul <https://gem-report-2020.unesco.org/wp-content/uploads/2021/02/Romania.pdf>, p.11, ultima accesare: mai 2021.

33 Informații disponibile pe site-ul <https://gem-report-2020.unesco.org/wp-content/uploads/2021/02/Romania.pdf>, p.30, ultima accesare: mai 2021.

România.

Respectarea CRPD (și a GC4) în Europa a devenit forța motivatrice pentru reformă în țări precum Malta, Cipru și Portugalia<sup>34</sup>. Fiecare dintre aceste țări a inițiat reforma din puncte diferite, a întâmpinat obstacole diferite și a creat oportunități diverse, toate bazate pe cei 9 piloni ai GC4<sup>35</sup>:

1. Abordare holistică a întregului sistem;
2. Recunoașterea importanței contribuției întregului mediu educațional;
3. Abordarea de tipul „Persoană ca întreg”;
4. Construcția unui cadru de profesori de sprijin pentru toți elevii;
5. Respectarea principiului diversității și valorificarea acesteia;
6. Crearea de spații de învățare prietenoase cu elevul, accesibile (în care toți se simt în siguranță, sprijiniți și stimulați);
7. Asigurarea unor tranziții eficiente între diverse nivele educaționale;
8. Crearea de parteneriate între mediul de învățare și comunitatea mai largă;
9. Monitorizarea educației incluzive cu ajutorul tuturor actorilor importanți.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Crearea și promovarea de practici incluzive și asigurarea resurselor materiale necesare unei educații incluzive

Măsuri:

- O1.a. Ministerul Educației va sprijini tranziția tuturor școlilor

34 Un exemplu relevant în acest sens poate fi accesat aici: <https://www.european-agency.org/country-information>, ultima accesare: mai 2021

35 Vezi Comitetul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (2016). Comentariul General nr. 4 – Dreptul la Educație Incluzivă.



către un sistem pedagogic diferențiat pe un model pedagogic de intervenție în trei pași<sup>36</sup>, care ghidează personalizarea strategiei pedagogice pentru fiecare elev, în funcție de nevoile sale, în detrimentul identificării doar a elevilor cu CES. Un astfel de model de intervenție începe cu monitorizarea generală a tuturor elevilor, la clasă, pentru a identifica acei elevi cu dificultăți. Pentru aceștia, se pun la dispoziție intervenții de niveluri de intensitate diferită, pentru a le accelera rata de învățare, iar progresul lor este monitorizat atent. În funcție de răspunsul individual al beneficiarului la intervenție, aceasta este adaptată:

- Nivelul 1 de intervenție presupune activități de grup derulate la școală în timpul programului normal de educație.
- Nivelul 2 presupune intervenții targetate pentru elevii care nu înregistrează un ritm de progres educațional adecvat. Ele sunt oferite în grupuri mici, în completarea educației de grup.
- Nivelul 3 se referă la intervenții intensive care țintesc deficiențele de competențe și care sunt oferite prin intermediul serviciilor de educație specială.

O1.b. Fiecare director de școală este responsabil de crearea unei echipe de incluziune alcătuite din profesioniști care vor ghida întreaga comunitate școlară în abordarea nevoilor tuturor elevilor (indiferent dacă au o dizabilitate, CES sau nu);

O1.c. Fiecare director de școală se va asigura că toți elevii cu CES au un Plan educațional individualizat (creat și/ sau revizuit) și un Plan de tranziție către școlile de masă dezvoltat între școala de proveniență a elevului și de echipa de incluziune a școlii;

O1.d. Directorii de școli sunt responsabili de promovarea și de realizarea înscrierii tuturor elevilor din comunitățile din

vecinătatea școlii, indiferent de clasificarea acestora ca „elevi cu CES”, în acord cu Planul de tranziție amintit la O1c.

O1.e. Centralizarea la nivel național a informațiilor privind resursele necesare și, respectiv, disponibile pentru incluziunea tuturor elevilor cu CES în școlile de masă, în primele 30 de zile ale anului școlar 2022-2023. În acest interval de timp, fiecare școală va comunica către Ministerul Educației și către autoritățile locale resursele de care au nevoie pentru a asigura tranziția către educația de masă a tuturor elevilor cu CES. În același timp, fiecare școală specială va comunica către Ministerul Educației și către autoritățile locale resursele rămase disponibile după tranziția elevilor către școlile de masă;

O1.f. În primele 60 de zile ale anului școlar, Ministerul Educației va aloca școlilor de masă resursele de care au nevoie pentru a asigura sprijinul necesar tuturor copiilor cu CES, prin realocarea resurselor identificate la O1.e. ca fiind disponibile și inactive (inclusiv alocarea unor resurse către un grup de școli);

O1.g. Asigurarea infrastructurii necesare/dotărilor din incinta unităților de învățământ care să permită participarea elevilor cu dizabilități la procesul educațional;

O1.h. Asigurarea materialelor didactice și auxiliare necesare, adaptate nevoilor elevilor cu dizabilități sau cu cerințe educaționale speciale.

O2. Asigurarea și formarea resursei umane din unitățile de învățământ de masă, pentru integrarea cu succes a copiilor din învățământul special sau cu CES

Măsurile:

O2.a. Formarea și încadrarea unui număr suficient de profesori de sprijin, dar și a unui număr suficient de consilieri școlari și logopezi;

<sup>36</sup> De exemplu: <http://www.rtinetwork.org/learn/what/whatsrti>, ultima accesare: mai 2021.

O2.b. Formarea continuă a cadrelor didactice, în vederea realizării planurilor individualizate de învățare;

O2.c. Formarea continuă a managerilor școlari în sfera planurilor individualizate de învățare și a planurilor de tranziție.

## IV.5. ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

### CONTEXT

Sistemul național de învățământ superior românesc cuprindea, în 2019-2020, 90 de instituții, dintre care 55 de instituții de stat și 45 private. În ultimul deceniu, numărul instituțiilor de învățământ superior și al studenților înmatriculați de către acestea au înregistrat un trend descendent, efectivele de studenți fiind de 543,3 mii, în anul universitar 2019-2020, cu 132.500 mai puțini față de anul 2011-2012. Evoluția demografică a României, rata crescută de părăsire timpurie a școlii, numărul mic de elevi care promovează examenul de bacalaureat și numărul mare de potențiali studenți care aleg să studieze în străinătate sunt câțiva dintre factorii care influențează fluctuația efectivelor de studenți. În viitor, o parte a tendințelor demografice negative interne se vor accentua, pe măsură ce scăderea treptată a numărului nașterilor se reflectă în populația școlară.

Dintre studenții înscriși la studii în anul universitar 2019-2020, doar 6,7% sunt studenți străini – numărul acestora înregistrând un ușor trend ascendent. În 2017, 7.659 studenți români au beneficiat de o mobilitate în străinătate (dintre care 91% în UE), în timp ce 4.099 studenți străini au efectuat stagii de mobilitate în România<sup>37</sup>.

Din păcate, numărul studenților mobili este încă mic, iar România nu și-a atins ținta de mobilitate asumată ca membră a Spațiului European al Învățământului Superior (SEIS): minimum 20% studenți mobili –

37 Sursă date: UEFISCDI (2020). Raport privind asumările României la nivel internațional privind implementarea Procesului Bologna (disponibil on-line, aici: <https://uefiscdi.gov.ro/resource-824413-raport-privind-asumarile-romaniei-la-nivel-international-privind.pdf>, ultima accesare: iunie 2021);

incoming și outgoing- din învățământul superior, până în 2020.

În ceea ce privește obiectivele de țară asumate de România privind numărul absolvenților, în 2020 se înregistrează 25,8% absolvenți de studii superioare (nivel ISCED 5- 8) din rândul tinerilor de 30-34 de ani, cu aproximativ 15 procente mai jos decât media europeană (41,3%)<sup>38</sup>. Activitatea în universitățile românești este susținută de 50.603 de



Participare la Marșul aniversar „Centenar UBB” din Cluj-Napoca (30 Septembrie 2019)

angajați, dintre care 26.429 personal didactic – numere aflate într-o ușoară creștere comparativ cu anii anteriori. Astfel, numărul de studenți ce revine unui cadru didactic este de 14,9 în învățământul de stat și 19,8 în învățământul particular<sup>39</sup>. Raportul Grupului de lucru constituit în etapa a doua a proiectului „România Educată”, care a abordat tematica autonomiei, a calității și a internaționalizării învățământului superior menționează și alte dificultăți cu care se confruntă sistemul național de învățământ superior, și anume: autonomie limitată, colectare insuficientă a datelor care să sprijine procesul de elaborare a politicilor publice, o corespondență

38 Sursă: Comisia Europeană (2020). „Monitorul Educației 2020”.

39 Acest indicator este cunoscut în engleză ca student-staff ratio și este perceput ca un indicator al calității educației, cu cât este mai mic, cu atât calitatea procesului educațional este mai mare.

insuficientă între oferta educațională și proiecția de nevoi în ceea ce privește competențele pe termen mediu și lung. Aceste dificultăți sunt accentuate și de incoerența reglementărilor din domeniu. Unele aspecte referitoare la consolidarea normelor de etică universitară sunt cauze ale aceleiași incongruențe legislative, pornind, totodată, de la absența unor măsuri proactive încă din învățământul preuniversitar.

La nivel european, trendurile din domeniul învățământului terțiar presupun aplicarea asumărilor României din cadrul Procesului Bologna/Spațiului European al Învățământului Superior, al Spațiului European al Educației și al Spațiului European al Cercetării.

Obiectivele comune ale statelor participante în cadrul acestor demersuri vizează creșterea comparabilității și a compatibilității sistemelor de învățământ superior, pentru a susține o intensificare a mobilităților internaționale, a recunoașterii calificărilor și a angajabilității absolvenților pe piața globală a muncii. Pe termen lung, se urmărește crearea unui spațiu al învățământului superior incluziv, inovator, interconectat și atractiv la nivel global.

Pe termen scurt, atenția este orientată către intensificarea implicării universităților în societate, creșterea finanțării educației, intensificarea digitalizării educației și creșterea rolului acesteia în atingerea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă ale Organizației Națiunilor Unite (SDGs), până în 2030. În plus, apărarea valorilor fundamentale a devenit un deziderat tot mai vizibil în cadrul Spațiului European al Învățământului Superior, cu accent pe respectarea libertății academice și apărarea autonomiei instituționale.

## VIZIUNE

Până în 2030, învățământul terțiar românesc ar trebui să fie unul echitabil și de calitate pentru toți studenții, pe care îi susține să se dezvolte ca cetățeni activi, capabili să își valorifice la maximum potențialul personal. Un astfel de sistem este deschis tuturor

absolvenților de învățământ secundar (inclusiv celor de la filierele tehnologice și vocaționale), are în centrul atenției nevoile studentului și beneficiază de resurse financiare suficiente, alocate într-un mod transparent și eficient. Într-un astfel de sistem, buna guvernanță, etica și integritatea devin valori fundamentale, transmise și respectate pe tot parcursul educațional.



Vizită la Institutul de Cercetare-Dezvoltare al Universității "Transilvania" Brașov (22 Mai 2017)

Astfel, se garantează că învățământul terțiar românesc va deveni atractiv pentru comunitățile academice din lume, determinând intensificarea mobilităților și a colaborărilor internaționale. Toate acestea vor avea rezultate vizibile în cercetare, dezvoltare și inovare, în rezolvarea problemelor sociale cu care România se confruntă și în creșterea economică a țării. De asemenea, sistemul de învățământ românesc include o serie de poli de excelență, susținuți pentru a crește legătura cu cercetarea fundamentală și aplicativă, dar și pentru a putea fi competitivi la nivel internațional.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Creșterea participării la forme de învățământ terțiar

## Măsuri:

- O1.a. Intensificarea eforturilor de creștere a accesului la învățământ terțiar a grupurilor momentan subreprezentate (ex. persoane cu dizabilități, absolvenți de liceu din mediu rural, tineri de etnie romă etc.);
- O1.b. Sprijinirea și consilierea elevilor la tranziția dintre învățământul liceal și cel terțiar;
- O1.c. Dezvoltarea unui sector de învățământ superior de tip dual pentru nivelurile de calificare 6-8 (programe de licență, masterat și doctorat profesionale) reprezintă o măsură ce poate recredibiliza major ruta profesională, reconectând accelerat mediul privat la cel universitar;
- O1.d. Îmbunătățirea retenției școlare a celor admiși, până la atingerea țintei privind finalizarea studiilor de către minimum două treimi dintre cei înscriși în anul I (de exemplu, prin oferirea de pachete de sprijin potențialilor studenți cu risc crescut de abandon, care să includă: servicii de consiliere, cazare și masă gratuite, burse sociale și de performanță care să acopere cheltuielile pe perioada studiilor, măsuri dedicate studenților cu dizabilități etc.);
- O1.e. Creșterea finanțării acestui sector educațional, în corelare cu urmărirea unor indicatori de performanță asumați prin contractele instituționale și cu creșterea autonomiei universităților în gestiunea fondurilor proprii;
- O1.f. Creșterea numărului de cursuri opționale în oferta programelor de studii (minimum 30% din totalitatea cursurilor);
- O1.g. Reglementarea recunoașterii învățării anterioare, acumulată în medii formale sau informale;
- O1.h. Dezvoltarea și îmbunătățirea constantă a unui sistem de calitate de formare inițială și continuă a cadrelor didactice din învățământul superior;

- O1.i. Motivarea universităților să dezvolte programe de studii de tip joint-degrees sau interdisciplinare – ex. artificial intelligence, behavioral economics, cognitive sciences, corelate cu piața muncii.

## Obiectiv 2. Creșterea participării la forme de educație pe tot parcursul vieții

### Măsuri:

- O2.a. Sprijinirea universităților pentru flexibilizarea și diversificarea ofertei de cursuri de formare pe tot parcursul vieții, pentru a sprijini atingerea țintei naționale de participare a adulților la astfel de sesiuni de formare (minimum 10%<sup>40</sup>). Acestea ar viza actualizarea și perfecționarea competențelor (upskilling și reskilling) și o parte semnificativă dintre ele ar trebui dedicate dezvoltării competențelor digitale<sup>41</sup>;
- O2.b. Dezvoltarea unui sistem de micro-credențiale, care să faciliteze dobândirea de competențe pentru adaptarea la cerințele pieței forței de muncă.

## Obiectiv 3. Intensificarea eforturilor de internaționalizare a sistemului românesc de educație

### Măsuri:

- O3.a. Coordonarea eforturilor de internaționalizare, de la nivel național și susținerea financiară a eforturilor universităților de a se internaționaliza. Câteva exemple de astfel de eforturi: intensificarea colaborărilor internaționale, participarea la consorții de tipul Universități Europene,

<sup>40</sup> Ținta stabilită la nivel european, reafirmată în cadrul Consiliului Educației din 17 mai 2021, este de minimum 60% dintre adulții cu vârste cuprinse între 25 și 64 de ani să participe anual la cursuri de formare, însă o astfel de țintă ar nerealistă pentru România, în contextul în care în prezent participarea la astfel de cursuri de formare este foarte redusă. De aceea, s-a propus o țintă ambițioasă, dar realistă, pentru 2030, care ține cont de contextul național, infrastructura și capacitatea de implementare a unor astfel de programe a României.

<sup>41</sup> În cadrul Consiliului Educației din 17 mai 2021, s-a reafirmat angajamentul statelor membre ale Uniunii Europene pentru promovarea accesului la competențe digitale de bază pentru cel puțin 80% din populația în vârstă de 16-74 de ani.

organizarea de programe de tip joint degrees, pregătirea campusurilor universitare și dezvoltarea de programe de studii predate în limbi de circulație internațională, pentru atragerea de studenți internaționali etc.;

O3.b. Creșterea numărului de mobilități internaționale - introducerea obligativității parcurgerii unei mobilități pe perioada studiilor doctorale, precum și sprijinirea oferirii de oportunități de mobilitate pentru cel puțin o parte dintre studenții de la ciclul de licență și masterat, în orice format (fizic, virtual sau mixt<sup>42</sup>). În realizarea acestei măsuri, se va avea în vedere accesarea de fonduri externe nerambursabile, pentru cofinanțarea mobilităților;

O3.c. Digitalizarea proceselor educaționale – atât cele de predare-învățare, cât și cele administrative – poate contribui la atingerea acestor deziderate. În acest sens, se poate valorifica experiența acumulată pe durata pandemiei de COVID-19. Universitățile pot pune la comun resurse (Open Education Resources), pentru a continua eforturile de dezvoltare de cursuri on-line sau de integrare a tehnologiei disponibile și instrumentelor de e-learning în procesul de predare (de ex. simulări VR pentru diverse laboratoare STEAM);

O3.d. Flexibilizarea cadrului legal care să permită o cooperare transnațională fluidă și ambițioasă între instituțiile de învățământ superior din Europa și să inspire transformarea învățământului superior;

O3.e. Consolidarea legăturilor și a procedurilor instituționale între agențiile de evaluare, de acreditare și de asigurare a calității înregistrate în EQAR, pentru a găsi modalități de recunoaștere reciprocă automată, precum și prin facilitarea punerii în aplicare a procedurilor de asigurare a calității și prin

încurajarea evaluării și acreditării în comun a programelor de studii.

Obiectiv 4. Creșterea capacității managementului universitar de a implementa politicile naționale

Măsuri:

O4.a. Investiția în formarea persoanelor implicate în managementul universitar înainte și/sau la începutul unui mandat de conducere (exemplu: Dezvoltarea și finanțarea programelor de studiu pentru managementul educațional). O formare de calitate include elemente de leadership universitar, legislație în domeniu și aspecte legate de managementul resurselor;

O4.b. Dezvoltarea de resurse deschise care să le sprijine activitatea;

O4.c. Monitorizarea, evaluarea și îmbunătățirea infrastructurii și a capacității universităților de a implementa diverse politici naționale (ex. integrarea potențialilor studenți cu dizabilități);

O4.d. Susținerea formării poliilor de excelență - consorții universitare care să includă mai multe universități, institute de cercetare (INCD-uri) și institute de cercetare ale Academiei Române;

O4.e. Creșterea capacității de colectare și analiză de date relevante – atât la nivel instituțional, cât și la nivelul sistemului educațional- care să susțină procesul decizional;

O4.f. Asigurarea interoperabilității bazelor de date ale Ministerului Educației este esențială pentru a permite analize de sistem, în egală măsură cu garantarea protecției datelor personale. De exemplu, ele ar putea susține prognoze periodice privind nevoile pieței muncii și parcursul absolvenților, care să fundamenteze distribuția fondurilor publice alocate învățământului terțiar;

42 Mobilitatea virtuală este un set de activități sprijinite de tehnologiile informației și comunicațiilor, inclusiv e-învățarea, care realizează sau facilitează experiențe colaborative internaționale în contextul predării, formării sau învățării. Comisia Europeană Ghidul programului Erasmus+ (versiunea 1 din 25.3.2021), disponibil la: [https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/programme-guide\\_ro](https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/programme-guide_ro), ultima accesare: mai 2021.

O4.g. Crearea cadrului legal pentru ca Universitățile Europene să funcționeze ca modele pentru transformarea învățământului superior, ca „laboratoare de testare” pentru diverse politici naționale sau europene (exemplu: predarea inovatoare).

Obiectiv 5. Creșterea autonomiei universitare, în ceea ce privește utilizarea fondurilor proprii, politicile de resurse umane etc.

Măsuri:

O5.a. Intensificarea eforturilor de transparentizare a proceselor decizionale de la nivelul universităților și de includere a tuturor actorilor relevanți în luarea deciziilor;

O5.b. Revizuirea procedurilor de asigurare a calității poate contribui la verificarea implementării tuturor celorlalte obiective enumerate anterior, într-un proces constant de îmbunătățire a performanței universitare, atât din perspectiva așteptărilor beneficiarilor, cât și din cea a obiectivelor strategice de țară;

O5.c. Creșterea legăturii dintre autorități publice locale, universități și mediul privat, prin introducerea în sistemul de guvernare al instituțiilor de învățământ superior a unui board extern, care să asigure corelarea strategică a universităților cu nevoile societății și misiunea asumată;

O5.d. Investirea în implementarea principiilor bune guvernante, a eticii și integrității academice, pentru a crește încrederea publicului larg și a partenerilor internaționali;

O5.e. Flexibilizarea standardelor de asigurare a calității învățământului superior, care să permită creșterea componentei de practică în învățământul superior dual și o mai mare libertate în zona curriculară.

Obiectiv 6. Îmbunătățirea studiilor doctorale din România

Măsuri:

O6.a Intensificarea sprijinului oferit de către universități studenților-doctoranzi, pentru încurajarea originalității acestora;

O6.b Definirea mai clară, de la nivel național, a modului de acordare a calificativelor acordate la absolvirea studiilor doctorale;

O6.c Includerea unui stagiu internațional obligatoriu (de scurtă/ lungă durată), în timpul studiilor doctorale;

O6.d Dezvoltarea unui mecanism de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii;

O6.e Creșterea autonomiei studentului-doctorand în a-și



Vizită la Școala Gimnazială Nr. 1 din Gălbinași, Călărași (9 Octombrie 2019)

administra fondurile aferente grantului doctoral, în special, cele destinate participării la conferințe, practică etc.

Obiectiv 7. Consolidarea unui climat etic în sistemul educațional din România

## Măsuri:

- O7.a Integrarea, în curriculumul învățământului preuniversitar, a unor module care să prevadă însușirea unor norme elementare cu privire la scrierea academică, citarea surselor în mod corect, precum și respectarea unor principii de bază privind etica;
- O7.b Dezvoltarea unei culturi organizaționale privind integritatea în cadrul instituțiilor de învățământ superior, prin dezvoltarea unor sisteme interne de gestiune a eticii, complementar sistemelor de asigurare a calității învățământului;
- O7.c Sprijinirea universităților, pentru a implementa măsuri proactive cu privire la respectarea normelor de etică și a principiilor subsecvente de deontologie și de integritate academică;
- O7.d Extinderea obligativității cursurilor de etică și de integritate academică în cadrul tuturor ciclurilor de studii academice, precum și stabilirea unor standarde minimale cu privire la desfășurarea acestora;
- O7.e Armonizarea codurilor de etică universitară cu evoluțiile de la nivelul SEE/SEÎS, precum și susținerea activității comisiilor de etică printr-o legislație mai clară.

# CAPITOLUL



Domenii prioritare



## CAPITOLUL V. Domenii prioritare

### V.1. CARIERA DIDACTICĂ ȘI PARCURSUL PROFESIONAL

#### CONTEXT

În anul școlar 2019-2020, efectivele de personal din sistemul de învățământ din România cuprindeau 288.982 persoane. În învățământul preuniversitar, funcționau 207.484 de cadre didactice; peste jumătate din personalul didactic este încadrată în învățământul primar și gimnazial, un sfert - în învățământul liceal, 17% la nivel preșcolar. Ponderea personalului didactic calificat a înregistrat valori cuprinse între 94% în învățământul profesional și 99% în învățământul liceal. În același an școlar, numărul mediu de elevi care revin la un cadru didactic a fost de 14,5, comparativ cu media UE de 13 elevi/cadru didactic (conform Eurostat 2020).

La nivelul sistemului educațional din România, standardele ocupaționale pentru profesori au fost elaborate și publicate în 1999. În practică, acestea au fost opționale, iar, odată cu Legea educației naționale nr. 1/2011, au devenit caduce. În 2020, Ministerul Educației a demarat programe-pilot de masterat didactic, structurate conform unui profil de competențe rezultat în urma unui proces finalizat cu consultare publică. O serie de alte documente normative elaborate și administrate de Ministerul Educației sau de alte instituții subordonate (ARACIS, ARACIP etc.) reglementează aspectele legate de formarea și de evaluarea profesorilor, fără însă ca aceste referințe să fie pe deplin corelate și integrate. Astfel, absența unui cadru conceptual coerent și unitar creează discontinuități și blocaje în dezvoltarea calității formării și a practicilor profesorilor (Kitchen et al. 2017; Comisia Europeană 2020).

Analizele asupra sistemului educațional românesc (Kitchen et al. 2017; Comisia Europeană 2020) evidențiază o serie de aspecte critice

ale sistemului actual de formare inițială a profesorilor: aplicarea formală a criteriilor de admitere, care nu asigură o selecție riguroasă; numărul redus al orelor de pregătire practică, abordate separat de studiul disciplinelor teoretice; absența dublei specializări; insuficiența abordărilor interdisciplinare și a pregătirii pentru lucrul cu elevi din categorii de risc educațional. Pentru perioada stagiului practic cu durata de un an școlar, sistemul de monitorizare, însoțire profesională și sprijin al debutanților în cariera didactică este nefuncțional, în ciuda reglementărilor privind mentoratul didactic. Începând cu anul universitar 2020-2021, Ministerul Educației pilotează masterul didactic ca rută de formare inițială a profesorilor care aplică un nou plan de învățământ ce redimensionează practica pedagogică și cercetarea educațională.

Evaluările periodice/anuale ale profesorilor sunt insuficient orientate către identificarea nevoilor de formare continuă a acestora. Participarea la programe de formare continuă este cel mai adesea o decizie personală a profesorilor, în scopul acumulării a minimum 90 de credite obligatorii la fiecare cinci ani, fără criterii legate de nevoile asociate rolului profesional asumat sau nevoile de la clasă și fără efecte directe în caz de punere în aplicare a celor studiate. Studiile tematice (Kitchen et al. 2017; CNEE 2020) evidențiază că formarea continuă a profesorilor este orientată cu prioritate către participarea la cursuri; sunt insuficient valorizate și reglementate alte tipuri de dezvoltare profesională care valorifică învățare colaborativă alături de colegi (cu accent pe observare, pe discuție și pe feedback cu privire la practicile didactice).

De asemenea, se evidențiază nevoia unei corelări mai directe între ofertele furnizorilor de formare continuă și prioritățile școlilor și ale profesorilor, precum și nevoia de monitorizare a impactului programelor de formare continuă, pentru a urmări efectele la nivelul ameliorării practicilor didactice (Horga et al. 2018).

În România, evoluția în cariera didactică din învățământul

preuniversitar parcurge trei niveluri (definitivatul, gradul didactic II și gradul didactic I), care nu sunt însoțite în mod direct de creșterea complexității rolurilor didactice și nici de asocierea cu noi responsabilități. Rolurile suplimentare (mentor, formator, evaluator etc.) nu aduc stimulente suplimentare pentru cadrele didactice calificate (de exemplu: modificări în modul de încadrare, salarizare, normare etc.). Absența unui profil de competențe definite unitar face ca între cele două examene ale candidatului la cariera didactică – absolvirea programului de formare inițială și cel de definitivat – să nu existe o legătură suficientă (OECD 2020; Kitchen et al. 2017). Titularizarea pe un post didactic se face în urma unui concurs național anual, însă școlile în care ajung profesorii depind de procesul anual de mobilitate a personalului didactic, fără o legătură directă cu nevoile școlilor sau cu competența didactică a profesorilor.

Evaluarea periodică (anuală) a competențelor profesorilor rămâne un proces birocratic, preponderent sumativ, cu influențe în planul salarizării (gradația de merit), care promovează cu prioritate competiția, în defavoarea colaborării, neavând efecte formative asupra practicilor pedagogice și asupra traseului de carieră didactică. Evaluarea în scopul evoluției în carieră prin inspecția de specialitate nu măsoară, în mod explicit, dobândirea competențelor aferente gradelor didactice, ci pune accent, cu prioritate, pe îndeplinirea unor cerințe academice (examele de grad). În acest context, nu se încurajează suficient performanța și nu este luată în calcul adaptarea la diversitatea comunităților educaționale din unitățile de învățământ, fiind un sistem axat preponderent pe criteriul de senioritate (vechime în muncă) și cu o accentuată amprentă birocratică. Inclusiv procedurile de disponibilizare a cadrelor didactice, în cazul unor abateri disciplinare, sunt dificile și îngreunate de lipsa consensului între diferite niveluri decizionale, dar și de bazare excesivă pe evaluare colegială.

## VIZIUNE

Cariera didactică este una din opțiunile cele mai atractive pentru absolvenții înalt calificați (se află între primele trei opțiuni de carieră), iar procesul de admitere în profesie este unul selectiv, reușind să atragă cei mai performanți absolvenți. Există un nivel ridicat de flexibilitate față de rolurile pe care le au cadrele didactice în instituțiile de învățământ și în comunitate, fiind disponibile parcursuri alternative de acces la carieră pentru persoanele cu merite profesionale deosebite. Este o carieră care se bucură de respect în societate, în general, și în comunitățile locale, în particular.

Cadrul didactic excelează într-o serie de roluri care îi permit să își adapteze în permanență activitatea la realitățile unei Români moderne și la nevoile elevilor. Aceste roluri îl includ pe acela de designer al proceselor de învățare, facilitator al învățării, pe cel de conector între actorii interni și externi școlii, pe acela de mentor al elevilor, pe acela de inovator în educație, cadrul didactic fiind o persoană care învață pe tot parcursul vieții și se adaptează la realitățile cotidiene aflate în schimbare. Ea/el motivează elevii într-un proces de învățare din ce în ce mai autonom și facilitează dezvoltarea de competențe conform profilului elevului. Toate procesele de formare inițială, de specializare sau de formare continuă și structura sistemului de avansare în carieră țin cont de nevoia de a forma, de a pregăti și de a avea în sistem cadre didactice care performează în rolurile amintite. Acestea au competențe disciplinare și pedagogice adecvate și sunt la curent cu cele mai noi studii și cercetări din domeniu.

Cadrul didactic știe care sunt țintele sistemului de educație și în activitatea sa urmărește atingerea acestora. Este susținut în acest demers de întreaga comunitate educațională.

Cadrul didactic nu face meditații cu elevii de la clasă și caută să elimine necesitatea pregătirii suplimentare pentru atingerea profilului de competențe așteptate de la absolvenții ciclului în care predă.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Dezvoltarea unui profil de competențe pentru profesori, cu valoare instrumentală, pentru formarea inițială și continuă și pentru managementul în cariera didactică

Caracteristici ale profilului cadrului didactic:

- va fi elaborat pe etape ale carierei și pe niveluri de învățământ, inclusiv pentru diferite roluri didactice (ex. cel de diriginte);
- va fi dezvoltat în termeni de cunoștințe, de abilități, de atitudini și de valori și va fi corelat cu profilurile de învățare ale absolvenților diferitelor niveluri de învățământ;
- va avea la bază un proces de consultare colaborativ între actorii educaționali;
- va valorifica analize de nevoi la nivelul profesorilor, analiza practicilor didactice, a literaturii de cercetare asupra învățării, a codurilor de etică aferente profesiei și a exemplelor de excelență din domeniu.

Măsuri:

- O1.a. Elaborarea și adoptarea profilurilor de competențe prin corelare inclusiv cu zona de curriculum și evaluare.
- O1.b. Corelarea formării inițiale și continue cu aceste profiluri, pentru a susține cadrele didactice, existente sau care doresc să intre în sistem, pentru dobândirea acestuia. Implică și o cartografiere a nevoilor de formare din sistem.
- O1.c. Corelarea activităților de inspecție școlară și a etapelor de carieră cu noile profiluri
- O1.d. Revizuirea și adaptarea permanentă a profilurilor enunțate anterior.

Obiectiv 2. Restructurarea sistemului de formare inițială a profesorilor, cu accent pe pregătire practică, flexibilitate și sprijin pentru debutul în carieră

Măsuri:

- O2.a. Elaborarea unui set de standarde de formare inițială a profesorilor – inclusiv a educatorilor și a profesorilor pentru educație timpurie – bazate pe profilul de competențe. Dezvoltarea acestor standarde va include: definirea competențelor dezvoltate prin formarea inițială și a nivelului minim de realizare a acestora, pentru absolvirea diferitelor rute de formare inițială; definirea unui set de standarde de calitate pentru programele de formare inițială și a indicatorilor de monitorizare;
- O2.b. Revizuirea cerințelor pentru intrarea/ admiterea în programele de formare inițială pentru cariera didactică (academice și motivaționale), pentru asigurarea calității la nivelul selecției;
- O2.c. Revizuirea ofertei curriculare a programelor de formare inițială pentru cariera didactică, pentru asigurarea corespondenței cu noile standarde de formare. O nouă ofertă curriculară ar trebui să includă:
  - extinderea progresivă a programului de masterat didactic, pe baza evaluării etapei de pilotare (cu accent pe analiza impactului acestei rute de formare asupra pregătirii profesorilor) și în condițiile asigurării resurselor și a condițiilor necesare la nivelul instituțiilor de formare;
  - oferirea posibilității de a asigura dublă specializare, prin formarea inițială a profesorilor, pentru a asigura flexibilitatea integrării în învățământ și a constituirii normei didactice, în acord cu nevoile școlii;
  - creșterea duratei practicii pedagogice și revizuirea secvențialității acesteia, pentru o integrare optimă a teoriei cu practica, precum și a contextelor variate de organizare (inclusiv în medii școlare defavorizate);
  - elaborarea unei liste de indicatori pentru practica eficientă (pornind de la cercetarea practicilor eficiente de învățare a

profesorilor);

- revizuirea modalităților de evaluare pe parcursul și la finalul programelor de formare inițială a profesorilor, în acord cu noul profil de competențe; absolvire cu certificare ca profesor stagiar (fără definitivat);
- componentă de dezvoltare a competențelor digitale (pentru pregătirea cadrelor didactice în utilizarea noilor tehnologii și a resurselor educaționale deschise).

O2.d. Dezvoltarea unor parteneriate solide între unitățile de învățământ și universități, inclusiv din perspectiva practicii didactice.

O2.e. Dezvoltarea unui sistem de stagiatură didactică cu relevanță pentru intrarea în profesie, prin:

- dezvoltarea sistemului de mentorat didactic pe parcursul stagiaturii;
- revizuirea evaluării pe parcursul perioadei de stagiu, cu accent pe practica didactică la clasă și pe analiza rezultatelor învățării la elevi; crearea unui corp de evaluatori cu experiență, care să se ocupe de inspecția în vederea definitivării;
- transformarea portofoliului didactic într-un instrument cu rol formativ, care să includă date reale privind activitatea desfășurată de profesorii stagiați cu elevii lor, să fie discutat cu directorii și cu mentorii și să încurajeze autoreflexia;
- transformarea definitivatului într-un examen de licențiere pentru cariera didactică la finalul formării inițiale, cu două componente de evaluare sumativă: raport de evaluare a stagiului practic și examen scris; absolvire cu certificare ca profesor.

O2.f. Încadrarea profesioniștilor din domeniile fundamentale dezvoltării copilului – educație, sănătate, consiliere psihologică – în acordarea de servicii de educație cu abordare multidisciplinară a nevoilor copilului/elevului/

studentului;

O2.g. Dezvoltarea unor sisteme de mentorat și de asistență în predare.

Obiectiv 3. Îmbunătățirea calității și a accesului la formarea continuă a profesorilor, cu accent pe aplicabilitate în practica didactică și pe monitorizarea impactului formării

Măsuri:

O3.a. Dezvoltarea unui set de standarde de formare continuă a profesorilor, bazate pe profilul de competențe, adaptate la diferite rute/contexte de formare;

O3.b. Realizarea unui nomenclator al activităților de formare continuă/dezvoltare profesională a profesorilor, care să reglementeze: categorii de activități de formare și dezvoltare profesională; modalități de evaluare, validare și acordare a creditelor profesionale transferabile (CPT) care sunt dobândite în contexte formale, nonformale și informale;

O3.c. Definierea periodică a unui set de priorități tematice pentru programele de formare acreditate la nivel național. Prioritățile vor fi corelate cu măsurile de reformă educațională și cu tendințe europene și vor promova elemente de inovație pedagogică;

O3.d. Promovarea și încurajarea contextelor alternative de dezvoltare profesională, care valorifică colaborarea și schimbul de experiență între profesori și școli, dezvoltarea de rețele colegiale și de comunități de învățare. Pentru a facilita dezvoltarea alternativelor de formare, vor fi necesare: recunoașterea și validarea acestora prin CPT și valorizarea lor în evaluările periodice ale profesorilor; introducerea unor elemente de diferențiere în funcție de contextul predării (ex.: pentru profesorii care predau discipline de specialitate în învățământul profesional – încurajarea colaborării cu agenți economici pentru actualizarea informațiilor de specialitate

teoretice și practice);

- O3.e. Încurajarea colaborării dintre cadrele didactice din aceeași unitate de învățământ, în directă legătură cu activitatea lor curentă la clasă;
- O3.f. Implementarea unui sistem de monitorizare a ofertelor de formare continuă la nivel național/județean/local și a impactului programelor de formare continuă la nivelul practicilor didactice ale profesorilor, prin colaborarea dintre furnizorii de formare și unitățile de învățământ, cu rol de feedback pentru analiza eficienței și a eficacității formării;
- O3.g. Elaborarea de planuri de formare continuă a profesorilor, posibil parte a metodologiei de evaluare periodică. Planurile vor avea un rol de încurajare a profesorilor în a-și identifica periodic nevoile de formare și nevoile de sprijin didactic, împreună cu evaluatorii lor sau cu profesorii-mentori.

Obiectiv 4. Dezvoltarea unui sistem flexibil de management al carierei, cu trasee diferențiate, cu rolul de a atrage și de a păstra în sistem profesorii cu performanțe în practica didactică, în planul asigurării învățării eficiente

Măsuri:

- O4.a. Restructurarea modalităților de evaluare a progresului în carieră (definitivat, grade didactice). E importantă deplasarea accentului de la pregătirea academică pe dovezi autentice ale activității didactice, în relație cu profilul de competențe al profesorilor (ex.: prin modalități, precum observația la clasă, interviu între profesor și evaluator, autoevaluarea profesorului, analiza portofoliului profesorului, valorificarea rezultatelor evaluărilor periodice).
- O4.b. Utilizarea unei abordări metodologice unitare a instrumentelor utilizate în domeniul managementului personalului didactic (recrutarea, evaluarea periodică,

examenle de definitivat și de grade) pe baza profilului de competențe al cadrului didactic;

- O4.c. Armonizarea instituțiilor/stucturilor cu atribuții în zona managementului carierei didactice, atât din perspectiva formării continue cât și a evaluării, recrutării și motivării etc. Pe zona de formare continuă și resurse pentru cadrele didactice, este importantă dezvoltarea structurilor județene existente concomitent cu instituirea unei structuri la nivel național care să asigure pe de o parte cartografierea nevoilor, dezvoltarea curriculumului de formare și formarea formatorilor și, pe de altă parte, corelarea acestora cu sistemul de evaluare a cadrelor didactice, cu obiectivele naționale și cu nevoile specifice comunităților educaționale;
- O4.d. Corelarea etapelor de carieră didactică cu noi responsabilități asumate în plan didactic și extradidactic, care să fie incluse și valorizate în norma didactică;
- O4.e. Revizuirea metodologiilor de acordare a unor bonificații salariale (ex. sporuri, gradație de merit etc.) în scopul de a motiva/recompensa diferite categorii de profesori (ex.: cei cu rezultate excelente în practica didactică, cei care aplică practici inovative, cei care lucrează cu elevi în risc educațional și care demonstrează progres în învățarea acestora etc.);
- O4.f. Reglementarea de rute alternative de acces (academice, non-academice și mixte) pentru profesioniști din afara sectorului educațional. Din această perspectivă, se vor implementa mecanisme eficiente pentru recunoașterea competențelor didactice dobândite anterior în contexte variate sau obținute prin rutele alternative de acces. În sfera învățământului superior, de exemplu, avem în vedere un cadru normativ care să permită includerea, în baza unei evaluări prealabile a competențelor didactice, a unor experți externi calificați în activitatea de predare și de evaluare, care pot fi persoane cu realizări profesionale deosebite în diferite domenii de activitate.

## V.2. MANAGEMENTUL ȘI GUVERNANȚA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

### CONTEXT

Guvernanța în educație se referă la acele structuri și procese create pentru a promova un mod eficient de conducere a sistemului de educație.

Legea Educației Naționale nr.1/2011, în varianta inițială, oferea o autonomie mai amplă unităților de învățământ preuniversitar și aducea modificări substanțiale guvernantei și incompatibilităților asociate funcțiilor de conducere. Alte modificări aduse de Legea nr. 1/2011 au vizat descentralizarea administrativă a școlilor, prin măsuri precum cele privind organizarea rețelei școlare de către autoritățile publice locale, desemnarea reprezentanților acestora în Consiliile de Administrație ale unităților de învățământ sau includerea terenurilor și a clădirilor școlare în domeniul public local sau județean. Totodată, ea a introdus posibilitatea formării unor consorții școlare, care să asigure mobilitatea personalului, utilizarea în comun a resurselor, dezvoltarea opțiunilor de învățare ale elevilor și recunoașterea reciprocă a rezultatelor.

Ulterior adoptării ei, Legea a fost modificată succesiv, cu precădere în sensul recentralizării. De exemplu, cadrele didactice nu se mai puteau titulariza la nivel de unitate de învățământ și nu mai deveneau „titulari ai școlii”, ci ai sistemului, în vreme ce plata salariilor a revenit la Ministerul Educației. Faptul că descentralizarea la nivelul autorităților publice locale nu s-a finalizat generează efecte negative asupra rețelei școlare. Mai mult, descentralizarea nu a luat în calcul nici numărul mare de localități și nici capacitatea autorităților locale de susține școlile și, implicit, infrastructura acestora. În prezent, avem 16.941 de unități de învățământ preuniversitar de stat<sup>43</sup>, dintre care 6.123 au personalitate juridică. Din punctul de vedere al distribuției geografice, în mediul

rural sunt 50% dintre unități cu personalitate juridică și 80% dintre structuri arondate. Pe de altă parte, doar 43,9% dintre elevi învață în unități cu spații adecvate<sup>44</sup>, pentru ceilalți procesul educațional având loc în școli supraaglomerate sau subutilizate. Școlile din mediul rural înregistrează decalaje față de cele din urban, inclusiv în zona finanțării, a dotării cu biblioteci și laboratoare etc. Pe de altă parte, în anumite unități de învățământ pentru care există o cerere mare (cu precădere în orașele mari), regăsim o perpetuă aglomerare a claselor și clădirilor, elevii ajungând să învețe în două sau trei schimburi, fără ca autoritățile să ia măsurile adecvate soluționării școlarizării peste capacitate (ex. crearea de consorții, micșorarea circumscripțiilor etc.).

Raportul TALIS 2018 precizează faptul că autonomia în raport cu autoritățile locale, județene sau naționale este esențială pentru eficiența rolurilor de conducere, iar „școlile trebuie să aibă autonomia necesară pentru a lua decizii cu privire la aspectele care privesc acțiunile lor de zi cu zi”.

Studiul OECD privind evaluarea și examinarea în domeniul educației (2017)<sup>45</sup>, evidențiază că, deși în țara noastră sunt deja implementate mecanisme de responsabilizare similare cu cele ale altor țări în care autonomia școlară este la un nivel mai ridicat (ca de exemplu, un mecanism independent de evaluare externă a școlilor și obligativitatea transparenței privind rezultatele acestei evaluări), totuși școlile nu au puterea decizională necesară îmbunătățirii procesului de predare-învățare. Mai mult, studiul precizează faptul că România se remarcă prin numărul mare de structuri implicate în evaluarea școlară, atribuțiile acestora fiind parțial suprapuse, motiv pentru care se recomandă revizuirea acestora și, punctual, desemnarea ARACIP ca principală structură de inspecție școlară și, implicit, schimbarea rolului inspectoratelor școlare din cel de control, în cel de sprijin. Studiul precizează, totodată, că evaluările unităților de învățământ efectuate de inspectoratele școlare județene (ISJ) nu sunt suficient de

44 Calculat în funcție de Indicele capacității școlare (ICS). Acesta se calculează în funcție de numărul de locuri dintr-o unitate de învățământ raportat la numărul de elevi înscriși în unitatea respectivă.

45 Informații disponibile pe site-ul <https://www.oecd.org/publications/romania-2017-9789264274051-en.htm>, ultima accesare: mai 2021.

43 Sursa date: [data.gov.ro](http://data.gov.ro)- Rețeaua școlară 2020-2021.

obiective și se îndepărtează de responsabilitatea privind performanța unității de învățământ.

În documentul de politică publică realizat de către OECD<sup>46</sup>, pentru Proiectul „România Educată”, sunt identificate trei arii de acțiuni prioritare în domeniul profesionalizării leadershipului de la nivelul școlilor din sistemul educațional românesc: dezvoltarea standardelor profesionale pentru personalul de conducere a unităților de învățământ, îmbunătățirea procesului de selecție și de pregătire a acestuia și eficientizarea cadrului de dezvoltare profesională la care au acces managerii școlari. În strânsă legătură cu dezvoltarea standardelor educaționale, se constată nevoia de definire a profilului profesional al directorului.

Se evidențiază, în analizele OECD, importanța demersurilor menite să crească puterea decizională a școlilor în domenii esențiale, prin trecerea de la un management administrativ, la un management axat pe transformarea procesului educațional. De altfel, inclusiv procedurile de desemnare a directorilor și inspectorilor școlari trebuie să devină mai obiective și transparente (ex. prin anunțarea de criterii publice de selecție, evaluări standardizate etc.), pentru a oferi stabilitate, responsabilitate și calitate.

Guvernanța în educație cunoaște variate modele în statele lumii, de la sisteme și mecanisme centralizate, la forme de guvernanță „soft” (care presupun tranziția spre mecanisme de guvernanță mai puțin coercitive, cu controale mai puțin stricte și rigide), până la sisteme descentralizate. În Franța, autoritatea centrală se ocupă de elaborarea politicilor educaționale, de recrutarea, formarea și remunerarea personalului didactic, de finanțarea activităților educaționale și garantează coerența formării, iar autoritățile locale gestionează activitatea personalului nedidactic din instituțiile școlare (Eurydice 2019). În Norvegia (exemplu de sistem de guvernanță „soft”), școlile au acces la principiile directe ale politicilor educaționale, la ghidurile

metodologice necesare și elaborează propriul plan pentru asigurarea implementării și sustenabilității acestor politici (Hopfenbeck et al. 2013). Guvernanța „soft” necesită o atenție sporită pentru mecanismele de asumare a răspunderii, astfel încât să se asigure o direcție comună de acțiune (Pierre și Peters 2005) și asumarea unei culturi a evaluării (Burns, Köster și Fuster 2016). Sistemul danez de guvernanță în educație relevă o structură descentralizată, care folosește o serie de instrumente și de măsuri de control al calității, pentru a influența procesele de decizie descentralizate.

Sistemul educațional italian utilizează o formă atipică de descentralizare centralizată, în care statul exercită încă o puternică influență asupra autorităților și școlilor locale, prin controlul resurselor financiare și prin exercitarea puterilor sale generale de reglementare (Grimaldi & Serpieri 2014). Statul are competențe legislative exclusive privind organizarea generală a sistemului de învățământ (de exemplu, dispoziții generale, standarde minime, personal școlar, asigurarea calității, resurse financiare de stat) (Eurydice 2021).

La nivelul guvernanței unităților de învățământ din România, în consultările din cadrul Proiectului „România Educată”, au fost identificate următoarele probleme cu caracter general:

- Absența standardelor profesionale pentru funcțiile de conducere de la nivelul unităților de învățământ;
- Absența unui profil bine definit al directorului, care să rezulte din standardele profesionale, competențele, rolurile și responsabilitățile acestuia, precum și o clarificare a situațiilor de incompatibilitate;
- Ocuparea funcției de director se face fără o pregătire inițială adecvată în domeniul managementului educațional. Nu este asigurată o pregătire de bază unitară și axată pe provocările curente, nici înainte și nici ulterior obținerii funcției de director;
- Inexistența unui traseu predefinit de dezvoltare profesională

<sup>46</sup> Informații disponibile pe site-ul <http://www.romaniaeducata.eu/imbunatatirea-managementului-educational-la-nivelul-unitatilor-de-invatamant/>, ultima accesare: mai 2021.

care să vizeze perioada anterioară preluării mandatului (formare inițială), pregătirea pentru începerea carierei manageriale (sistem de mentorat) și/sau formarea continuă pe parcursul mandatelor (de exemplu, un sistem de tip coaching, cursuri de formare specifice etc.);

- Rolul crescut al inspectoratelor în numirea/organizarea concursurilor pentru ocuparea funcției de director, în defavoarea rolului comunității școlare, în care managerul va activa;
- Opțiunile curente de formare continuă a directorilor de școală nu garantează că ei își dezvoltă, în urma absolvirii cursurilor, competențele de care au nevoie pentru a face față situațiilor diverse și complicate, specifice activității de management educațional;
- Activitățile extrașcolare oferă elevilor importante oportunități de dezvoltare a competențelor, inclusiv în domenii mai puțin prezente în educația formală. Legea Educației Naționale nr 1/2011 prevede faptul că Palatul Național al Copiilor se află în subordinea Ministerului Educației, iar palatele și cluburile copiilor în cea a inspectoratelor școlare județene. Finanțarea insuficientă și baza materială deficitară afectează calitatea oferită de către acestea, situație acutizată de faptul că autoritățile locale și județene pot finanța doar activități, nu și investiții/reparații/consolidări, iar asupra edificiului nu au drept de administrare (conform OMECTS nr. 4624/2015 – Regulamentul unităților care oferă activitate extrașcolară).

Toate aceste probleme sunt cauzate de lipsa unei viziuni unitare și asumate, la nivelul întregului sistem, privind rolul și profilul managerului, care nu pot fi alienate de componente esențiale, precum formarea inițială și continuă, evaluarea activității, responsabilitate și capacitatea de autonomie decizională. Personalul insuficient la nivelul școlii, mai ales în domeniul unor problematice conexe (de exemplu, în domeniile financiar, administrativ, managerial și juridic) accentuează

problemele de management.

În ciuda specificațiilor legale privitoare la rolul Consiliului de Administrație (CA), aceștia nu au beneficiat de o formare specifică. Inclusiv Banca Mondială<sup>47</sup> menționa că sunt necesare demersuri substanțiale din partea Ministerului Educației pentru abilitarea și creșterea capacității membrilor CA de a-și asuma acest rol, prin activități de formare continuă și contexte de exersare, prin monitorizarea și evaluarea lor permanentă.

Lipsa unor delimitări clare ale drepturilor și a responsabilităților care revin autorității publice locale în viața școlii sau a sancțiunilor ce decurg din neîndeplinirea acestora grevează procesul de management, mai ales că directorul unei unități de învățământ preuniversitar este dublu-subordonat: semnează un contract de management atât cu inspectoratul școlar, cât și cu autoritatea locală, fără indicatori de performanță și greu de adaptat/negociat din perspectiva specificului unității de învățământ. De altfel, Banca Mondială<sup>48</sup> preciza, încă din 2011, că introducerea acestor contracte nu va genera automat un progres dacă nu sunt fundamentate pe o definiție clară a ceea ce înseamnă performanță la nivelul unității de învățământ și nu există o concentrare pe rezultatele așteptate.

Tot aici menționăm dificultățile în atingerea indicatorilor ARACIP de performanță instituțională, generate preponderent de lipsa unei autonomii reale a instituției privind selecția resursei umane sau utilizarea resurselor financiare sau materiale.

Din ce în ce mai mult, în țările OCDE<sup>49</sup>, recrutarea directorilor de școli se bazează pe un proces mai lung de selecție, menit să evalueze

47 World Bank, 2012, Romania- Functional review : pre-university education sector (2nd output) <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/473931468092366883/main-report>, ultima accesare: mai 2021.

48 World Bank, 2012, Romania- Functional review : pre-university education sector (2nd output) <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/473931468092366883/main-report>, , ultima accesare: mai 2021.

49 OCDE (2008), Improving School Leadership, Volume 1: Policy and Practice, Paris Publishing, Paris, .<http://www.sourceoecd.org/education/9789264044678>, , ultima accesare: mai 2021.



Întreaga gamă de capacități și aptitudini personale ale candidatului. Aceasta ar putea include un interviu clasic, însă și vizite la unitățile de învățământ, prezentări și o evaluare a competențelor specifice necesare pentru respectiva funcție.

### **Model propus pentru restructurarea guvernancei sistemului de învățământ preuniversitar**

În lumina problemelor identificate anterior, propunem o restructurare a guvernancei sistemului de învățământ preuniversitar, care pornește de la următoarele premise:

1. Educația reprezintă o prioritate națională. Așadar, ea trebuie să constituie și o prioritate județeană și locală. Din această perspectivă, sistemul de guvernare trebuie să țină cont inclusiv de capacitatea autorităților publice locale de a susține educația, oferind alternative pentru situațiile în care această susținere nu are loc.
2. Autonomia unităților de învățământ trebuie să crească treptat, oferindu-le acestora încredere în proces și sprijinul necesar pentru a învăța cum să o exercite, inclusiv prin școli-pilot. Astfel, se va trece de la un management preponderent administrativ la unul axat pe îmbunătățirea procesului educațional.
3. Este necesară o separare a rolului de inspecție școlară (atât la nivel de evaluare instituțională, cât și la cel de evaluare a activității cadrelor didactice și a managementului) de rolul administrativ și de sprijin. Acestea trebuie îndeplinite de către instituții distincte. Monitorizarea, asigurarea și verificarea respectării prevederilor legale în domeniul educației revine, conform Legii Educației Naționale nr 1/2011, instituțiilor prefectului și inspectoratelor școlare. Așadar, este importantă întărirea capacității de acestora pentru responsabilizarea și susținerea autorităților publice județene și locale, cu atribuții în zona educației, poate a crește impactul pozitiv la nivel de

sistem.

4. Un accent mult mai mare trebuie pus pe dezvoltarea componentelor de formare continuă, consiliere și asigurare a resurselor educaționale (inclusiv digitale), pentru cadrele didactice, managementul școlilor și întreg personalul implicat în procesul educațional (ex. consilieri școlari, logopezi, bibliotecari etc). Existența unei structuri centrale, în subordinea Ministerului Educației, trebuie dublată de întărirea capacității județene, prin structuri dedicate, populate cu veritabili profesioniști.

În acest context, la nivelul Ministerului Educației, trebuie să existe, printre altele, structuri distincte, specializate pe domenii precum:

- Elaborarea și monitorizarea politicilor publice din educație, definind totodată obiectivele și țintele naționale de politică publică, monitorizând translatarea acestora la nivel județean și atingerea lor. Aceasta ar trebui să dețină corespondenți în plan local, printr-o rețea adecvată de statisticieni cu acces la datele și competențe de analiză și interpretare a acestora.
- Administrarea rețelei școlare din perspectiva infrastructurii, resursei umane și asigurării sprijinului necesar derularea activităților educaționale și de management.
- Realizarea, monitorizarea aplicării și revizuirea curriculumului național, organizarea evaluărilor și examenelor naționale, repere metodologice pentru zona de curriculum și evaluare etc.
- Formarea continuă și asigurarea resurselor educaționale pentru întreg personalul din sistemul de educație preuniversitar. Totodată, se va asigura consiliere și orientare în sfera proiectelor și activităților care implică parteneriate sau accesarea de fonduri private, naționale sau europene.

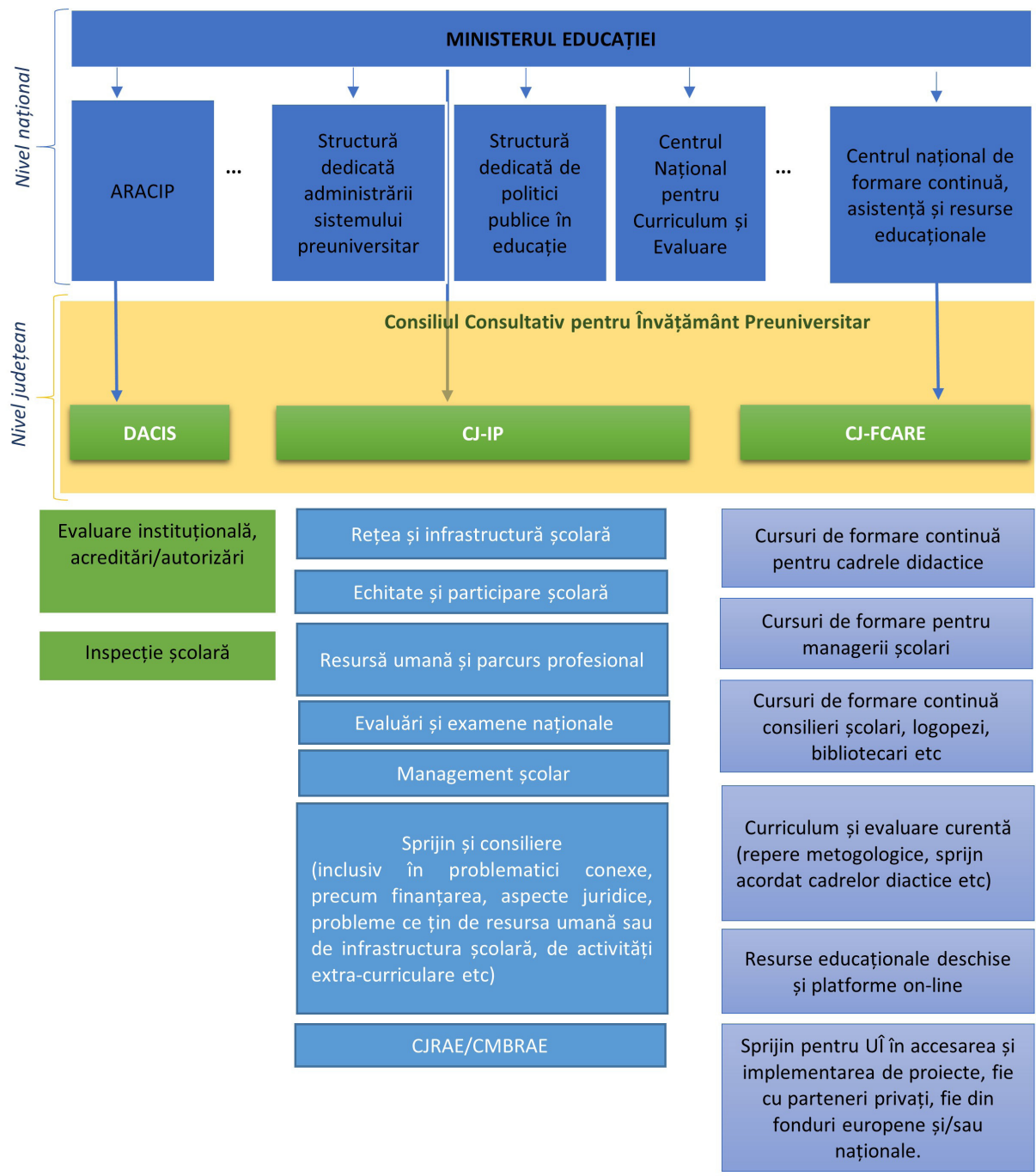
La nivel județean, arhitectura guvernancei se modifică după cum urmează:

- Atribuțiile de asigurare a calității și inspecție școlară sunt preluate de către ARACIP, care va avea, la nivel județean, structuri deconcentrate denumite Direcții de Asigurare a Calității și Inspecție Școlară (DACIS).
- Actualele Inspectorate Școlare Județene vor trece de la rolul de control la cel de sprijin și de administrare a sistemului județean de educație. Ele vor asigura, printre altele, definirea obiectivelor județene pentru educație, subsidiare obiectivelor naționale și vor monitoriza îndeplinirea acestora la nivelul unităților de învățământ. Denumirea acestor structuri se modifică în Centre Județene pentru Învățământul Preuniversitar (CJ-IP).
- Casele Corpului Didactic devin veritabile Centre Județene de Formare Continuă, Asistență și Resurse Educaționale (CJ-FCARE), sub coordonarea directă a Ministerului Educației, printr-o structură dedicată. Rolul lor crește semnificativ, în sensul în care, pe lângă formarea continuă pentru toate categoriile de personal din sistemul de educație, ele capătă atribuții pe zona resurselor educaționale deschise și a platformelor educaționale on-line, a accesării și implementării de proiecte (inclusiv din fonduri europene).
- Tot la nivel județean, se constituie Consiliul consultativ pentru învățământ preuniversitar, format din DACIS, CJ-IP, CJ-FCARE și reprezentanți ai Consiliului Județean, ai autorităților publice locale (APL) și ai instituției prefectului. Cu rol de observator, participă reprezentanți ai sindicatelor cadrelor didactice, ai elevilor și ai părinților, precum și agenți economici din județ cu o activitate deosebită în zona educației.

Consiliul Consultativ se reunește trimestrial sau ori de câte ori este nevoie, este prezidat de către Președintele Consiliului Județean, iar la ședințele sale, în funcție de tematica abordată, participă reprezentanții autorităților publice locale (APL) vizate sau conducerea diverselor autorități publice județene. Consiliul va răspunde, printre altele, de

elaborarea anuală și de avizarea Raportului privind Starea învățământului preuniversitar la nivelul județului, care va include o secțiune privind „Respectarea obligațiilor legale în domeniul educației de către APL”, aflată în responsabilitatea instituției prefectului<sup>50</sup>. Totodată, acest Consiliu va sprijini demersurile de administrare și dezvoltare a rețelei școlare, de asigurare a resurselor necesare unităților de învățământ și de monitorizare a capacității autorităților publice locale de a susține educația.

<sup>50</sup> Codul Administrativ instituie obligația Instituției Prefectului de a monitoriza, asigura și verifica aplicarea și respectarea legislației în domeniul educației.



## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Îmbunătățirea proceselor de elaborare, implementare și evaluare a politicilor publice din educație

Măsuri:

- O1.a. Clarificarea și simplificarea cadrului legislativ din domeniul educației și asigurarea stabilității lui pentru o perioadă mai lungă de timp;
- O1.b. Definirea, la nivel național, a ceea ce înseamnă o „școală bună”, pentru a servi ca punct de plecare inclusiv în evaluarea guvernantei, la toate nivelurile. Conceptul va avea în vedere inclusiv diversitatea contextelor unităților de învățământ (tipul de comunitate, infrastructură și resurse etc.);
- O1.c. Crearea cadrului legislativ și alocarea de resurse pentru testarea/pilotarea unor intervenții specifice, la nivel național, regional sau instituțional, pentru o mai bună fundamentare a procesului decizional;
- O1.d. Îmbunătățirea sistemului de colectare și analiză a unor date relevante pentru sistemul de guvernanță, la toate nivelurile;
- O1.e. Dezvoltarea expertizei de analiză și de interpretare a datelor și a informațiilor relevante, precum și de formulare a unor recomandări de intervenție (revizuire politici, inițiere noi politici) în acest domeniu, inclusiv prin angajarea de specialiști în analiza datelor, atât la nivelul autorităților publice locale și județene implicate în educație cât și la nivelul unităților de învățământ;
- O1.f. Includerea unor tematici privind calitatea guvernantei în rapoartele privind starea învățământului preuniversitar și universitar din România;
- O1.g. Introducerea principiului „parteneriatului social”

în activitățile derulate de toate structurile care asigură guvernanta sistemului de educație și în evaluarea activității conducerii acestora;

- O1.h. Revizuirea indicatorilor de performanță asociați evaluărilor externe și interne ale unităților de învățământ, pentru a include/accentua aspecte precum: eficiența predării, satisfacția elevilor, absenteismul, includere elementelor digitale în procesul educațional, activitățile extracurriculare și cluburile școlare etc;
- O1.i. Inspecția școlară și evaluarea instituțională vor include, în rapoartele finale, atât aspectele pozitive, ce trebuie dezvoltate și continuate, cât și aspectele negative, ce trebuie corectate cu propuneri de soluții concrete. Ele vor include și recomandări de cursuri specifice de formare continuă, pentru cadrele didactice, ce vor fi asigurate în cel mai scurt timp, prin structura județeană abilitată.

Obiectiv 2. Implementarea unui sistem de guvernanță a sistemului de învățământ preuniversitar, care să țină cont de capacitatea autorităților publice locale de a susține educația și contextul organizării administrative.

Măsuri:

- O2.a. Clarificarea din punct de vedere legislativ a atribuțiilor/responsabilităților partajate între autoritățile publice locale, unitățile de învățământ și Ministerul Educației (direct sau prin structurile deconcentrate);
- O2.b. Clarificarea obligației asigurării resursei umane calificate de la nivelul autorităților publice locale cu atribuții în zona educației;
- O2.c. Implementarea unui mecanism de evaluare a impactului activităților autorităților publice locale, din perspectiva asigurării condițiilor adecvate pentru derularea procesului educațional. Un indicator important îl reprezintă

capacitatea și implicarea efectivă a acestora în finanțarea unităților de învățământ administrate;

O2.d. Monitorizarea de către instituția prefectului a organizării activității școlare de către autoritățile publice locale responsabile;

O2.e. Introducerea posibilității legale de preluare a administrării unităților de învățământ, de către consiliile județene, în cazul în care autoritatea publică locală se află în incapacitate financiară/organizatorică de a susține corespunzător educația;

O2.f. Stimularea constituirii consorțiilor școlare, cu scopul creșterii calității actului educațional, dar și al punerii în comun a resurselor și al reducerii supraaglomerării;

O2.g. Descentralizarea către autoritățile publice locale a unităților care oferă activitate extrașcolară (palatele și cluburile copiilor), sub îndrumarea și controlul metodologic al Ministerului Educației, direct sau prin structurile sale deconcentrate;

O2.h. Elaborarea și avizarea Raportului privind Starea învățământului preuniversitar la nivelul județului de către un Consiliu consultativ, format din instituțiile deconcentrate din domeniul educației, instituția prefectului și consiliul județean, alte autorități publice locale. O secțiune specială a acestui raport va viza „Respectarea obligațiilor legale în domeniul educației de către APL” și va fi realizată de către instituția prefectului.

Obiectiv 3. Profesionalizarea managementului educațional din unitățile de învățământ preuniversitar

Măsuri:

O3.a. Dezvoltarea unor standarde profesionale și unui profil pentru directorii unităților de învățământ, care stabilesc

cunoștințele pe care ar trebui să le aibă și acțiunile pe care ar trebui să le poată întreprinde un director al unei unități de învățământ. Ele vor oferi reperatele necesare în recrutarea, formarea și evaluarea acestora. Demersul presupune inclusiv implementarea unei campanii de comunicare publică a profilurilor și a standardelor profesionale. Astfel, va crește conștientizarea întregii comunități educaționale cu privire la acestea, va exista o mai bună înțelegere asupra schimbărilor semnificative de abordare și de exigențe. Pe termen lung, o comunicare publică eficientă va schimba în mod pozitiv percepția asupra directorilor din unitățile de învățământ și, implicit, va crește gradul de încredere;

O3.b. Valorificarea acestor standarde, în contextul programelor de formare inițială, precum și în opțiunile de formare continuă;

O3.c. Dezvoltarea de standarde pentru celelalte persoane implicate în guvernarea unităților de învățământ (ex. membrii CA, administratori, directori adjuncți etc.);

O3.d. Organizarea unor sesiuni de pregătire pentru directorii unităților de învățământ în prima săptămână după preluarea mandatului, indiferent dacă se află sau nu la primul mandat;

O3.e. Formarea inițială este obligatorie pentru managerii școlari la începutul mandatului și este susținută financiar de la bugetul de stat (de ex., pe modelul masterului didactic). Aceasta va fi asigurată printr-o organizație dedicată<sup>51</sup>;

O3.f. Directorilor aflați la început de carieră le va fi desemnat un „mentor” care să îi susțină și să îi consilieze în activitatea managerială<sup>52</sup>. La rândul lor, mentorii vor fi formați pentru a avea aptitudinile necesare în materie de comunicare, analiză de nevoi, îndrumare și feedback, etică etc.;

51 De exemplu: în Austria există „Leadership Academy”, în Anglia „National College for School Leadership”, în Irlanda „Centre for School Leadership”, în Slovenia „National School for Leadership in Education” etc.)

52 Mentoratul este folosit pentru a sprijini noii directori ai unităților de învățământ în Estonia. Totodată, studiile au arătat că învățarea integrată în contextul unității de învățământ are cel mai mare impact asupra dezvoltării directorilor (Beer, M., M. Finnström și D. Schrader (2016), “Why Leadership Training Fails—and What to Do about It”, Harvard Business Review, Vol. 94/10).

O3.g. Reconstituirea unui corp profesional al managerilor educaționali, care să contribuie la politicile publice din educație, să deruleze activități de mentorat pentru directorii aflați la început de carieră și să asigure monitorizarea, evaluarea și respectarea principiilor etice și a conduitei deontologice în managementul școlar. Aceștia vor beneficia de formări adecvate și vor fi selectați printr-un concurs public, pe un număr limitat de locuri. Activitatea lor este remunerată;

O3.h. Creșterea calității serviciilor de formare inițială și continuă în domeniul managementului educațional. Se vor avea în vedere și anumite arii tematice, precum: legislație, management de resurse, finanțe, management de curriculum etc. Acestea vor viza nu doar directorii unităților de învățământ, ci și membrii Consiliilor de Administrație;

O3.i. Dezvoltarea unor Programe specifice de formare inițială, integrate, de scurtă durată, pentru cadrele didactice care prezintă potențial de conducere la început de carieră. Acestea pot oferi „rezerva de talente”, o sursă de lideri emergenți. Au un număr limitat de locuri, având scopul de a încuraja activ competiția pentru aceste funcții. (ex. Suedia a pus în aplicare la începutul anilor 1980 așa-numitele „recruitment circles”);

O3.j. Recrutarea directorilor de școli se bazează pe un proces complex de selecție, menit să evalueze întreaga gamă de capacități și de aptitudini personale ale candidatului (ex. interviu, vizite în unitate de învățământ, evaluare specifică realizată împreună cu specialiștii în psihometrie, prezentarea de studii de caz etc). Acesta include criterii clare de eligibilitate și selecție;

O3.k. Contractele de management, semnate de către directorii unităților de învățământ vor fi flexibile, bazate pe indicatori de performanță care iau în calcul specificul unității de învățământ, obiectivele naționale și locale în zona

educației;

O3.l. Încurajarea rețelelor de unități de învățământ, care să sprijine învățarea pe orizontală și schimbul de bune practici între acestea.

Obiectiv 4. Redefinirea cadrului instituțional, precum și a ariilor de competență, inclusiv a competențelor partajate, în domeniul guvernantei sistemului de învățământ preuniversitar

Măsuri:

O4.a. Implementarea structurii de guvernanță conform modelului propus;

O4.b. Revizuirea atribuțiilor structurilor implicate în procesul de evaluare școlară, pentru a nu se suprapune, trebuie să asigure, pe de o parte, evaluări cât mai corecte și, pe de altă parte, un sistem eficient de sprijin pentru creșterea performanțelor și calității proceselor;

O4.c. Stabilirea principiilor și a etapelor procesului de descentralizare instituțională, pentru a crește autonomia unităților de învățământ. Demararea acestui proces;

O4.d. Obiectivele și țintele naționale în domeniul educației vor fi adaptate în ținte specifice la nivelul fiecărui județ și, ulterior, la nivelul fiecărei unități de învățământ. Vor exista raportări periodice și evaluări de etapă. Nivelul de îndeplinire a acestora va constitui criteriu de evaluare a managementului.

### **V.3. FINANȚAREA SISTEMULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT PREUNIVERSITAR**

#### **CONTEXT**

În anul școlar 2020/2021, în sistemul național de învățământ

preuniversitar, studiau 2.918.275 de copii<sup>53</sup> (nivel antepreșcolar, preșcolar, primar și secundar). Luând în considerare personalul didactic, personalul non-didactic (de sprijin și auxiliar) și cel de conducere, acesta este unul dintre cele mai mari sisteme publice din România, cu peste 200.000 de angajați<sup>54</sup>.

Rețeaua școlară<sup>55</sup> include 16.941 de unități de învățământ de stat și 879 private. Din rețeaua publică, 6.123 unități au personalitate juridică (50% fiind în mediul rural), iar 10.818 unități sunt arondate. Majoritatea școlilor arondate (80% din totalul numărul total) sunt situate în mediul rural.



Conferința „România Educată- politici publice și coordonarea surselor de finanțare” (29 Ianuarie 2020)

Pe lângă provocarea dimensiunii foarte mari a rețelei, sistemul de finanțare se confruntă și cu o altă provocare: din 5.217<sup>56</sup> unități de învățământ preuniversitar de stat, 34,5% funcționează sub efectivul minim prevăzut de lege (300 de copii), un procent apropiat

53 Sursa date: data.gov.ro- Elevi înmatriculați anul școlar 2020-2021, ultima accesare: mai 2021.

54 Sursa date: data.gov.ro- Situația conectare cadre didactice la internet în anul școlar 2020 – 2021, ultima accesare: mai 2021.

55 Sursa date: data.gov.ro- Rețeaua școlară 2020-2021, ultima accesare: mai 2021.

56 Sursa date: data.gov.ro- Rețeaua școlară 2020-2021, ultima accesare: mai 2021.

(31%) regăsindu-se și în cazul unităților de învățământ special. De asemenea, 2,2% dintre unitățile de învățământ care au înscrisi exclusiv antepreșcolari și/sau preșcolari funcționează sub efectivul de 150 copii. Majoritatea unităților de învățământ care funcționează sub efectiv sunt situate în mediul rural (93%).

Cheltuielile publice ale României pentru educație sunt reduse conform standardelor internaționale. În valoare absolută, se alocă mai puțini bani pentru educație în comparație cu state vecine, chiar dacă populația noastră școlară este sensibil mai mare (Ungaria, Republica Cehă). Din 2011 până în 2019, cheltuielile pentru învățământ au avut o evoluție oscilantă, în jurul nivelului de 3% din PIB, cu un minimum de 2,8% în anii 2013 și 2017, înregistrând o creștere ușoară la 3,6% în 2019, ceea ce evidențiază subfinanțarea în cadrul sectorului. Prin comparație, media cheltuielilor pentru învățământ în UE a avut cea mai mare valoare tot în anul 2011, în anii următori având o evoluție constant descrescătoare, atingând o medie de sub 5% din PIB: 4.7% în anii 2017, 2018 și 2019 conform datelor EUROSTAT. Pe fondul pandemiei de COVID-19 și a pierderilor educaționale asociate, este de așteptat ca, în politica de finanțare, educația să fie prioritizată.

În procesul de finanțare a unităților de învățământ sunt implicate mai multe entități, corespunzând atribuțiilor stabilite prin lege și partajate între Ministerul Educației, inspectoratele școlare județene (ISJ), direcțiile generale ale finanțelor publice județene (DGFP), autoritățile publice locale/consiliile locale (APL/CL) și unitățile de învățământ din cadrul unităților administrativ-teritoriale (UAT).

Conform actualului cadru de reglementare (articolul 101 din Legea educației naționale nr. 1/2011), toate unitățile școlare din învățământul preuniversitar primesc finanțare, prin trei modalități principale:

- finanțarea de bază;
- finanțarea complementară;
- finanțarea suplimentară.

Finanțarea de bază asigură desfășurarea, în condiții normale, a procesului de învățământ și este calculată pe baza costului standard per elev/preșcolar, adoptat anual prin hotărâre de guvern. Aprobarea costului standard per elev/preșcolar se face de către Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar (CNFIP), în care sunt reprezentate și structurile asociative ale administrației publice locale. Finanțarea de bază are cea mai mare pondere în finanțarea totală a școlilor și acoperă toate salariile personalului angajat în învățământul preuniversitar, precum și cheltuieli de pregătire a personalului, de evaluare periodică a elevilor și unele costuri curente. Fiecare unitate școlară (publică sau privată) primește finanțare de bază, conform costurilor standard diferențiate pe profilul de elev/preșcolar, nivel de învățământ și zonă geografică. Având în vedere alocarea financiară bazată pe numărul de elevi, se realizează o serie de corecții, în vederea bunei funcționări a sistemului.

Finanțarea complementară asigură cheltuieli de capital (investiții și reparații majore), cheltuieli sociale și alte cheltuieli asociate procesului de învățământ preuniversitar de stat, care nu fac parte din finanțarea de bază a unităților școlare (subvenții pentru cantine și cămine, evaluări obișnuite ale elevilor, burse, transportul elevilor și costurile de transfer ale profesorilor, concursuri școlare, activități extracurriculare, participarea la proiecte europene și alte costuri curente care nu sunt acoperite de finanțarea de bază). Fondurile sunt alocate pe categorii de cheltuieli și distribuite autorităților locale, prin intermediul direcțiilor generale ale finanțelor publice județene (DGFP). Consiliile județene și locale pot contribui la finanțarea complementară din bugetele proprii.

Finanțarea suplimentară se acordă, ca sumă globală fixă, din bugetul Ministerului Educației, ca mecanism de stimulare a calității și a echității în educație: de exemplu, pentru premiarea unităților de învățământ preuniversitar de stat cu rezultate deosebite în domeniul incluziunii sau pentru cele care au rezultate ale învățării semnificative. Din această sursă este asigurată atât finanțarea programelor naționale

ale Ministerului Educației, componenta locală aferentă proiectelor cofinanțate de Guvernul României/rambursările de credite externe aferente proiectelor, cât și alte programe.

Raportat la media UE, se poate considera că sistemul de învățământ preuniversitar rămâne subfinanțat. Subfinanțarea afectează în mod diferit nivelurile de educație: de exemplu, ponderea cheltuielilor pentru învățământul preșcolar, primar și gimnazial este semnificativ mai redusă în comparație cu media UE (peste 8 p.p. conform datelor EUROSTAT); învățământul terțiar este singurul care are o medie foarte apropiată de cea a statelor membre. Peste 91% din execuția bugetară (finanțare de bază) este reprezentată de cheltuielile de natură salarială, ceea ce lasă puține resurse pentru asigurarea altor tipuri de cheltuieli.

O problemă cronică a sistemului de finanțare este lipsa de corespondență cu nevoile existente la nivel de sistem. Calculul costului standard per elev nu are la bază o fundamentare adecvată scopului. În practică, costul standard se calculează plecând de la alocarea financiară generală (de la resursele disponibile) și nu de la nevoile reale de finanțare. Includerea plății salariilor cadrelor didactice în costul standard per elev duce la o alocare sub necesar, în cazul școlilor din mediul rural cu un număr de elevi „sub efectiv”. De asemenea, mecanismul de finanțare nu ia în considerare capacitatea autorităților locale de a susține educația, atât din punctul de vedere al personalului propriu, cât și din punct de vedere financiar (din venituri proprii). De altfel, atribuțiile autorităților locale în domeniul educației (și finanțării acesteia) sunt insuficient definite<sup>57</sup>, responsabilitățile între autoritățile locale, școli și Minister fiind încă slab corelate.

Toate aceste realități dezavantajează unitățile de învățământ din medii vulnerabile. Deși prevederile legale acoperă toate situațiile posibile privind redistribuirea sumelor între unități de învățământ și includ

57 Hâj, Cezar Mihai (2017). Finanțarea învățământului preuniversitar, Document de poziție, București <http://coalitiaedu.ro/wp-content/uploads/2017/12/Finantarea-Invatamantului-preuniversitar-octombrie-2017.pdf>, ultima accesare: mai 2021.



### Buget 1 UIP - Buget de stat

#### Finanțarea de bază

- **Categoriile de cheltuieli:** salarii pentru cadre didactice
- **Traseu:** Legea bugetului de stat (sume defalcate din TVA) - Inspectorate Școlare - unitate de învățământ

#### Finanțarea suplimentară

- **Categoriile de cheltuieli:** premiarea școlilor cu rezultate deosebite; finanțarea programelor naționale, componenta locală aferentă proiectelor cofinanțate de Guvern/ rambursări de credite externe; alte programe

### Buget 2 UIP - Bugetul local

#### Finanțarea de bază

- **Categoriile de cheltuieli:** bunuri și servicii ; formare profesională
- **Traseu:** Legea bugetului de stat (sume defalcate din TVA) - unități administrativ teritoriale - unitate de învățământ

#### Finanțarea complementară

- **Categoriile de cheltuieli:** cheltuieli de capital (investiții și reparații majore), cheltuieli sociale și alte cheltuieli asociate procesului de învățământ care nu fac parte din finanțarea de bază

### Bugetul Unității Administrativ Teritoriale în domeniul învățământ

- **Categoriile de cheltuieli:** Cheltuieli investiții; cheltuieli implementare programe naționale; alte cheltuieli
- **Sursă:** Bugetul de stat/venituri proprii

mecanisme de monitorizare și de control, lipsa transparenței în ceea ce privește redistribuirile efectiv realizate între unități de învățământ pune sub semnul întrebării mecanismele de redistribuire (nu există analize/date publice cu privire la redistribuirile realizate între unitățile de învățământ).

Mai mult, existența unor diferențe de resurse financiare între familiile copiilor din școli vulnerabile și a celor din școlile situate în comunități avantajate generează un clivaj suplimentar venind din partea finanțării private. O problemă sistemică este și existența unui sistem insuficient dezvoltat de colectare și analiză a datelor privind finanțarea educației. România se confruntă cu lipsa unor date statistice complete, de încredere, la zi cu privire la bugetul și la execuția bugetară a unităților de învățământ de nivel preuniversitar. Există, în prezent, o expertiză limitată în aria analizei datelor privind finanțarea educației și un număr limitat de rapoarte publicate în această arie; de exemplu, de mulți ani, Raportul privind starea sistemului de învățământ preuniversitar nu mai include indicatori din aria finanțării educației, iar rapoartele INS au, de asemenea, slab documentată această componentă.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Adecvarea mecanismului de finanțare a școlilor la nevoile reale

Măsuri:

O1.a. Profesionalizarea activităților UFIP, în vederea realizării unor analize anuale care să fundamenteze costul standard per elev/preșcolar, plecând de la costurile minime necesare pentru furnizarea serviciilor educaționale. Activitatea UFIP va include:

- Studiul anual cu privire la nevoile unităților de învățământ din punct de vedere financiar, care să fundamenteze alocările financiare, îmbunătățirea/adaptarea coeficienților incluși în costul standard, în vederea corelării cu nevoile reale din

sistem;

- Evaluare reală a costurilor pentru cheltuielile cu dotări, consumabile etc. și utilizarea fondurilor UE pentru acoperirea acestora;
- Stabilirea unui set de indicatori privind finanțarea educației pe care UFIP să-i analizeze anual (de exemplu, ca parte a Raportului privind starea învățământului preuniversitar);
- Asigurarea expertizei (interne și externe) pentru analiza datelor curente colectate sau a celor colectate în cadrul unor studii tematice; fundamentarea unor activități-pilot de intervenție pe baza acestor date.

O1.b. Modificarea modului de calcul al costului standard per elev/(ante)preșcolar, pentru a răspunde mai bine nevoilor din sistem<sup>58</sup>.

Noul model va include: un coeficient pentru finanțarea unităților de învățământ defavorizate, posibilitatea actualizării pe parcursul anului, în situația în care apar creșteri salariale care nu au fost luate în considerare la momentul stabilirii costului standard, acoperirea unui număr mai mare de categorii de cheltuieli necesare asigurării desfășurării în condiții normale a procesului de învățământ (ex: costuri reactivi/consumabile laboratoare/cărți) și diferențierea alocărilor pentru formare profesională.

O1.c. Regândirea mecanismului de alocare a burselor pentru elevi<sup>59</sup>, astfel încât sprijinul material să ajungă, în special, la elevii care au cea mai mare nevoie de aceste resurse (ex: mediul rural).

O1.d. Evaluarea programelor naționale<sup>60</sup>, îmbunătățirea

58 2020, Analiza Funcțională a modelului de finanțare de bază a unităților de învățământ preuniversitar din România în perioada 2016-2019, UNICEF.

59 2020, Analiza Funcțională a modelului de finanțare de bază a unităților de învățământ preuniversitar din România în perioada 2016-2019, UNICEF.

60 Programele naționale de protecție socială „Bursa profesională” și „Bani de liceu”, programul „Euro 200”, programul „masa caldă”.

reglementărilor și, unde este cazul, extinderea programelor care și-au dovedit eficacitatea;

O1.e. Transparentizarea modului de calcul și de distribuire a fondurilor către unitățile de învățământ. Publicarea on-line a datelor care au stat la baza alocărilor financiare (număr elevi per categorii, corelate cu metodologia de alocare a costului standard) a alocărilor către unitățile de învățământ, a transferurilor între unitățile de învățământ (atât pentru finanțarea de bază, cât și pentru finanțarea complementară/suplimentară), a descrierilor bugetelor unităților de învățământ (inclusiv la nivelul unităților arondate). Instituirea practicii de a publica bugetul/execuția bugetară de către fiecare unitate de învățământ; formarea actorilor școlii, pentru a promova această practică;

O1.f. Îmbunătățirea modului de raportare a datelor în cadrul SIIIR

- Introducerea în atribuțiile ISJ-urilor a responsabilității verificării periodice a acurateței datelor raportate de unitățile de învățământ în cadrul SIIIR (în special în ceea ce privește baza materială);
- Interoperabilitatea celor două sisteme informatice SIIIR și FOREXBUG, pentru eliminarea redundanței și eficientizarea activității utilizatorilor din cadrul școlilor, autorităților publice locale și județene cu atribuții în domeniul educației;
- Organizarea de cursuri de instruire în utilizarea SIIIR pentru angajații școlilor, autorităților publice locale și județene cu atribuții în domeniul educației;
- Extinderea, la nivel național, a unor programe de micro-granturi pentru școlile din medii dezavantajate, în complementaritate cu măsurile de creștere a echității.

Obiectiv 2. Restructurarea finanțării învățământului antepreșcolar și preșcolar

O2.a. Clarificarea/îmbunătățirea cadrului de reglementare din

domeniu, în vederea: includerii componente educaționale (cu coordonarea metodologică din partea Ministerului Educației) la toate creșele/unitățile de asistență socială etc., pentru copiii de 0-3 ani; dezvoltarea și introducerea standardelor de dotare pentru creșe; adoptarea costului standard pe antepreșcolar. Se vor adopta, totodată, acte normative privind standarde de dotări pentru creșe;

O2.b. Stimularea angajatorilor pentru a susține financiar creșe/grădinițe pentru copiii angajaților

- Facilități acordate angajatorilor pentru deschiderea de noi creșe/grădinițe, adresate cu precădere angajaților;
- Crearea unui sistem prin care angajatorul plătește serviciile educaționale/îngrijirea la creșă sau grădiniță pentru copiii angajaților. Suma plătită de angajator poate fi dedusă (cu o limită) din obligațiile de plată la buget.

O2.c. Finanțarea construcției, reabilitării și dotării cu echipamente și materiale educaționale a creșelor și a grădinițelor din regiunile în care cererea pentru locuri depășește oferta actuală. Detalii legate de investiția în infrastructura nivelului antepreșcolar sunt oferite în capitolul dedicat Educației timpurii;

Obiectiv 3. Îmbunătățirea absorbției de fonduri nerambursabile din domeniul educației și atragerea veniturilor non-bugetare pentru educație

Finanțarea programelor „Școala după școală”, „A doua șansă”, prin intermediul fondurilor europene (POEO, PNRR) și utilizarea SCO-urilor/standardelor de cost simplificate, în vederea îmbunătățirii absorbției fondurilor europene în învățământul preuniversitar.

Obiectiv 4. Creșterea finanțării învățământului preuniversitar

O4.a. Asigurarea unei alocări pentru educație din cheltuielile publice cel puțin egală cu media alocărilor pentru educație

în statele membre ale Uniunii Europene<sup>61</sup>;

O4.b. Modificarea cadrului legal, în vederea facilitării finanțării unităților de învățământ de către autoritățile publice locale, suplimentar față de ce pot finanța deja (ex: susținerea financiară suplimentară a salariilor cadrelor didactice);

O4.c. Modificarea cadrului legal, în vederea facilitării finanțării unităților de învățământ de către agenți economici pentru cheltuieli privind investițiile (renovări/reparații capitale/dotări/construcții clădiri noi etc).

- aproximativ 30% dintre clădirile școlare sunt prevăzute cu rampă de acces și doar 15% au grupuri sanitare pentru persoane cu dizabilități<sup>64</sup>;
- laboratoarele lipsesc în 72% dintre unitățile de învățământ secundar din mediul rural și în 30% dintre cele din urban<sup>65</sup>.

Conform estimărilor Ministerului Educației, peste jumătate dintre elevii învață în școli supraaglomerate sau subutilizate, doar 43,9% învățând în unități cu spații adecvate<sup>66</sup>. Astfel, din totalul școlilor din mediul urban, 14,5% dispun de o capacitate insuficientă, în comparație cu 8,8% dintre școlile din mediul rural. Pe de altă parte, un procent mai ridicat al școlilor din mediul rural dispun de un spațiu excedentar (62,6%), comparativ cu școlile din mediul urban (46%)<sup>67</sup>.

Problema neadaptării infrastructurii existente la nevoi este generată inclusiv de lipsa unei adecvări periodice a rețelei și a circumscripțiilor școlare la schimbările demografice. În termeni de adaptare a capacității, zonele rurale îmbătrânite contrastează puternic cu zonele suburbane din jurul marilor orașe, acestea din urmă reprezentând printre puținele medii geografice care cunosc o creștere demografică în ultimii ani. Cu toate acestea, mulți dintre copiii din comunitățile suburbane învață în marile orașe din proximitate. Un exemplu este comuna Florești din județul Cluj.

Conform INS, între 2017 și 2019, în localitate, s-au născut câte 700 de copii anual, cifră comparabilă cu o reședință de județ de mărime medie. În același timp, în localitatea principală a comunei, există o singură școală generală, aspect care va pune o presiune tot mai mare pe școlile din Cluj-Napoca, pe măsură ce acești copii ajung la vârsta școlară. Există o nevoie stringentă de readaptare a rețelei școlare

64 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 18, ultima accesare: mai 2021.

65 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 34, ultima accesare: mai 2021.

66 Calculat în funcție de Indicele capacității școlare (ICS). Acesta se calculează în funcție de numărul de locuri dintr-o unitate de învățământ raportat la numărul de elevi înscriși în unitatea respectivă.

67 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 24, ultima accesare: mai 2021.

## V.4. INFRASTRUCTURA SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

### CONTEXT

Rezultatele elevilor sunt influențate, inter alia, de diferențele de context în care are loc învățarea, în termeni de dotări și de infrastructură, de exemplu: distanța față de școală, învățarea în schimburi, numărul de elevi dintr-o clasă raportat la suprafața acesteia, existența laboratoarelor, a bibliotecilor, a atelierelor, a cabinetelor de consiliere școlară, a spațiilor dedicate activităților sportive și recreative etc.

Infrastructura școlară din România cuprinde peste 18.000 de unități de învățământ<sup>62</sup>. În preuniversitar, multe dintre laboratoare sunt nefuncționale sau au fost desființate (mai ales în școlile aglomerate), modernizarea tehnologică se află într-un stadiu incipient, iar supraaglomerarea se perpetuează la un an la altul. Următoarele cifre oferă repere privind mediul în care are loc învățarea în școlile românești:

- bibliotecile școlare lipsesc în 60% dintre școlile primare sau gimnaziale din mediul rural, comparativ cu 20% din mediul urban<sup>63</sup>;

61 În 2019 România cheltuia pentru educație 3.6% din PIB, sub media UE27 de 4,7% (EUROSTAT- GOV\_10A\_EXP).

62 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 14., ultima accesare: iunie 2021.

63 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 18, ultima accesare: mai 2021.

la realitățile demografice din zonă, pentru a preveni aglomerarea școlilor din marile centre urbane, saturarea traficului etc.

Datele publice arată că peste 50%<sup>68</sup> dintre studenții înscriși în primul an de licență provin din alte localități, iar universitățile reclamă o insuficiență a spațiilor de cazare. Așadar, investițiile în căminele studentești se justifică atât pentru a crește numărul absolvenților de învățământ superior<sup>69</sup>, cât și pentru a susține continuarea studiilor de către tinerii provenind din mediul rural sau din familii cu venituri mici.

O altă problemă perenă este cea a nivelului de siguranță din școli, din punct de vedere seismic și sanitar, dar și din punctul de vedere al construcției și al siguranței la incendiu. Clădirile în care se desfășoară procesul educațional se află în administrarea autorităților publice locale, așadar investițiile în acestea depind semnificativ de bugetul și de prioritățile locale.

Teritoriul României este considerat zonă seismică, iar peste 42% dintre clădirile în care funcționează școli sunt amplasate în zone cu risc seismic ridicat, o treime fiind construite înainte de 1963. Școlile cu risc seismic ridicat sunt concentrate cu precădere în județele Buzău, Vrancea, Prahova, Bacău, Galați și Dâmbovița<sup>70</sup>. Un studiu recent realizat de către Banca Mondială indică faptul că 1.057 dintre școlile din România au cel mai mare risc de mortalitate și răni severe în urma unui cutremur. Mai mult, peste 9.744 dintre clădirile școlare, construite înainte de 1997, nu au fost consolidate seismic. De exemplu, la nivelul Municipiului București, peste 50% dintre clădirile școlare au peste 50 de ani, 31 dintre clădiri sunt considerate cu risc foarte înalt de prăbușire, în vreme ce alte 179 de școli se preconizează că pot înregistra avarii medii sau severe.

68 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 29, ultima accesare: mai 2021.

69 În România, ponderea absolvenților de studii superioare (vârsta 30-34 de ani) este de numai 25,8% comparativ cu media europeană de 40,3% ([https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2020/countries/romania\\_ro.html](https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor-2020/countries/romania_ro.html), ultima accesare mai 2021).

70 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 32, ultima accesare: mai 2021.

La nivelul anului 2021, din datele transmise de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU), dintre cele 25.499 clădiri cu destinația învățământ, doar 15,3% dețin autorizație de securitate la incendiu, iar 15,8% funcționează fără o astfel de autorizație. Restul, de aproape 69%, nu necesită autorizație de securitate la incendiu, pentru că au fost edificate înainte de 1998 și, ulterior, nu și-au schimbat destinația și nu s-au efectuat asupra lor lucrări de modificare. Astfel, multe dintre clădiri au fost exploatate de peste 20 de ani, fără efectuarea oficială a unor intervenții de reabilitare a instalațiilor sau lucrări de îmbunătățire a infrastructurii. Uzura fondului construit ridică, așadar, importante semne de întrebare privind adecvarea și siguranța, în ansamblu, oferită comunității școlare.

În acest context, conform datelor IGSU, principalele cauze ale producerii incendiilor rămân: exploatarea instalațiilor și a aparaturii electrice (cu defecțiuni și improvizații ori fără respectarea prescripțiilor tehnice), exploatarea cu defecțiuni sau neîntreținerea instalațiilor / mijloacelor de încălzire, coșuri de fum defecte ori neîntreținerea/ necurățarea acestora, supraîncărcarea instalației electrice.

La nivelul anului 2021, din datele transmise de către Ministerul Educației, din numărul total de clădiri cu destinația săli de curs, laboratoare, sală de sport, cămin sau cantină din învățământul preuniversitar, un număr de 3.191 clădiri nu au autorizație sanitară, fiind proporțional mai numeroase în mediul rural decât în cel urban. Este important să notăm și că o parte semnificativă a autorizațiilor sanitare a fost obținută în baza unei declarații pe propria răspundere a directorului unității de învățământ.

„Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023” identifică aproximativ 4.200 de școli din România (însușind peste 155.486 de elevi)<sup>71</sup> care nu au grupuri sanitare în incinta școlii, jumătate dintre acestea fiind amplasate în curte lipsite de apă curentă și canalizare.

71 Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018 – 2023 <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf> – p. 31, ultima accesare: martie 2021.

construcțiile și dotările școlare;

Filosofia construcțiilor școlare de secol XXI pune accent pe rolul infrastructurii în procesul educațional, din varii perspective: centrarea educației pe elev, creșterea participării școlare, stimularea învățării și îmbunătățirea rezultatelor, dezvoltarea creativității și a responsabilității față de mediu etc. De exemplu, un studiu realizat în Marea Britanie<sup>72</sup> a arătat că infrastructura influențează aproximativ 16% din progresul elevilor în învățământul primar.

Tranziția verde, alături de cea digitală, reprezintă punctul central al agendei UE pentru următorul deceniu, iar sistemele de învățământ joacă un rol important în aceste demersuri. Pregătirea de cetățeni activi, implicați și responsabili, în acord cu standardele europene și globale de dezvoltare sustenabilă presupune și o infrastructură educațională adecvată. De exemplu, studiul Greening America's Schools: Costs and Benefits (2006)<sup>73</sup> explică, procentual, cum școlile și universitățile verzi generează o creștere cu 41.5% a stării de bine a elevilor și a profesorilor, o creștere cu 15% a calității învățării și o îmbunătățire cu 25% a rezultatelor la testele și la evaluările școlare. În România, există deja un model de certificare pentru Școli Verzi, dezvoltat de către Consiliul Român pentru Clădiri Verzi (Romania Green Building Council - RoGBC). În prezent, se află în curs de certificare „Școli Verzi” 14 unități de învățământ, din București, Iași și Cluj Napoca.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Revizuirea standardelor privind infrastructura și dotările unităților de învățământ, pentru un proces educațional de calitate, incluziv și sigur

Măsuri:

O1.a. Dezvoltarea de noi standarde și de normative privind

72 „The Holistic Impact of Classroom Spaces on Learning in Specific Subjects” [https://docs.wixstatic.com/ugd/902e4a\\_0e25ecb7dcbe451aa57737487681fd69.pdf](https://docs.wixstatic.com/ugd/902e4a_0e25ecb7dcbe451aa57737487681fd69.pdf)

73 Disponibil on-line aici: <http://www.greenbuildingpages.com/KatzGreenSchools.pdf>, ultima accesare: martie 2021.

Acestea vor fi aplicate construcțiilor noi, dar vor exista și soluții flexibile pentru adaptarea infrastructurii vechi. Scopul este ca activitatea educațională să se deruleze în condiții de siguranță, confort, creativitate și echitate, pentru maximizarea atingerii potențialului de către fiecare elev, indiferent de unitatea de învățământ.

O1.b. Noile standarde vor fi fundamentate pornind de la:

- realitățile curente ale rețelei școlare (cartografierea locală de la O2.1.), atât din perspectiva siguranței, cât și a rezilienței unității de învățământ;
- evoluția demografică și premisele de supraaglomerare sau depopulare;
- nevoile curriculumului actual/metodelor moderne de predare;
- accesibilizare și incluziune;
- prioritățile de digitalizare și protecție a mediului etc.

O1.c. Simplificarea procesului birocratic de acordare a autorizației pentru lucrările de construcție/reabilitare/modernizare din cadrul școlilor și acordarea de asistență tehnică școlilor/UAT-urilor pentru derularea acestora, fără prejudicierea siguranței comunității școlare

O1.d. Utilizarea fondurilor europene și naționale, pentru accelerarea procesului de modernizare a infrastructurii și a dotărilor școlare, conform noilor standarde. Lucrările necesare pentru fondul construit din educație ar putea fi grupate pe următoarele linii prioritare, obținerea avizelor fiind prioritarizată:

- a. Consolidarea clădirilor;
- b. Reabilitarea și modernizarea clădirilor;
- c. Edificare de corpuri noi de clădire sau extindere, pe orizontală

sau pe verticală, a clădirilor deja existente.

Obiectiv 2. Reorganizarea rețelei școlare pentru accesibilizarea și adaptarea la noile realități demografice

Măsuri:

O2.a. Cartografierea locală a rețelei școlare, printr-o metodologie unitară și comparabilă la nivel național, privind:

- situația autorizațiilor/avizelor de sanitare și de siguranță;
- rata de aglomerare corelată cu tendințele demografice (inclusiv migrația prin viză de flotant);
- situația spațiilor (atât interior cât și exterior), raportată de numărul și la densitatea de elevi/clasă, precum și existența laboratoarelor, a bibliotecilor, a cabinetelor școlare etc.;
- existența alternativelor de transport;
- nivel de accesibilitate (rampe, grupuri sanitare);
- riscuri specifice zonei (seismic, poluare, supraaglomerare, lipsă delimitări a spațiului școlii etc).

Demersul de cartografiere va avea în vedere studiile și analizele recente privind infrastructura școlară (ex: studiile realizate de către Banca Mondială, Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018-2023).

O2.b. Asumarea zonelor prioritare de investiții (fundamentată pe datele rezultate în urma cartografierii), pentru a se asigura o infrastructură școlară adaptată nevoilor reale ale unui învățământ de modern, sigur și de calitate. Extinderea gradului de accesibilitate a infrastructurii (mobilier, grupuri sanitare, rampe de acces etc.), digitalizarea și sustenabilitatea/componenta „verde” vor fi abordate transversal;

O2.c. Revizuirea circumscripțiilor școlare, în funcție de nivelul de supraaglomerare a unităților de învățământ

și, implicit, reorganizarea rețelei școlare, inclusiv prin constituirea de consorții, astfel încât, în toate unitățile de învățământ preuniversitar, să fie asigurate, pe lângă săli de clasă suficiente și laboratoare, cabinete de consiliere, biblioteci, cabinete medicale etc. necesare unui învățământ modern, de calitate;

O2.d. Construirea de școli noi în zonele suburbane și în concentrările demografice. Pe cât posibil, se va reduce utilizarea învățământului simultan și se va dezvolta mobilitatea, prin extinderea flotelor de microbuze și autobuze școlare.

Obiectiv 3. Dezvoltarea infrastructurii de învățământ profesional dual, în jurul principalilor poli de dezvoltare, cu rute complete

Măsuri:

O3.a. Identificarea marilor poli de dezvoltare care reunesc o economie dezvoltată și diversificată (inclusiv activități industriale) și care pot susține un ecosistem extins de formare duală;

O3.b. Cooperarea cu toți factorii implicați, inclusiv universitățile, pentru crearea unor campusuri de învățământ profesional dual, de importanță regională, care oferă programe comprehensive de formare cu nivele de bază (ISCED 3-5) și avansate (ISCED 6-8). Pentru aceste campusuri, se vor asigura fondurile necesare, atât în termeni de infrastructură, cât și de dotări.

Obiectiv 4. Asigurarea siguranței elevilor și a studenților în raport cu infrastructura educațională deja existentă

Măsuri:

O4.a. Prioritizarea investițiilor în corpurile de clădire care prezintă un nivel ridicat de risc privind siguranța;

- O4.b. Dezvoltarea opțiunilor de transport pentru elevi și pentru studenți, în condiții de siguranță și de echitate;
- O4.c. Asigurarea de asistență tehnică de specialitate, permanentă, comună, de către ministerele de resort, pentru unitățile administrativ-teritoriale care nu dispun de capacitate administrativă suficientă pentru derularea procedurilor subsecvente autorizării unităților de învățământ aflate în administrarea lor;
- O4.d. Asigurarea de sprijin financiar de către ministerele de resort pentru unitățile administrativ-teritoriale care nu dispun de fondurile necesare obținerii avizelor/autorizațiilor;
- O4.e. Introducerea unor condiționalități în legislația privind descentralizarea și responsabilitatea locală pentru acele situații în care nu se iau în mod succesiv măsurile necesare pentru siguranța fizică și sanitară în unitățile de învățământ aflate în administrare.

Obiectiv 5. Susținerea și dezvoltarea unei rețele a Școlilor Verzi<sup>74</sup>

Măsuri:

- O5.a. Operaționalizarea conceptului de „Școală Verde” și identificarea unor formule educaționale inovatoare pentru generațiile viitoare de elevi, formule capabile să satisfacă cele două funcții de bază ale școlilor verzi:
  - Eco-educație, prin învățarea experiențială, în școli (re) configurate ca spații prietenoase cu mediul;
  - Motivarea și implicarea elevilor în rezolvarea problemelor de mediu.
- O5.b. Construirea și dezvoltarea unei rețele-pilot de „Școli Verzi”, în care:

- educația pentru mediu este abordată integrat, transversal și interdisciplinar, în toți anii de studiu;
- infrastructura este adecvată conceptului de școală prietenoasă cu mediul.
- O5.c. Reabilitarea unor unități de învățământ, în conformitate cu conceptul de „Școală Verde”;
- O5.d. Reevaluarea practicilor la nivelul unităților de învățământ cu privire la: colectarea selectivă, managementul apei, energia verde etc.;
- O5.e. Crearea unei Platforme Digitale Naționale a Școlilor Verzi (platforma va cuprinde: resurse educaționale, exemple de bune practici etc.).
- O5.f. Demararea unui program de tip „Rabla pentru electrocasnice”, prin care familiile pot primi un voucher pentru achiziționarea unui laptop / unei tablete pentru copiii/tinerii pe care îi au înscriși în sistemul preuniversitar de educație, în schimbul renunțării la un aparat electrocasnic vechi, inefficient energetic.

## **V.5. CURRICULUM ȘI EVALUARE CENTRATE PE COMPETENȚE**

### **V.5.1. CURRICULUM**

#### **CONTEXT**

Conform Legii Educației nr. 1/2011, Articolul 64, alineatul (2), „Curriculumul național reprezintă ansamblul coerent al planurilor-cadru de învățământ și al programelor școlare din învățământul preuniversitar”.

Cu toate că literatura pedagogică actuală (Cucoș 1998, Păun, Potolea, 2002, Manolescu 2005) nu a generat un consens privind definirea conceptului de curriculum, abordarea comparativă a definițiilor de

<sup>74</sup> Conceptul de „Green School” desemnează profilul unei școli care „creează un mediu sănătos și care favorizează învățarea, în timp ce economisește energie, resurse și bani” (conform „The Center for Green Schools: <https://www.centerforgreenschools.org/green-schools/>), ultima accesare: martie 2021.



specialitate relevă abordarea curriculumului ca ansamblu al proceselor educative și al experiențelor de învățare prin care trece elevul pe durata parcursului sau școlar. Profilul de formare este o componenta reglatoare a curriculumului național, care descrie așteptările față de absolvenți.

În România, curriculumul școlar a parcurs, în ultimii 30 de ani, mai multe etape de schimbare și de reformă, în ritmuri, intensități și structuri variate, cu aspecte de continuitate și de discontinuitate, cu elemente de succes și cu factori de risc: perioada primelor elaborări conceptuale și a schimbărilor punctuale (1990-1997); perioada începutului unei reforme curriculare coerente și sistematice, ca prioritate asumată de politica educațională (1997-2000); perioada unor modificări succesive, parțial relevante la nivelul componentelor curriculare, pe fondul trecerii la învățământul obligatoriu de 10 ani (2001-2010); perioada reorganizării întregului curriculum național, în acord cu modelul proiectării centrat pe competențe (2011-2021).

În etapa actuală, reforma curriculară din România atinge un moment de vârf al schimbărilor, fiind într-o fază de reformă avansată. Odată cu anul 2011, avem o nouă concepție asupra curriculumului școlar, un model nou de proiectare a acestuia (centrat pe competențe), un nou cadru de referință pentru proiectarea, implementarea și evaluarea curriculară, noi documente curriculare (planuri-cadru și programe școlare) proiectate unitar pentru nivelurile de învățământ primar și gimnazial, demersuri de formare a profesorilor la nivel național pentru implementarea unitară a curriculumului școlar (potrivit unui program național de abilitare curriculară).

Schimbarea curriculumului reprezintă ansamblul modificărilor cu rolul de a îmbunătăți sau de a adapta curriculumul la noi circumstanțe sau priorități și implică, în funcție de nevoi, demersuri diferite ca profunzime și complexitate (IBE, 2021): a) modificări/ajustări minore, fără a afecta structura sau coerența curriculumului; b) modernizare, pentru a asigura faptul că acesta rămâne actual și relevant, că reflectă

noile evoluții din societate și pregătește în mod adecvat pentru viață; c) inovații, pentru a aduce noi abordări și soluții pedagogice; d) reforme sistemice la scară mare, care restructurează integral curriculumul existent.

Schimbarea curriculară trebuie să fie un proces transparent și predictibil, asumat la nivel de sistem, care implică parcurgerea unor etape specifice: proiectare, implementare, monitorizare și evaluare. În cadrul unui ciclu de schimbare curriculară, etapa de implementare a curriculumului este esențială, un asemenea demers antrenând diferiți factori cu responsabilități în domeniu și o infrastructură specifică, bazată pe formarea profesorilor, pe resurse materiale și, deseori, pe structuri specifice (OECD, 2020). În plan internațional, reformele curriculare implică intervenții centrate pe priorități (OECD, 2018), precum: promovarea unor valori comune (diversitate culturală, păstrarea mediului și sustenabilitate etc.); dreptul la educație pentru toți, educația incluzivă; implicarea elevului în propria învățare; formarea de competențe, incluse într-un profil de formare actualizat; autonomie, flexibilitate și complementaritate în formare, în școală și în afara acesteia.

Elevii / cei care învață se află în centrul schimbărilor, transformând esențial structura curriculumului: de la un curriculum centrat pe conținuturi la un curriculum centrat pe competențe. Conceptul de competență constituie un organizator al învățării centrate pe elev și un catalizator al reformelor sistemelor de educație.

Sistemul românesc de învățământ va fi centrat pe formarea de competențe. Ca rezultate ale proceselor de învățare, competențele sunt abordate în consonanță cu recomandările europene<sup>75</sup>, ca ansamblu structurat de cunoștințe, de abilități și atitudini, definite după cum urmează:

- cunoștințe – reprezintă un ansamblu de informații factuale, concepte, idei, teorii validate și care sprijină înțelegerea unei discipline sau a unui domeniu de cunoaștere;

<sup>75</sup> Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong - 2018/C 189/01, Annex 1, p. 7.

- abilități – reprezintă utilizarea cunoașterii existente în vederea atingerii unor rezultate;
- atitudini – descriu modalități de raportare la idei, persoane sau situații.

O competență se manifestă printr-un set de atitudini față de sarcina asociată și care, prin motivație și interese, angrenează ansamblul de abilități și de cunoștințe, respectiv, seturile de capacități cognitive, emoționale și fizice care pun în acțiune comportamente specifice, contextualizate de sarcină și de rol.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Pentru a asigura cadrul unitar și coerent în proiectarea și în implementarea curriculumului național, adaptat la nevoile specifice ale sistemului de educație din România și la prioritățile internaționale, propunem următoarele obiective și măsurile subsecvente:

Obiectiv 1. Promovarea unui model de proiectare curriculară pentru învățământul preuniversitar bazat pe competențe, care să țină seama de trei dimensiuni fundamentale:

- Abordarea incluzivă și orientată către viitor

Conceptele de educație pentru viitor și de incluziune au devenit componente esențiale ale reformelor educaționale globale, în general, și ale schimbării curriculare, în particular. Sistemele de educație și de formare trebuie să-și consolideze eficiența și calitatea și pentru a le oferi oamenilor abilitățile și competențele de care au nevoie pentru a avea succes pe piața muncii.

- Abordarea constructivistă a învățării

Potrivit abordării constructiviste, procesul de cunoaștere nu este unul pasiv, ci construit în mod activ de cel care învață, iar funcția de cunoaștere este adaptivă și servește organizării unei lumi experiențiale.

- Flexibilizarea curriculumului

Prin flexibilizare, vom înțelege creșterea atribuțiilor locale ale școlii, ale societății civile și ale autorităților locale, în decizia asupra unei părți a curriculumului, corelativ cu responsabilitatea acestora pentru rezultatele educației și libertatea de a decide asupra unor discipline la nivelul școlii.

Măsuri :

- O1.a. Aplicarea unui model de proiectare a curriculumului care promovează valorile asumate de prezentul document: echitate, integritate, stare de bine, profesionalism, excelență, respect, flexibilitate, diversitate, transparență, colaborare. Aceste valori au menirea de a orienta parcursul școlar, gestionarea vieții personale (sănătatea, împlinirea și dezvoltarea personală), de a promova un stil de viață sustenabil, orientat spre reușită, spre cetățenia activă, incluziunea socială, excelență și integrare pe piața muncii;
- O1.b. Demersuri specifice de profesionalizare a dezvoltatorilor de curriculum pentru toate nivelurile de învățământ, prin formare, schimburi de experiență, inclusiv facilitarea transferului de know-how din alte sisteme educaționale care aplică un curriculum centrat pe competențe. Aceste demersuri vor avea în vedere promovarea unor aspecte insuficient valorizate/reflectate în curriculumul național (ex. abordarea integrată, școala deschisă către comunitate – open school, adaptare curriculară, educație incluzivă);
- O1.c. Dezvoltarea de resurse educaționale deschise (RED), care să sprijine activități de învățare relevante din perspectiva curriculumului național. Acest demers va avea la bază un cadru conceptual unitar și o metodologie de elaborare a RED-urilor în contextul unui curriculum centrat pe competențe;
- O1.d. Extinderea programului de formare a cadrelor didactice

din învățământul preuniversitar, pentru aplicarea noului curriculum centrat pe competențe. Această experiență de formare va sta la baza organizării unor programe de abilitare pentru nivelurile preșcolar, liceal, special, profesional și tehnic, acreditate la nivel național.

Obiectiv 2. Asigurarea flexibilității curriculare, astfel încât fiecare elev să poată studia și aprofunda ariile și disciplinele față de care manifestă apetență și potențial

Măsuri:

O2.a. Va crește ponderea curriculumului la decizia școlii (CDȘ) în planurile-cadru de învățământ și va fi dezvoltat, astfel încât decizia elevului să fie luată în seamă, în consonanță cu atributele a ceea ce am putea denumi curriculum la decizia elevului, din oferta școlii. Aplicând prevederile LEN, coroborate cu Legea 211/2019, numărul de ore de CDȘ ar trebui să fie:

- 4 ore pentru clasele pregătitoare – a IV-a;
- 5 ore pentru clasele de gimnaziu;
- 6 ore pentru cls. a IX-a și a X-a;
- 9 ore pentru cls. a XI-a și a XII-a;

Respectarea acestei prevederi ar oferi posibilitatea și obligativitatea de a personaliza oferta curriculară și de a construi programe școlare potrivite fiecărei rute și specializări.

O2.b Orice arie curriculară va avea între 3 și 5 opțiuni de CDȘ;

- elevii pot opta între minimum 2 opțiuni de CDȘ - parte din clasă la CDȘ1, parte la CDȘ2, sau alcătuirii de grupe formate din elevi din clase diferite, în orar, cu evidențiere simplă „CDȘ”;
- este avut în vedere CDȘ pentru fiecare arie curriculară (CDȘ poate fi monodisciplinar/interdisciplinar/transdisciplinar).

Obiectiv 3. Analiza, monitorizarea și evaluarea periodică a curriculumului aplicat și a celui realizat, în vederea realizării unor intervenții ameliorative, bazate pe date

Măsuri:

O3.a. Va fi elaborat un cadru de referință pentru sistemul de evaluare, care să ia în considerare și evaluarea la nivelul clasei, alături de evaluarea la nivel național și care să definească în mod sistematic rolurile acestora. Vom susține parcurgerea unor etape specifice pentru fiecare evaluare: crearea specificațiilor testului, elaborarea și revizuirea itemilor, elaborarea standardelor de evaluare, elaborarea testului, analiza itemilor și pilotarea acestora cu un accent prioritar pe analiza statistică și psihometrie. La baza acestui demers, va sta IRT (Item Response Theory) care are multiple avantaje față de CTT (Classical Test Theory) și reprezintă, la ora actuală, un standard profesional atât pentru evaluările naționale, cât și pentru cele internaționale (PISA, TIMSS, PIRLS, ICILS, NAEP etc.). În condițiile unei evaluări care este fundamentată științific, raportată la standarde internaționale valide și care oferă contextul unei evaluări juste, putem avea încredere în scoruri/punctaje individuale, definite/acordate în funcție de scopul urmărit. Când rezultatele evaluărilor devin comparabile, atât în cadrul unei aceleiași școli, cât și între școli, putem avea o mai bună înțelegere cu privire la eficiența sistemului și nevoia de intervenții ameliorative viitoare.

O3.b. Creșterea relevanței evaluărilor din perspectiva profilului absolventului și a competențelor-cheie. Aceste noi abordări vor conduce la schimbarea percepției elevilor asupra evaluării – privită în dimensiunea sa ameliorativă, nu punitivă – situație ce poate avea, la rândul ei, un efect pozitiv asupra rezultatelor învățării;

O3.c. Vor fi susținute demersuri periodice de monitorizare și

de cercetare evaluativă a curriculumului aplicat, în vederea realizării unor măsuri ameliorative (de exemplu, ameliorarea și inovarea practicilor didactice, identificarea practicilor didactice rutiniere, propuneri de revizuire a documentelor curriculare – planuri-cadru și programe școlare etc.).

#### Obiectiv 4. Pilotarea unor abordări inovative

##### Măsuri:

O4.a. Sprijinirea pilotării la nivelul curriculumului scris, aplicat și/sau evaluat, în acord cu cadrul metodologic existent, pilotare care va viza aspecte punctuale de noutate la nivelul diferitelor componente ale curriculumului (ex. discipline/domenii de studiu, modele de intervenție în predare-învățare-evaluare, strategii didactice, resurse educaționale, modalități de organizare a învățării etc.);

O4.b. Promovarea activității unor școli-pilot, care au capacitatea și își exprimă disponibilitatea de a contribui la intervenții educaționale inovative orientate spre aspecte punctuale de noutate la nivelul diferitelor componente ale curriculumului (ex. strategii didactice, resurse educaționale, modalități de organizare a învățării, intervenții de dezvoltare profesională a cadrelor didactice centrate pe abilitarea curriculară etc.) sau spre realizarea unor intervenții ameliorative.

## **V.5.2. Evaluare**

### **CONTEXT**

Evaluarea are un rol esențial în perfecționarea procesului educațional. Evaluarea măsoară eficiența procesului de predare-învățare și oferă datele necesare care să permită luarea celor mai bune decizii, atât pentru parcursul individual al fiecărui elev, cât și pentru adaptarea strategiilor didactice și pentru reconfigurarea sistemului de educație,

în ansamblu.

Evaluările naționale din România<sup>76</sup> sunt de mai multe feluri și au mai multe roluri, după cum urmează:

- Evaluarea de final de clasă pregătitoare are rol de orientare și de optimizare a actului educativ, în vederea integrării corespunzătoare și responsabile a copiilor în sistemul educațional. Nu este o evaluare în sensul clasic, ci o cartografiere a nivelului de dezvoltare a copilului la începutul școlarizării obligatorii.
- Evaluările din clasele a II-a, a IV-a și a VI-a au rol de diagnostic sau/și de orientare și optimizare a traseului educațional al elevilor, de garantare a caracterului obiectiv al evaluării și de preorientare școlară către un anumit tip de liceu/școală profesională. O parte a evaluărilor sunt de parcurs, fiind aplicate elevilor pentru identificarea progresului înregistrat (evaluarea din clasa a II-a și cea din clasa a VI-a). Evaluarea de la finalul clasei a IV-a servește, de facto, drept o evaluare de sistem. Se realizează prin eșantionare și este, în primul rând, o evaluare, la nivel național, a competențelor fundamentale dobândite în ciclul primar, după modelul testărilor internaționale, pentru diagnoza sistemului de învățământ la nivel primar.
- Evaluarea Națională pentru elevii clasei a VIII-a reprezintă modalitatea de evaluare externă, sumativă, a competențelor dobândite pe parcursul învățământului gimnazial și reprezintă baza admiterii într-o instituție de învățământ secundar superior.
- Examenul de bacalaureat este modalitatea de evaluare a competențelor, a nivelului de cultură generală și de specializare atins de absolvenții de liceu. Obținerea unei medii de minimum 6 este obligatorie pentru promovarea

<sup>76</sup> Stabilite prin Legea Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare și cu metodologiile subsecvente, aprobate anual/periodic prin ordin de ministru.

acestui examen și pentru admiterea în cadrul educației terțiare.

La înscrierea în învățământul primar, se realizează evaluarea psihosomatică a elevilor, ținând cont de particularitățile de vârstă ale acestora. Testele sunt aplicate de către specialiști, consilieri școlari / logopezi, și cuprind întrebări care vizează cunoștințe pe care orice copil trebuie să le dețină până la vârsta de 6-7 ani, măsurarea, estimarea gradului în care copiii dispun de abilitățile necesare pentru a face față solicitărilor școlare.

La nivelul clasei, evaluarea este inițială, formativă și sumativă. De asemenea, ea poate să fie orientată către nevoile profesorului (pentru a avea o radiografie a nivelului clasei) sau centrată pe elev.

Probleme și provocări actuale în evaluarea elevilor<sup>77</sup>:

- Lipsește o viziune unitară asupra rolului evaluărilor, atât la nivel politic, cât și în cadrul instituțiilor de învățământ preuniversitar.
- Profilul elevului nu influențează direct modul de structurare a procesului de evaluare.
- În rândul cadrelor didactice, este insuficient dezvoltată experiența în evaluarea de competențe din profilul absolventului.
- Sistemul de formare continuă a cadrelor didactice este neadaptat la nevoile de formare de competențe și de abilități de: evaluare de competențe, utilizare a feedbackului – urmare a evaluărilor – într-o manieră constructivă, construire de planuri individuale de învățare pentru elevi, implementare a autoevaluării la clasă, promovare și premiere a progresului.
- Între evaluările naționale și cele de la clasă nu se realizează o corelare, existând o lipsă a interpretării și utilizării datelor

pe care acestea le oferă, precum și o evidentă disonanță între acestea și programa școlară, competențele urmărite, curriculumul, obiectivele de țară / prioritățile educaționale (de exemplu, reducerea analfabetismului) sau profilul absolventului.

- Sistemul de evaluare este încă axat pe ierarhizarea elevilor și penalizarea acestora, în cazul în care nu ating standardul impus, în detrimentul creșterii rolului evaluării în învățare și autocunoaștere, care s-ar putea obține prin primirea unui feedback concret și constructiv.
- Evaluările la clasă sunt nestandardizate, lipsite de transparență și preponderent sumative, în detrimentul evaluărilor formative.
- Se observă un acces scăzut al publicului larg și/sau al decidenților la analizele calitative privind rezultatele tuturor evaluărilor (presupunând că acestea există) și, prin urmare, avem o valorificare insuficientă a acestora (inclusiv a evaluărilor naționale din clasele a II-a, a IV-a și a VI-a). Nici beneficiarii și nici cadrele didactice nu sunt informați corespunzător asupra rolului și asupra structurii evaluărilor.
- Este acordată o importanță scăzută evaluării competențelor transversale și competențelor-cheie din profilul absolventului, în cadrul tuturor formelor de evaluare.
- Se promovează, se cunosc și se valorifică insuficient rezultatele evaluărilor internaționale (de exemplu: PISA).
- Rata de promovare a examenului de bacalaureat variază semnificativ la nivelul diferitelor tipuri de licee. Mai mult, accesul la învățământ superior este limitat în special în cazul elevilor defavorizați socio-economic, care tind să obțină rezultate mai slabe, bacalaureatul reprezentând, în cel mai multe cazuri, singurul examen luat în calcul pentru intrarea la facultate<sup>78</sup>.

<sup>77</sup> Pentru mai multe detalii, vezi și studiul OECD pe această temă, accesibil on-line la: [https://www.edu.ro/sites/default/files/Studiu\\_OECD.pdf](https://www.edu.ro/sites/default/files/Studiu_OECD.pdf) (pag 58-62), ultima accesare: aprilie 2021.

<sup>78</sup> Vezi [https://www.edu.ro/sites/default/files/Studiu\\_OECD.pdf](https://www.edu.ro/sites/default/files/Studiu_OECD.pdf), ultima accesare: iulie 2021.

- Numărul mare de contestații și de modificări ulterioară a notelor, la examenele și evaluările naționale, reflectă prezența unor zone de subiectivism în interpretare și notare. De exemplu, în prima sesiune a examenului național de Bacalaureat 2021, după evaluarea celor 55.982 de contestații depuse au fost modificate notele pentru 52.784 de lucrări iar rata de promovare a crescut cu 2%<sup>79</sup>. Astfel, este necesară o mai mare obiectivitate atât în evaluare, cât și în elaborarea subiectelor.
- Sunt alocate/folosite insuficient resursele / platformele on-line care ar putea să îmbunătățească procesul de evaluare.
- Lipsește evaluarea prin teste psihometrice a inclinațiilor sau abilităților elevilor, realizate de consilierii școlari.

## VIZIUNE

Evaluarea este înțeleasă și integrată adecvat în practica pedagogică – drept liant între predare și învățare, ca ghid care va reconfigura strategiile didactice.

Ea reprezintă singura modalitate prin care ne putem da seama ce efect a avut predarea asupra elevilor, pentru a ne putea planifica următorii pași. Un rol esențial pentru fiecare profesor îl va avea conceptul de „evaluare pentru învățare” (Wiliam 2010), întrucât rezultatele evaluării vor fi utilizate pentru a îmbunătăți predarea.

Noul curriculum va avea implicații în ceea ce privește evaluarea, punând accent pe formarea și, implicit, pe evaluarea de competențe-cheie. Evaluările internaționale la care participă România (precum testele PISA<sup>80</sup>) vor fi corelate metodologic cu testările naționale, iar rezultatele lor vor fi valorificate adecvat.

<sup>79</sup> Vezi [https://edu.ro/rezultate\\_finale\\_bacalaureat\\_prima\\_sesiune\\_2021](https://edu.ro/rezultate_finale_bacalaureat_prima_sesiune_2021), ultima accesare: iulie 2021.

<sup>80</sup> Programme for International Student Assessment (PISA) – este un program trianual de evaluare a sistemelor educaționale pe baza evaluării competențelor și abilităților elevilor de 15 ani. Mai multe detalii despre program, chestionarul aplicat și rezultatele obținute de țările participante sunt disponibile, în limba engleză, pe site-ul programului: <https://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Implementarea unei abordări coerente, bazate pe competențe, la toate nivelurile și disciplinele, astfel încât competențele-cheie să devină repere în evaluare.

Măsuri:

- O1.a. Introducerea de obiective de învățare definite în termeni de competențe-cheie pentru evaluarea la clasă, pentru toate ciclurile de învățare;
- O1.b. Corelarea obiectivelor de învățare cu politicile publice sau cu obiectivele majore ale sistemului de educație (de exemplu, asigurarea alfabetizării funcționale, educația pentru mediu, sustenabilitate și climă, educația pentru sănătate, pentru societate etc.);
- O1.c. Promovarea, în rândul profesorilor, a conceptului de „evaluare pentru învățare”, pentru asigurarea unei abordări constructive a evaluărilor și pentru buna utilizare a rezultatelor evaluărilor în strategiile didactice ulterioare.
- O1.d. Asigurarea calității manualelor școlare, inclusiv din punctul de vedere al centrării pe competențe. Asigurarea unui calendar predictibil de realizare, de tipărire și de distribuire a manualelor școlare, în format fizic și digital. Susținerea acestei măsuri prin elaborarea unui cadru normativ adecvat.

Obiectiv 2. Elaborarea unor standarde și a unor descriptori corespunzători scalelor de notare folosite în evaluarea elevilor și utilizarea lor pentru compararea rezultatelor școlare și pentru creșterea încrederii societății în sistemul de notare din școli. Utilizarea acestora inclusiv pentru recunoașterea învățării formale și informale.

Măsuri:

- O2.a. Formarea unor grupuri de lucru pe discipline, arii curriculare sau interdisciplinare care să elaboreze standarde

de performanță și descriptori de performanță, corelați cu programele elaborate pe discipline/module/interdisciplinar și cu scalele de notare adoptate pentru disciplinele respective; pilotarea, pe un număr de școli implicate voluntar, a standardelor și descriptorilor elaborați. Revizuirea propunerilor și elaborarea versiunilor finale;

O2.b. Pregătirea cadrelor didactice în vederea utilizării eficiente a standardelor și a descriptorilor de performanță. Încurajarea folosirii standardelor de performanță în practica didactică;

O2.c. Crearea unui mecanism oficial și aplicabil, la nivel național, de recunoaștere a rezultatelor învățării anterioare, inclusiv a învățării dobândite în context nonformal sau informal sau în sistemele educaționale din alte state. Pilotarea, într-un număr de orașe/școli/licee, a unui mecanism de recunoaștere a acestor tipuri de rezultate ale învățării.

Obiectiv 3. Reorganizarea sistemului de formare inițială și continuă a cadrelor didactice, inclusiv a celor din învățământul universitar, în vederea creșterii pregătirii acestora în domeniul evaluării – teoretice, dar mai ales metodologice (proiectarea și realizarea evaluărilor, colectarea, interpretarea și utilizarea rezultatelor evaluării, revizuirea propriilor demersuri de evaluare).

Măsuri:

O3.a. Formarea cadrelor didactice în domeniul evaluării educaționale (evaluarea rezultatelor învățării / evaluarea competențelor), prin intermediul unor programe instituționale dedicate acestui scop sau în centre de formare continuă a personalului;

O3.b. Includerea unui modul distinct pentru evaluare în formarea inițială a cadrelor didactice. Includerea evaluării în componenta practică a formării;

O3.c. Formarea unui corp profesionist de evaluatori, pentru realizarea abordărilor și a subiectelor din cadrul evaluărilor naționale, care să efectueze și analize de sinteză ce presupun recomandări de îmbunătățire.

Obiectiv 4. Revizuirea și îmbunătățirea progresivă a proceselor de evaluare din parcursul educațional al elevilor și al studenților, atât la momentele de prag (sumative), cât și pe parcurs (formative).

Măsuri:

O4.a. Formarea inițială și continuă a unor experți în evaluare, respectiv dezvoltarea competențelor de proiectare și de realizare a evaluărilor naționale în formate standardizate;

O4.b. Formarea experților CNEE (sau ai instituțiilor succesoare) în evaluarea standardizată, cu sprijinul experților internaționali și naționali, în cooperare cu OECD, IAE, ETS ca organisme reper în acest domeniu;

O4.c. Introducerea unor itemi standardizați de evaluare în cadrul programelor naționale de examene și evaluări de la finalul claselor a VIII-a și a XII-a. Regândirea și reorganizarea examenului de bacalaureat, pentru a fi unitar și axat pe competențe;

O4.d. Crearea posibilității promovării examenului de bacalaureat internațional și recunoașterea sa în accesul la programe de studii aferente învățământului universitar.

O4.e. Implementarea și aplicarea sistemului portofoliilor educaționale, care să permită o mai bună monitorizare a evoluției copilului pe durata școlarizării. Acesta include, printre altele, catalogul electronic, observațiile consilierilor școlari, evaluări de profil și recomandări de recuperare etc.;

Obiectiv 5. Utilizarea sistemelor informatice atât în procesul de evaluare, cât și în cartografierea rezultatelor elevilor și ale studenților

Măsuri:

- O5.a. Dotarea școlilor cu echipamentele necesare pentru digitalizarea evaluărilor;
- O5.b. Pregătirea cadrelor didactice pentru a utiliza metode electronice de evaluare;
- O5.c. Pregătirea infrastructurii necesare pentru crearea unui portofoliu educațional integrat digital, care să reunească toate evaluările la care a participat elevul, alături de rapoarte de consiliere, activități și performanțe școlare și extrașcolare și alte informații relevante;
- O5.d. Asigurarea unui ciclu coerent de colectare, de interpretare și de utilizare a rezultatelor evaluărilor elevilor și a studenților listate în portofoliul educațional, în vederea revizuirii curriculumului și a proiectării de activități recuperatorii și remediale sau de prevenție a abandonului școlar din motive de nereușită școlară;
- O5.e. Utilizarea portofoliului educațional în procesul de orientare în carieră a elevilor și a studenților.

Obiectiv 6. Dezvoltarea și aplicarea unui mecanism dinamic de reglare a proceselor educaționale pe baza evaluărilor rezultatelor învățării elevilor și studenților, pentru a întări relația dintre curriculum și evaluare.

Măsuri:

- O6.a. Cooptarea factorilor implicați și decidenți în construirea mecanismului de reglaj curriculum – evaluare: MEN – CNEE;
- O6.b. Elaborarea documentelor decizionale și a acordurilor inter-instituționale de coordonare a reglementărilor privind evaluarea și rezultatele evaluărilor, precum și a utilizării datelor în revizuirea curriculumului, formarea cadrelor didactice, elaborarea resurselor de învățare și proiectarea programelor remediale;

- O6.c. Pilotarea mecanismului pe un ciclu școlar, de exemplu, pornind de la rezultatele evaluărilor la clasa a II-a, cu implicații în programele de clasele a III-a și a IV-a sau evaluările clasei a VI-a, cu implicații la clasele a VII-a și a VIII-a;
- O6.d. Transformarea catalogului electronic într-un instrument funcțional de urmărire a parcursului educațional al elevului.

## V.6. EDUCAȚIE INCLUZIVĂ DE CALITATE PENTRU TOȚI COPIII

### CONTEXT

În Raportul privind starea învățământului preuniversitar din România 2019-2020, este analizată evoluția unor indicatori de acces la educație, comparativ cu media europeană și cu țintele asumate de România pentru 2020. Această analiză permite identificarea următoarelor situații:

- a) Decalajele majore și cronice dintre mediul urban și rural, în defavoarea mediului rural, cu un impact major asupra dezvoltării României; În anul școlar 2019-2020, rata brută de cuprindere școlară la toate nivelurile de învățământ, raportată la populația cu vârstele de 6-23 de ani, a fost de 76,9%. Astfel, 88,6% dintre copiii în vârstă de 3-5/6 ani erau înscriși în învățământul preșcolar. 82,3% dintre copiii din acest segment de vârstă din mediul rural (în comparație cu 93,8% în mediul urban) erau cuprinși în învățământul preșcolar, în anul școlar 2019-2020. Rata brută de înscriere în învățământul primar a fost de 90,3% și de 85% în învățământul gimnazial<sup>81</sup>.
- b) În 2019, rata de părăsire școlară timpurie a fost de 15,3% pentru segmentul de vârstă 18-24 de ani, la 5 puncte procentuale peste media europeană de 10,3%, fiind una

<sup>81</sup> Sursa datelor: Raportul privind starea învățământului preuniversitar 2019-2020 cu date de la INS.



dintre cele mai ridicate din Europa, cu o evoluție sinuoasă, fără un progres semnificativ în direcția țintei naționale, de 11,3%, pentru anul 2020. Ratele de abandon școlar în învățământul primar și gimnazial sunt semnificativ mai mari pentru copiii din mediul rural, ceea ce conduce la o participare scăzută la învățământul liceal și, prin urmare, la rate mai mici de participare la învățământul terțiar. Calitatea educației în mediul rural este subminată de dificultatea de a atrage cadre didactice de înaltă calificare, de o infrastructură școlară neadecvată și de situații familiale dificile. În mediul



Întâlnire cu studenții de la Facultatea de Silvicultură și Exploatare Forestieră a Universității Transilvania din Brașov (22 Mai 2017)

rural, există mai puține cadre didactice calificate angajate cu normă întreagă decât în mediul urban, astfel încât școlile au fost nevoite să angajeze un număr mare de cadre didactice slab calificate, cu fracțiuni de normă, care fac naveta (Banca Mondială 2014<sup>82</sup>).

c) Ponderele absolvenților de învățământ terțiar, cu vârsta

82 Banca Mondială (2014), Acordul serviciilor consultative privind furnizarea de informații pentru pregătirea unui proiect de strategie națională și a unui plan de acțiune privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2014- 2020, Document de referință, Volume II.

cuprinsă între 30 și 34 de ani, a înregistrat un progres în direcția atingerii țintei naționale, de 26,7% pentru 2020 (având o creștere de la 16,8% în 2009, la 25,8% în 2019 conform datelor EUROSTAT, 2019<sup>83</sup>). Pe de altă parte, numărul absolut al studenților a scăzut cu 50% în ultimii 10 ani, deși populația de tineri cu vârsta specifică nu a scăzut într-un procent la fel de mare. În concluzie, se menține, un decalaj semnificativ între ponderea absolvenților de învățământ terțiar la nivel național și ponderea lor la nivelul UE 28<sup>84</sup>.

- d) România continuă să se situeze pe penultimul loc între țările europene participante în programul PISA. În ciuda înregistrării unui progres față de testarea anterioară, rezultatele PISA din anul 2018<sup>85</sup> indică un procent foarte ridicat al celor cu competențe scăzute (sub nivelul 2 PISA – considerat nivelul minim): 41% citire, 47% matematică și 44% științe exacte, în condițiile în care media europeană, în același an, a fost de 23% la citire, 24% la matematică și 22% la științe. Aceasta se poate traduce, printr-un exemplu practic, în incapacitatea respectivilor elevi de a înțelege cele mai simple sarcini la examenele și la evaluările naționale. Aceste rezultate – confirmate și de rezultatele României la testul TIMSS 2019<sup>86</sup> - indică faptul că tinerii, în această situație, probabil vor putea accede doar la locuri de muncă care necesită un nivel redus de educație și sunt remunerate slab, fapt ce contribuie la perpetuarea inegalităților sociale cu care acești copii se confruntă.
- e) Observăm, de asemenea, decalajul foarte mare dintre rezultatele elevilor din medii socio-economice diferite: performanța scăzută în rândul elevilor dezavantajați este de aproape trei ori mai mare decât a elevilor din familii

83 Datele Eurostat sunt disponibile on-line, aici [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020\\_41/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_41/default/table?lang=en), ultima accesare: aprilie 2021.

84 Media europeană este de 41,6% în 2019 (EUROSTAT, 2019) iar ținta europeană este de 40% pentru 2020.

85 Rezultatele României la PISA 2018 sunt disponibile în limba engleză aici: [https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018\\_CN\\_ROU.pdf](https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_ROU.pdf);

86 Rezultatele României la TIMSS 2019 sunt analizate, într-un raport disponibil în limba română, aici: <https://unibuc.ro/testul-timss-2019-pentru-romania-de-la-rezultate-la-recomandari-de-politici-educationale/> ultima accesare: aprilie 2021.

cu situație socio-economică bună. Acest decalaj este unul dintre cele mai ridicate din UE (109 puncte diferență la citire între copiii din medii avantajate, față de cei din medii dezavantajate, comparativ cu media europeană, care este de 89 puncte diferență). Decalajele de nivel educațional se suprapun peste situații de discriminare pe baza „mediului familial de proveniență, calitatea hainelor și a încălțămintei, existența pachetului de mâncare, a rechizitelor și a cărților sau a altor obiecte specifice vârstei (jocuri, telefoane, tablete etc.) [...] prezența dizabilităților sau a unui anumit tip de comportament etc. Ca urmare, 15% dintre copii se simt tratați diferit față de ceilalți colegi totdeauna sau uneori” fie de către ceilalți colegi, fie de către profesori, majoritatea celor aflați în această situație provenind din familii sărace, ale căror venituri nu reușesc să acopere nevoile de bază<sup>87</sup>.

- f) Legislația nu cuprinde prevederi diferențiate pentru școlile din zonele defavorizate, care să le permită gestionarea mai bună a problemelor specifice comunităților deservite.

Conform datelor PIRLS din 2015<sup>88</sup>, au fost identificați mai mulți factori care influențează apariția analfabetismului funcțional:

- 1) Nivelele ridicate de inegalitate, așa cum sunt ele măsurate de indexul Gini (35.8% în 2018<sup>89</sup>);
- 2) Rata ridicată de sărăcie în rândul copiilor;
- 3) Nivelul scăzut de educație al părinților (rata ridicată a mamelor cu nivele educaționale scăzute – 40,1% dintre mame finalizând cel mult nivelul secundar inferior de educație);

87 Raportul World Vision „Bunăstarea copilului din mediul rural 2018” (disponibil on-line, în limba română aici: [https://worldvision.ro/media/presa/studii-si-rapoarte/Bunastarea\\_copilului\\_din\\_mediul\\_rural\\_2018.pdf](https://worldvision.ro/media/presa/studii-si-rapoarte/Bunastarea_copilului_din_mediul_rural_2018.pdf)) ultima accesare: aprilie 2021.

88 European Literacy Policy Network (ELINET) (2015). Country Report: Literacy in Romania (detalii aici: [www.eli-net.eu](http://www.eli-net.eu), ultima accesare: aprilie 2021).

89 Indexul Gini propus de Banca Mondială este indicatorul cel mai des utilizat pentru a măsura inegalitățile și reprezintă distribuția veniturilor în rândul populației unui stat, cu valori cuprinse între 0 (maximum de egalitate) și 100 (maximum de inegalitate). Date pentru 2018 sunt disponibile aici: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2019&start=1999&view=map>, ultima accesare: aprilie 2021.

- 4) Amplasarea școlii în mediul rural<sup>90</sup>;
- 5) Accesul la educație timpurie (cu cât elevii beneficiază de educație timpurie mai mult timp, cu atât obțin scoruri mai înalte la testele PISA, la vârsta de 15 ani)<sup>91</sup>;
- 6) Mamele adolescente, părinții singuri, părinții care pleacă în străinătate pentru muncă, limba maternă vorbită acasă diferită de cea de la școală – sunt predictorii pentru rezultate slabe la evaluările internaționale<sup>92</sup>.
- 7) Repetarea anului școlar sau direcționarea elevilor, de mici, către trasee vocaționale sunt, de asemenea, asociate cu performanțe slabe ale elevilor<sup>93</sup>;
- 8) Resurse puține ale școlilor, lipsa/insuficiența resurselor educaționale, clase supraaglomerate, profesori subcalificați, atmosferă școlară neprielnică (de exemplu, cu multe cazuri de bullying) sunt alți factori care influențează apariția analfabetismului funcțional (aceștia afectează, cu precădere, școlile din medii socio-economice dezavantajate)<sup>94</sup>.

## VIZIUNE

În 2030, România are un sistem educațional echitabil, care va permite accesul la educație incluzivă de calitate tuturor persoanelor care, aflându-se pe teritoriul României, beneficiază de dreptul la educație.

Educația incluzivă de calitate este garantată tuturor, indiferent de identitatea etnică sau lingvistică, de mediul de reședință, mediul socio-economic, nevoi educaționale speciale, convingeri religioase, opțiuni politice, orientare sexuală sau orice alt criteriu. Educația este

90 OECD (2019). Policy paper: Improving Educational Equity in Romania (disponibil, în limba engleză, pe site-ul [www.romaniaeducata.eu](http://www.romaniaeducata.eu)), ultima accesare: aprilie 2021.

91 OECD (2019). Policy paper: Improving Educational Equity in Romania (disponibil, în limba engleză, pe site-ul [www.romaniaeducata.eu](http://www.romaniaeducata.eu)), ultima accesare: aprilie 2021.

92 European Literacy Policy Network (ELINET) (2015). Country Report: Literacy in Romania (detalii aici: [www.eli-net.eu](http://www.eli-net.eu)), ultima accesare: aprilie 2021.

93 OECD (2019). Policy paper: Improving Educational Equity in Romania (disponibil, în limba engleză, pe site-ul [www.romaniaeducata.eu](http://www.romaniaeducata.eu)), ultima accesare: aprilie 2021.

94 OECD (2019). Policy paper: Improving Educational Equity in Romania (disponibil, în limba engleză, pe site-ul [www.romaniaeducata.eu](http://www.romaniaeducata.eu)), ultima accesare: aprilie 2021.

furnizată echitabil, conform nevoilor și potențialului fiecărui elev/student.

Până în anul 2030, România va dezvolta un sistem de educație incluzivă de calitate care să poată asigura alfabetizarea funcțională a cetățenilor, la un nivel care să le ofere premisele de a avea o cetățenie activă, un parcurs profesional de succes și o viață de calitate. Pentru atingerea acestui deziderat, se vor asigura resursa umană, materialele didactice și infrastructura școlară necesare. Obiectivele propuse



Evenimentul organizat de Școala Gimnazială Step by Step cu ocazia Zilei Internaționale a Copilului (1 Iunie 2019)

vizează reducerea analfabetismului funcțional și a impactului pe care acesta îl are asupra individului și asupra societății. Investiția în capitalul uman și creșterea nivelului de alfabetizare facilitează tranziția elevilor de la educație la muncă, îmbunătățesc rezultatele pieței muncii și sprijină creșterea economică, prin creșterea gradului de inovare și de absorbție a inovației în cadrul societății<sup>95</sup>. Există două scenarii

<sup>95</sup> Pentru estimarea impactului alfabetizării asupra societății s-a folosit metoda propusă de Norman Gemmill în lucrarea „Evaluating the impacts of human capital stocks and accumulation on economic growth. Some new evidence.”

macroeconomice de estimare a impactului economic al alfabetizării. În scenariul moderat, în eventualitatea eliminării analfabetismului funcțional până în 2030, impactul economic pe termen lung pentru România este estimat la 211% din PIB-ul actual<sup>96</sup>.

Scenariul optimist - în eventualitatea eliminării analfabetismului funcțional până în 2030, impactul economic pe termen lung pentru România este estimat la 296% din PIB-ul actual<sup>97</sup>.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Creșterea accesului la educație de calitate pentru toate categoriile sociale, în special, a celor provenite din medii dezavantajate;

Măsuri:

- O1.a. Eliminarea taxelor informale și a oricăror alte bariere financiare de acces la educație;
- O1.b. Accesibilizarea spațiilor educaționale / a campusurilor universitare, pentru adaptarea lor la nevoile elevilor (inclusiv nevoi educaționale);
- O1.c. Scăderea progresivă a numărului de elevi per clasă/grupă, în special în școlile supraaglomerate;
- O1.d. Interzicerea orelor de meditații plătite organizate de către cadre didactice cu elevii de la clasele la care predau;
- O1.e. Dezvoltarea și implementarea unui pachet unitar de programe naționale de sprijin socio-economic, care să asigure accesul și integrarea copiilor și a tinerilor proveniți din familii defavorizate în forme de învățământ la toate nivelurile (inclusiv universitar).

De exemplu: Lansarea unui program național de tipul „Primul student din familie”, dedicat sprijinirii accesului la învățământ superior pentru

<sup>96</sup> Conform OECD (2015), Universal Basic Skills. What Countries Stand to Gain, OECD Publishing. DOI:10.1787/9789264234833-en.  
<sup>97</sup> Idem.

copiii/tinerii din familiile în care ultimele două generații nu au absolvit studii superioare sau implementarea unui program național de tipul „Masă caldă”.

- O1.f. Dezvoltarea și implementarea de programe pentru părinți (de conștientizare, de consiliere, de sprijin), care să îi sprijine în implicarea în educația copiilor și să crească gradul de conștientizare a responsabilităților pe care părinții le au în privința educației copiilor;
- O1.g. Renovarea (cu sprijinul MDRAPFE și al APL) și reutilizarea internatelor școlare, dar și construcția de noi cămine și cantine școlare/universitare, pentru a oferi locuri de cazare și un program de masă caldă, la prețuri accesibile / în regim gratuit, pentru studenții /elevii proveniți din alte localități față de cea în care studiază;

Obiectiv 2. Reducerea ratei de părăsire a sistemului de învățământ (indiferent de nivelul de educație la care preșcolarul/elevul/studentul abandonează studiile);

Măsuri:

- O2.a. Asigurarea, de către școală/universitate, împreună cu autoritățile locale, a unui pachet de servicii de sprijin și resurse educaționale pentru creșterea retenției în sistemul educațional, al elevilor/studenților cu risc crescut de abandon, în funcție de nevoile individuale și de misiunea instituției.

\*Acest pachet va include opțiuni accesibile și sprijin financiar pentru acoperirea nevoilor de transport, de cazare, masă, materiale educaționale (cărți, calculatoare etc.), infrastructură și resurse umane adecvate nevoilor lor.

- O2.b. Implementarea unui sistem de identificare timpurie a elevilor în situații de risc de abandon școlar și a școlilor defavorizate. Sistemul va înregistra și va monitoriza parcursul educațional și profesional al preșcolarilor/elevilor/studenților

(de ex., prin Registrul Matricol Unic / SIIR), corelat cu alte baze de date, astfel încât portofoliul educațional integrat să reunească evaluările, anchete sociale și alte informații relevante. Astfel, va sesiza momentul în care un preșcolar/elev/student se află în situație de risc de abandon școlar sau când acesta abandonează studiile și va facilita reintegrarea lui în sistemul educațional, mai târziu, dacă acesta se răzgândește.

- O2.c. Reducerea segregării școlare, prin implementarea de politici de repartiție a elevilor în școli și de asigurare a transportului către școală, care să promoveze diversitatea în școală.
- O2.d. Introducerea unei mese diversificate în școli.
- O2.e. Multiplicarea oportunităților de educație nonformală de calitate, promovarea lor și asigurarea accesului tuturor elevilor la astfel de programe organizate în palatele copiilor și în cluburile specifice, indiferent de mediul de proveniență sau mediul socio-economic din care provin elevii.
- O2.f. Implementarea unei activități permanente de scouting / identificare de talente, cu obiectivul ca, la fiecare final de ciclu de studii, fiecare elev să fie conștient de ceea ce știe să facă, să știe la ce e bun și ce îi place să facă.
- O2.g. Inițierea unor programe de identificare timpurie a dificultăților, în asigurarea alfabetizării funcționale a elevilor-de exemplu, prin utilizarea rezultatelor evaluărilor naționale la clasele a II-a, a IV-a și a VI-a.
- O2.h. Dezvoltarea și aplicarea unor strategii motivaționale pentru elevi, pentru depășirea decalajelor educaționale. De exemplu: motivarea lor în legătură cu promovarea examenelor sau abordarea lecturii și a înțelegerii textului (competențe specifice alfabetizării funcționale – la nivel mediu);
- O2.i. Recuperarea eventualelor diferențe educaționale și

evitarea perpetuării inechităților sociale asociate, prin:

- Acordarea de sprijin suplimentar la educație, pentru elevii care înregistrează carențe – sub forma de ore suplimentare de grup sau individuale.
- Consiliere în carieră și orientare profesională, oferită în regim gratuit, atât pentru preșcolari/elevi/studenti, cât și pentru tinerii/copiii care nu se află în nicio formă de pregătire profesională sau academică (NEETs). Asigurarea unui consilier în carieră special format cel puțin la fiecare 500 de elevi.

Obiectiv 3. Îmbunătățirea și promovarea programelor de susținere a reintegrării școlare a persoanelor care au abandonat școala, indiferent de momentul abandonului

Măsuri:

- O3.a. Adaptarea curriculumului / planurilor de învățământ la nevoile elevilor, cu evitarea repetării unor elemente deja învățate;
- O3.b. Flexibilizarea unor rute educaționale alternative, care să asigure posibilitatea de finalizare a studiilor într-un timp mai scurt/lung, în funcție de nevoi, de posibilitatea de a avea un program flexibil sau de a opta pentru educație fără frecvență, precum și de posibilitatea de a obține anumite calificări care le lipsesc;
- O3.c. Evaluarea și recunoașterea învățării anterioare (valorizarea experienței de viață acumulată);
- O3.d. Dublarea intervențiilor educaționale cu intervenții sociale, pentru a adresa la timp și în mod complex cauzele care au determinat neparticiparea școlară;
- O3.e. Implementarea de programe de promovare a programelor de tip „A doua șansă” pentru creșterea popularității lor și generarea unei atitudini pozitive legată de

acestea.

Obiectiv 4. Promovarea unei pedagogii incluzive și centrate pe copil

Măsuri:

- O4.a. Dezvoltarea de programe de dezvoltare a competențelor de predare specifice unei pedagogii incluzive, pentru cadrele didactice din sistemul preuniversitar;
- O4.b. Dezvoltarea de materiale educaționale (manuale, auxiliare, resurse pentru profesori și pentru elevi/studenti), care promovează incluziunea și diversitatea (inclusiv culturală), precum și kituri pedagogice privind incluziunea, nondiscriminarea și managementul diversității în clasă;
- O4.c. Introducerea de programe de promovare a diversității culturale, în special, în școlile care integrează imigranți / persoane care solicită azil politic / copii cu dizabilități etc. Acestea vor include implementarea de programe de conștientizare și sprijin pentru părinți, pentru ca ei, la rândul lor, să-și poată sprijini copiii pentru a-și înțelege identitatea.

Obiectiv 5. Îmbunătățirea politicilor publice de echitate

Măsuri:

- O5.a. Completarea și corectarea inconsistențelor din cadrul legal cu:  
Definirea și asigurarea alfabetizării funcționare a elevilor pentru fiecare nivel (cu niște seturi de competențe specifice alfabetizării funcționale de nivel minim, mediu, avansat), concomitent cu creșterea gradului de conștientizare asupra gravității acestei probleme.
- Definirea unor standarde clare, minime, pentru ceea ce considerăm a fi o „școală/universitate incluzivă bună”

și recompensarea instituțiilor care îndeplinesc aceste standarde;

O5.b. Monitorizarea performanței intervențiilor / strategiilor deja adoptate, corelarea lor și ajustarea permanentă a modului de implementare a acestora, pe baza dovezilor;

O5.c. Deschiderea școlilor către comunitate. Implementarea unui program național intitulat „Școala în centrul comunității”, cu crearea cadrului legal pentru implicarea comunității în soluționarea problemelor școlii/universității și invers. Astfel, școlile/universitățile ar putea:

- găzdui centre comunitare și alte acțiuni de învățare nonformale utile societății;
- crea oportunități de învățare pentru elevi de tipul proiect-based, care să vizeze soluționarea unor astfel de probleme;
- introduce programe de voluntariat în școli;
- crea cluburi de educație nonformală;
- reabilita spațiile dezafectate ale școlii, pentru găzduirea activităților de educație nonformală.

O5.d. Finanțarea învățământului preuniversitar, pentru a crește echitatea printr-un mecanism de finanțare direcționat către cele mai vulnerabile școli/categorii de beneficiari:

- Asigurarea de resurse suplimentare (financiare) pentru zonele defavorizate care să asigure de facto gratuitatea învățământului preuniversitar pentru toți elevii;
- Adecvarea finanțării școlilor (prin coeficientul de finanțare) din mediul rural, la nevoile reale, inclusiv redistribuirea resurselor (financiare, materiale, cadre didactice etc.) către zonele și școlile cu risc crescut de abandon școlar;
- Măsuri de motivare (financiară, dar nu numai) a cadrelor didactice performante de a preda în școlile din mediile defavorizate, prin recompensarea acelor care aduc

plusvaloare preșcolară/elevilor/studentilor din aceste medii/categorii (măsurarea progresului relativ al elevilor ca indicator al plusvalorii aduse de cadrele didactice).

O5.e. Identificarea și susținerea cadrelor didactice care activează în școli cu ponderi semnificative de copii proveniți din medii vulnerabile prin:

- alocarea a minimum 50% din bugetul dedicat acordării gradațiilor de merit special pentru aceste cadre didactice;
- alocarea de personal de sprijin suplimentar;
- facilitarea participării la conferințe / la activități de dezvoltare personală și profesională;

Obiectiv 6. Susținerea copiilor cu părinții plecați să lucreze în străinătate, prin ajutor psiho-emoțional și prin asigurarea participării acestora la o educație de calitate.<sup>98</sup>

Măsuri:

O6.a. Pregătire școlară suplimentară pentru copiii care au nevoie de intervenții educaționale remediale aferente perioadei de absență a părinților;

O6.b. Servicii sociale, psihologice și juridice pentru copii și părinți;

Obiectivul principal al intervenției psihologice în cazul copiilor rămași acasă este ca aceștia să fie capabili să traverseze perioada de absență a părinților și să regăsească sentimentul de securitate din relația copil-părinte. În acest sens, psihologul din instituția de învățământ împreună cu dirigintele pot

<sup>98</sup> Conform Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA), 86.263 de copii aveau părinții plecați la muncă în străinătate în decembrie 2019, din care 15.858 de copii cu ambii părinți plecați și 11.143 copii cu părintele unic susținător plecat (sursa datelor: <https://www.salvaticopiii.ro/ce-facem/protectie/copii-cu-parinti-plecati-la-munca-in-strainatate>, accesat în luna iunie a anului 2021). Plecarea părinților peste hotare a accelerat procesul de maturizare a multor copii prin supraîncărcarea cu sarcini și responsabilități de adult (gătire, menaj, spălarea hainelor, plata facturilor lunare etc.), îngrijirea și creșterea fraților mai mici. Copiii care, la vârsta adolescenței, au preluat rolul adulților nu au parcurs în mod firesc etapele de dezvoltare și trebuie susținuți psiho-emoțional, pentru a depăși etapele dificile și pentru a recupera eventualele decalaje în progresul lor școlar.

organiza activități interactive cu copiii, în vederea prevenirii efectelor negative ale migrației (seminar, dezbateri, training, atelier de formare).

O6.c. Activități de socializare și timp liber pentru copii și facilitarea comunicării cu părinții din străinătate. Conceperea unui calendar de activități extracurriculare în care să fie implicați prioritar copiii cu părinții plecați în străinătate

O6.d. Asigurarea respectării dreptului copilului de a fi protejat împotriva oricărei forme de violență, neglijare, exploatare și trafic;

Observație: măsurile din acest capitol sunt completate de măsuri de creștere a competențelor cadrelor didactice (de ex. de evaluare), măsuri legate de curriculum (care să facă lectura mai atractivă), măsuri legate de evaluare (pentru identificarea curenților de învățare sau a copiilor în situație de risc de abandon), măsuri de creștere a capacității de implementare a politicilor publice din domeniul echității, măsuri de finanțare, precum și de măsuri care contribuie la flexibilizarea rutelor educaționale. Toate acestea sunt detaliate în alte secțiuni acestui document, întrucât dezideratul dezvoltării unei educații incluzive este unul transversal și extrem de important pentru „România Educată”.

## V.7. ALFABETIZARE FUNCȚIONALĂ

### CONTEXT

Alfabetizarea funcțională a elevilor, dar și a cetățenilor, în general, reprezintă o prioritate la nivel european, întrucât contribuie la formarea de cetățeni activi, implicați și responsabili, dar și la o dezvoltare economică consistentă și bazată pe cunoaștere. Statele membre UE și-au propus ca țintă reducerea numărului elevilor de 15 ani care au dificultăți în domeniul alfabetizării funcționale, la un procent mai mic de 15% până în 2020.

În raportul UNESCO privind educația în secolul XXI, coordonat de J. Delors (2000), au fost stabiliți cei patru piloni ai învățării pe care trebuie construit noul model de educație și care, implicit, definesc alfabetismul funcțional:

- a învăța să știi / să cunoști, care înseamnă a ști să te informezi și să stăpânești instrumentele cunoașterii;
- a învăța să faci, care presupune însușirea abilităților de bază și a competențelor necesare în viață;
- a învăța să muncești împreună cu ceilalți, care se referă la lucrul în echipă pentru atingerea unor obiective comune;
- a învăța să fii, ceea ce înseamnă a-ți dezvolta personalitatea, pentru a fi capabil să acționezi în mod autonom și creativ în diverse situații de viață (Delors 2000).

Pornind de la aceste premise, se dovedește esențială abordarea în extenso a conceptului de alfabetizare funcțională, a cărei semantică nu trebuie limitată la competențele de scriere și de citire, ci la formarea unor elevi autonomi, care gândesc critic, sunt capabili să gestioneze spațiul informațional și să integreze în viața socială cunoștințele dobândite în viața școlară. În acest sens, prezentul proiect își asumă aceste obiective ca fiind prioritare pentru sistemul de învățământ, prin dezideratul „Autonomie și gândire critică” enunțat în primul capitol al documentului.

Pe termen lung, alfabetizarea funcțională asigură o mai bună tranziție de la perioada de școlarizare la etapa inserției pe piața muncii.

După cum a fost relevat în capitolul referitor la radiografia sistemului actual de educație, una dintre problemele actualului sistem vizează rezultatele elevilor români la testele care evaluează gradul acestora de alfabetizare funcțională (testarea PISA 2018<sup>99</sup> arată o scădere, prin comparație cu cele din anul 2015, iar acestea plasează România pe ultimele locuri la nivel european).

<sup>99</sup> Vezi [https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018\\_CN\\_ROU.pdf](https://www.oecd.org/pisa/publications/PISA2018_CN_ROU.pdf), ultima accesare: aprilie 2021.

Cauzele acestor rezultate pot fi multiple și au în vedere atât unele probleme asociate pedagogiilor utilizate, conținuturilor curriculare, cât și condițiile socio-economice ale elevilor. În acest sens, două studii relevante, coordonate de Bădescu (2018) și Bădescu (2019), cu privire la rezultatele elevilor<sup>100</sup>, furnizează informații cu privire la discrepanțele rezultatelor elevilor din mediul rural și cei din urban, cauze ale acestor discrepanțe, dar și recomandări pentru diminuarea lor. Mediul socio-economic și cultural al familiei influențează rezultatele elevilor la testele PISA, dat fiind că:

- Elevii care provin din medii favorizate socio-economic au cu aproape 50% mai multe șanse să atingă nivelul minim de competențe la citire (nivelul 2), comparativ cu cei mai dezavantajați;
- Elevii proveniți din familii dezavantajate nu obțin, în medie, punctajul minim necesar pentru nivelul 2;
- Elevii proveniți din familii cu statut socio-economic ridicat reușesc, în medie, să atingă punctajul minim corespunzător nivelului 3 al scalei PISA;

## VIZIUNE

Alfabetizarea funcțională a tuturor elevilor, sub toate aspectele definite în secțiunea de context a acestui capitol, va reprezenta o prioritate a sistemului de educație. Până în 2030, sistemul educațional va contribui la dezvoltarea capacității elevilor de a înțelege și de a corela cu viața reală informațiile pe care le primesc sau la care au acces. De asemenea, se va contribui la creșterea capacității de a identifica, de a înțelege, de a exprima, de a crea și de a interpreta concepte, sentimente, date și opinii, atât sub formă scrisă, cât și orală.

Totodată, alfabetizarea funcțională a elevilor se va asocia componentei de alfabetizare socială, întrucât va presupune capacitatea de a comunica și de stabili relații cu alții, într-o manieră adecvată și

responsabilă. Alfabetizarea funcțională, raportată la informație și la societate, în contextul actual, trebuie abordată în contextul tehnologiilor digitale, care largesc spectrul formelor de citit și scris, diversificând sursele de informare și modalitățile de comunicare interumană.

Pentru creșterea nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor din România și încadrarea la un nivel comparabil cu media europeană, la competențele evaluate de PISA și competențele digitale, propunem o serie de obiective și măsuri subsecvente.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Susținerea și promovarea alfabetizării funcționale, la toate nivelurile și sub toate formele sale: literație, alfabetizare matematică, științifică, media, digitală și socială

Măsuri:

- 01.a. Recunoașterea alfabetizării funcționale, cu toate formele sale, ca element de bază, fundamental, în procesul de educație (ex. definirea în cadrul legal);
- 01.b. Utilizarea, la toate disciplinele din planurile de învățământ, pentru toate ciclurile (primar, gimnazial, liceal), a conținuturilor care includ componente digitale și de înțelegere a textului;
- 01.c. Susținerea și extinderea rețelei de școli-pilot pentru educație media;
- 01.d. Încurajarea, în ariile aferente matematicii și științelor, a abordărilor de tip STEAM, care formează capacitatea elevilor de a corela artele cu științele și de a înțelege un fenomen al vieții reale din perspective diferite, într-o manieră interdisciplinară;
- 01.e. Creșterea gradului de conștientizare a cadrelor didactice, a factorilor de decizie și a societății privind

<sup>100</sup> PISA 2018: Ce ne spun rezultatele PISA 2018 despre inegalitățile educaționale din România.



componentele alfabetizării funcționale. Această măsură va include programe naționale de susținere și de promovare a lecturii pentru perioada 2022-2030;

O1.f. Dezvoltarea de programe remediale pentru tinerii și adulții din grupuri dezavantajate, în special, fete și femei, pentru dobândirea de competențe specifice alfabetizării funcționale.

Obiectiv 2. Evaluarea continuă a nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor și adulților

Măsuri:

O2.a. Includerea itemilor de literație, care vizează alfabetizarea funcțională, în evaluările de la clasele a II-a, a IV-a, a VI-a;



Evenimentul de lansare în dezbatere publică a rezultatelor Proiectului „România Educată” (5 Decembrie 2018)

O2.b. Realizarea unei platforme naționale care să includă teste on-line pentru evaluarea nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor, corespunzător fiecărui ciclu și fiecărei clase;

O2.c. Realizarea grilelor / standardelor de alfabetizare funcțională corelate cu profilul absolventului, pentru fiecare

ciclu de învățământ: primar, gimnaziu, liceu;

O2.d. Evaluarea anuală a nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor la început de ciclu: clasa a V-a, a IX-a, pentru a interveni cu programe focalizate pe nevoile acestora;

O2.e. Colectarea de date privind nivelul competențelor de literație, de matematică și de științe ale adulților.

Obiectiv 3. Creșterea calității metodelor de predare care vizează îmbunătățirea nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor

Măsuri:

O3.a. Încurajarea cercetării pedagogice în domeniul metodelor de prevenire și de remediere a analfabetismului funcțional;

O3.b. Analizarea programelor de succes în domeniul alfabetizării funcționale, existente la nivel național, european, internațional, în vederea preluării, adaptării și implementării sau multiplicării acestora;

O3.c. Inițierea și implementarea unui program național de formare a profesorilor, în vederea creșterii nivelului de alfabetizare funcțională a elevilor. Profesorii din mediul rural sau din medii defavorizate vor constitui un grup prioritar, iar în formarea acestora se va apela la sprijin internațional, exemple de bună practică din alte sisteme educaționale;

O3.d. Includerea, în formarea inițială a viitorilor profesori, a unui modul de pedagogii de alfabetizare funcțională la toate facultățile, în cadrul programului de master didactic.

Obiectiv 4. Aplicarea unui curriculum bazat pe competențe, în care competența-cheie „a învăța să înveți” și metacompetențele de autonomie și înțelegere au un rol central

Măsuri:

- 04.a. Includerea competențelor de alfabetizare funcțională la nivelul programelor școlare de la fiecare disciplină (conform documentului de analiză realizat în cadrul proiectului CRED<sup>101</sup>);
- 04.b. Realizarea resurselor digitale auxiliare (în Biblioteca Virtuală): metode, strategii, instrumente, analize pentru profesori și directori, în procesul de alfabetizare funcțională. Utilizarea tehnologiilor digitale poate contribui la extinderea accesului la educație și îmbunătățirea rezultatelor învățării (mai multe măsuri legate de digitalizare sunt dezvoltate în capitolul dedicat acestui sector);
- 04.c. Dezvoltarea, în oferta de CDS, a unor opțiuni integrate, care să abordeze tematici relevante pentru formarea competențelor-cheie: gândire critică, educație pentru societate, tehnici de informare și de documentare etc.
- 04.d. Promovarea de activități și de strategii didactice care încurajează elevii să facă distincția între afirmații bazate pe dovezi științifice, pe de o parte, și opinii, pe de altă parte, să construiască argumente bazate pe date pentru a sprijini concluzii științifice.

Obiectiv 5. Alfabetizarea științifică a tuturor elevilor și îmbunătățirea performanțelor la evaluările TIMSS

Măsuri:

- 05.a. Adaptarea și completarea programei școlare, astfel încât conținuturile aferente disciplinelor matematică și științe să ducă România, la finalul următoarelor două perioade de testare, la un scor mediu de cel puțin 525;
- 05.b. Implementarea programei școlare în vigoare, construită

pe competențe, cu accent pe rezolvarea de probleme și pe transfer;

- 05.c. Participarea României la TIMSS și pentru clasa a IV-a, pentru a avea un dublu control al parcursului educațional al elevilor;
- 05.d. Întărirea rolului ENII, ENIV și ENVI, pentru diagnoza timpurie a golurilor de învățare;
- 05.e. Utilizarea materialului Greșeli tipice în învățarea matematicii și Învățarea matematicii- Ghid metodologic pentru un demers didactic eficient, cuprins în bibliografia programelor pentru perfecționarea profesorilor (pentru definitivat și pentru titularizare), în spiritul formării/dezvoltării de competențe<sup>102</sup>;
- 05.f. Dezvoltarea capacității educaționale a profesorilor pentru a restructura conținuturi, pentru a fi capabili să aleagă metode de lucru adecvate, pentru a utiliza evaluări formative, astfel încât să fie sprijinit adecvat fiecare copil din școală;
- 05.g. Dezvoltarea de sisteme de monitorizare a frecvenței și participării școlare a elevilor (mecanisme de avertizare timpurie în educație/MATE) care să permită identificarea din timp a celor aflați în situație de risc de abandon.

Observație: măsurile din această secțiune sunt completate de cele din secțiunile dedicate educației incluzive și cele din învățământul superior (care vizează educația pe tot parcursul vieții, a adulților).

## V.8. PROMOVAREA EDUCAȚIEI STEAM

### CONTEXT

La nivel mondial, studiile arată că rolurile pe care angajații vor trebui să le îndeplinească (competențe tehnice, dar și sociale sau analitice) presupun un mai mare focus pe zona de STEAM, cerând tinerilor competențe pentru soluționarea de probleme, creativitate, gândire

101 Vezi o analiză privind competențele-cheie aici: <https://drive.google.com/file/d/19ruy72mLfn62sPAYIYbPYCnXgJo0A5S6/view>, ultima accesare: iunie 2021.

102 Vezi <https://unibuc.ro/wp-content/uploads/2021/06/TIMSS-Raport-de-tara-2021-05-07.pdf>, ultima accesare iulie 2021

critică, flexibilitate cognitivă și managementul echipelor etc.<sup>103</sup>

La nivel european, pe termen mediu și lung, ponderea locurilor de muncă, în domenii aferente STEM, va crește semnificativ, accentuând, astfel, decalajul dintre cerere și ofertă pentru profesioniști calificați din domeniu<sup>104</sup>. Doar unu din cinci tineri din Europa este absolvent de învățământ terțiar STEM, iar femeile absolvente de studii STEM sunt de două ori mai puține decât bărbații<sup>105</sup>. Eliminarea disparităților de gen în educația STEM poate crește, până în 2050, PIB-ul UE cu 610-820 de miliarde EUR și numărul locurilor de muncă cu 850 000-1 200 000<sup>106</sup>.

În termeni de competențe digitale, deși 85% dintre europeni au utilizat internetul, într-o formă sau alta, numai 58% au competențe digitale de bază, iar decalajul între state este semnificativ (Finlanda, Suedia și Danemarca ocupă primele locuri, în vreme ce, la finalul clasamentului, regăsim România, Grecia și Bulgaria)<sup>107</sup>. În acest context, Comisia Europeană a inițiat mai multe demersuri care să adreseze decalajul: Pachetul privind sprijinirea ocupării forței de muncă în rândul tinerilor<sup>108</sup>, Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027)<sup>109</sup> și revizuirea Agendei pentru competențe în Europa<sup>110</sup>. Acesta din urmă subliniază rolul esențial al competențelor STEM și STEAM pentru o tranziție digitală și verde, introducând între cele 12 acțiuni-cheie și „Sporirea numărului de absolvenți STEM și promovarea competențelor antreprenoriale și transversale”.

Rezoluția Consiliului Uniunii Europene privind un cadru strategic

103 <https://memportal.cor.europa.eu/Handlers/ViewDoc.ashx?pdf=true&doc=COR-2018-06435-00-00-PAC-TRA-EN.docx>, ultima accesare: aprilie 2021.

104 Piața muncii din România: repere cantitative și calitative privind deficitul de forță de muncă. - București : Editura Centrului de Informare și Documentare Economică, 2019, ultima accesare: aprilie 2021.

105 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&>, ultima accesare: aprilie 2021.

106 <https://eige.europa.eu/publications/economic-benefits-gender-equality-eu-how-gender-equality-stem-education-leads-economic-growth>, ultima accesare: aprilie 2021.

107 <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>, ultima accesare: aprilie 2021.

108 [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip\\_20\\_1193](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_1193), ultima accesare: aprilie 2021.

109 [https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan\\_ro](https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_ro), ultima accesare: aprilie 2021.

110 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&>, ultima accesare: aprilie 2021.

pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării în perspectiva realizării și dezvoltării în continuare a spațiului european al educației (2021-2030) setează șapte obiective majore. Dintre acestea, două au un impact major pentru educația STEAM:

1. Proporția tinerilor din UE în vârstă de 15 ani cu competențe scăzute la citire, matematică și științe ar trebui să fie sub 15% până în 2030.
2. Proporția elevilor de clasa a opta cu competențe scăzute în domeniul informatic ar trebui să fie sub 15% până în 2030.

PISA<sup>111</sup> și TIMSS<sup>112</sup> sunt principalele studii internaționale care evaluează rezultatele elevilor în domeniul științelor. Primul se concentrează pe „ce pot face elevii cu cunoștințele lor în viața de zi cu zi” în vreme ce al doilea evaluează „ce anume știu elevii” axându-se mai degrabă pe curriculum. Ambele studii au demonstrat că există o legătură clară între „plăcerea de a învăța la științe” și „rezultatele la științe”, dar și că segregarea socio-economică a școlilor reduce performanțele, inclusiv în domeniul științelor<sup>113</sup>.

Rezultatele României la TIMSS 2019 rămân sub media statelor testate și cu mult sub media regională, observându-se o variație mare de calitate în sistemul național de educație: ponderea elevilor care au înregistrat rezultate „avansate” fiind de doar 6% la matematică și 4% la fizică în vreme ce ponderea elevilor care au performat la un nivel „scăzut” sau sub nivelul de mediu-funcțional este de 70%. România a înregistrat o rată mult mai mare decât alte state la nivelul analfabetismului numeric sau științific: 22% dintre elevi nu au fost capabili să utilizeze matematica sau fizica nici în cele mai simple contexte. La fizică, rezultatele sunt comparativ mai slabe decât la matematică, doar 19% dintre elevi înregistrând un nivel bun sau avansat, cel mai mic procent dintre statele UE care iau parte la

111 PISA (Programme for International Student Assessment) măsoară cunoștințele și abilitățile elevilor de 15 ani la citire, matematică și științe.

112 TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) măsoară performanțele la matematică și științe ale elevilor din clasele a patra și a opta.

113 EURYDICE – Studii „Educația în domeniul științelor în Europa: Politicile, practicile și cercetările naționale” (2020).

exercițiul TIMSS.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

În cadrul Proiectului „România Educată”, susținem importanța inițierii unui demers strategic, național, pentru a crește profilul științelor în educație și în societate. Conceptul STEM se referă la educația bazată pe Știință, Tehnologie, Inginerie și Matematică (în română, ȘTIM), iar conceptul STEAM include, suplimentar, zona Artelor<sup>114</sup> (fiind utilizate, cu precădere, în procesul educațional: designul, inovația, gândirea creativă și activitățile aplicate).

Contrar nevoilor crescânde de creativitate și de inovare în societate, artele dispar din ce în ce mai mult din programa și din educația copiilor, pe fondul percepției generale că educația de calitate formează oameni disciplinați și respectuoși, cu un conformism social pronunțat.

Demersul strategic va fi, așadar, adresat elevilor și studenților, încă din preșcolar, pentru a îmbunătăți înțelegerea asupra scopului științei, pentru a promova cultura, inovarea și cercetarea științifică, pentru a crește orientarea în parcursul educațional către domenii precum matematica, știința și tehnologia, precum și pentru a stimula alegerea unei cariere în zona STEAM.

Obiectivul 1. Stimularea implicării elevilor și a studenților în zona STEAM, atât în parcursul educațional, cât și în alegerea unei cariere

Măsuri:

O1.a. Introducerea unui procent semnificativ de activități legate de STEAM în programele de învățământ preșcolar. Încă de timpuriu, trebuie dezvoltată educația prin explorare, prin investigație și curiozitatea copiilor;

O1.b. În procesul educațional, prioritare sunt abordările

<sup>114</sup> Studiile OECD arată că domeniul Artelor este extrem de important în societățile axate pe inovare, dezvoltând competențe esențiale (gândirea creativă, spiritul critic, motivarea, perseverența, încrederea în sine, abilități de comunicare și cooperare eficientă etc.).

pedagogice care au în vedere: personalizarea învățării<sup>115</sup> și educația științifică bazată pe investigație (IBSE)<sup>116</sup>;

- O1.c. Jumătate din orele prevăzute în planul cadru pentru materiile aferente STEAM au o puternică latură practică, cu experimente sau simulări ale unor situații din viața cotidiană, vizând probleme de actualitate, reale, fiind derulate în natură sau în laboratoare, inclusiv prin experimente „digitale”;
- O1.d. Dezvoltarea tehnicii de predare și învățare de tip Proiect (Project Based Learning) la nivel gimnazial-liceal;
- O1.e. Adaptarea programelor disciplinelor TIC la utilizarea dispozitivelor mobile și Internet of Things, pe lângă utilizarea calculatoarelor de tip desktop / laptop. Includerea unor secțiuni dedicate siguranței pe internet și eticii în contextul digitalizării și AI;
- O1.f. Adaptarea programelor disciplinelor din domeniul Tehnologii, pentru a include, în mod interdisciplinar, activități practice de interes cu impact asupra dezvoltării gândirii 3D și a viziunii spațiale ale elevilor; activități concrete ce ilustrează noțiunile abstracte / teoretice integrate din zona STEAM etc.;
- O1.g. Adaptarea conținuturilor disciplinelor din planurile-cadru, în special din aria „Om și societate”, pentru a include și activități de tipul dezbateri și argumentare, pe teme relevante, care să dezvolte competențe de logică a argumentării, documentare, lucru în echipă și comunicare la nivelul elevilor;
- O1.h. Activitățile aferente domeniului STEAM reprezintă minimum 40% din lista activităților orelor de Științe, Matematica și Tehnologie și se regăsesc în activitățile din

<sup>115</sup> Personalizarea învățării presupune ca procesul educațional să adreseze nevoile specifice, interesele și profilul fiecărui elev/student.

<sup>116</sup> IBSE este o intervenție pedagogică centrată pe elev/student care implică aplicarea principiului „learning by doing”. Elevul/studentul învață prin experiența rezolvării unei probleme deschise, în mod autonom (profesorul având rolul de facilitator), lucrând individual sau în echipe. IBSE presupune următoarele elemente: identificarea problemei de investigat, analiza și critica experimentelor, distingerea alternativelor, planificarea investigațiilor, cercetarea ipotezelor, căutarea informației, construcția de modele, dezbateri cu colegii, construirea de argumente. Mai multe detalii pe <https://ceae.ro/wp-content/uploads/2020/07/raport-IBSE-web-3.pdf>, ultima accesare: aprilie 2021.

timpul săptămânii „Școala Altfel”;

- O1.i. Promovarea activităților care îmbină știința și artele, gândirea logică și creativitatea, spre exemplu: studiul unor tablouri prin prisma conceptului de perspectivă, a obiectelor de artă care transpun problematica corpului uman etc.

Obiectiv 2. Pregătirea și susținerea cadrelor didactice pentru predarea, învățarea, evaluarea și motivarea elevilor/studentilor în zona STEAM

Măsuri:

- O2.a. În cadrul formării inițiale a cadrelor didactice, se va asigura dezvoltarea competențelor pedagogice necesare pentru personalizarea învățării și IBSE, într-o manieră integrată/interdisciplinară;
- O2.b. Formarea continuă a profesorilor care predau discipline STEAM, pentru a se specializa în personalizarea învățării, în IBSE și în învățarea bazată pe proiecte (Project Based Learning), urmând modelele de bune practici din țările europene, dar și modelele de bune practici din programe implementate până acum în România, care s-au dovedit de succes (exemplu: Programul „Fizica Altfel”);
- O2.c. La nivelul fiecărei unități de învățământ se vor constitui, pe nivel de studiu, echipe formate din cadrele didactice care predau STEAM, în scopul de a asigura corelarea și colaborarea cadrelor didactice, în activitatea planificării activităților la clasă. Mai exact, echipele vor susține abordarea interdisciplinară în zona STEAM și vor elabora, anual, un calendar corelat cu programa școlară, conținând temele ce vor fi abordate în sfera materiilor STEAM;
- O2.d. În activitatea lor, cadrele didactice din sfera STEAM vor avea asigurat, acolo unde este nevoie, personal de sprijin (ex. laboranți);
- O2.e. Asigurarea consilierilor școlari, cu expertiză, inclusiv

în zona orientării profesionale și a platformelor necesare realizării acesteia.

- O2.f. În evaluarea dosarelor pentru gradația de merit, implicarea în activități colaborative din zona STEAM va fi punctată specific;
- O2.g. Activitățile derulate pentru crearea și funcționarea cluburilor/cercurilor STEAM, care încurajează cercetarea-inovarea, vor fi incluse în norma didactică;
- O2.h. Crearea unei platforme interactive STEAM, care să permită atât învățarea prin colaborarea cadrelor didactice din zona STEAM, cât și accesul la conținuturi relevante, exemple de ore sau exerciții interdisciplinare, identificarea oportunităților de colaborare cu alte cadre didactice/unități de învățământ/parteneri publici și privați, informații despre proiecte/activități/concursuri relevante etc.

Obiectiv 3. Asigurarea infrastructurii, a tehnologiei și a resurselor necesare procesului educațional în domeniul STEAM

Măsuri:

- O3.a. Asigurarea existenței laboratoarelor de STEAM în fiecare unitate de învățământ, astfel încât ele să ofere o abordare integrată și nu pe disciplină. Dotarea acestora cu materiale didactice, didactic auxiliare, echipamente tehnologice, softuri și personal de sprijin;
- O3.b. Asigurarea laboratoarelor de robotică și de informatică în fiecare unitate de învățământ, astfel încât să faciliteze înțelegerea și aplicarea practică inclusiv a noțiunilor aferente inteligenței artificiale. Dotarea acestora cu materiale didactice, didactic auxiliare, echipamente tehnologice, softuri și personal de sprijin;
- O3.c. Asigurarea de echipamente tehnologice și digitale

adecvate, conectare la rețeaua de internet, în fiecare clasă;

O3.d. Includerea, în manualele și în materialele didactice auxiliare aferente disciplinelor STEAM pentru fiecare capitol, a unor exemple de activități/experimente/studii de caz ce pot fi abordate dintr-o perspectivă interdisciplinară;

O3.e. Program național și programe locale de granturi pentru cadre didactice sau unități de învățământ care doresc să deruleze activități de dezvoltare a zonei STEM la nivelul comunității lor școlare.

Obiectiv 4. Managementul și cultura organizațională a unităților de învățământ vor susține orientarea și către zona STEAM

Măsuri:

O4.a. Spații de inovare în unitățile de învățământ, unde să poată fi expuse lucrări ale elevilor/studentilor sau materiale informative despre descoperiri/cercetători/inovatori din sfera STEAM. Ele vor facilita promovarea unor modele și vor oferi comunității școlare/universitare oportunitatea de a valoriza efortul creativ și inovativ al membrilor săi;

O4.b. Proiecte de colaborare între una sau mai multe unități de învățământ adresate componentei STEAM, pe nevoi și interese comune (schimburi de experiență între elevi, schimburi de experiență între profesori, concursuri și activități, resurse digitale etc.);

O4.c. Programe de schimburi de experiență (naționale și internaționale) și activități de învățare, atât pentru cadre didactice, cât și pentru managementul unităților de învățământ. Mobilitățile pot fi fizice sau virtuale, pot include activități de job shadowing sau mentorat etc.;

O4.d. Monitorizarea constantă a procesului de educație STEAM la nivel național, pentru a putea evalua evoluția acestuia, printr-un set de indicatori obiectivi.

Obiectiv 5. Inițiative, parteneriate și deschidere către societate, axate pe componenta STEAM



Întâlnire cu elevi în cadrul vizitei la Centrul e-Estonia și la Unicorn Squad din Tallinn, Estonia (17 Iunie 2021)

Măsuri:

O5.a. Sporirea prestigiului / construirea unui brand al educației STEAM în România, promovat și asumat la nivelul societății;

O5.b. Conectarea unităților de învățământ cu zona

industrială și cu mediul de afaceri, din domeniile STEAM, pentru a susține procesul educațional, nu doar financiar, ci și prin expertiză, activități de practică, burse etc.;

- O5.c. Conectarea unităților învățământ preuniversitar cu unitățile de învățământ superior și alte instituții de cercetare-dezvoltare-inovare, prin parteneriate, activități și proiecte comune;
- O5.d. Conectarea unităților de învățământ cu autoritățile publice (locale sau centrale) și mediul nonguvernamental, pentru a încuraja și a susține educația STEAM;
- O5.e. Încurajarea înființării unor muzee locale de științe, în care copiii să experimenteze cât mai multe teme legate de STEM;
- O5.f. Participarea României la programele europene sau internaționale care susțin implementarea IBSE/învățarea bazată pe proiecte.

## V.9. DIGITALIZARE

### CONTEXT

Tehnologiile digitale au revoluționat societatea, iar copiii trăiesc într-o lume în care acestea sunt omniprezente<sup>117</sup>. Educația, la rândul ei, este puternic influențată de această a IV-a revoluție industrială (Schwab, 2016) atât din perspectiva impactului asupra proceselor de predare-învățare-evaluare, cât și a rolului pe care îl are de jucat în pregătirea societății pentru o lume interconectată, bazată pe tehnologie<sup>118</sup>. Un număr din ce în ce mai mare de locuri de muncă necesită un nivel ridicat de competențe digitale, iar proporția celor care le dețin amplifică diviziunile din societate<sup>119</sup>.

117 Raportul Eurydice, 2019- <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d7834ad0-ddac-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-105790537>, ultima accesare: iunie 2021.

118 Pentru mai multe date, vezi <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-fourth-industrial-revolution-what-it-means-and-how-to-respond/>, ultima accesare: iunie 2021.

119 La nivelul UE, 58 % dintre firmele care vor să angajeze specialiști în domeniul digital au dificultăți de recrutare și 78 % dintre indică lipsa competențelor corespunzătoare ca fiind principalul obstacol în calea noilor investiții. (Raportul BEI privind investițiile pentru anul 2019).

La nivelul anului 2019, în țara noastră, ponderea populației cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani care deținea, cel puțin, competențe digitale de bază<sup>120</sup> era de doar 31%; în același timp, media la nivel european era de 58%. România, alături de Bulgaria (29% în 2019), ocupă ultimele locuri din UE. În ceea ce privește accesul gospodăriilor la Internet, datele aferente anului 2020 relevă că peste 78,2% au acces la internet de acasă, o diferență semnificativă menținându-se între mediul urban și cel rural (84,8% în urban, comparativ cu doar 69,7 în rural)<sup>121</sup>.

O anchetă de opinie recentă, realizată în rândul cadrelor didactice de un consorțiu de universități din România, pe o serie de 10.284 de cadre didactice, în ceea ce privește desfășurarea procesului educațional pe perioada pandemiei de COVID-19 (martie 2020 - februarie 2021), a indicat o serie de progrese, dar și numeroase aspecte problematice persistente. La un an de la începutul pandemiei, competențele de ordin pedagogic sunt responsabile în mai mare măsură (59,9%) de asigurarea unei învățări eficiente la distanță cu suport digital decât cele tehnice (crearea de conturi, instalarea de softuri, inițierea de sesiuni sincrone) – 36,1% sau cele de conținut (cunoștințe specifice, stăpânirea temeinică a domeniului de specializare) - 4%, deși, la începutul pandemiei, ponderea cea mai mare o dețineau factorii tehnici. Cele mai importante dificultăți semnalate de cadrele didactice respondente sunt, în ordine: lipsa unui spațiu adecvat (în incinta propriei locuințe) pentru realizarea de activități didactice (61,4%); timp insuficient pentru planificarea și pentru organizarea lecțiilor (56,8%), lipsa unui cadru metodologic adecvat pentru pregătirea, pentru îndrumarea și desfășurarea activităților on-line (54,8%), nivelul de stres (psihic, social, tehnic) (46,6%)<sup>122</sup>.

120 Indicator folosit pentru a aproxima competențele digitale ale populației în vârstă de 16-74 de ani; are în vedere activitățile derulate de indivizi în patru domenii și anume: informare, comunicare, rezolvare de probleme și creare de conținut. (EUROSTAT, [https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc\\_sk\\_dskl\\_i&lang=en](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_dskl_i&lang=en))

121 [https://insse.ro/cms/sites/default/files/com\\_presa/com\\_pdf/tic\\_r2020\\_0.pdf](https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/tic_r2020_0.pdf), ultima accesare: iunie 2021.

122 Istrate, O. et al (2021), Un an de școală online. Elemente pentru inovarea educației. Disponibil online la: <https://eduvox.ro/cercetare-un-an-de-scoala-online-elemente-pentru-inovarea-educatiei/>, ultima accesare: iunie 2021.

Se constată, astfel, o nevoie de a recalibra programele de sprijin și activitățile de formare continuă a cadrelor didactice, prin continuarea sprijinului în ceea ce privește stăpânirea aspectelor tehnice și prin acordarea unei atenții mai mari aspectelor pedagogice (gestionarea situației de învățare, comunicarea didactică, metodele și instrumentele pentru interacțiuni și evaluare, oferirea de feedback, monitorizarea progresului și sprijin în învățare).

În România, dezvoltarea competențelor digitale se realizează în cadrul unor discipline separate, obligatorii pentru învățământul secundar (gimnazial, liceal și profesional), respectiv opționale (pentru învățământul primar). Pe fundalul pandemiei de COVID-19, odată cu luna martie 2020, care a reconfigurat practicile educaționale de la interacțiunea „față-în-față” la mediul on-line, o serie de deficiențe s-au remarcat: nivel insuficient de acoperire a accesului la internet; nivelul insuficient al competențelor digitale în rândul elevilor și al profesorilor; insuficiente dispozitive hardware în rândul profesorilor și al elevilor; lipsa platformelor și a resurselor educaționale on-line proprii.

Situația din România contrastează cu cea din alte state europene, care au investit resurse semnificative pentru digitalizare în ultimii ani. Estonia, de exemplu, reprezintă un model în domeniul educației digitale, deoarece a reușit să integreze cu succes TIC în învățământ și a găsit o serie de soluții care susțin pe deplin învățarea la distanță. La rândul său, Norvegia, încă de la începutul anilor 2000, a considerat vital potențialul digitalizării pentru desfășurarea mai eficientă a sistemului de învățământ și a domeniului cercetării. Totodată, a implementat, în 2020, o inițiativă revoluționară pentru modernizarea curriculumului pentru ciclurile primar și secundar, prin încorporarea învățării digitale, care pune accentul pe conștientizarea digitală, responsabilitatea digitală și competența digitală.

Comisia Europeană intenționează să plaseze educația digitală în lista priorităților UE și a prezentat, în martie 2021, viziunea și perspectivele

pentru transformarea digitală a Europei până în 2030. Busola pentru dimensiunea digitală, menită să transpună ambițiile UE în măsuri concrete<sup>123</sup>, are la bază patru elemente<sup>124</sup>:

- Cetățeni cu competențe digitale și profesioniști cu înaltă calificare în domeniul digital. Ținta este ca, până în 2030, cel puțin 80% dintre adulți să aibă competențe digitale de bază.
- Infrastructuri digitale securizate, performante și sustenabile. Aceasta vizează inclusiv ca, până în 2030, toate gospodăriile din UE să aibă conectivitate de ordinul gigabiților, iar toate zonele populate să fie acoperite de tehnologia 5G.
- Transformarea digitală a întreprinderilor.
- Digitalizarea serviciilor publice. În acest sens, până în 2030, toate serviciile publice esențiale ar trebui să fie disponibile on-line.

Cadrul European pentru competența digitală - DigComp, publicat pentru prima dată în 2013, a cunoscut multiple revizuiți și se află în curs de actualizare pentru a include competențele în domeniul inteligenței artificiale și al datelor.

Digitalizarea educației, conform Planului de acțiune pentru educația digitală 2021-2027<sup>125</sup>, caută să răspundă celor două provocări majore: utilizarea unei game vaste și în creștere de tehnologii digitale și echiparea celor care învață cu acele competențe digitale (cunoștințe, aptitudini și atitudini) pentru a trăi, a munci, a învăța și a prospera într-o lume din ce în ce mai influențată de tehnologiile digitale.

## OBIECTIVE ȘI MĂSURI

Obiectiv 1. Dezvoltarea competențelor digitale ale elevilor și ale studenților

123 Finanțarea prin intermediul Mecanismului de redresare și reziliență va susține aceste ambiții. Astfel, în Planurile naționale de redresare și reziliență, statele membre trebuie să aloce minim 20% către digitalizare.

124 [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP\\_21\\_9830](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/IP_21_9830), ultima accesare: iunie 2021.

125 [https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan\\_ro](https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_ro), ultima accesare: iunie 2021.



## Măsuri:

O1.a. Elaborarea unui profil de competențe pentru elevi / studenți, care va întruni cel puțin următoarele caracteristici:

- dezvoltat în termeni de cunoștințe, aptitudini și atitudini – pe niveluri de competențe (spre exemplu, pornind de la începător și ajungând la avansat), corelat cu DigComp, cu viitorul Cadru european privind conținutul educației digitale și cu profilurile de învățare ale absolvenților diferitelor niveluri de învățământ;
- reflectă competențe ce țin de protecția datelor cu caracter personal, principiile de etică și responsabilitate (inclusiv pe zona de inteligență artificială), filtrarea și evaluarea critică a informațiilor, cunoașterea drepturilor și combaterea diverselor forme de discriminare sau agresiune în mediul on-line;
- are în vedere analizele de nevoi la nivelul elevilor și al studenților, modele existente la nivel european și internațional, concluziile literaturii de cercetare asupra învățării, exemple de excelență din domeniu etc.;
- demersul va fi însoțit de un proces de revizuire curriculară, care va avea în vedere atât o abordare disciplinară (TIC; informatică; științe), cât și una interdisciplinară (care să susțină dezvoltarea domeniilor vizate de competența digitală), inclusiv din perspectiva modalităților hibride de învățare.

O1.b Alfabetizarea digitală a a unui procent cât mai mare de elevi și studenți;

O1.c Dezvoltarea mecanismelor de evaluare și de certificare a competențelor digitale ale elevilor și ale studenților, dobândite atât în contexte formale, cât și nonformale.

- Din această perspectivă, România va participa și la evaluări internaționale ce vizează inclusiv competențele digitale (ICILS - Studiul internațional privind competențele în domeniul

informatic, de ex.), atât în rândul profesorilor, cât și al elevilor.

- Certificatul european de competențe digitale (EDSC), ce urmează a fi elaborat de către Comisia Europeană, va putea fi dobândit de către elevii și studenții români, pentru a le fi recunoscute competențele, atât la nivelul statelor membre cât și al angajatorilor.

O1.d. Realizarea de parteneriate public-privat, pentru dezvoltarea și certificarea competențelor digitale în rândul profesorilor, al elevilor și al studenților;

O1.e. Realizarea unor activități de peer-learning cu state care au performanțe dovedite în dezvoltarea competențelor digitale (ex. Estonia), pentru identificarea celor mai eficiente abordări;

O1.f. Încurajarea concursurilor naționale de coding și robotică, precum și constituirea de cluburi dedicate, la nivelul unităților de învățământ/local.

Obiectiv 2. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice pentru educație digitală

## Măsuri:

O2.a. Includerea competențelor digitale ca parte a profilului de competențe ale profesorului, cu accent pe aspectele referitoare la utilizarea acestora în procesul didactic;

O2.b. Includerea, în programele de formare inițială a profesorilor, a unor componente care vizează dezvoltarea competențelor digitale, cu accent pe aportul acestora la inovare și calitate în activitatea didactică, inclusiv a modulelor de siguranță on-line și de prelucrare și protecția datelor, cu elemente specifice pentru fiecare nivel de învățământ;

O2.c. Dezvoltarea unui mecanism de evaluare a competențelor digitale ale cadrelor didactice (prin autoevaluare, evaluare colegială, evaluarea superiorului,

evaluarea beneficiarilor) și de identificare a nevoilor de formare specifice, în acest domeniu;

O2.d. Includerea, în mecanismele de monitorizare și de evaluare a cadrelor didactice a unor aspecte referitoare la aplicarea competențelor digitale în activitatea didactică;

O2.e. Asigurarea accesului la cursuri de formare continuă, în baza evaluărilor realizate conform O2.c și O2.d. Un accent important se va pune pe elementele de alfabetizare digitală, pedagogie digitală, crearea/utilizarea RED etc., cu elemente de specificitate pentru fiecare nivel de învățământ;

O2.f. Dezvoltarea de rute alternative de formare continuă, în domeniul competențelor digitale (ex. activități metodice la nivelul unității de învățământ, mobilități internaționale, „comunități de învățare”, proiecte și parteneriate cu agenți economici sau organizații non-guvernamentale de profil etc.);

O2.g. Promovarea, în cadrul mobilităților Erasmus+, a programelor de pregătire care vizează dezvoltarea competențelor digitale pentru cariera didactică (inclusiv pentru studenții de la masteratul didactic) sau care includ secțiuni de „învățare virtuală”. Continuarea inițiativelor de tipul eTwinning pentru școli.

Obiectiv 3. Dezvoltarea competențelor digitale în rândul personalului didactic auxiliar și nedidactic, din sistemul de educație.

Măsuri:

O3.a. Definirea unui set minim de competențe digitale pe care diferitele categorii de personal auxiliar și nedidactic, din sistemul de educație, trebuie să le dețină;

O3.b. Asigurarea unor programe adecvate de formare continuă.

O3.c. Dezvoltarea unei platforme / unui sistem prin care să

poată fi depuse electronic documentele administrative la nivelul unității de învățământ sau în activitățile desfășurate de către instituțiile publice centrale și locale (ex. documente pentru evaluare instituțională, formare continuă, titularizare și mișcarea personalului didactic etc)

Obiectiv 4. Dezvoltarea unui ecosistem digital de educație și de formare în vederea reducerii decalajelor

Măsuri:

O4.a. Prioritară este atingerea următoarelor trei condiții de bază, în toate unitățile de învățământ:

Condiția 1: Acces la rețeaua de internet de foarte mare capacitate;  
Condiția 2: Existența unui laborator de informatică funcțional, în care se regăsesc suficiente resurse hardware și software adecvate;  
Condiția 3: Existența cadrelor didactice cu competențe digitale de bază, care pot să asigure formarea elevilor și a colegilor din unitatea de învățământ.

O4.b. Asigurarea dotărilor necesare, atât din punct de vedere hardware, cât și software, pentru dezvoltarea competențelor digitale, în toate unitățile de învățământ.

- Accesul la internet fiabil, de mare viteză, nu este limitat la o anumită sală de clasă sau la laboratorul de informatică.
- Toate sălile de clasă să fie dotate cu ecrane inteligente interactive sau cu videoproiectoare, iar cadrul didactic va avea cel puțin un laptop la dispoziție, atât pentru activitatea de predare, cât și de pregătire a lecțiilor.
- Pentru anumite tehnologii, se pot dezvolta huburi tehnologice, fixe și/sau mobile, care să furnizeze servicii unui număr mai mare de unități de învățământ stimulând colaborarea și peer-learningul.

O4.c. Crearea de conținut educațional digital, cu niveluri

de aprofundare diferențiată a cunoașterii (ex. remedial, de bază, de performanță etc.);

- Presupune inclusiv elaborarea unor orientări comune pentru profesori și personalul din instituțiile de învățământ, pentru a încuraja alfabetizarea digitală și pentru a combate dezinformarea, prin educație și formare adecvată.

O4.d. Dezvoltarea unei platforme integrate de resurse educaționale la nivel național, care să includă versiuni on-line ale tuturor manualelor și materialelor educaționale aprobate la nivel de sistem, lecții digitale etc.;

O4.e. Acordarea de vouchere digitale, pentru achiziția de dispozitive educaționale portabile corespunzătoare învățării pentru fiecare elev sau student, laptopuri și tablete grafice pentru fiecare cadru didactic, cu softuri educaționale preinstalate și conexiune la internet. Intervenția are ca prioritate elevii/studentii provenind din medii sociale vulnerabile sau pentru care accesul la astfel de dispozitive condiționează participarea în procesul de educație;

O4.f. Oferirea voucherelor de internet pentru elevii din medii sociale vulnerabile (program-pilot), în corelare și cu programul de vouchere digitale;

O4.g. Dotarea Palatelor Copiilor și a Bibliotecilor Școlare cu resursele digitale (hardware și software) adecvate, inclusiv pentru crearea unor cluburi de coding sau de robotică;

O4.h. Dezvoltarea capacității instituțiilor de învățământ pentru a furniza modalități hibride de învățare și predare (la distanță și la fața locului) în situații specifice, atunci când predarea față în față este în mod obiectiv imposibilă, din cauze ce țin de siguranța și sănătatea elevilor/studentilor;

O4.i. Susținerea participării instituțiilor de învățământ la proiecte de cooperare Erasmus, pentru a sprijini planurile de transformare digitală a instituțiilor de învățământ primar, secundar și superior;

O4.j. Sprijinirea părinților/tutorilor în utilizarea platformelor on-line ce deservește sistemul de educație.

Obiectiv 5. Asigurarea de programe pentru securitate cibernetică, protecția datelor, siguranța on-line și etică IT

Măsuri:

O5.a. Asigurarea condițiilor – administrative și tehnice - de securitate/protecție a datelor personale, pentru desfășurarea optimă a procesului de învățământ on-line;

O5.b. Pregătirea specifică a elevilor, a studenților și a profesorilor, pentru conștientizarea și pentru prevenirea riscurilor asociate mediului on-line, pentru utilizarea responsabilă și în siguranță a dispozitivelor și a platformelor digitale;

O5.c. Elaborarea modulelor de pregătire în sfera siguranței on-line, a prelucrării și protecției a datelor, combaterii cyber-bullyingului etc., care să constituie parte integrantă atât din formarea elevilor și a studenților, cât și din formarea inițială și continuă a cadrelor didactice;

O5.d. Utilizarea parteneriatelor public-privat, pentru conștientizarea și instruirea cadrelor didactice și a elevilor, cu privire la vulnerabilitățile asociate mediului on-line și încurajarea comportamentelor pozitive.

## V.10. REZILIENȚĂ

### CONTEXT

Reziliența sistemelor educaționale a fost un punct central al dezbaterii din ultimii ani cu privire la calitatea educației. Deși conceptul de reziliență este abordat de numeroase discipline, în educație, face referire la capacitatea actorilor și a sistemelor de a se adapta într-o manieră constructivă unor riscuri sau crize (Apostu și alții, 2016). În

contextul crizei provocate de pandemia de COVID-19, capacitatea de reziliență a școlilor a devenit esențială, în vederea unor răspunsuri și adaptări concrete la deciziile de închidere fizică a școlilor și mutarea actului educațional în mediul on-line.

Reziliența poate fi urmărită atât la nivel macro, vizând întregul sistem educațional, cât și la nivel micro, la nivel individual (părinți, elevi, profesori etc.). În ambele situații, reziliența urmărește capacitatea de a răspunde pozitiv și de a te adapta la contexte nemaîntâlnite de criză sau de incertitudine.

Toți elevii/studentii pot întâmpina situații dificile, la un moment dat, în parcursul lor educațional, atât din punct de vedere academic, cât și social (exemplu: bullying, conflicte cu cadrele didactice sau în familie etc.). Reziliența oferă măsura capacității elevilor și a studenților de a se adapta atunci când sunt confrunțați cu astfel de situații dificile și stresante, de a se autoapăra de potențialele efecte psihologice negative ale experiențelor provocatoare. Reziliența presupune mai mult decât persistarea sau continuarea în ciuda dificultăților, ci, mai degrabă, perceperea provocărilor într-o manieră pozitivă<sup>126</sup>.



Ședință de lucru privind siguranța publică în unitățile de învățământ (9 Martie 2021)

126 Sursă: „An introduction to resilience in educational settings”, disponibil online, în limba engleză, aici: <https://theeducationhub.org.nz/an-introduction-to-resilience-in-educational-settings/>, ultima accesare: iunie 2021.

Din perspectiva OECD (2018), reziliența elevilor este un factor care contribuie la echitatea sistemelor educaționale și la mobilitate socială. Conform definiției utilizate de OECD (2018), reziliența elevilor are două componente:

- (1) performanțe școlare;
- (2) bunăstarea socio-emoțională a elevilor.

Astfel, OECD ajunge la concluzia că elevii din medii dezavantajate au șanse mai mari de a avea rezultate școlare bune/performante în țările în care sistemul de educație este echitabil, oferind sprijin suplimentar/individualizat copiilor. De altfel, OECD asociază categoriei copiilor rezilienți elevii care au rezultate școlare bune (sunt în prima treime a scorurilor PISA), dar fac parte din familii dezavantajate socio-economic (sunt din ultima treime în raport cu veniturile familiei).

La nivel național, unii autori<sup>127</sup> au observat că elevii rezilienți au o atitudine pozitivă față de școală, cu o serie de beneficii derivate. Reziliența este asociată<sup>128</sup> cu o serie de abilități critice, precum:

- reglarea emoțională (prin abilitatea de a rămâne calm și de a exprima emoțiile resimțite într-o manieră constructivă);
- controlul impulsurilor, pentru a lua decizii conștiente și informate;
- analiza cauzelor și a problemelor;
- empatia și abilitatea de a înțelege sentimentele și nevoile altei persoane;
- optimism realist (capacitatea de a păstra o atitudine pozitivă, fără a nega realitatea);

127 Apostu, O., Balica, M., Fartușnic, C., Goia, D., Horga, I., Jigău, M., Voinea, L. (2016). Împotriva tuturor provocărilor. Un studiu exploratoriu privind reziliența școlară. Analiza fenomenului de reziliență în școlile participante la Campania UNICEF „Hai la școală”.

128 Sursă: Hargraves, Vicky (EducationHub)- „An introduction to resilience in educational settings”, disponibil online, în limba engleză, aici: <https://theeducationhub.org.nz/an-introduction-to-resilience-in-educational-settings/>, ultima accesare: iunie 2021.

- încredere în capacitatea proprie de a rezolva probleme și a gestiona o situație stresantă;
- abilitatea de a identifica și de a opta pentru noi oportunități.

Aceste abilități le permit elevilor/studentilor să se confrunte cu situații dificile și stresante într-o manieră curajoasă și motivată, menținând o atitudine pozitivă și încrederea de a persevera, în detrimentul negării sau exagerării provocărilor cu care se confruntă<sup>129</sup>.

La nivel macro, UNICEF (2020)<sup>130</sup> recomandă statelor, pe termen scurt și mediu, să prioritizeze „îmbunătățirea rezilienței sistemului de educație, prin planificarea unei educații incluzive de calitate pentru cei mai marginalizați copii”. Școlile, sprijinite de ceilalți actori relevanți, ar trebui să planifice adaptarea proceselor educaționale la schimbările sociale, economice și sanitare actuale, dar și la alte fenomene de criză sau neașteptate.

De asemenea, Comisia Europeană (2020) reiterează faptul că reziliența este o abilitate extrem de utilă în contextul actual, iar statele ar trebui să facă demersuri pentru a contribui la dezvoltarea acesteia. Cu cât reziliența indivizilor va fi mai mare, cu atât dependența acestora de anumite sectoare ale pieței muncii va fi mai mică, iar aceștia se vor putea adapta mai ușor transformărilor rapide la nivel social sau economic. Printre propunerile Comisiei Europene care vizează reziliența educațională se află, pe de o parte, modernizarea învățământului profesional și vocațional, astfel încât să sprijine dezvoltarea de abilități antreprenoriale pentru tineri. Pe de altă parte, reziliența este susținută prin învățarea pe tot parcursul vieții și prin stimularea abilităților „de viață” în rândul adulților.

Reziliența sistemului educațional poate fi sprijinită la cinci niveluri,

129 Sursă: Hargraves, Vicky (EducationHub)- „An introduction to resilience in educational settings”, disponibil online, în limba engleză, aici: <https://theeducationhub.org.nz/an-introduction-to-resilience-in-educational-settings/>, ultima accesare: iunie 2021.

130 Biroul Regional al Fondului Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF). (2020). Crearea unor sisteme de educație reziliente în contextul pandemiei de COVID-19: Considerente pentru factorii de decizie de la nivel național, local și de unitate școlară.

căroră le vor fi asociate obiective:

- Management școlar / universitar rezilient, pregătit pentru situații de criză și pentru incertitudini;
- Digitalizarea instituțiilor școlare și universitare, astfel încât acestea să dețină resurse tehnologice adaptate, pentru a face față unor situații neprevăzute și dezvoltarea competențelor digitale în rândul tuturor actorilor implicați în procesul educațional (elevi, părinți, cadre didactice, personal administrativ etc.);
- Identificarea de măsuri specifice de sprijin pentru școlile dezavantajate, astfel încât să fie reduse decalajele dintre școli, iar toți elevii să aibă acces la un învățământ de calitate;
- Promovarea incluziunii școlare / universitare contribuie la pregătirea mai bună a elevilor, a studenților, a cadrelor didactice și a părinților, pentru adaptarea la diferite contexte și rezultate școlare mai bune;
- Necesitatea colectării eficiente și metodice a indicatorilor cu privire la educație, pentru a monitoriza parcursul școlar și a identifica din timp riscurile școlare. De asemenea, existența unor date comparative și relevante va conduce la fundamentarea unor politici educaționale și măsuri concrete adaptate nevoilor grupurilor implicate.

Criza pandemică din 2020-2021 ne-a arătat limitele sistemului educațional românesc. Elevii din cele mai dezavantajate școli au devenit și mai dezavantajați, calitatea educației fiind și mai scăzută<sup>131</sup>. Astfel, aproximativ 40% dintre elevi nu au participat la școala on-line și cel puțin 35% dintre părinți, cei care au fost nevoiți să suplinească școala în mai mare măsură decât în trecut, nu au reușit să asigure sprijinul socio-emoțional necesar copiilor lor, chiar dacă aceștia au declarat că aveau evidentă nevoie.

131 Studiu World Vision România- Impactul pandemiei asupra copiilor din mediul rural: 40% dintre părinți nu au reușit să asigure alimentele și produsele de bază. Doar 60% dintre elevi au făcut școală online.

Programul Național „Din Grija pentru Copii”, în contextul pandemiei de COVID-19, „Relaționare-Inteligență-Siguranță-Emoții”, lansat în mai 2021, surprinde efectul pluridimensional al pandemiei de COVID-19 asupra creșterii și dezvoltării copiilor, în special prin exacerbarea unor fenomene care afectau deja sănătatea lor psiho-socială.

Mai multe studii realizate asupra copiilor din România în perioada 2017-2020 au reliefat frecvența comportamentelor de tip bullying, confirmând avertizările specialiștilor în probleme de sănătate emoțională cu privire la amploarea fenomenului.

Un raport al Organizației Mondiale a Sănătății plasa România pe locul 5 într-un studiu care cuprindea 45 de state europene pentru frecvența momentelor în care copiii cu vârste de 11 sau 13 ani au recunoscut că i-au supus pe alți copii la tratamente de tip bullying, și pe locul 11, pentru același fenomen în rândul copiilor de 15 ani. Același studiu observa că cyber-bullyingul, manifestarea acestui comportament în spațiul on-line, este mai mare în rândul copiilor de 13, respectiv 15 ani, decât în rândul celor de 11 ani, România ocupând locurile 9, respectiv 10, pentru frecvența situațiilor în care copiii au fost victimele cyber-bullyingului, cu o incidență mai mare a expunerii la fenomen pentru fetele de 13 sau 15 ani și a băieților la categoria de 11 ani.<sup>132</sup>

Cercetările naționale care urmăresc să ofere o imagine de profunzime asupra formelor pe care bullyingul le îmbracă în rândul copiilor români observă că excluderea din grup ia valori între 18 și 28% în chestionarele în care copiii afirmă că au aplicat chiar ei acest tratament altor copii, în timp ce între 19 și 22% dintre copiii chestionați au recunoscut că au recurs la amenințarea cu violența fizică sau cu umilirea. Alte tipuri de bullying, ca distrugerea obiectelor altui copil sunt și ele

132 Sursa datelor: Inchley J, Currie D, Budisavljevic S, Torsheim T, Jåstad A, Cosma A et al., editors. Spotlight on adolescent health and well-being. Findings from the 2017/2018 Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report. Volume 2. Key data. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe; 2020. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO, accesibil la: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/Life-stages/child-and-adolescent-health/publications/2020/spotlight-on-adolescent-health-and-well-being-findings-from-the-20172018-health-behaviour-in-school-aged-children-hbcs-survey-in-europe-and-canada-international-report-volume-2-key-data>, ultima accesare: iunie 2021.

notabile.<sup>133</sup> Datele sunt confirmate în mare măsură și de Raportul Național de Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România publicat de Institutul Național de Sănătate Publică și Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate publicat în același an, 2017.<sup>134</sup>

Studiile stabilesc, fără echivoc, că orice copil care este diferit de majoritate poate deveni ținta bullyingului, fie că diferențele țin de aspectul fizic, timiditate, performanță academică, prezența unei dizabilități, etnie sau proveniența dintr-un mediu socio-economic dezavantajat. Este notabil și că cea mai frecventă reacție a copiilor-martori este aceea de a rămâne spectatori pasivi.

Nu există o practică unitară a școlilor de răspuns la aceste situații, în timp ce intervențiile părinților pot reduce actele de violență, dar pot conduce și la escaladarea lor, dacă folosesc metode improprii. Rolul familiei este important și pentru modelarea comportamentului copilului, strategiile de răspuns la abuzul în familie fiind fie de internalizare a comportamentelor abuzive, fie de identificare cu rolul de „victimă”.

## VIZIUNE

În 2030, elevii vor deprinde, prin educație, mecanisme de reziliență care să sprijine adaptarea acestora la incertitudini și la situații de criză. Cu sprijinul întregii comunități educaționale, aceștia vor fi cetățeni responsabili în devenire, cu stimă de sine, capabili să se adapteze la dinamica socială a viitorului.

România va crește nivelul de conștientizare, în rândul populației, cu privire la efectele negative ale expunerii la agresiuni de tip bullying asupra dezvoltării psiho-sociale a copilului, indiferent că acesta se regăsește în postura de victimă sau de agresor. Copiii, părinții și cadrele didactice, dar și personalul din instituțiile conexe sistemului

133 Sursa datelor: Salvați Copiii, Bullying-ul în rândul copiilor, Studiu Sociologic la nivel național 2017.

134 Sursa datelor: de Institutul Național de Sănătate Publică, Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate, Raportul Național de Sănătate a Copiilor și Tinerilor din România publicat de Institutul Național de Sănătate Publică și Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate publicat în <https://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2018/02/RSC-2017.pdf>, ultima accesare: iunie 2021.

de educație sau de ocrotire a sănătății copilului au acces la materiale educative care îi sprijină să adopte un comportament sănătos de răspuns la aceste situații, oferindu-le chiar consiliere psiho-emoțională adaptată la context.

## **OBIECTIVE ȘI MĂSURI**

Obiectiv 1. Dezvoltarea, la nivelul instituțiilor de învățământ preuniversitar și universitar, a unor mecanisme de reziliență care să sprijine adaptarea elevilor și a studenților la incertitudini și la situații de criză

Măsuri:

- O1.a. Sprijinirea instituțiilor școlare, pentru includerea, în planurile de dezvoltare instituțională, a unor componente specifice, care vizează managementul crizei, managementul riscului și capacitatea de răspuns rapid în astfel de contexte;
- O1.b. Includerea, în formarea inițială și continuă a cadrelor didactice, a unor module care vizează dezvoltarea competențelor și a abilităților de reziliență în rândul acestora, dar și pentru dezvoltarea rezilienței elevilor;
- O1.c. Introducerea, în curriculumul școlar, a unor elemente de educație pentru democrație, care contribuie la dezvoltarea de abilități și de competențe utile pentru creșterea rezilienței elevilor/studenților.

Obiectiv 2. Creșterea calității serviciilor educaționale în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar din România, cu accent pe școlile dezavantajate.

Măsuri:

- O2.a. Dezvoltarea unui mecanism de finanțare adaptat nevoilor școlilor din zonele dezavantajate, conform propunerilor transmise în secțiunea de finanțare;

O2.b. Dezvoltarea unui program național de alfabetizare (conform propunerilor din secțiunea dedicată alfabetizării funcționale);

O2.c. Dezvoltarea unui program național de susținere a abilităților socio-emoționale în rândul elevilor (conform propunerilor din secțiunea dedicată curriculumului).

Obiectiv 3. Dezvoltarea de abilități privind reziliența și stima de sine la elevi/studenți

Măsuri:

- O3.a. Introducerea, în curriculumul școlar, a unor elemente specifice, care să dezvolte abilitățile elevilor în ceea ce privește reziliența și stima de sine, motivându-i să obțină rezultate mai bune decât ar fi fost prezise de circumstanțele socio-economice (de exemplu: prin sisteme de mentorat, consiliere psiho-emoțională<sup>135</sup>);
- O3.b. Dezvoltarea de ghiduri pentru profesori, cu sugestii de activități și de exerciții care pot fi aplicate la clasă, pentru a dezvolta abilitatea elevilor de a analiza situații de criză și de a lua decizii în momente dificile;
- O3.c. Dezvoltarea de către consilierii școlari de activități care să-i sprijine pe elevi în a procesa anumite situații dificile: de a-și analiza modelele de interpretare a unor evenimente, de a observa dacă au tendința de a sări rapid la concluzii, de a face presupuneri sau de a generaliza elemente, determinând maximizarea unor efecte negative;
- O3.d. Includerea, în programele de educație parentală, a unor elemente privind creșterea și susținerea unor tineri rezilienți (modul în care elevii/studenții reacționează într-o situație dificilă este adesea condiționat de experiențele

135 Recomandare reieșită din documentul „What is academic resilience?” al celor de la YouthMinds din UK (disponibil, on-line, în limba engleză, aici: <https://youngminds.org.uk/media/1465/what-is-academic-resilience.pdf>, ultima accesare: iunie 2021.).

anterioare, din familie, iar creșterea capacității de reziliență necesită modificarea acestor modele de comportament – pentru care sprijinul familiei este esențial).

Obiectiv 4: Pregătirea elevilor pentru a face față unei dinamici sociale în perpetuă schimbare, prin discipline corelate cu nevoile societății democratice

Măsuri:

- 04.a. Înțelegerea modului în care funcționează o societate și a rolului cetățeanului în societate, a drepturilor și a obligațiilor cetățenești, prin discipline precum: educație financiară, educație civică, educație socială, educație juridică, educație pentru cultura democratică;
- 04.b. Cultivarea leadershipului, prin ore de educație antreprenorială și activități extracurriculare, care exersează și întăresc spiritul de inițiativă.

Obiectiv 5: Educarea copiilor în spiritul protejării integrității lor fizice și emoționale, al atenției pentru sănătate și pentru îngrijirea adecvată a propriului corp<sup>136</sup>

Măsuri:

- 05.a. Asigurarea, cu dotarea adecvată, a unui cabinet medical în fiecare școală;
- 05.b. Promovarea în școli a campaniilor privind igiena personală, îngrijirea propriului corp, accentuarea importanței vizitelor regulate la medic, a controalelor stomatologice etc.
- 05.c. Accentuarea rolului asistentelor medicale generaliste din

<sup>136</sup> Pe 26 noiembrie 2015, Administrația Prezidențială, prin Departamentul Educație și Cercetare și Departamentul Sănătate Publică, a organizat dezbaterile „Educație pentru Sănătate”, cu scopul de a veni în întâmpinarea nevoii creșterii de informare a tinerilor în domeniul educației pentru sănătate. Rezultatele acestei dezbateri au stat la baza conturării măsurilor asociate prezentului obiectiv.

școli în diseminarea informațiilor legate de educația pentru sănătate;

- 05.d. Implicarea mediatorilor sanitari/lucrătorilor comunitari și reevaluarea rețelei acestora, în special în mediul rural;
- 05.e. Implicarea medicilor de familie din comunități, în colaborare cu autoritățile locale.
- 05.f. Implicarea părinților, inclusiv prin sesiuni de informare;
- 05.g. Informarea elevilor, atât în cadrul disciplinei „Educație pentru sănătate”, cât și în campaniile de informare desfășurate în școli despre: nutriție, riscurile asociate consumului de alcool, tutun și de droguri, noțiunile de bază legate de sănătatea reproducerii, de factorii de risc ai sarcinilor în adolescență, despre bolile cu transmitere sexuală, despre rolul vaccinurilor și modul în care acestea acționează, precum și despre acordarea primului ajutor în situații de urgență;
- 05.h. Asigurarea, în oferta CDS, a disciplinei „Educație pentru sănătate”;
- 05.i. Introducerea metodologiei de predare a cursului de Educație pentru sănătate în procesul de formare inițială a cadrelor didactice;
- 05.j. Includerea unor anunțuri de interes public pe posturile de televiziune, care să susțină inițiativele din domeniul educației pentru sănătate;

Obiectiv 6: Combaterea fenomenului de bullying, sub toate formele sale

Măsuri:

- 06.a. Integrarea tematicii de management al emoțiilor și a inteligenței emoționale în cadrul orelor de dirigenție, prin crearea unui Ghid de intervenție adaptat contextului pandemic și exersarea tehnicilor de respirație în cadrul orelor de educație fizică și sport;



O6.b Crearea și implementarea unui program gratuit de evaluare a cazurilor complexe psiho-emoționale, implementat cu sprijinul DGASPC, al Colegiului Psihologilor, al Asociației Române de Psihiatrie și Psihoterapie și alte asociații profesionale din domeniu;

Obiectiv 7. Creșterea siguranței elevilor prin dotarea copiilor, a părinților și a celorlalți actori implicați (cadre didactice, organe ale statului, comunitate etc.) cu instrumente și informații pentru a recunoaște și combate eficient fenomenele de bullying

Măsuri:

O7.a Dezvoltarea și aplicarea de programe de creștere a capacității de reacție la bullying prin abilități sociale și emoționale adecvate, adaptate pentru grupele diferite de vârstă, pentru copii, părinți, cadre didactice și autorități;

O7.b Integrarea tematicii „combaterea comportamentelor de tip bullying” în programele de formare continuă a cadrelor didactice și a consilierilor școlari;

O7.c. Combaterea discursului antisemitist sau instigator la ură și educarea elevilor în spiritul solidarității și al diversității, sub toate formele sale.

Observație: Măsurile propuse în această secțiune sunt complementare măsurilor de digitalizare, măsurilor de finanțare a învățământului preuniversitar, precum și măsurilor din secțiunea dedicată educației incluzive.

# CAPITOLUL

VI

Surse de finanțare

## CAPITOLUL VI. Surse de finanțare

### Analiză de sistem

În fiecare an, Comisia Europeană utilizează documentul privind Semestrul European ca instrument de monitorizare a planurilor bugetare, a provocărilor macroeconomice și a nevoilor de reforme structurale ale statelor membre, fiind trimis apoi guvernelor naționale cu propuneri de recomandări specifice fiecărei țări pentru următoarele 12-18 luni.<sup>137</sup>

În conformitate cu Raportul de Țară din 2020 privind România, subfinanțarea și întârzierea punerii în aplicare a reformelor continuă să afecteze echitatea, caracterul incluziv și calitatea educației. Cheltuielile pentru educație rămân printre cele mai mici din UE (2,8 % din PIB față de media UE de 4,6 %), mai ales la nivel preșcolar și primar, care reprezintă doar 21,8 % din buget (media UE fiind de 32%).<sup>138</sup>

Nevoia investițională în domeniul educației este, în continuare, foarte mare, însă au fost realizate anumite progrese, prin lansarea de apeluri de finanțare și semnarea de contracte de finanțare pentru domeniul educației, vizând proiecte strategice și de dezvoltare a infrastructurii educaționale în exercițiul financiar 2014-2020.

<sup>137</sup> Mai multe date disponibile pe: [https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester\\_ro](https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester_ro), ultima accesare: iunie 2021.

<sup>138</sup> Raportul de țară din 2020 privind România care însoțește documentul COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIUL EUROPEAN, CONSILIU, BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ ȘI EUROGRUP Semestrul european 2020: evaluarea progreselor înregistrate în ceea ce privește reformele structurale, prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice, precum și rezultatele bilanțurilor aprofundate efectuate în temeiul Regulamentului (UE) nr. 1176/2011

Sume alocate sistemului de educație în perioada de programare 2014-2020

La data de referință 2 aprilie 2021<sup>139</sup>, alocarea UE a Fondurilor Structurale și de Investiții Europene pentru România în perioada 2014-2020 este de 30,8 miliarde euro, valoarea plăților efectuate către beneficiari este de 15,7 miliarde euro (50.95% din alocare). Sumă totală primită de la CE, incluzând prefinanțarea, este de 16,2 miliarde euro (52.67%), iar rata de absorbție efectivă este de 13,7 miliarde de euro (44.48%).

La nivelul Programul Operațional Capital Uman, în perioada de programare 2014-2020, sunt în implementare proiecte destinate sectorului de educație în valoare de 963 milioane de euro<sup>140</sup>.

Prin intermediul Programului Operațional Competitivitate, aproximativ 214 milioane euro au fost alocate pentru susținerea cercetării, a dezvoltării și a inovării la nivelul universităților și aproximativ 290 milioane euro destinate digitalizării.

În Programul Operațional Regional a fost lansată o alocare de 330 de milioane de euro pentru construcția/reabilitarea/modernizarea/extinderea/echiparea infrastructurii școlare, pentru educația timpurie, învățământul general obligatoriu, învățământul profesional și tehnic și învățarea pe tot parcursul vieții, cât și pentru infrastructura educațională universitară.

Având în vedere nevoia investițională, corelată cu numărul mare de aplicații de finanțare depuse, Autoritatea de Management pentru Programul Operațional Regional a utilizat mecanismul de supracontractare, în conformitate cu art. 12 din Ordonanța de Urgență nr. 40/2015 privind gestionarea financiară a fondurilor europene pentru perioada de programare 2014-2020, iar valoarea totală a

<sup>139</sup> Vezi <https://mfe.gov.ro/stadiul-absorbției-fondurilor-ue/>, ultima accesare: 17 iunie 2021.

<sup>140</sup> Analiza a fost realizată având în vedere Lista proiectelor POCU contractate până la 31 mai 2021 <https://mfe.gov.ro/programe/autoritati-de-management/am-pocu/>, ultima accesare: iunie 2021.

proiectelor aflate în implementare privind investițiile în infrastructura școlară este de aproximativ 667 de milioane de euro<sup>141</sup>.

Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Dezavantajate (POAD) 2014-2020, cu un buget total de 0,52 miliarde euro, a venit în sprijinul persoanelor dezavantajate. Programul contribuie la consolidarea coeziunii sociale și la reducerea sărăciei extreme, prin distribuirea de alimente de bază (sub formă de pachete alimentare și mâncare preparată), de materiale școlare pentru copii și produse de igienă către persoanele cele mai defavorizate.

În perioada de programare 2014-2020, au fost lansate apelurile de finanțare europeană care au venit în pregătirea și în complementaritatea obiectivelor asumate în cadrul Proiectului „România Educată”. Implementarea eficientă a acestor proiecte și colaborarea actorilor din domeniul educației reprezintă o condiție esențială pentru atingerea țintelor enunțate de prezentul raport, având în centrul funcției strategice de scriere a proiectelor interesul prioritar al beneficiarilor finali ai procesului educațional.

Investiții în domeniul educației în perioada de programare 2014-2020

Perioada de programare 2014-2020 a fost o perioadă de tranziție de la finanțarea unor proiecte care soluționau probleme punctuale, în special la nivel de formare profesională, la contractarea unor proiecte strategice care să creeze cadrul administrativ pentru a putea consolida o structură instituțional-administrativă adecvată, însoțită de proceduri clare, simple și predictibile de funcționare.

#### 1. Surse de finanțare dedicate educației timpurii

În domeniul educației timpurii, în sprijinul țintei privind revizuirea, completarea și armonizarea cadrului legislativ, pentru organizarea și funcționarea unui sistem de educație timpurie unitar, integrat și incluziv, precum și pentru implementarea unui sistem de asigurare

a calității în educația timpurie, a fost finanțat, la nivelul Programului Operațional Capital Uman, proiectul necompetitiv în valoare de 4 milioane de euro „Educație de calitate în creșe la nivel național - Educație timpurie incluzivă și de calitate”, prin intermediul căruia aproximativ 2.600 de cadre didactice personal de sprijin vor presta servicii de creșă (îngrijire și educație) pentru copiii înscriși în proiect. Tot la nivelul Programului Operațional Capital Uman, sunt în implementare proiecte în valoare de 28 de milioane de euro, utilizând mecanismul competitiv, în vederea implementării la nivel național a măsurilor destinate creșterii ratelor de participare la educație antepreșcolară, prin înființarea/funcționarea/susținerea financiară a unor creșe sau a unor grupe de educație și îngrijire antepreșcolare în cadrul grădinițelor existente. Prin aceste linii de finanțare, s-au făcut primii pași în vederea creșterii participării, însă este necesar ca, în următoarea perioadă de programare, astfel de intervenții să fie continuate.

#### 2. Alocări financiare pentru reforma curriculară

În domeniul reformei curriculare, un proiect care vine în sprijinul țintelor din prezentul raport, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 este „Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți – CRED”, în valoare de 42,8 milioane de euro. Obiectivul principal al proiectului este abilitarea curriculară a 55.000 de cadre didactice din învățământul primar și gimnazial.

Implementarea intervențiilor strategice produce un impact mai mare la nivel național (de ex. proiectele CRED și Educație timpurie incluzivă și de calitate), prin schimbare la nivelul politicii educaționale, prin crearea cadrului instituțional și, în același timp, crearea unei mase critice de cadre didactice.

#### 3. Alocări financiare pentru profesionalizarea carierei didactice

O altă investiție cu finanțare europeană în linie cu obiectivele fixate la nivelul politicilor macro-educaționale prin „România Educată”

141 Vezi <https://www.inforegio.ro/ro/implementare/lista-proiectelor-finantate>, ultima accesare: 31 martie 2021.

este proiectul sistemic «Profesionalizarea carierei didactice- PROF». Valoarea intervenției este de aproximativ 28 de milioane de euro, iar, în cadrul acestui proiect, accentul este pus pe crearea unor comunități de practică ce reunesc învățământul preuniversitar și învățământul universitar. Este un proiect ce vizează formarea a peste 28.000 de cadre didactice până în decembrie 2023. Proiectul PROF își propune crearea a 100 de baze de practică pedagogică și asigurarea mentoratului profesional pe durata întregii cariere didactice, în interesul unui sistem național coerent și fiabil de formare inițială și continuă a profesorilor, care să genereze și să dezvolte competența didactică necesară obținerii performanței pedagogice în activitatea de predare/formare și în activitatea de management educațional, în contextul procesului global de digitalizare a sistemelor de educație.

4. Alocări financiare pentru sprijinirea copiilor aflați în situație de risc  
Un sprijin concret pentru îndeplinirea obiectivelor vizând echitatea și incluziunea pentru „România Educată” și în corelare cu recomandările raportului Administrației Prezidențiale este linia de finanțare dedicată stimulării participării la educație a copiilor cu părinți plecați la muncă în străinătate, cu o valoare a proiectelor aflate în implementare de 61 de milioane de euro. Scopul principal al liniei de finanțare constă în stimularea participării la educație a copiilor ai căror părinți sunt plecați în străinătate și prevenirea fenomenului de părăsire timpurie a școlii.

5. Alocări pentru finanțarea pentru digitalizarea educației  
Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație este esențială pentru asigurarea unui climat normal de învățare. În conformitate cu Raportul de țară aferent anului 2020, dobândirea de competențe digitale rămâne limitată. Procentul de tineri cu vârste cuprinse între 16 și 19 ani care își evaluează competențele digitale ca având un nivel redus este printre cele mai ridicate din UE (39%, în comparație cu media UE de 15%, în 2019). Programele de învățământ, programele și infrastructura existente nu reflectă într-o măsură suficientă necesitatea de a spori competențele

digitale ale elevilor. Numărul de școli foarte bine echipate din punct de vedere digital și de școli conectate din România este semnificativ mai mic decât media UE. În cadrul Strategiei e-educație 2023, România a lansat două proiecte majore, „Sistemul informatic de management al școlarității” și „Platforma națională pentru educație”, care ar trebui să contribuie la digitalizarea educației în peste 4.500 de școli.”<sup>142</sup>

Aceste două proiecte menționate în Raportul de Țară sunt contractate la nivelul Programului Operațional Competitivitate și sunt menite să sprijine procesul de digitalizare la nivel sistemic, însă accelerarea ritmului de implementare a acestora este esențială.

Sistemul informatic de management al școlarității – SIMS are o alocare financiară în valoare de 47 de milioane de euro și are în vedere dezvoltarea, implementarea și instrumentalizarea unei platforme naționale, centralizate, pentru colectarea și gestionarea informațiilor referitoare la rezultatele școlare și activitatea școlară zilnică din sistemul preuniversitar, precum și la evaluările naționale. Acest sistem informatic este proiectat pentru a avea funcții de colectare în timp real a datelor din cadrul unităților de învățământ preuniversitar concomitent cu transmiterea lor automată, agregarea la nivelul unității și raportarea către Inspectoratele Școlare Județene și către nivelurile centrale strategice. Astfel, pornind de la nucleul specific de Catalog Electronic, platforma va realiza înregistrarea și gestionarea activității curente în școală, la nivel local și național: note, frecvența, situație școlară, agregarea și analiza acestor date în scopul prezentării de indicatori și informații statistice care să sprijine factorii de decizie din educație în monitorizarea situației școlare la nivel local și național, precum și prezentarea detaliată a activității școlare a elevilor către părinți.

142 Raportul de țară din 2020 privind România care însoțește documentul COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIUL EUROPEAN, CONSILIU, BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ ȘI EUROGRUP. Semestrul european 2020: evaluarea progreselor înregistrate în ceea ce privește reformele structurale, prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice, precum și rezultatele bilanțurilor aprofundate efectuate în temeiul Regulamentului (UE) nr. 1176/2011, pagina 43.

Proiectul Platformă digitală cu resurse educaționale deschise (EDULIB) (Biblioteca virtuală) are o alocare financiară în valoare de 49 de milioane de euro și își propune crearea unei platforme digitale cu resurse educaționale deschise prin integrarea și valorificarea de resurse digitale de tip OER, dotarea a unui număr de 5.400 de școli gimnaziale cu kituri multimedia Instruirea indirectă (tip formare de formatori) pentru 5.400 profesori.

Susținerea conectării la internet prin conexiune broadband, precum și prin consolidarea infrastructurii TIC trebuie să devină o normalitate pentru sistemul educațional românesc. În acest sens, finanțarea din POC 2014-2020 a proiectului wireless în școli și în campusuri în valoare de 44 de milioane de euro contribuie în mod real la creșterea gradului de conectare. Prin intermediul WI-FI Campus se vor dota 4.500 de școli din nivelul gimnazial cu infrastructură locală WiFi, pentru accesul elevilor și al cadrelor didactice la resursele educaționale existente on-line.

O altă măsură pentru creșterea gradului de digitalizare stabilită în contextul crizei pandemice create de virusul SARS-CoV-2 este alocarea a 150 de milioane euro pentru achiziționarea de echipamente / dispozitive electronice necesare desfășurării activității didactice în mediul on-line din cadrul Programului Operațional Competitivitate.

#### 6. Finanțare pentru echipamente de protecție medicală și containere sanitare mobile

De asemenea, în cadrul Programului Operațional Infrastructură Mare au fost alocate 85 de milioane de euro pentru decontarea achizițiilor de echipamente de protecție medicală / dispozitive medicale, dezinfectanți și containere sanitare mobile în cadrul unităților de învățământ preuniversitar de stat, instituțiilor de învățământ superior de stat pentru studenții care îndeplinesc criteriile pentru a beneficia de burse sociale și burse sociale ocazionale, respectiv echipamente de protecție medicală / dispozitive medicale și dezinfectanți, containere sanitare mobile, destinate unităților de învățământ preuniversitar de

stat.<sup>143</sup>

#### Perioada de programare 2021 – 2027

În viitoarea perioadă de programare, România are la dispoziție 31 de miliarde de euro împărțite în 4 instrumente: Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European +, Fondul de Coeziune și Fondul pentru Tranziție Justă, cărora li se adaugă și bugetul pentru Planul Național de Relansare și Reziliență.

Politica de investiții, finanțată din fondurile externe nerambursabile, trebuie să își propună să susțină țintele asumate în cadrul Proiectului „România Educată”, îmbunătățirea și simplificarea anumitor aspecte, pentru a veni în sprijinul beneficiarilor politicii de coeziune, cât și descentralizarea implementării și creșterea leadershipului din partea tuturor actorilor implicați în domeniul educației.

Mai mult, noul buget al fondurilor europene structurale și de investiții pentru perioada 2021-2027 în domeniul educației trebuie să consolideze mecanismele de flexibilitate, pentru a garanta că pot răspunde unor nevoi neprevăzute prin întărirea capacității de reziliență și digitalizare. Astfel că structura noilor programe operaționale trebuie să fie proiectată în așa fel încât să răspundă nu numai realităților actuale, ci și proiecțiilor viitoare.

Finalizarea accelerată a negocierilor asupra Acordului de parteneriat pentru perioada 2021-2027 și aprobarea programelor operaționale reprezintă o prioritate pentru România, cu atât mai mult cu cât implementarea rapidă a noilor programe operaționale este condiționată și de faptul că termenul de dezangajare automată a fondurilor este N+2 față de N+3 în actualul cadru financiar, ceea ce înseamnă scurtarea cu un an a timpului de implementare a proiectelor față de actuala perioadă de programare.

143 Finanțările din fonduri europene nerambursabile sunt reglementate de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 144 /2020 privind unele măsuri pentru alocarea de fonduri externe nerambursabile necesare desfășurării în condiții de prevenție a activităților didactice aferente anului școlar 2020-2021, în contextul riscului de infecție cu virusul SARS-CoV-2, cu modificările și completările ulterioare.

Partea din angajamente rămasă deschisă la 31 decembrie 2029 se dezangajează, în cazul în care pachetul de asigurare și raportul final de performanță pentru programele sprijinite de FSE+, FEDR și Fondul de coeziune nu au fost prezentate Comisiei.

Anvelopa financiară dedicată sectorului educație trebuie să fie una cuprinzătoare, atât din Fondului Social European+, cât și din Fondul European de Dezvoltare Regională, cu o corelare la nivel de priorităților de investiție, respectiv a indicatorilor la nivelul programelor operaționale cu țintele și cu obiectivele prezentate în Proiectul „România Educată”.

Este necesară o mai bună coordonare între proiectele și operațiunile finanțate, luând în calcul atât noile provocări, cât și o adaptare reală a intervențiilor la nevoile și la specificul regional, deoarece, în exercițiul 2021-2027, vor fi lansate apeluri de proiecte prin descentralizarea gestiunii și implementării la nivelul Agențiilor pentru Dezvoltare Regională. Din acest considerent este cu atât mai importantă funcția de monitorizare pentru a asigura finanțarea echitabilă a sistemului de educație.

O alocare semnificativă din pachetele financiare ale Fondul European de Dezvoltare Regională și Fondul Social European + pentru 2021-2027 trebuie să fie destinată intervențiilor în sectorul educație, reflectată prin finanțarea de măsuri, la nivelul următoarelor programe operaționale, în corelare cu obiectivele și cu țintele Proiectului „România Educată”.

Pornind de la intervențiile menționate în versiunile de lucru ale Programelor Operaționale în curs de negociere cu serviciile Comisiei Europene, precum cele menționate mai jos, amintim<sup>144</sup>:

#### 1. Programul Operațional Educație și Ocupare

- Prevenirea abandonului școlar timpuriu;

- Accesibilitatea și calitatea educației și a formării profesionale;
- Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și a participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională;
- Mecanisme de monitorizare, avertizare, prevenire și combatere a abandonului școlar / părăsire timpurie a școlii / segregare școlară;
- Acces și participare la educație a copiilor cu dizabilități și/sau CES;
- Programe de informare, consiliere și educație parentală pentru părinții copiilor din preuniversitar, cu accent pe cei din grupuri vulnerabile;
- Creșterea accesibilității, a atractivității și a calității învățământului profesional și tehnic;
- Mecanisme de evaluare și de monitorizare de politici publice pentru formarea profesională / calitatea învățării la locul de muncă (WBL) / certificarea rezultatelor învățării din formarea profesională inițială;
- Adaptarea serviciilor educaționale adresate elevilor și cadrelor didactice, în corelație cu dinamica pieței muncii;
- Standarde de dotare a unităților de învățământ; program național de dotare a „atelierelor școlă” cu mijloace didactice și echipamente;
- Granturi pentru operatorii economici implicați în învățământul dual, pentru asigurarea spațiilor și a tehnologiilor adecvate „atelierelor școlă”, precum și a personalului calificat în domeniu;
- Dezvoltarea de manuale și de auxiliare curriculare în format digital;
- Dezvoltarea și extinderea serviciilor de consiliere;
- Acordarea de sprijin financiar pentru cazare, masă și

144 Vezi <https://mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>, versiune: 1 octombrie 2020.

transport pentru elevii din grupuri defavorizate;

- Programe remediale pentru elevii din clasa a IX-a, în vederea creșterii nivelului de competențe la citit, matematică și științe;
- Sprijinirea mobilităților internaționale Erasmus+;
- Creșterea calității ofertei de educație și de formare profesională pentru asigurarea echității sistemului și o mai bună adaptare la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic;
- Interconectarea bazelor de date;
- Dezvoltarea resurselor educaționale deschise;
- Măsuri privind asigurarea accesului la o educație de calitate pentru toți elevii, corelate cu dinamica pieței muncii (standarde de calitate, mecanisme de monitorizare a calității, adaptare a curriculumului național, granturi la nivelul școlilor pentru creșterea calității);
- Sprijinirea și promovarea copiilor supradotați;
- Dezvoltarea și extinderea serviciilor de consiliere și de orientare profesională.

## 2. Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială

- Promovarea accesului egal la educație și la formare de calitate, a incluziunii și a șanselor egale de finalizare a studiilor, în special pentru grupurile defavorizate, începând de la educația și îngrijirea copiilor preșcolari, continuând cu educația și cu formarea generală și profesională și până la învățământul terțiar, precum și educația și învățarea în rândul adulților, inclusiv prin facilitarea mobilității în scop educațional pentru toți.

## 3. Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare

- Digitalizarea în educație atât în ceea ce privește evenimentele din viața cetățenilor și a mediului de afaceri, cât și în ceea ce privește utilizarea digitalizării ca instrument pentru învățare și creștere a gradului de cultură.
- Digitalizarea în învățământul preuniversitar, profesional și tehnic/dual și universitar prin crearea și dezvoltarea unor platforme digitale, baze de date și biblioteci virtuale pentru studenți, live streaming etc.
- Pentru a asigura capacitatea de implementare în domeniul digitalizării corelat cu experiența din actuala perioadă de programare în implementarea unor proiecte non-competitive, în următoarea perioadă de programare se poate avea în vedere utilizarea unui mecanism competitiv cu un parteneriat școală-mediul privat, însă, în acest caz, este necesară o corelare clară a surselor de finanțare pentru a nu se suprapune investițiile finanțate.

## 4. Programele Operaționale Regionale

- Dezvoltarea infrastructurii educaționale la nivelul educației timpurii și al învățământului obligatoriu. Sunt avute în vedere învățământul antepreșcolar (creșe), preșcolar (grădinițe), primar, secundar.
- Dezvoltarea infrastructurii educaționale în domeniul învățământului profesional și tehnic (licee tehnologice);
- Dezvoltarea infrastructurii educaționale în învățământul universitar.

## Planul Național de Redresare și Reziliență

România are un buget alocat estimat de 29,2 miliarde de euro destinat instrumentului de finanțare „Mecanismul de redresare și reziliență”, dintre care 14,2 miliarde de euro sunt structurați sub formă de granturi și 14,9 miliarde de euro sub formă de împrumuturi.



Proiectul „România Educată” are suport financiar printr-o alocare istorică din Planul Național de Redresare și Reziliență, de la România, beneficiind de un buget total de 3,6 miliarde de euro. Suplimentar, prin Renovation Wave va fi finanțată cu suma de 405 milioane de euro inclusiv schema de renovare a unităților de învățământ preuniversitar de stat, în vederea asigurării standardelor de siguranță.

Țintele pe zona de educație<sup>145</sup> din versiunea de Plan Național de Redresare și Reziliență<sup>146</sup> de la data de 1 iunie 2021 implică atingerea unor obiective, până în 2026:

- În educația timpurie, se va atinge o rată de participare de 22% în rândul copiilor antepreșcolari și de 95% în rândul preșcolarilor;
- Se vor construi 140 de creșe și 412 de servicii complementare de educație timpurie (în zonele unde nu se justifică construirea de creșe/grădinițe);
- Granturi necompetitive, pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar, adresate unui număr de 2.500 de unități de învățământ;
- Constituirea a 10 centre de învățământ dual integrate, finalizate și operaționale, corelate cu cerințele operatorilor economici;
- Dotarea a 909 laboratoare de informatică din unitățile de învățământ profesional și tehnic;
- Va crește cu cel puțin 10% numărul elevilor înmatriculați în cadrul liceelor agricole (minimum 90.000 elevi);
- Modernizarea a 6.176 de laboratoare școlare de informatică și dotarea a 1.175 de SMART LAB-uri (25/județ +sectoarele Bucureștiului);

- Formarea competențelor digitale a 100.000 de cadre didactice;
- Granturi competitive pentru universitățile de stat, pentru investiții în infrastructura digitală și dezvoltarea competențelor digitale avansate în rândul studenților și al personalului didactic universitar;
- Investiții pentru siguranță și calitate în infrastructura universitară: 20.000 locuri de cazare în cămine, 12.500 de locuri cantine, 20.000 de locuri în spații de recreere și de lectură;
- Dezvoltarea unei rețele de 200 de școli verzi (dintre care 50 sunt construcții noi) și alocarea a 1.800 de microbuze electrice;
- Dotarea a 10.000 de laboratoare și de cabinete școlare;
- Dotarea cu mobilier a minimum 75.000 de săli de clasă;
- Crearea a 3 campusuri școlare rurale și pilotarea unui management extins, ce implică autorități publice locale și județene, mediul privat, societate civilă;
- Formarea a 20.000 de manageri școlari;
- 60 de unități de învățământ în care se va pilota un management descentralizat.

Subliniem faptul că, spre deosebire de fondurile structurale și de investiții, la nivelul mecanismului de redresare și reziliență, nu există progres punctual la nivel de cerere de rambursare, iar statul membru transmite Comisiei o cerere justificată în mod corespunzător de plată a contribuției financiare și, după caz, a împrumutului. Cereri de plată pot fi transmise Comisiei de către statele membre de două ori pe an.

Decontarea sumelor din Planul Național de Redresare și Reziliență va fi condiționată de implementarea reformelor pe care și le asumă România. În implementarea PNRR, este esențială atingerea jaloanelor și a țintelor convenite relevante, indicate în planul de redresare

<sup>145</sup> Vezi <https://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2021/06/0c2887df42dd06420c54c1b4304c5edf.pdf>, ultima accesare: 17.06.2021.

<sup>146</sup> Vezi <https://mfe.gov.ro/pnrr/>, ultima accesare: 17.06.2021.

și reziliență la nivel național astfel cum o să fie aprobat de către Comisia Europeană. În conformitate cu Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 februarie 2021 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență, în art. 30, Comisia stabilește un tablou de bord privind redresarea și reziliența, care prezintă progresele înregistrate în implementarea planurilor de redresare și reziliență ale statelor membre în fiecare dintre cei șase piloni. Tabloul de bord constituie sistemul de raportare în materie de performanță a mecanismului, astfel că, analizând impactul fără precedent pe care atingerea țintelor îl are în atragerea fondurilor, este necesară gândirea unui sistem de avertizare timpurie asupra stadiului îndeplinirii jaloanelor la nivelul fiecărui sector, și, în special, în domeniul educației.



Întrevedere cu partenerii de dialog social din zona educației și cu reprezentanții organizațiilor neguvernamentale implicate în Proiectul „România Educată” (7 Iulie 2021)

## CONCLUZII

Țintele asumate în cadrul Proiectului „România Educată” trebuie să aibă o susținere financiară adecvată. Complementar alocărilor de la bugetul de stat, principala sursă de finanțare pe care autoritățile publice, respectiv principalii actori din domeniul educației o au la dispoziție pentru următoarea perioadă este Cadrul Financiar

Multianual, atât prin Politica de Coeziune, cât și prin Next Generation EU, instrument ce include Planul Național de Redresare și Reziliență.

Măsurile de reformă propuse în Proiectul România Educată au fost considerate de către Comisia Europeană în Raportul de Țară aferent anului 2020 ca fiind importante pentru sistemul de învățământ, cu mențiunea că acestea nu au fost încă transpuse.

În sprijinul implementării țintelor din raport, Administrația Prezidențială participă la grupurile de lucru constituite la nivelul Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, atât pentru scrierea PNRR, cât și a următoarelor programe operaționale pentru a se asigura de faptul că sunt alocate surse de finanțare, cât și pentru a se asigura de faptul că logica intervențiilor finanțate din domeniul educației sunt în sensul transpunerii în practică a obiectivelor prezentate de Proiectul „România Educată”.

Capitolul dedicat finanțării educației din cadrul Programului Național de Redresare și Reziliență se numește România Educată, iar bugetul alocat educației este unul consistent.

Subliniem necesitatea de a întări capacitatea actorilor din domeniul educației de a atrage, respectiv de a implementa proiecte cu finanțare europeană. Este necesară monitorizarea din partea Guvernului a complementarității, respectiv a deschiderii liniilor de finanțare aferente țintelor asumate prin Proiectul „România Educată”.

Menținerea unei alocări dedicate educației, echilibrată în raport cu țintele și cu obiectivele din cadrul prezentului raport, în negocierea programelor operaționale aferente perioadei de programare 2021-2027 este esențială la nivelul următoarelor programe operaționale: Programul Operațional Educație și Ocupare, Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare, Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială, în cadrul celor 8 Programe Operaționale Regionale.

# CAPITOLUL

VII

Următorii pași

## CAPITOLUL VII. Următorii pași

Proiectul „România Educată” a fost inițiat de către Președintele României, Klaus Iohannis, cu scopul de a oferi un răspuns onest provocărilor actuale și viitoare din sistemul de educație. Debaterea publică și consultările au fost deschise întregii societăți și au avut un caracter transparent. Proiectul nu s-a dezis de inițiativele similare, ci a integrat experiența acestora.

Premisa de la care a pornit prezentul demers este că în spatele oricărei reforme, strategii sau legi stau oameni. Platforma de dialog creată în jurul Proiectului „România Educată” a generat, datorită oamenilor implicați, fundația necesară pentru o mai amplă stabilitate și predictibilitate a reformelor asumate. Drept dovadă, operaționalizarea rezultatelor a fost deja inclusă în Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024, iar o parte dintre măsurile Proiectului sunt bugetate prin Planul Național de Redresare și Reziliență.

Trăim într-o lume interconectată, globală, digitală. Piața forței de muncă este în rapidă schimbare, iar competiția pentru resursa umană depășește granițele unui stat. Astfel, dezideratele, prioritățile, obiectivele și măsurile din Proiectul „România Educată” sunt aliniate atât nevoilor naționale, cât și agendei europene și internaționale. Educația nu este doar o prioritate pentru țara noastră, ci și o prioritate europeană. În această notă, în elaborarea documentului final, am avut în vedere inclusiv inițiativa Comisiei Europene pentru crearea unui Spațiu European al Educației până în 2025, care vizează consolidarea contribuției pe care o au educația și formarea la redresarea UE în contextul crizei provocate de coronavirus și construirea unei Europe verzi și digitale<sup>147</sup>. Astfel, în etapa de implementare, este esențială continuarea sincronizării cu angajamentele și cu tendințele externe, pentru a corela eforturile depuse în plan național cu resursele și cu demersurile europene și internaționale.

Odată cu publicarea rezultatelor finale, se încheie ultima etapă a Proiectului „România Educată”. Pașii următori intră în atribuțiile executivului (Guvernul României) și ale legislativului (Parlamentul României), pentru a armoniza obiectivele proiectului cu prevederile normative din sfera educației. Administrația Prezidențială are toată deschiderea pentru a colabora și pentru a susține acești pași, în concordanță cu prevederile Proiectului, inclusiv prin atributul de mediator al Președintelui României.

Apreciem că, din punct de vedere legislativ, este importantă elaborarea unei noi Legi a Educației sau revizuirea Legii Educației Naționale nr. 1/2011, astfel încât prevederile cadrului legal să fie corelate cu Proiectul și să ofere, totodată, coerență și predictibilitate sistemului. Forma actuală a Legii a fost supusă unui număr impresionant de modificări, dobândind alte valențe decât cele inițiale.

Din punct de vedere executiv, remarcăm necesitatea unei revizuirii a normelor de aplicare a legii, precum și finalizarea Planului de implementare a Proiectului „România Educată”, aspect prevăzut în Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2020-2024. Este important ca Planul de implementare să includă termene și termeni clari, responsabili și resurse alocate, pentru a asigura un proces predictibil și transparent. Administrația Prezidențială are toată deschiderea pentru a colabora cu autoritățile în drept pentru realizarea planului, monitorizarea implementării sale și în revizuirea legislației secundare din zona educației.

Un alt pas important, care intră nu doar în atribuțiile autorităților publice centrale, ci și locale, îl reprezintă creșterea capacității instituțiilor de a realiza și de a revizui politici publice, bazându-se pe date.

În educație, rezultatele nu se văd imediat și, de aceea, schimbările bruște pot anula reforme cu impact pozitiv, generând instabilitate și neîncredere. Totodată, dimensiunea sistemului de învățământ,

<sup>147</sup> Vezi [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip\\_20\\_1743](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/ip_20_1743), ultima accesare: iunie 2021.

cel mai mare angajator public din România, crește inerția acestuia și impactul oricărei schimbări de politică. De aceea, la nivelul decidenților, trebuie să existe permanent resurse și competențe pentru a monitoriza, pentru a analiza și pentru a evalua, pornind de la date corecte și actuale, evoluția sistemului sau a componentelor acestuia. Fundamentarea unei politici în educație nu se mai poate face după ureche sau prin „forme fără fond”.

Lipsa de continuitate a politicilor din educație a acționat ca o barieră în toate programele importante inițiate încă din anii '90. Cu excepția situațiilor în care aceste activități au fost strict condiționate de organizația finanțatoare (Uniunea Europeană, Banca Mondială, UNICEF, Consiliul Europei etc.), resursele alocate dezvoltării unor sisteme eficiente de monitorizare și evaluare au fost limitate. Pentru țara noastră, dezvoltarea competențelor de evaluare bazate pe date este o prioritate pentru a răspunde nevoii de evaluare sistematică în toate dimensiunile importante: evaluarea de sistem, evaluarea școlilor, evaluarea profesorilor și evaluarea elevilor – în strânsă relație cu evaluarea de curriculum (Kitchen, 2018).

Creșterea acestei capacități înseamnă, pe de o parte, dezvoltarea unui cadru instituțional care să încurajeze înființarea și funcționarea unor structuri cu un rol specific în colectarea și analizarea datelor educaționale. Pe de altă parte, înseamnă atragerea/formarea unor specialiști care să asigure know-how-ul intern în realizarea de cercetări și de analize tematice profesionale. De asemenea, presupune crearea unor rețele la nivel național, care să reunească reprezentanți ai cercetării publice, alături de mediul academic, organizații din societatea civilă sau din mediul de afaceri și, nu în ultimul rând, înseamnă conectarea la comunități și la infrastructuri internaționale de cercetare în domeniul educației.

Toate aceste direcții strategice pot fi sprijinite, inclusiv, printr-un program menit să contribuie la profesionalizarea cercetării educaționale. Împreună cu parteneri și cu reprezentanți ai asociațiilor

profesionale din domeniu, o astfel de inițiativă ar asigura un cadru de dezvoltare a cercetării educaționale, poate contribui în mod direct la creșterea rolului și a statutului cercetătorilor din educație, dar, mai ales, poate asigura și o fundamentare pe date/dovezi a politicilor și a practicilor educaționale din România.

## ANEXE

### Anexa 1. Abrevieri, glosar de termeni și delimitări conceptuale

Abilități de viață- Abilitățile de viață ale unui copil vizează dezvoltarea personalității, a inteligenței emoționale și a capacității de socializare. În cazul dezvoltării abilităților de viață, evaluarea are caracter formativ, anticipativ, nu se limitează la constatarea stadiului de dezvoltare. Ea oferă un feedback constructiv participanților prin care informează asupra rezultatelor obținute și asupra a ceea ce urmează să fie făcut.

Abordarea integrată în curriculum. În contextul centrării pe competențe, sistemele de educație contemporane optează pentru o abordare integrată a curriculumului, sub diferite forme și la diferite niveluri de intensitate:

- multi/pluridisciplinaritatea – Se referă la studierea unei teme din perspectiva mai multor discipline deodată, prin conexiuni între cunoștințe factuale dobândite separat; plusul rezultat rămâne apanajul disciplinei-sursă de la care a pornit cercetarea temei. La nivelul programelor școlare, sunt corelate competențe specifice ale disciplinelor implicate în abordarea temei;
- interdisciplinaritatea – Se referă la transferul metodelor dintr-o disciplină de studiu în alta, cu rol aplicativ, epistemologic sau generator de noi domenii de cunoaștere. Interdisciplinaritatea presupune abordarea unor teme comune diferitelor discipline (macroconcepțe), care pot duce la realizarea unei înțelegeri de grad mai înalt. Principiul organizator al curriculumului nu este conținutul/tema, ci rezultatele învățării exprimate în termeni de competențe transversale, care devin acționale în mai multe discipline de studiu. La nivelul programelor școlare, sunt propuse

competențe transversale, conținuturi care se structurează într-o rețea (macro)conceptuală;

- transdisciplinaritatea – Reprezintă gradul de mai înalt de integrare curriculară, care tinde către o „decompartimentare” a disciplinelor de studiu, către fuziunea acestora. Abordarea curriculumului este centrată pe dezvoltarea de competențe pentru viață, pe probleme importante și semnificative din lumea înconjurătoare, din contexte cotidiene. La nivelul programelor școlare sunt propuse competențe transversale cu componente atitudinale pregnante, conținuturi care răspund la întrebări și preocupări ale elevilor.

Într-o perspectivă integrată, profesorul aplică programa școlară în contexte ce vizează nu doar competențele disciplinei proprii, ci și competențele cheie. Acestea deschid metodologia didactică dincolo de granițele disciplinei și-l ajută să răspundă la întrebări precum „cum pot valoriza competențele digitale ale elevilor în tema pentru acasă?”, „cum pot integra metacogniția și autoevaluarea în activitatea cu elevii?”, „cum pot stimula colaborarea în învățare în lucrul la un proiect?”, „cum pot extinde competențele de literație și multilingvism în vederea documentării pentru o temă?”. Astfel, fiecare profesor ajunge să dezvolte experiențe semnificative de învățare și ceea ce elevii învață la școală are mai mult sens, are o mai mare legătură cu viața, îi ajută în mod să rezolve probleme cotidiene.

AI – Inteligență Artificială.

Alfabetizarea de bază – capacitatea persoanei de a citi, de a scrie și de a realiza operații aritmetice de bază – ca fundament pentru învățare și dezvoltare ulterioară – corespunzător nivelului 1 din cadrul testelor PISA.

Alfabetizarea funcțională (în sens tradițional) – capacitatea persoanei de a citi, de a scrie, de a înțelege și de a aplica în practică informațiile extrase din diferite tipuri de texte, ceea ce îi permite funcționarea în

societate – corespunzător nivelului 3 din testele PISA.

Alfabetizarea funcțională (în sens extins) – Extinde conceptul de alfabetizare în sens tradițional (citit, scris, socotit) la alte competențe de bază pentru societatea modernă: științifice, digitale, financiare etc.

Alfabetizarea multiplă – capacitatea persoanei de a folosi competențele de citire și de scriere pentru a produce, a înțelege, a interpreta și a evalua critic texte multimodale (textele care folosesc mai multe sisteme semiotice). Aceste competențe corespund nivelului 5 din testele PISA.

APL – Autoritate Publică Locală.

ARACIP – Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar.

Cadrul de referință pentru curriculumul național reprezintă un document de politici educaționale care asigură un cadru conceptual unitar și are rol reglator pentru construcția și restructurarea curriculumului, oferind o perspectivă sistematică asupra contextului de implementare a acestuia. Cadrul de referință se elaborează în acord cu strategiile naționale de referință pentru dezvoltarea educației și îndeplinește funcții multiple: de fundamentare (definește viziunea, finalitățile și valorile, principiile, reperele conceptuale și elementele componente ale curriculumului național), reglatoare și normativă (stabilește cadrul și condițiile de elaborare, de implementare și de evaluare a curriculumului național) și integratoare (are rol de orientare pentru toate componentele sistemului educațional).

CDȘ – Curriculum la Decizia Școlii.

Centrarea pe competențe este un model de proiectare, în care competența este organizatorul documentelor curriculare specifice diferitelor discipline de studiu/module; Promovarea acestui model în

contextul rezultatelor învățării presupune, de asemenea, promovarea evaluării de competențe, ca parte a procesului de atingere a profilului de formare al absolventului – cu accent, în egală măsură, pe toate componentele competenței (cunoștințe, abilități și atitudini); prin competențe se realizează transferul și mobilizarea cunoștințelor și a abilităților în contexte de viață.

CNEE – Consiliul Național de Evaluare și Examinare (transformat, în 2020, în Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație).

Educație timpurie

Conform clasificării standard internaționale a educației (UNESCO-UIS, ISCED 2011), domeniul educației și îngrijirii timpurii este corespunzător nivelului ISCED 0. Acest nivel cuprinde programe cu o componentă educativă intenționată, ce propun abordări holistice care susțin dezvoltarea fizică, cognitivă, socială și emoțională a copiilor. Nivelul ISCED 0 cuprinde două subniveluri/categoriile de programe:

- Programe de educație antepreșcolară (ISCED 01 early childhood educational development) – Se adresează copiilor de 0-2 ani. Vizează programe ce asigură un mediu de învățare stimulat, sub supraveghere și prin interacțiunea cu adulții. Programe care asigură numai îngrijirea copiilor (supraveghere, nutriție și sănătate) nu sunt acoperite de acest nivel;
- Programe de educație preșcolară (ISCED 02 preprimary education) – Se adresează copiilor cu vârsta de la 3 ani până la începutul învățământului primar. Vizează programe care pun accent pe: utilizarea limbajului și a abilităților sociale în interacțiunea cu colegii și cu educatorii, începerea exersării abilităților de raționament logic, introducerea în utilizarea alfabetului și a conceptelor matematice, încurajarea explorării lumii și a mediului înconjurător; utilizarea exercițiilor fizice prin jocuri și alte activități motorii; participarea la activități bazate pe joc ca oportunități de învățare; dezvoltarea autonomiei și pregătirea pentru școală.

În România, Legea educației naționale nr.1/2011 cu modificările și completările ulterioare introduce și explicitează conceptul de educație timpurie, stabilind cele două niveluri, respectiv: educația antepreșcolară (0-3 ani) și învățământul preșcolar (3-6 ani).

	<b>Educația antepreșcolară</b>	<b>Învățământul preșcolar</b>
<i>înscriere/ acces</i>	copii de la naștere la 3 ani	copii de la 3 la 5-6 ani; la solicitarea expresă a părinților, în limita numărului de locuri, pot fi înscriși în învățământul preșcolar copiii cu vârsta de minimum 2 ani; se asigură finanțarea de bază corespunzătoare, de la bugetul de stat, în baza costului standard per preșcolar stabilit prin Hotărâre a Guvernului
<i>loc de desfășurare</i>	creșe, grădinițe, centre de zi (unități de stat sau private)	grădinițe sau școli care au ca secție grupe de învățământ preșcolar (unități de stat sau private)
<i>personal didactic</i>	educator puericultor, pregătit prin liceele pedagogice, cu o durată a studiilor de 4 ani	educatoare (pregătită prin liceele pedagogice cu durata studiilor de 4 ani), respectiv profesor pentru învățământ preșcolar (pregătit prin universități, cu durata studiilor de 3 ani)
<i>efective de copii</i>	maximum 7 copii pentru grupele cu vârsta până la 1 an; maximum 15 copii pentru grupele cu vârste între 1 și 3 ani	minimum 10 copii/grupă; media 15 copii/grupă; maximum 20 copii/grupă

ENII – Evaluarea Națională de la clasa a II-a.

ENIV – Evaluarea Națională de la clasa a IV-a.

ENVI – Evaluarea Națională de la clasa a VI-a.

FOREXEBUG –portal de transparență bugetară al Ministerului de Finanțe.

IAE – Asociația Internațională pentru Evaluarea Rezultatelor Academice (International Association for the Evaluation of Educational Achievement).

ETS – Educational Testing Service.

IBSE – Predarea Științelor Bazată pe Investigație (Inquiry-Based Science Education).

MDRAPFE- Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene.

MATE- Mecanismul de Avertizare Timpurie în Educație.

OECD – Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.

PISA – Programul pentru evaluarea internațională a elevilor (Programme for International Student Assessment – OECD / PISA) este o evaluare internațională, standardizată, inițiată către toate țările membre OECD, la care s-au adăugat ulterior și alte țări din afara spațiului OECD. Scopul acestei evaluări este identificarea pregătirii elevilor cu vârsta de 15 ani pentru a face față provocărilor societății cunoașterii, fie că se vor confrunța curând cu piața muncii, fie că își vor continua studiile.

PISA evaluează nivelul de alfabetizare funcțională a elevilor la Lectură, Matematica și Științe. De asemenea, sunt colectate și informații despre mediul de proveniență a elevilor, modul cum învață și percepțiile lor cu privire la mediul de învățare.



Testele PISA se administrează din trei în trei ani. România participă la testările PISA începând cu anul 2000, cu o absență în anul 2003.

PIRLS (the Progress in International Reading Literacy Study) evaluează competențele de literație la lectură ale elevilor de clasa a IV-a, din cinci în cinci ani. România participă la aceste testări din anul 2001.

ePIRLS este o nouă evaluare care va fi administrată începând cu anul 2016 și constă în evaluarea înțelegerii lecturii on-line pentru elevii de clasa a IV-a.

PIAAC (the Programme for the International Assessment of Adult Copentencies) evaluează și analizează competențele adulților în domeniul literației, al numerației și al rezolvării de probleme și modul în care acestea sunt folosite la locul de muncă, acasă și în societate.

Profilul de formare descrie așteptările formulate față de absolvenții diferitelor niveluri de studiu, prin raportare la: cerințele sociale exprimate în legi, în alte documente de politică educațională și în studii de specialitate; finalitățile generale ale învățământului; caracteristicile de dezvoltare ale elevilor. Profilul de formare reprezintă o componentă reglatoare a curriculumului național, constituind referențialul pentru dezvoltarea documentelor curriculare (planuri-cadru de învățământ, programe școlare).

Profil/cadru de competențe pentru profesori. Reprezintă ceea ce ar trebui să știe (cunoștințe), să facă (abilități) și să fie (atitudini) un profesor, pentru a deveni profesionist în activitatea didactică. În România nu există, în prezent, un profil de competențe unitar și coerent care să fundamenteze aceste aspecte.

Proiectarea curriculumului național pe baza competențelor-cheie. Pornind de la descriptivul european al competențelor-cheie și în acord cu prevederile Legii educației naționale, autorii de curriculum elaborează profilul de formare, diferențiat pentru absolvenții

diferitelor niveluri de studiu. Profilul de formare ghidează elaborarea planurilor-cadru de învățământ (prin decupajul disciplinelor și prin resursele de timp alocate acestora) și elaborarea programelor școlare. La nivelul programei fiecărei discipline de studiu, este formulat un set de competențe generale care reprezintă achizițiile dobândite de elevi, prin parcurgerea acelei discipline; din competențele generale, sunt derivate competențe specifice pentru fiecare an de studiu al respectivei disciplinei. Disciplina de studiu constituie un domeniu al curriculumului școlar, decupat epistemologic dintr-un domeniu de cunoaștere, din perspectiva competențelor care urmează să fie formate elevilor.

SIIR – Sistemul Informatic Integrat al Învățământului din România.

STEAM – Științe, Tehnologie, Inginerie, Arte și Matematică.

Standardul ocupațional. Reprezintă documentul care precizează competențele și nivelul calitativ asociat rezultatelor activităților specifice unei ocupații. Standardul ocupațional reflectă abilitatea, autonomia și responsabilitatea de a îndeplini cu succes sarcinile cerute în cadrul unei ocupații. Prin standardul ocupațional, se stabilește legătura dintre cerințele pieței muncii (exprimate prin competențe) și elementele definitorii ale ocupației și ale formării profesionale (nivel de calificare, nivel educațional, plan și programă de formare, condiții de acces). Elaborarea unui standard ocupațional are în vedere principalele sarcini și responsabilități specifice unei ocupații, așa cum sunt menționate în Clasificarea ocupațiilor din România COR. Pentru profesiile didactice din învățământul preuniversitar, standardele ocupaționale aflate în prezent în vigoare au fost elaborate în anul 1999 și includ următoarele domenii de competență: comunicare, curriculum, dezvoltare profesională, evaluare, formarea elevilor, relația familie-școală-societate.

Standardul de pregătire profesională. Este un document care prezintă rezultatele învățării pe care trebuie să le atingă un participant la

un program de formare profesională/de calificare. Standardul de pregătire profesională este structurat pe unități de competențe și cuprinde: denumirea calificării, nivelul de calificare, descrierea meseriei, lista unităților de competențe care compun calificarea și numărul de credite alocat fiecăreia dintre ele. Standardul de pregătire profesională se află la baza elaborării curriculumului scris și se realizează pornind de la standardul ocupațional. Specializările care țin de domeniul profesiei didactice nu au elaborate standarde de pregătire profesională.

TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) realizează evaluarea alfabetizării în domeniul matematicii și al științelor (TIMSS) pentru elevii de clasele a IV-a și a VIII-a, o dată la cinci ani, începând cu 1995.

UFIP – Unitatea pentru Finanțarea Învățământului Preuniversitar.

## Anexa 2. Resurse bibliografice

### A. Lucrări de referință

1. Agabrian, M. (2004). Cercetarea calitativă a socialului. Design și performare. Iași: Editura Institutul European.
2. Albușescu, I. (2020). Instruirea bazată pe înțelegere. Cum îi sprijinim pe elevi să învețe eficient. București, Editura Didactica Publishing House.
3. Antonesei, L., Popa N.L., Labăr V.A. (2009). Ghid pentru cercetarea educației, Iași: Ed. Polirom. p. 25-38.
4. Baza de date EUROSTAT, subsecțiunea "digital economy and society (t\_isoc)" ["economie și societate digitală"], accesată la data de 19.04.2021
5. Bădescu G. (ed.) et al. (2019). Școala din România din perspectiva datelor PISA. Cluj Napoca: Prea Universitară Clujeană.
6. Blendea, P. coord. (2010). Pregătirea managerilor din învățământul preuniversitar pentru folosirea noilor sisteme de guvernanță.
7. Bocoș, M. (2003). Teoria și practica cercetării pedagogice. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință.
8. Centrul Național de Evaluare și Examinare (2020). TALIS 2018 Raport Național. Analiza mediului educațional din România.
9. Chelcea, S. (2001). Metodologia cercetării sociologice: metode cantitative și calitative. București: Editura Economică20.
10. Chiș, V. (2005). Pedagogia contemporană – Pedagogia pentru competențe. Cluj-Napoca: Editura Casa Cărții de Știință.
11. Comisia Europeană (2020). Monitorul educației și formării 2020. România. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al

Uniunii Europene.

12. Comisia Europeană/EACEA/Eurydice (2018). Carierele cadrelor didactice în Europa: acces, progres și sprijin. Raport Eurydice. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene.
13. Comisia Europeană/EACEA/Eurydice (2019). Educația digitală în școlile din Europa. Raport Eurydice. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene; accesat la data de 19.04.2021 la adresa Internet: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/d7834ad0-ddac-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-ro/format-PDF>
14. Consiliul Uniunii Europene (2018). Recomandarea C.E. din 2018 privind competențele cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.
15. Cucuș, C. (1998), Pedagogie, Editura Polirom, Iași.
16. Danielson, C. (2013), The Framework for Teaching: Evaluation Instrument.
17. Drăgan, I., Nicola, I. (1993). Cercetarea psihopedagogică. Târgu Mureș: Editura Tipomureș.
18. European Commission (2013). Supporting teacher competence development for better learning outcomes. Luxembourg: Publication Office of the European Union.
19. European Commission (2014). Initial teacher education in Europe: an overview of policy issues.
20. European Commission (2018). Boosting teacher quality. Pathways to effective policies. Luxembourg: Publication Office of the European Union.
21. Glava, A, Glava, C. (2002). Introducere în pedagogia preșcolară. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
22. Glava, A., Pocol, M., Tătaru, L. L. (coord.) (2009). Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar. Pitești: Editura Paralela 45.
23. Horga I. (coord.) et al. (2018). Raport privind nevoile de formare ale cadrelor didactice din învățământul primar și gimnazial în domeniul abilitării curriculare: București, Institutul de Științe ale Educației.
24. Iluț, P. (1997). Abordarea calitativă a socioumanului, Iași: Polirom.
25. International Bureau of Education (2020). Glossary of Curriculum Terminology. Curriculum change.
26. Istrate, O. et al (2021). Un an de școală online. Elemente pentru inovarea educației. Disponibil on-line la: <https://eduvox.ro/cercetare-un-an-de-scoala-online-elemente-pentru-inovarea-educatie/>
27. Joița, E. (2000). Management educațional. Profesorul - manager: roluri și metodologie. Iași: Editura Polirom.
28. Joița, E. (coord) (2007). Formarea pedagogică a profesorului. Instrumente de învățare cognitiv- constructivistă. București: Editura Didactică și Pedagogică.
29. Joița, E. (coord.) (2003). Pedagogie – Educație și curriculum. Craiova: Editura Universitaria.
30. King, Ronald (2005). Strategia cercetării. Treisprezece cursuri despre elementele științelor sociale, Iași: Polirom.
31. Kitchen, H. et al. (2017). Studii OECD privind evaluarea și examinarea în domeniul educației. România 2017. OECD, UNICEF în România.
32. Krueger, R., Casey, M. A. (2005). Metoda focus-grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată, Polirom, Iași.
33. Labăr, A.V. (2008), SPSS pentru științele educației. Metodologia analizei datelor în cercetarea pedagogică; Ed. Polirom, Iași.
34. Manolescu, M. (2005). Curriculum. Teorie și practică:

Universitatea din București.

35. McNeil, P. (1992). *Research Methods*. Londra: Routledge.
36. Ministerul Educației și Cercetării (2021). *Strategia privind digitalizarea educației din România*. Document în consultare publică în perioada 18 decembrie 2020 – 15 februarie 2021. SMART Edu, [https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART\\_Edu%20-%20document%20consultare.pdf](https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART_Edu%20-%20document%20consultare.pdf)
37. Mucchielli, A. (coord.). (2002). *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. Iași: Editura Polirom.
38. Muster, D. (1985). *Metodologia cercetării în educație și învățământ*. București: Editura Litera.
39. Novak, A. (1988). *Ghid statistic pentru cercetările din educație și învățământ*. București: Litera.
40. Noveanu, E. (1995). *Metodologia cercetării experimentale. Curs introductiv*. București: Universitatea din București, Facultatea de Sociologie, Psihologie, Pedagogie.
41. Nuisl, E. (2011), *Cercetare educațională empirică pentru începători*, Ed. Mirton, Timișoara. p. 11-36.
42. OECD (2005). *Teachers Matter: Attracting, Developing, and Retaining Effective Teachers*. Paris: OECD Publishing.
43. OECD (2016), *PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education*, PISA. Paris: OECD Publishing.
44. OECD (2017). *Pedagogical Knowledge and the Changing Nature of the Teaching Profession*. Guerriero, S. (ed.). Paris: OECD Publishing.
45. OECD (2018). *The Future of Education and skills. Education 2030*.
46. OECD (2019). *A Flying Start: improving Initial Teacher Preparation Systems*. Paris: OECD Publishing.
47. OECD (2019). *PISA 2018 Results. Volumes I-VI*.
48. OECD (2020), *Improving the teaching profession in Romania, OECD Education Policy Perspectives, No. 1*, OECD Publishing, Paris.
49. OECD (2020). *Curriculum reform: A literature review to support effective implementation*. OECD Working Paper No. 239.
50. OFCOM (2021). <https://www.bakom.admin.ch/bakom/en/homepage/digital-switzerland-and-internet/strategie-digitale-schweiz.html>
51. Palade, E. (coord.) (2020). *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național*. București, Proiect CRED.
52. Partidul Național Liberal, Alianța USR-PLUS, Uniunea Democrată Maghiară din România. *Program de Guvernare 2020-2024*, [https://gov.ro/fisiere/pagini\\_fisiere/Program\\_de\\_guvernare\\_2020\\_2024.pdf](https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/Program_de_guvernare_2020_2024.pdf)
53. Păun, E., Potolea, D., (coord.), (2002), *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Editura Polirom, Iași.
54. *Planul de acțiune pentru educația digitală (2021-2027)*. Adaptarea educației și formării la era digitală, accesat la data de 19.04.2021 la adresa Internet: [https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan\\_ro](https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_ro)
55. Popa, N. L., Antonesei, L. & Labăr A. V. (2009) *Ghid pentru cercetarea educației. Un "Abecedar" pentru studenți, masteranzi, profesori*: Editura Polirom, Iași.
56. Potolea, D., Toma, S., Borzea, A. (coord.) (2012). *Coordonate ale unui nou cadru de referință al curriculumului național*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
57. Radu, I. (coord). (1993). *Metodologia psihologică și analiza datelor*. Cluj-Napoca: Editura Sincron.

58. Rateau, P. (2004). Metodele și statisticile experimentale în științele umane. Iași: Editura Polirom.
59. Raduț-Taciu, R. (2003). Management educațional. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
60. Révai, N. (2018). What difference do standards make to educating teachers?: A review with case studies on Australia, Estonia and Singapore, OECD Education Working Papers, No. 174. Paris: OECD Publishing.
61. Roelofs, E., Sanders. P. (2007). "Towards a framework for assessing teacher competence". In: European journal of vocational training, Vol. 40/1, pp. 123-139.
62. România Educată. Rapoartele grupurilor de lucru. Cariera didactică.
63. Rotariu, T. (1999). Metode statistice aplicate în științele sociale. Iași: Editura Polirom.
64. Rotariu, T., Iluț, P. (1997). Ancheta sociologică și sondajul de opinie. Teorie și practică, Iași: Polirom.
65. Sava, F. (2004). Analiza datelor în cercetarea psihologică. Metode statistice complementare. Cluj-Napoca: Editura ASCR.
66. Socaciu, E. (2018). „Relativitatea/ambiguitatea rezultatelor urmărite prin cercetarea științifică – dileme etice în cercetare” în Papadima, L. (coord.), Deontologie academică. Curriculum-cadru, București: Editura Universității din București.
67. Strategia privind digitalizarea educației din România. Document în consultare publică în perioada 18 decembrie 2020 – 15 februarie 2021, accesat la data de 19.04.2021 la adresa Internet: <https://www.edu.ro/sites/default/files/SMART.Edu%20-%20document%20consultare.pdf>
68. The Estonian Lifelong Learning Strategy 2020 <https://uil.unesco.org/i/doc/lifelong-learning/policies/estonia-lifelong-learning-strategy-2020.pdf>
69. Ungureanu, D. (1999), Teoria curriculumului, Editura Mitron, Timișoara.
70. Uniunea Europeană (2006). Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) [Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning (2006/962/EC)].
71. Uniunea Europeană (2018). Recomandarea Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2018/C 189/01) [Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning (2018/C 189/01)].
72. Yin, R. K. (2002). Case Study Research, Design and Methods, 3rd ed. Newbury Park: Sage Publications.

## B. Reglementări legislative

1. Legea educației naționale nr. 1/2011 cu completările și modificările ulterioare;
2. Ordinul de ministru nr. 4524/2020 privind înființarea și organizarea programelor universitare de master didactic;
3. Ordinul de ministru nr. 5528/2020 privind modificarea Metodologiei pentru înființarea și organizarea programelor de master didactic;
4. Ordinul de ministru nr. 4129/2018 privind modificarea și completarea anexei la Ordinul nr. 3850/2017 pentru aprobarea Metodologiei-cadru de organizare a programelor de formare psihopedagogică prin departamentele de specialitate din cadrul instituțiilor de învățământ superior acreditate în vederea certificării competențelor pentru profesia didactică;

5. Ordinul de ministru nr. 4812/2020 privind aprobarea Regulamentului-cadru pentru organizarea și funcționarea învățământului pedagogic în sistemul de învățământ preuniversitar;
6. Ordinul de ministru nr. 5485/2011 pentru aprobarea Metodologiei privind constituirea corpului profesorilor mentori pentru coordonarea efectuării stagiului practic în vederea ocupării unei funcții didactice;
7. Ordinul de ministru nr. 5434/2020 privind aprobarea Metodologiei-cadru de organizare și desfășurare a examenului național pentru definitivare în învățământul preuniversitar;
8. Ordinul de ministru nr. 4476/2016 privind aprobarea standardelor profesionale de formare continuă pentru funcția didactică de profesor;
9. Ordinul de ministru nr. 4303/ 2020 pentru modificarea și completarea Metodologiei privind formarea continuă a personalului din învățământul preuniversitar, aprobată prin ordinul nr. 5561/2011;
10. Ordinul de ministru nr. 5967/2020 pentru aprobarea Metodologiei privind sistemul de acumulare, recunoaștere și echivalare a creditelor profesionale transferabile;
11. Ordinul de ministru nr. 4247/2020 pentru modificarea și completarea Metodologiei de evaluare anuală a activității personalului didactic și didactic auxiliar, aprobată prin ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 6143/2011;
12. Ordinul de ministru nr. 4261/2020 pentru modificarea Metodologiei și criteriilor privind acordarea gradației de merit personalului didactic din învățământul preuniversitar de stat în sesiunea 2020, aprobate prin ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3307/2020 .



## MULȚUMIRI

De-a lungul întregului Proiect „România Educată”, ne-au fost alături instituții publice și organizații neguvernamentale, care ne-au sprijinit cu experiența lor în domeniul educației, cărora am vrea să le mulțumim cu această ocazie.

În primul rând, trebuie menționat parteneriatul constant pe care l-am avut cu Ministerul Educației. Indiferent cine s-a aflat la conducerea ministerului a susținut implicarea în activitățile Proiectului „România Educată” și valorificarea rezultatelor acestuia.

De asemenea, UEFISCDI a susținut pro bono etapa de consultare on-line din primul an de proiect, sprijinind dezvoltarea platformei de consultare on-line și punând la dispoziția Administrației Prezidențiale experiența acumulată în exercițiile de foresight derulate anterior, în vederea dezvoltării chestionarului utilizat în acea etapă.

Șapte universități – publice și private – au susținut organizarea dezbaterilor regionale, din prima etapă a proiectului: Universitatea din Craiova, Universitatea Transilvania din Brașov, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea Tehnică din Iași, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, Universitatea Ovidius din Constanța, Universitatea Româno-Americană. Suplimentar, alte universități au transmis experți în grupurile de lucru tematice ale proiectului sau au contribuit la redactarea diverselor secțiuni ale documentelor, dintre care amintim: Academia de Studii Economice din București, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Universitatea din București, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București, Universitatea de Vest din Timișoara etc.

Peste 70 de instituții publice, organizații non-guvernamentale și companii private au delegat membrii în grupurile de lucru tematice, din cea de-a doua etapă a proiectului. Le enumerăm în ordine

alfabetică: Academia de Studii Economice din București, ADECCO, Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună”, Alianța Națională a Organizațiilor Studentești din România (ANOSR), Agenția Națională pentru Programe Comunitare în Domeniul Educației și Formării Profesionale (ANPCDEFP), Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar (ARACIP), Agenția Română pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ARACIS), Asociația AdAstra, Asociația Colegiilor Centenare, Asociația „Concordia” România, Asociația Elevilor din Constanța (AEC), Asociația Lectura și Scrierea pentru Dezvoltarea Gândirii Critice România, Asociația Patronală a Industriei de Software și Servicii (ANIS), Asociația pentru Dezvoltarea Educației Montessori în România, Asociația pentru Promovarea Educației Deschise, Asociația pentru Valori în Educație (AVE), Asociația Română a Agenților de Muncă Temporară (ARAMT), Asociația Română de Dezbateri, Oratorie și Retorică (ARDOR), Asociația Română de Literație (ARL), Asociația „Salvați Copiii” din România, Asociația „Ține de noi”, Autoritatea Națională pentru Calificări (ANC), Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții (ANDPDCA), Banca Mondială, Camera de Comerț Româno-Franceză, Camera de Comerț și Industrie a României, Camera de Comerț și Industrie Româno-Germană, Camera de Comerț și Industrie Româno-Olandeză, Casa Corpului Didactic Constanța, Centrul de Evaluare și Analize Educaționale (CEAE), Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională „Step by Step”, Centrul Național de Dezvoltare a Învățământului Profesional și Tehnic (CNDIPT), Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE), Centrul pentru Politici Educaționale (CPeDu), Centrul pentru Studiul Democrației (CSD), Coaliția pentru Educație (CpE), Coaliția pentru Dezvoltarea României (CDR), Consiliul Național al Elevilor (CNE), Consiliul Național al Rectorilor (CNR), Federația Națională a Asociațiilor de Părinți – Învățământ Preuniversitar (FNAP-IP), Federația Națională Sindicală „Alma Mater”, Federația Sindicatelor Libere din Învățământ (FSLI), Federația Sindicatelor din Educație „Spiru Haret”, Forumul de Cooperare Bilaterală Româno-German, Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV), Institutul de Politici Publice (IPP), Ministerul

Educației Naționale, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, OMV Petrom, OvidiuRo, Platforma pentru educație competitivă, Roma Education Fund, S.C. Continental Automotive România S.R.L., Școala primară „Questfield”, Voluntari, The International Test Commission, UNICEF, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării (UEFISCDI), United Way România, Uniunea Studenților din România, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, Universitatea din București, Universitatea de Științe Agronomice și Medicină Veterinară din București, Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea Româno-Americană, Teach for Romania, Transylvania College, World Vision România.

Mulțumim, de asemenea, lui Victor Rebengiuc, lui Mihai Șora, Oanei Pellea, lui Kasprovschi Toma și Andreei Răducanu, care au acceptat invitația de a face parte din clipul de promovare a proiectului.

Nu în ultimul rând, peste 80 de instituții publice și organizații non-guvernamentale, care au propus evenimente de consultare a publicului larg privind tematicile și propunerile documentelor proiectului, evenimente înscrise, astfel, sub egida „România Educată”. Concluziile acestor dezbateri și consultări au contribuit la îmbunătățirea documentelor proiectului, alături de recomandările primite de la cetățenii care ne-au scris în etapa finală de consultări publice. În etapa de integrare a sugestiilor cetățenilor, ne-au sprijinit Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE), Agenția de Dezvoltare Comunitară „Împreună” și UNICEF, cărora le mulțumim, de asemenea.

În final, menționăm colaborarea foarte bună avută cu OECD – structură internațională care a redactat, pentru Administrația Prezidențială, patru documente de politică publică pe teme prioritare din cadrul proiectului „România Educată”. Acestea au fost elaborate în cadrul unui proiect propus și coordonat de către Administrația Prezidențială și finanțat de către Comisia Europeană, prin Programul Uniunii Europene de Sprijin pentru Reforme Structurale: „Strengthening the

capacity of public authorities of addressing key issues in education and reaching the connected goals set for 2030” („Creșterea capacității autorităților publice de a aborda probleme cheie din educație pentru a atinge obiectivele propuse pentru 2030”) – implementat în perioada 2018-2019.



